

คุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

มิถุนายน 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

คุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

มิถุนายน 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

VALUES OF NOVELS CONTAINING A LOCAL AURA OF THAI CULTURE IN 5 DECADES

KARNPITCHA CHUESAART

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Thai
June 2023

Copyright 2023 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

คุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

ของ กานต์พิชชา เชื้อสะอาด

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย เพ็ญยุระ)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรธน์ ศรียามภัย)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. ปาริชาติ โปธิ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ดร. ศราวุธ หลอดดี)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

เรื่อง:	คุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ
ผู้วิจัย:	กานต์พิชชา เชื้อสะอาด, วิทยานิพนธ์: ปร.ด. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ดร. วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย ดร.ปาริชาติ โปธิ
คำสำคัญ:	นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ, คุณค่าของนวนิยาย, คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์, คุณค่าด้านสังคม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยจำนวน 18 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และกรอบแนวคิดคุณค่าด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ พบการใช้ภาษา 8 ลักษณะ คือ 1) คำภาษาไทยถิ่น 2) คำที่มีความหมายแฝง 3) คำที่มีความหมายตามเสียง 4) คำไวพจน์ 5) คำยืม 6) นามบัญญัติ 7) สำนวน และ 8) การเชื่อมโยงความ ส่วนคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความพบการใช้ภาษา 4 ลักษณะ คือ 1) การใช้โวหาร ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทคนาโวหาร และสาธกโวหาร 2) การใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ ปฏิพจน์ และสัทพจน์ 3) สืลาภาษา และ 4) รสวรรณคดี ผลการวิจัยคุณค่าด้านสังคม พบคุณค่าด้านสังคม 3 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่ อาณาเขต 2) สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และ สถาบันการเมืองการปกครอง และ 3) ระเบียบแบบแผนสู่การปฏิบัติการทางสังคม 5 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง

Title: VALUES OF NOVELS CONTAINING A LOCAL AURA OF THAI CULTURE IN 5 DECADES
Author: KARNPITCHA CHUESAART, Dissertation: Ph.D. (Thai), University of Phayao, 2023
Advisor: Dr. Warunya Yingyongsak Co–advisor Associate Professor Dr.Warawat Sriyabhaya
Dr.PARICHART POTH
Keywords: Novels containing a local aura of Thai culture in 5 Decades, values of novel, language and literary values, social values

ABSTRACT

The purpose of this research is to study and analyze the Values of Novels containing a local aura of Thai culture in 5 Decades in terms of language and literary values, and social values. The data used for analysis consisted of 18 Thai local novels using the conceptual framework of language and literary values, and social values. The results showed that, in terms of language and literary values (words and phrases), 8 types of language are used, namely 1) dialect words 2) connotative words 3) onomatopoeic words 4) synonyms 5) loan words 6) nominal definition 7) idioms, and 8) cohesion. In terms of language and literary values (statement), furthermore, 4 types of language are found, namely 1) expressions: narrative, descriptive, didactic, and argumentative expression 2) figures of speech: simile, metaphor, personification, hyperbole, oxymoron, and onomatopoeia 3) language style, and 4) rasa. Additionally, the outcomes revealed that there are 3 aspects of social values embracing 1) social components: population, area, and territory 2) social institutions: family institution, educational institution, religious institution, economic institution, and political institution, as well as 3) conventions leading to social practices in 5 aspects, namely beliefs, values, traditions, art works, and politics and government.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาจากอาจารย์ ดร.วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ให้คำชี้แนะ และให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย และอาจารย์ ดร.ปาริชาติ โปธิ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ให้คำแนะนำและเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง คอยช่วยเหลือ ตรวจสอบและแก้ไขด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาวิจัยให้งานวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย เพ็ญยูระ ที่เสียสละเวลาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง และขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ศราวุธ หล่อดี ที่สละเวลาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำชี้แนะการปรับปรุงแก้ไขงานวิทยานิพนธ์ให้ดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรมล ช่อม และอาจารย์ ดร. บุษกร โกมลตรี ที่เมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบคุณอาจารย์ ดร. ประภาพร ธนกิตติเกษม, อาจารย์ ดร.ก้องพงศ์ นามวัฒน์ และอาจารย์ ดร.สุชัญญา วงศ์เวสซ์ ที่อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางการพัฒนาเครื่องมือให้ครอบคลุมประเด็นในการศึกษาเพื่อความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ หลักสูตรปรัชญาคุษภูมิบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยมหาวิทาลัยพะเยา ทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำด้วยมิตรภาพที่งดงาม และขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างกันเสมอมา

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณคุณตาผู้ล่วงลับ ผู้ที่เป็นศูนย์รวมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญยิ่งกับผู้วิจัย ผู้ให้การอบรมสั่งสอน ให้ความรักอันบริสุทธิ์ และเอาใจใส่หลานคนนี้อย่างดี ขอขอบคุณบิดามารดาที่คอยสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุด และสุดท้ายคุณค่าของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูทวดเวทิตาคณแต่ปู่ย่า ตายาย บุพการี และบูรพาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานในการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	10
กรอบแนวคิดการวิจัย	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม	54
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	78
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79

การเก็บรวบรวมข้อมูล	82
การวิเคราะห์ข้อมูล	82
การสรุปและอภิปรายผล	83
บทที่ 4 คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	84
ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ	84
ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ	133
บทที่ 5 คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	203
องค์ประกอบของสังคม	203
สถาบันทางสังคม	215
ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม	240
บทที่ 6 บทสรุป	271
สรุปผลการวิจัย	271
อภิปรายผลการวิจัย	285
ข้อเสนอแนะ	288
บรรณานุกรม	289
ภาคผนวก	297
ภาคผนวก ก แบบบันทึกข้อมูลคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ	298
ภาคผนวก ข แบบบันทึกข้อมูลคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ	299
ภาคผนวก ค แบบบันทึกข้อมูลคุณค่าด้านสังคม	301
ภาคผนวก ง การปริวรรตข้อมูลนวนิยายที่นำมาศึกษา ทั้งหมด 18 เรื่อง	302
ประวัติผู้วิจัย	311

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงรายชื่อนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 6 ภาค	8
ตาราง 2 แสดงการใช้คำภาษาไทยถิ่นและภาษาตระกูลอื่นในนวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย ...	92
ตาราง 3 แสดงการใช้ภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย	104
ตาราง 4 แสดงการใช้นามบัญญัติและสำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	112
ตาราง 5 แสดงการเชื่อมโยงความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	130
ตาราง 6 สรุปการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย .	132
ตาราง 7 แสดงการใช้โวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย.....	152
ตาราง 8 แสดงการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย.....	176
ตาราง 9 แสดงการใช้ลีลาภาษาในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย.....	186
ตาราง 10 แสดงรสวรรณคดีในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย.....	200
ตาราง 11 สรุปการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับข้อความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย.....	201

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย.....	11
--------------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมเป็นมรดกทางปัญญาของนักประพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมายให้ทั้งความบันเทิงและการนำเสนอความรู้ที่ผู้ประพันธ์นำมาสอดแทรกไว้ในวรรณกรรมและถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน เช่น ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพของสังคม แนวคิดหรือปรัชญา ในการดำเนินชีวิต รวมทั้งแนวทางในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ และเกิดความประทับใจ มีอารมณ์ร่วมไปกับผู้ประพันธ์ ดังคำกล่าวของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544, หน้า 118) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมเป็นสิ่งผูกพันกับสังคม เป็นกระจกเงาสท้อนสภาพสังคมที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดประสบการณ์ และเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมประเภทนวนิยาย

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากผู้อ่าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การอ่านนวนิยายไม่เพียงแต่จะให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านแล้ว ผู้อ่านยังได้ทราบถึงการใช้ภาษาในการถ่ายทอดองค์ประกอบของวรรณกรรมประเภทนวนิยายของนักเขียนแต่ละคนด้วย ว่ามีลักษณะกลวิธีการประพันธ์อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโครงเรื่อง การนำเสนอแก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างบทสนทนา การสร้างฉาก และการสร้างมุมมองการเล่าเรื่อง ผู้อ่านได้ความรู้ในแง่ของสังคม ถึงเรื่องราวความเป็นมา และสภาพบ้านเมือง อีกทั้งยังได้ความรู้ในแง่ของความงามด้านภาษา และวรรณศิลป์ ที่ผู้เขียนตั้งใจสรรค์สร้างผลงานออกมาอย่างสุดฝีมือ

คำสุนทรพจน์ของ กฤษณา อโศกสิน กล่าวเนื่องในวันรับพระราชทานรางวัลซีไรต์ไว้ว่า

“...ภาษาและตัวอักษร คือ เครื่องประดับอันวิจิตรของชาวโลก ได้รับการเจียรไน ตกแต่งให้แพรวพราวเป็นลำดับมา มนุษย์จับมือกันด้วยน้ำใจปรองดองสมานฉันท์ ส่วนหนึ่งเพราะมีวรรณกรรมเป็นเครื่องร้อยรัด ประกายวรรณกรรมอันเรืองรองได้ช่วยชนะ ต่อทุกสิ่งมาแล้วนับไม่ถ้วน เมื่อโลกร้อนระอุด้วยไฟสงคราม และความขัดแย้ง วรรณกรรมเป็นสิ่งเดียวที่ยังเหลือสำหรับปลอบโยน ช่วยเล้าโลมดวงใจอันเร่าร้อน ให้เย็นลง เมื่อน้ำใจมนุษย์เยือกเย็น สิ่งก็ตามมาอย่างอมบริสุทธ์ สุขุม เพิ่มพูนคุณค่า นำอมนำชีวิตทั้งมวลให้ดำรงคงมั่นอยู่ในสุนทรียภาพและสันติสุขชั่วกาลนาน

วรรณกรรมจึงงามกว่าเพชร คมกว่าดาบ เป็นไอศถรณ์ประเสริฐยิ่งของชาวโลก”
(กฤษณา อโศกสิน, 2558, หน้า 7)

นอกจากนี้การอ่านวรรณกรรมยังทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลความรู้ ความซาบซึ้งในภาษาที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดออกมาในงานเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านวรรณกรรมประเภทนวนิยายพื้นถิ่นของแต่ละภาคในประเทศไทย คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ยิ่งทำให้รับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ เข้าใจเหตุการณ์ และเข้าใจลักษณะสังคมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ โดยการใช้ถ้อยคำภาษา เพื่อพรรณนาหรือบรรยายฉากและบรรยากาศให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการมองเห็นภาพ และรับรู้ถึงบรรยากาศต่าง ๆ ตามโครงเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

...บริเวณเถียงนาด้านทิศตะวันตก มีกอไผ่กอใหญ่อยู่หนึ่งกอและถัดกันไปเป็น
โพนนาที่มีกอไผ่ขึ้นติดกันเป็นพืดจนถึงนาทิศลักษณะ ในฤดูฝนเมื่อมีลมแรงพัดมาก็จะ
ปะทะกอไผ่ก่อนที่จะถึงเถียงนา พ่อเคยบอกผมว่า ไผ่เป็นพืชตระกูลหญ้าที่มีรากแข็งแรง
ยึดติดดินแน่นหนา ไม่ว่าลมจะแรงมากมายเพียงใด ไผ่ก็ลู่เล่นลมได้อย่างสบาย
หากแรงปะทะผ่านไป ต้นไผ่ก็จะยืนต้นตรงอย่างมั่นคงต่อไป...

...แล้วนางก็หัวตะกราไม้ไผ่ที่สานโดยฝีมือแม่ เดินตามผมที่แบกเสียมตรงเข้าไป
ยังกอไผ่ข้างเถียงนา...

(เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 59)

...วันนั้นพ่อหาบหน่อไม้เต็มกำลั้ง พ่อพาผมบุกน้ำลุยโคลน เดินฝ่าก้อนขี้ไถ เดินตกต่ำ
ขึ้นสูง ข้ามลำคลอง ปีนคันทนาใหญ่ เหนื่อยล้าจนแทบถอดใจ แต่เมื่อเห็นพ่อไม่บ่นสักคำ ผมจึง
กัดฟันเดินตาม... (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 61)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นการใช้ถ้อยคำภาษาเป็นเครื่องมือในการพรรณนา
และบรรยายถึงสภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต การนำไม้ไผ่มาแปรรูปเป็นสิ่งของเครื่องใช้
ในครัวเรือน ความเป็นอยู่ที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตแบบชนบท ซึ่งผู้อ่านสามารถรับรู้ และจินตนาการ
ผ่านภาษาและตัวอักษรที่ผู้เขียนใช้ถ้อยคำภาษาเรียบง่าย กะทัดรัด บอกกล่าวถึงรูปแบบการสร้าง
ที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับธรรมชาติ การประกอบอาชีพทำไร่นา ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดถึง
สภาพความเป็นอยู่อันเรียบง่าย และความยากลำบากของชาวนาได้อย่างชัดเจน

เสมอ เช่น สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การศึกษา ประเพณี ความเชื่อ การเมือง การปกครอง ฯลฯ ดังตัวอย่าง

“เดือนหกเดือนเจ็ดแล้ว ยังไม่ได้ตกกล้าสักตา ปีนี้จะเอาอะไรกิน” พ่อพูดพลาง ยืนเหมงมอท้องฟ้าเบื้องทิศใต้ อยู่บนชานเสียงนา แดดบ่ายส่องอาบใบหน้าดูเป็นมัน เลื่อม

“เราไม่ได้กล้า คนอื่นก็ไม่ได้เหมือนกันนะแหละ” แม่ว่า แล้วเปิดนมอีกเต้า ให้บัวผายดู

“ฟ้าแจ่มจางปาง ลมพัดวอวย ๆ หยั่งงี้ให้หาฝนก็ไม่พบดอก” พ่อกล่าวด้วยสีหน้า อิดหนาระอาใจ

“รีเป็นเพราะคนแถวบ้านเฮา ยังไม่ได้ทำบุญบั้งไฟบูชาพระยาแถน ท่านจึงไม่ให้ ฝนตกลงมา” แม่รำพึงรำพันเสียงแผ่ว บัวผายดูเอา ๆ เหมือนกลัวว่านมแม่จะแห้งเหือด ไปจากเต้า เช่นเดียวกับฝนบนฟ้า

คำอ้ายฟังด้วยความสนใจ เพราะเคยได้ยินคนพูดถึงพระยาแถนว่าอยู่บนฟ้า คอยให้คนจุดบั้งไฟขึ้นไปบูชาจึงจะให้ฝนตกลงมา ได้ทำนาทำไร่

“เออ จริงแหละ เพิ่งนึกได้ พรุ่งนี้บ้านห้วยหินลาดจะเอาบุญบั้งไฟ” พ่อมีสีหน้า สดชื่นขึ้น แล้วหลบแดดนั่งมองหน้าคำอ้าย “บักผู้ฮ้ายนี้ พรุ่งนี้อย่าลืมเอากางเกงใหม่ มาด้วย กูจะพาไปดูเขาแห่บั้งไฟ”

(ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 14-15)

จากตัวอย่างวรรณกรรมทำให้ผู้อ่านทราบถึงประเพณีความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นภาพ สังคมของภาคอีสาน คือ ประเพณีบุญบั้งไฟ โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าการจัดงานบุญบั้งไฟ เป็นการบูชาพระยาแถน ช่วยให้ฝนตกตามฤดูกาล หากไม่จัดงานบุญบั้งไฟบูชาพระยาแถน ฝนก็จะไม่ตกตามฤดูกาล ก่อให้เกิดภัยพิบัติกับหมู่บ้านได้

ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า วรรณกรรมเป็นเครื่องมือแสดงถึง ภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ เพราะวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่แสดงให้เห็นความเจริญ ทางวัฒนธรรม ช่วยบันทึกวิถีชีวิตและสังคมในแต่ละท้องถิ่นในแต่ละช่วงเวลา เปรียบเสมือน กระบอกน้ำที่สะท้อนวิถีชีวิตและความคิดของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่ ประพนธ์ เรืองณรงค์ และ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2545, หน้า 138) กล่าวถึงวรรณกรรมที่สะท้อนภาพสังคมชาวบ้าน หรือวิถีชีวิตของชาวบ้านถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อเป็นกระบอกน้ำสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่

ของผู้คนและสิ่งแวดล้อมตามที่ผู้ประพันธ์รู้เห็น มีจิตวิญญาณในการเขียน นำเอาเรื่องราวในสังคมของผู้ประพันธ์มาเขียนเป็นเรื่องราวทำให้นวนิยายนั้นมีคุณค่าทางภาษาและวรรณศิลป์ และมีคุณค่าทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมประเภทนวนิยายพื้นถิ่นไทยในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง เป็นระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้านก็ได้ ที่ผู้แต่งเขียนขึ้น โดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่งในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ เพื่อนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ บันเทิงความเชื่อ ประเพณี หรือค่านิยมต่าง ๆ ให้คนรุ่นหลังได้อ่านศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงกลิ่นอายทางวัฒนธรรม และเข้าใจถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างชัดเจน

ปัจจุบันนวนิยายในยุคเก่ายังคงได้รับความสนใจนำมาศึกษาอยู่ตลอดเวลา กลายเป็นประวัติศาสตร์ทางวรรณกรรมที่ทรงคุณค่า พบการนำวรรณกรรมประเภทนวนิยายทั่วไป และนวนิยายที่ได้รับรางวัลมาศึกษาอย่างหลากหลาย งานวิจัยในระดับปริญญาเอก เช่น เศษฐา จักรไชย (2559) ศึกษาแนวคิดพุทธธรรมและการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ด้านองค์ประกอบในนวนิยายและวรรณศิลป์ทางภาษา เรื่องการสร้างสรรคร์วรรณศิลป์ของนักเขียนสตรีในนวนิยายอิงพุทธศาสนา, พรโชค พิษณุ อุสมบูรณ์ (2558) ศึกษาด้านตัวละครและลักษณะนิสัยในนวนิยายเรื่องอิตถีพลังในนวนิยายไทยร่วมสมัย: นัยสำคัญและการประกอบสร้าง, วรรณนะ หนูหมื่น (2552) วิจัยเรื่องการศึกษานวนิยายฉายภาพชีวิตไทยร่วมสมัย, ทำนอง วงศ์พุทธ (2552) วิจัยเรื่องสำนึกทางสังคมในนวนิยายไทย ช่วงปี พ.ศ. 2520-2547 และ กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2550) ศึกษากลวิธีการสร้างนวนิยายเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างแนวคิด กลวิธีการสร้างโครงเรื่อง กลวิธีการสร้างความผิดแผกของตัวละคร และกลวิธีการเล่าเรื่อง เรื่องบริบทโลกในนวนิยายเอก เรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

งานวิจัยในระดับปริญญาโท เช่น พรพรม บัญณอม (2551) ศึกษาเนื้อหา แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ เรื่องลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยายไทยรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (พ.ศ. 2522-2546), จรรย์รงค์ บุญชัน (2551) ศึกษาจำแนกองค์ประกอบนวนิยายเรื่องคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่องความสุขของกะทินวนิยายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2549, วรี เรื่องสุข (2549) ศึกษารูปแบบ กลวิธีการแต่ง และแนวคิดเรื่องนวลักษณ์ในนวนิยายรางวัลซีไรต์, เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์ (2546) ศึกษาการใช้คำและการใช้ภาพพจน์เรื่องวิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของ กฤษณา อโศกสิน

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งในระดับปริญญาเอกและปริญญาโท เป็นการศึกษานวนิยายในด้านแนวคิดพุทธธรรมและวรรณศิลป์ด้านองค์ประกอบและวรรณศิลป์

ทางภาษา กลวิธีการประพันธ์ รูปแบบ เนื้อหา แนวคิด ลักษณะนิสัยของตัวละคร และภาพชีวิตที่ปรากฏในนวนิยาย โดยนวนิยายส่วนมากที่นำมาศึกษาจะเป็นนวนิยายจากนักเขียนที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้รับความสนใจและได้รับความนิยมนอกจากผู้อ่านเมื่อในอดีต หรือเป็นนวนิยายที่ถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ หรือเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัล เช่น รางวัลซีไรต์ เป็นต้น

ปัจจุบันการศึกษาวรรณกรรม พบการศึกษามากมาย ทั้งศึกษานวนิยายทั่วไป และศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น เกี่ยวกับวรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมนิทาน วรรณกรรมคำสอน และวรรณกรรมประวัติศาสตร์ แต่ยังไม่เห็นผู้ใดเลือกตัวบทเกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยมาศึกษาในภาพรวมครบทั้ง 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจคัดเลือกข้อมูลชุดดังกล่าวมาศึกษาเรื่อง **คุณค่าของนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ** โดยสนใจศึกษาด้านคุณค่าของวรรณกรรมประเภทนวนิยาย 2 ประเด็น คือ คุณค่าด้านภาษา และวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม เพื่อให้ทราบว่าคุณค่าของชุดดังกล่าวสะท้อนคุณค่าด้านภาษา และวรรณศิลป์ และสะท้อนคุณค่าด้านสังคมอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาคุณค่าของนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ในประเด็นต่อไปนี้

1. คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ
2. คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

สมมติฐานในการวิจัย

1. คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้แต่งแต่ละคนมีศิลปะในการใช้อัตลักษณ์ด้านภาษาท้องถิ่นอันเกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการเลือกใช้คำ ประโยค การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ที่มีความไพเราะสละสลวย ผู้แต่งเลือกใช้ถ้อยคำภาษาสื่อความหมายได้อย่างชัดเจนและกระทบใจผู้อ่าน

2. คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกึ่งอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ สะท้อนความเป็นไปทางสังคม ทำให้เห็นสภาพของสังคมในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งด้านค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในสังคม รวมถึงสะท้อนแนวทางการปฏิบัติตน หรือชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่สังคมขณะนั้นกำลังเผชิญอยู่ หรือสร้างสำนึกบางประการที่ช่วยจรรโลง

สังคมให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นคติธรรม คำสอนที่ผู้แต่ง นำเสนอผ่านฉาก ตัวละคร หรือบทสนทนา อันเป็นลักษณะเฉพาะของนวนิยายแต่ละเรื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านข้อมูล ขอบเขตด้านแนวคิด และขอบเขตด้านเวลา มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย มีรายละเอียด การได้มาซึ่งข้อมูล ดังนี้

1.1 เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล การคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือก ข้อมูลจากนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1.1.1 นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยต้องมีเนื้อหาและเป็นเรื่องราวของตัวละคร ที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นไทยในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้

1.1.2 นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยต้องได้รับรางวัลทางวรรณกรรม หรือได้รับความนิยมนจากผู้อ่าน โดยสังเกตได้จากการตีพิมพ์มากกว่าสองครั้ง หรือเป็นนวนิยายที่มียอด ตีพิมพ์สูงสุดในช่วงสองเดือนแรกจำนวนสองหมื่นเล่ม และเป็นเรื่องที่ประพันธ์โดยนักเขียนที่มี คุณภาพ มีความสามารถทางด้านวรรณกรรม เป็นบุคคลตัวอย่างที่ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นที่ ยอมรับในวงการวรรณกรรม ได้แก่ รางวัลนราธิปพงศ์ประพันธ์ รางวัลช่อการะเกดเกียรติยศ รางวัลศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ และรางวัลศิลปินแห่งชาติเจ้าพระยาสาขาวรรณศิลป์ หรือเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัล อาทิ รางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ รางวัล จากสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรางวัลจากสุภาวดี เทวกุล

1.1.3 นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ได้รับการตีพิมพ์ในรอบ 5 ทศวรรษ ช่วงปี พ.ศ. 2514–2564 แบ่งเป็น 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ จำนวนภาคละ 3 เรื่อง

1.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ตามเกณฑ์การเลือกข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้นวนิยาย พื้นถิ่นไทยที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2514–2564 ทั้งหมด 18 เรื่อง จากผู้แต่ง 18 คน ดังรายละเอียด ของข้อมูลตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงรายชื่อนวนิยายกลั่นอายุพื้นถิ่นไทย 6 ภาค

รายละเอียดข้อมูล			
ลำดับ	ภาค/เรื่อง	ผู้แต่ง	ปีแรกที่ตีพิมพ์
ภาคเหนือ			
1	หุบเขาแสงตะวัน	พิบูลศักดิ์ ละครพล	2519
2	ปิมปา	ชัยวาลี ศรีสุโข	2541
3	ลิเนหามนตาแห่งลานนา	บัณฑิต ล่ำซำ	2556
ภาคกลาง			
4	พรานชีวิต	แช ฌ ว่างน้อย	2520
5	สวนโลก	เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	2556
6	กรงกรรม	จุฬามณี	2560
ภาคตะวันออก			
7	วิมานดิน	กาญจนา นาคินทร์	2520
8	ในวาระวัน	ปิยะพร คักดีเกษม	2548
9	ลูกชาวนา	เซาวลิต ชันคำ	2557
ภาคตะวันตก			
10	ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest	เชมวิช ภั้งคานนท์	2557
11	คนเหนือน้ำ	เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม	2563
12	รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองชู	สุมาตรา ภูลายยาว	2564
ภาคอีสาน			
13	ลูกอีสาน	คำพูน บุญทวี	2519
14	คำอ้าย	ยงค์ ยโสธร	2531
15	เฒ่าแสน	ไพศาล ประหา	2564
ภาคใต้			
16	หมู่บ้านท่าเข็น	อุดม วิเศษสาคร	2535
17	ในลี้ก	จำลอง ฝั่งชลจิตร	2543
18	เมืองแม่	นราวดี	2559

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

เมื่อผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อมูลในการวิจัยแล้ว นำมาศึกษาคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดความรู้ในตัวบทและแนวคิดความรู้นอกตัวบท เพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 2 ด้าน คือคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ศึกษาจากตัวบทเป็นหลัก โดยศึกษาด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ ส่วนด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี

2.2 คุณค่าด้านสังคม กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ศึกษาจากตัวบทเป็นหลัก โดยศึกษาคุณค่าด้านสังคม ได้แก่ องค์ประกอบของสังคม (ประชากร พื้นที่ อาณาเขต) สถาบันทางสังคม (สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง) และระเบียบแบบแผนสู่การปฏิบัติการทางสังคม (ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง)

3. ขอบเขตด้านเวลา

3.1 เวลาของข้อมูล คือ ช่วงเวลาที่ตีพิมพ์นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง อยู่ในช่วง ปี พ.ศ. 2514-2564

3.2 เวลาของการวิจัย เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษาตอนต้นของปีการศึกษา 2564 ถึงภาคการศึกษาปลายของปีการศึกษา 2566 รวมเวลา 2 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อหา และเป็นเรื่องราวของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นไทยในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ และเป็นนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่สะท้อนกลืนอายุเอกลักษณ์ของวิถีชีวิต แนวคิด และวัฒนธรรมของสังคมในภาคนั้น ๆ ผ่านทางวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ได้แก่ เรื่อง หุบเขาแสงตะวัน, ปิมปา, สีนหามนตาแห่งลานนา, พรานชีวิต, สวนโลก, กรงกรรม, วิมานดิน, ในวารวัน, ลูกชาวนา, ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest, คนเหนือน้ำ, รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาทองซู, ลูกอีสาน, คำอ้าย, เต่าแสน, หมู่บ้านท่าเข็น, ในลึก, เมืองแม่

คุณค่าของนวนิยาย หมายถึง คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม ที่สะท้อนจากนวนิยายพื้นถิ่นไทย แบ่งเป็น 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้

คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ หมายถึง คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำ และถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ และคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี ที่สร้างความประทับใจ ให้เกิดแก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านร่วมรับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิด เกิดอารมณ์สะเทือนใจ และเกิดจินตนาการอันลึกซึ้งจากการอ่านนวนิยาย

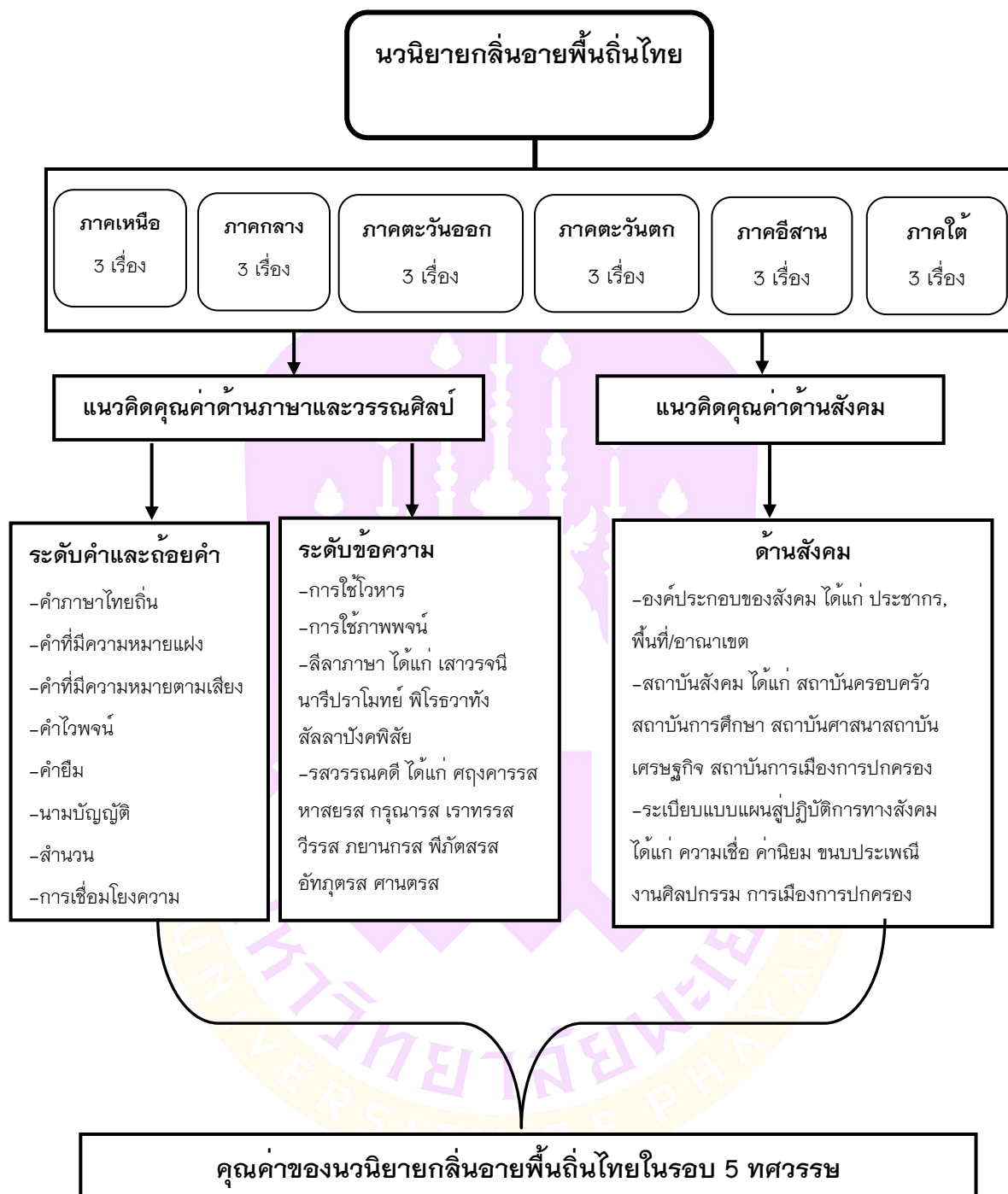
คุณค่าด้านสังคม หมายถึง คุณค่าที่สะท้อนถึงสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่จาก นวนิยายพื้นถิ่นไทย คือ องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่ อาณาเขต สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง และระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติทางการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายถิ่นอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ
2. ได้ทราบถึงคุณค่าด้านสังคมของนวนิยายถิ่นอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ
3. ได้เห็นถึงความแตกต่างและกลวิธีการสร้างสรรค์งานเขียนของผู้แต่งแต่ละท่าน อีกด้วย
4. ได้ความรู้นำไปต่อยอดสร้างองค์ความรู้ในการจัดทำนวัตกรรมทางการศึกษา สร้างแบบเรียนอิเล็กทรอนิกส์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาคุณค่าของนวนิยายถิ่นอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ แบ่งการศึกษาคุณค่าของวรรณกรรมออกเป็น 2 ด้าน คือ คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดตามที่ได้กล่าวไว้ในขอบเขตด้านแนวคิดข้างต้น และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง **คุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ** ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมและค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์ในการค้นคว้า และการวิเคราะห์คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย
  - 1.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับนวนิยาย
    - 1.1.1 ความหมายของนวนิยาย
    - 1.1.2 ประเภทของนวนิยาย
  - 1.2 แนวคิดความรู้ในตัวบทและความรู้นอกตัวบท
  - 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์
  - 2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวรรณศิลป์
    - 2.1.1 ความหมายของภาษาและวรรณศิลป์
    - 2.1.2 องค์ประกอบของวรรณศิลป์
    - 2.1.3 ลักษณะของภาษาวรรณศิลป์
      - 1) วรรณศิลป์ในคำ
      - 2) วรรณศิลป์ในประโยค
      - 3) วรรณศิลป์ในข้อความ
  - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม
  - 3.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม
    - 3.1.1 ความหมายของวรรณกรรม
    - 3.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมและสังคม
    - 3.1.3 คุณค่าของวรรณกรรมกับสังคม
      - 1) องค์ประกอบของสังคม
      - 2) สถาบันทางสังคม
      - 3) ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านวรรณกรรมกับสังคม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย

ประเด็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้เกี่ยวกับนวนิยาย แนวคิดความรู้ในตัวบทและความรู้นอกตัวบท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับนวนิยาย

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่ไทยรับแบบอย่างมาจากตะวันตก นวนิยายแต่ละเรื่องมีเอกลักษณ์เฉพาะของผู้ประพันธ์แต่ละคน สิ่งที่ทุกคนจะได้รับจากการอ่านนวนิยาย คือ ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินเป็นหลัก และเพื่อให้มีความเข้าใจกระจ่างเกี่ยวกับนวนิยายอย่างถูกต้องชัดเจน ผู้ศึกษาขอเสนอสาระความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับนวนิยาย ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของนวนิยาย นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว มีผู้ให้ความหมายของนวนิยายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 608) อธิบายคำว่า นวนิยาย หมายถึง บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดยาวรูปแบบหนึ่ง มีตัวละคร โครงเรื่อง เหตุการณ์ในเรื่องและสถานที่ที่ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง

วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 14) กล่าวว่า นวนิยายเป็นเรื่องเล่าที่มุ่งถ่ายแบบหรือจำลองภาพชีวิตมนุษย์โดยคำนึงถึงความจริง คือ ความสมเหตุสมผล เป็นไปได้เช่นเดียวกับชีวิตจริงของมนุษย์

ยุรฉัตร บุญสนิท (2538, หน้า 4-9) กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ว่า นวนิยาย หมายถึง การแต่งนิยายแบบใหม่ และอธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ทั้งเรื่องสั้นและนวนิยายใช้กลวิธีการแต่งแบบตะวันตก มีฉาก ตัวละคร และโครงเรื่องที่สมจริงเหมือนกัน เพียงแต่ต่างกันที่ความยาว และความซับซ้อน นอกจากนั้น นวนิยายยังเป็นเรื่องยาว ที่อาจมองเห็นแนวทางของเรื่องได้อย่างชัดเจน จึงอาจจะกล่าวถึงความหมายของนวนิยายได้อย่างย่อที่สุดว่า “นวนิยาย คือ เรื่องที่แต่งขึ้น ไม่ใช่เรื่องจริง”

ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, หน้า 1-4) ไม่ได้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้โดยตรง แต่กล่าวว่านวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับความจริง เป็นรูปแบบบันเทิงคดีที่ไทยรับมาจากตะวันตก

จากที่มีผู้กล่าวถึงความหมายของนวนิยายไว้ สามารถสรุปความหมายของนวนิยายได้ว่า นวนิยาย หมายถึง งานเขียนประเภทร้อยแก้ว เป็นเรื่องราวที่แสดงถึงพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ เป็นการเขียนที่ผูกเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งที่มีลักษณะสมจริง หรืออาจเป็นเรื่องที่ผู้เขียนสมมุติขึ้นตามจินตนาการของผู้เขียน

1.2 ประเภทของนวนิยาย การแบ่งประเภทของนวนิยาย อาจมีเกณฑ์จำแนกที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับแนวคิดและเหตุผลของผู้รู้หรือผู้ที่สนใจศึกษาอย่างจริงจัง ดังที่ ยูพร แสงทักษิณ (2544, หน้า 22-23) มีความเห็นที่สอดคล้องกับ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529, หน้า 138-139) ว่า การแบ่งประเภทของนวนิยาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นิยายพาฝัน (Romantic Novel) และนวนิยายเหมือนจริง (Realistic Novel)

นิยายพาฝัน (Romantic Novel) นวนิยายประเภทนี้เน้นความเพลิดเพลีนเป็นสำคัญ เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมคติความรัก ความงดงาม ความสมหวัง ความหวานชื่น นำเสนอเรื่องราวอย่างลงตัว บางครั้งอาจจะดูเกินจริงหรือเหลือเชื่อไปบ้าง แต่ก็มีคุณสมบัติสมจริงในเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

นวนิยายเหมือนจริง (Realistic Novel) หรือนวนิยายวาดภาพจริง นวนิยายประเภทนี้เน้นการจำลองภาพชีวิตจริงเป็นสำคัญ เนื้อเรื่องนำเสนอการสะท้อนภาพสังคมและชีวิตของผู้คนให้ออกมาอย่างสมจริงมากที่สุด แง่มุมต่าง ๆ ที่นำมาเขียนหรือแต่งเป็นนวนิยายมีทั้งด้านมืด ด้านสว่าง ด้านดี ด้านร้าย ปะปนกันไปในทุก ๆ เรื่อง จะดีมากกว่าร้าย หรือร้ายมากกว่าดีนั้น ขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาที่ผู้เขียนหยิบยกมาผูกเป็นเรื่อง เพื่อสะท้อนไปยังผู้อ่านให้รู้สึกได้ สัมผัสได้กับสังคมที่เห็นและเป็นอยู่

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงแนวทางในการจัดประเภทของนวนิยายไว้อีก ดังนี้ เสถียร จันทิมาธร (2519, หน้า 83-88) ได้นำเสนอการจัดประเภทของนวนิยายโดยจำแนกไว้เป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพาฝัน กลุ่มจินตนิยาย กลุ่มชีวิตครอบครัว กลุ่มชีวิตต่างแดน กลุ่มชีวิตชนบท กลุ่มบุปผาสงคราม กลุ่มอุดมคติ กลุ่มศิลปะเพื่อชีวิต และกลุ่มผู้ดิ้นรนใหม่

สิทธา พิณีภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ (2520, หน้า 22-27) แบ่งประเภทของนวนิยายไว้ 2 กลุ่ม คือ แบ่งตามแนวคิด ซึ่งใช้เป็นหลักและเป้าหมายของการเขียน แบ่งออกเป็น 9 ประเภท คือ ประเภทคลาสสิก ประเภทโรแมนติก ประเภทลัทธิหรือเหมือนจริง ประเภทธรรมเนียมประเพณีหรือธรรมชาติ ประเภทสัญลักษณ์นิยม ประเภทธรรมเนียมและประเภทแนวคิดประทับใจ และแบ่งตามเนื้อเรื่องที่จะใช้เขียน แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงวรรณคดี นวนิยายวิทยาศาสตร์ นวนิยายตำรวจ นวนิยายภูตผีปีศาจ และนวนิยายการเมืองและสังคมวิทยา

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2526, หน้า 30-32) ได้แบ่งประเภทของนวนิยายออกเป็น 2 กลุ่ม คือ แบ่งตามแนวคิด 4 ประเภท ได้แก่ แนวคิดแบบโรแมนติก แนวคิดแบบสังคมนิยมหรือสังคมนิยม แนวคิดแบบชนชาตินิยม แนวคิดแบบสัญลักษณ์นิยม และแบ่งตามเนื้อเรื่อง 12 ประเภท ได้แก่ ประเภทพาฝัน ประเภทสะท้อนภาพสังคม ประเภทชีวิตโลดโผน ประเภทนักสืบ ประเภทผจญภัย ประเภทขบขัน ประเภทอิงประวัติศาสตร์ ประเภทอิงพุทธศาสนา ประเภทวิทยาศาสตร์ ประเภทการเมือง ประเภทลูกทุ่ง และประเภทจิตวิทยา

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, หน้า 187-193) ได้เสนอการแบ่งประเภทของนวนิยายไว้ 3 ลักษณะ แต่ละลักษณะสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ แบ่งตามแนวคิดในการเขียน แบ่งย่อยออกเป็น 5 ประเภท คือ แนวจินตนิยม แนวสังคมนิยม แนวสังคมนิยมสมัยใหม่ แนวชนชาตินิยม แนวสัญลักษณ์นิยม และแบ่งตามเนื้อหาของเรื่อง ตามแนวคิดของ มานูเอล คอมรอฟ (Manuel Komroff) อ้างอิงใน สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, หน้า 190-192) แบ่งย่อยออกเป็น 15 ประเภท คือ นวนิยายเชิงชีวิตประวัติ นวนิยายสะท้อนสังคม นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายแสดงข้อคิด นวนิยายล้อเลียน นวนิยายผจญภัย จินตนิยาย อาชญนิยายและเรื่องลึกลับนวนิยายลึกลับเหนือธรรมชาติ นวนิยายเกี่ยวกับท้องถิ่น นวนิยายเป็นตอนต่อเนื่องกัน นวนิยายผู้ร้ายผู้ดี นวนิยายเชิงจิตวิทยา นวนิยายเชิงปัญหา หักนิยาย และ แบ่งตามแนวการเขียน สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 9 กลุ่ม คือ กลุ่มพาฝัน กลุ่มจินตนิยายทั้งอิงประวัติศาสตร์และไม่อิงประวัติศาสตร์ กลุ่มชีวิตครอบครัว กลุ่มนวนิยายชีวิตต่างแดน กลุ่มสะท้อนชีวิตชาวชนบท กลุ่มบุ๊กล้างผลาญงานเขียนในแบบอุดมคติของปัญญาชนเสรีนิยม กลุ่มผู้ตีรุ่นใหม่ และกลุ่มศิลปะเพื่อชีวิต

ส่วน ชวน เพชรแก้ว (2524, หน้า 113-116) กล่าวว่า วิธีที่สะดวกและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด คือ การจำแนกตามเนื้อเรื่องหรือโครงเรื่อง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 19 ประเภทสรุปได้แก่ 1) นวนิยายประเภทตัวเอกเป็นผู้ร้ายที่ทำความดี เป็นนวนิยายที่ตัวเอกเป็นผู้ร้าย โจรหรือผู้ร้าย แต่กลับทำประโยชน์แก่ประเทศหรือสังคม 2) นวนิยายประเภทจดหมาย เป็นนวนิยายดำเนินเรื่องด้วยจดหมาย 3) นวนิยายประเภทพัฒนาการอันเกิดจากการศึกษาชีวิต ตัวละครค่อย ๆ มีประสบการณ์ในชีวิต ผ่านพบเรื่องราวต่าง ๆ จนมีวุฒิภาวะ เกิดความเข้าใจ รู้จักความต้องการของตนเอง และรู้จักลักษณะสังคมแวดล้อม 4) นวนิยายประเภทจิตวิทยา มีสาระของจิตวิทยาแฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลขาดความรัก หรือได้รับความรักมากเกินไป จนทำให้พฤติกรรมของตัวละครนั้นผิดหรือไขว้เขวไปจากความนิยมของสังคม 5) นวนิยายแนวสังคม ตัวเอกของเรื่องมักต่อสู้เพื่อความยุติธรรม ความก้าวหน้าของสังคม 6) นวนิยายแสดงข้อคิด ตัวละครเอกเป็นผู้แสดงแนวคิดนั้น ๆ 7) นวนิยายประเภทมีบุคคลจริงเป็นหุ่น ผู้แต่งพยายามเอาเรื่องราวของตัวบุคคลจริงมาดัดแปลงในการแต่ง 8) นวนิยายประเภท

การเมือง แสดงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลัทธิ หรือการเมืองภายในหรือภายนอกประเทศ เป็นจุดเน้นของนวนิยายประเภทนี้ 9) นวนิยายประเภทประวัติศาสตร์ เป็นนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ อาจจะใช้บุคคลที่มีชีวิตจริงเป็นตัวละครบางตัว หรืออาศัยฉากและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เป็นภูมิหลัง แล้วกำหนดเรื่องและตัวละครใหม่ทั้งหมด หรืออาศัยเค้าจากประวัติศาสตร์ตอนใดตอนหนึ่งก็ได้ 10) นวนิยายประเภทนักสืบ บางท่านอาจเรียกว่า อาชญนิยาย มีเทคนิคพิเศษในการวางโครงเรื่อง การผูกปมและแก้ปม มักจะเป็นเรื่องความลึกลับ การเผชิญอันตราย และการต่อสู้ 11) นวนิยายประเภทวิทยาศาสตร์ ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ประกอบในการวางโครงเรื่อง มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ 12) นวนิยายประเภทลูกทุ่ง ตัวละครและฉากมักเป็นชนบท คือ กล่าวให้เห็นชีวิตพื้นบ้านลูกทุ่ง 13) นวนิยายประเภทสงคราม มักมีเรื่องสายลับปนอยู่ด้วย เป็นนวนิยายที่มีอิทธิพลกว้างขวางไปถึงวงการศิลปะและอุตสาหกรรมมักเป็นเรื่องแปล 14) นวนิยายประเภทชบชั้น หรือหสนิยาย เป็นนวนิยายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายอารมณ์แก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ อาจเป็นรูปล้อเลียนบุคคลที่มีตัวตนจริงในสังคม หรือล้อประวัติต่าง ๆ หรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นอย่างธรรมดา 15) ประเภทผจญภัย มีเหตุการณ์เสี่ยงอันตรายหรือเป็นเหตุการณ์มหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ร้ายที่ตัวเอกต้องเผชิญ 16) นวนิยายประเภทลึกลับของขวัญ มักเป็นเรื่องผีหรือมหัศจรรย์ทางวิญญาณ อำนาจอันน่าสะพรึงกลัว 17) นวนิยายประเภทความรัก อาจเป็นเรื่องรักต่างฐานะ พ่อแม่แม่งอน หรือชิงรักหักสวาท มีผู้แบ่งนวนิยายนี้ออกเป็น 3 แนว คือ นวนิยายรักเบาสมอง นวนิยายรักสุข และนวนิยายรักโศก 18) นวนิยายราชสำนัก นวนิยายประเภทนี้ ดำเนินเรื่องเกี่ยวพันกับราชสำนัก และ 19) นวนิยายอิงพุทธศาสนา มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา มุ่งสร้างศีลธรรมอันดีงามให้แก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ โดยประยุกต์หลักธรรมคำสอนไว้ในรูปของนวนิยาย

นอกจากนี้ เบญจมาศ พลอินทร์ (2526, หน้า 105) กล่าวถึงการจำแนกนวนิยายโดยทั่วไป คือ 1) จำแนกตามโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง มีเนื้อเรื่องปรากฏตามเหตุการณ์ เช่น การต่อสู้หรือการผจญภัย หรือเนื้อที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และพงศาวดาร เกี่ยวกับชีวิตของบุคคล คนเดียวหรือหลายคน เป็นชีวประวัติ เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ เป็นต้น 2) จำแนกตามโครงสร้างของเรื่อง เช่น โครงสร้างเป็นการบันทึกเหตุการณ์ทางสังคมหรือการเมือง เป็นเรื่องที่ลึกลับซับซ้อน หรือใช้โครงสร้างจากชีวิตจริง เป็นต้น 3) จำแนกตามทำนองการแต่ง หมายถึงจำแนกตามทำนองแต่งที่ลักษณะเดียวกัน เช่น เรื่องความรักระหว่างหนุ่มสาว เรื่องแปลหรือเรื่องแปลงมา เรื่องทำนองจดหมายเหตุ เรื่องทิ้งปัญหาให้คิดหรือชวนคิด เรื่องแสดงอารมณ์ เช่น รัก โศก แค้น 4) จำแนกตามชนิดของตัวละคร หมายถึง ลักษณะประจำหรือการวาง

พฤติกรรมของตัวละคร เช่น ประเภทนักสืบ ผู้ร้ายผู้ดี เจ้าพ่อมาเฟีย ผู้ชนะสิบทิศ ลูกอีสาน คนชายแรง นักบุญใจบาป เป็นต้น และ 5) จำแนกตามเหตุการณ์สถานที่ หมายถึง ถือเอา เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามท้องเรื่องหรือสถานที่ที่เป็นฉากสำคัญของท้องเรื่อง เช่น บางระจัน เมืองลับแล เกาะกาฬ เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับการจำแนกนวนิยายข้างต้นได้มีการจำแนกประเภทของวรรณกรรม เอาไว้หลายประเภท วิธีที่หนึ่งนั้นใช้แนวคิดจำแนกตามแนวคิดในการเขียน ส่วนวิธีที่สอง ใช้เนื้อหาเป็นเกณฑ์ในการจำแนก เพื่อให้งานเขียนนั้นมีเนื้อเรื่องและกลวิธีในการเขียนที่น่าสนใจ และเหมาะสม ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อเรื่องว่าผู้เขียนจะมีวิธีการเขียนแบบใด และขึ้นอยู่กับการพิจารณาและตัดสินใจเลือกของผู้แต่งแต่ละคนเป็นสำคัญ โดยการจำแนก ของผู้รู้แต่ละท่านนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำหลักการแบ่งประเภทของนวนิยาย ข้างต้นมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเภทนวนิยายพื้นถิ่นไทยได้

2. แนวคิดความรู้ในตัวบทและแนวคิดความรู้นอกตัวบท

การวิเคราะห์งานเขียนทุกประเภทที่ใช้ภาษาเป็นวัสดุในการประกอบสร้าง โดยเฉพาะงานเขียนประเภทนวนิยาย ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องมีความรู้ที่สำคัญ 2 ประการ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หรือวิจารณ์วรรณกรรม คือ ความรู้ในตัวบท และความรู้นอกตัวบท

ดังที่ วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2562, หน้า 17-27) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ ในตัวบท ไว้ว่าผู้วิเคราะห์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวบทอย่างชัดเจนอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) เนื้อหาสาระของตัวบท ต้องอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของงานเขียนนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน 2) รูปแบบของตัวบท 2 ลักษณะ คือ รูปแบบการประพันธ์ที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา ทั้งงานบันเทิงคดี งานสารคดี และงานวิชาการ 3) การใช้ภาษา ในตัวบท 2 ลักษณะ คือ ภาษาบันเทิงคดีและสารคดีทั้งที่เป็นภาษาร้อยแก้วและภาษาร้อยกรอง และภาษาวิชาการ เป็นภาษาที่มีลักษณะการสื่อสารตรง ๆ ไม่จำเป็นต้องเล่นเสียง เล่นคำ ให้ไพเราะงดงาม

ส่วนความรู้นอกตัวบท หากต้องการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง จำเป็นต้องนำความรู้ ที่อยู่นอกตัวบท ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในตัวบทมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ด้วย จึงจะทำให้ การวิเคราะห์นั้นมีความละเอียด ความรู้นอกตัวบทที่สำคัญ 5 ประการ คือ ประวัติของตัวบท ประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน ผู้แต่งและสังคมวัฒนธรรม เช่น ความรู้ ความคิด เพศ วัย ประสบการณ์ชีวิต ถิ่นที่อยู่ และสถานะทางสังคม วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณศิลป์ เป็นเรื่องของศิลปะการใช้คำให้มีอรรถรสก่อให้เกิดเป็นเรื่องราวที่เป็นวรรณศิลป์ และแนวคิด การวิเคราะห์วิจารณ์

จากการศึกษาแนวคิดความรู้ในตัวบทและแนวคิดความรู้นอกตัวบทข้างต้น ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดความรู้ในตัวบท คือ ประเด็นของเนื้อหาสาระ การใช้ภาษา และรายละเอียดการใช้ข้อความของตัววรรณกรรมประเภทนวนิยายพื้นถิ่นไทย และแนวคิดความรู้นอกตัวบท คือ เหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับเรื่องราวในนวนิยายพื้นถิ่นไทย เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย

จากการสำรวจและอ่านบททวนงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับนวนิยาย ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ การศึกษานวนิยายของนักประพันธ์เฉพาะบุคคล การศึกษานวนิยายเฉพาะเรื่อง และการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรม ผลการวิจัยตามการแบ่งกลุ่มดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษานวนิยายของนักประพันธ์เฉพาะบุคคล พบว่า มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายของนักประพันธ์เฉพาะกลุ่ม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดีของ **มกุฏ อรฤดี** จำนวน 15 เล่ม ของชัยวัฒน์ ไชยสุข (2558) ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้คำ พบการใช้คำ 11 ชนิด ได้แก่ คำมีความหมายโดยนัย คำแสดงอารมณ์ คำมีศักดิ์ คำเฉพาะกลุ่ม คำภาษาปาก คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ คำย่อ การซ้ำคำ การหลกคำ และ คำแสดงภาพ โดยพบคำภาษาปากมากที่สุด ด้านการใช้ประโยค พบการใช้ประโยคสั้น ประโยคยาว และประโยคที่มีลักษณะแปลกออกไปจากธรรมดา โดยพบประโยคสั้นเป็นส่วนใหญ่ ด้านการใช้สำนวน พบการใช้สำนวนเพื่อย่นย่อข้อความ เพื่อขยายความ เพื่อแทนคำที่ไม่ต้องการกล่าวตรง ๆ และเพื่อเพิ่มความสละสลวยของถ้อยคำ โดยพบการใช้สำนวนเพื่อย่นย่อข้อความมากที่สุด ด้านกลวิธีการใช้ภาพพจน์ พบการใช้ภาพพจน์ 19 ชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัมมติภาวะ อติพจน์ อวพจน์ อุปนิษิต นามนัย สัมพจน์ อุปมานิทัศน์ การอ้างอิง การแฝงนัย ปฏิพจน์ ปฏิทรศน์ แนวเทียบ สัทพจน์ ปฏิพจน์ และอาวัตพากย์ โดยพบอุปมามากที่สุด ส่วนภาพสะท้อนสังคมไทย ด้านครอบครัวพบภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความรักความผูกพันในครอบครัวและภาพสะท้อนปัญหาครอบครัว ด้านการศึกษาพบภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครองและสังคม ด้านเศรษฐกิจพบภาพสะท้อนเศรษฐกิจระดับบุคคลและชุมชน ด้านสิทธิมนุษยชนพบภาพสะท้อนการเคารพสิทธิมนุษยชนและการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากการศึกษานวนิยายของชัยวัฒน์ ไชยสุข ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ในประเด็นกลวิธีการใช้ภาษา

ด้านการใช้คำ กลวิธีการใช้ภาพพจน์ และคุณค่าด้านสังคมในประเด็นภาพสะท้อนสังคมไทย
ด้านครอบครัว การศึกษา และเศรษฐกิจ ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษาวิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายของ
กึ่งฉัตร ระหว่าง พ.ศ. 2545-2550 ของ กนกวรรณ คันลินธ์ (2552) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์
บุคลิกภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ได้รับความนิยมสูงของกึ่งฉัตร เป็นเรื่องที่
พิมพ์เผยแพร่และได้รับการนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ สืบลับรหัสรัก
พรายปรารถนา รหัสหัวใจ ในเรือนใจ ฟ้ากระจำงดาว นางบาป และแกะรอยรัก ผลการศึกษา
พบว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายของกึ่งฉัตร ทั้ง 7 เรื่อง มีบุคลิกภาพภายนอก
ที่สอดคล้องกันโดยภาพรวม กล่าวคือ บุคลิกภาพภายนอกด้านลักษณะทางกาย เป็นผู้หญิงที่มี
รูปร่างหน้าตาสวย เป็นตัวละครแบบฉบับของนวนิยายไทยโดยทั่วไป ส่วนใหญ่มีลักษณะความงาม
ตามแบบหญิงไทย เช่น ผมหอม ตากลมโต ใบหน้าเรียวรูปไข่ แต่จะมีตัวละครบางตัวที่มีรูปร่าง
ที่เป็นความงามสมัยใหม่ ส่วนบุคลิกภาพภายในด้านอุปนิสัย ปรากฏตัวละครในภาพลักษณ์
ที่เป็นตัวละครแบบฉบับ คือ มองโลกในแง่ดี เยือกเย็น ใจอ่อน ขี้สงสาร และห่วงใยความรู้สึก
คนอื่น เก็บความรู้สึกได้ดี ส่วนบุคลิกภาพภายในด้านอุปนิสัยที่แตกต่างออกไป คือ เอาจริงเอาจัง
มีทัศนคติไม่ดีต่อเพศชาย ด้านบุคลิกภาพภายในของตัวละครฝ่ายหญิงส่วนใหญ่จึงยังคงเป็น
ภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยที่เป็นแบบฉบับเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์
ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านสังคมในประเด็นลักษณะนิสัยของตัวละครในนวนิยายกลืนอายุ
พื้นถิ่นไทย

การศึกษาการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือในการสร้างสรรค์นวนิยาย
ของ มาลา คำจันทร์ ของ สันติวัฒน์ จันทร์โต (2550) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลวิธีที่ใช้ใน
การสร้างสรรค์นวนิยาย คือ การสร้างเนื้อเรื่อง การสร้างตัวละคร การนำเสนอแนวคิด การสร้าง
ฉากและบรรยากาศ และการใช้ภาษา ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเนื้อเรื่องในนวนิยายของ
มาลา คำจันทร์ สร้างสรรค์โดยสอดผสมสานวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือเข้าไปในส่วนต่าง ๆ ของ
เนื้อเรื่อง สร้างตัวละครได้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง มีแนวคิดที่เป็นภาพสะท้อนของวิถีชีวิตในสังคม
ภาคเหนือ การสร้างฉากและบรรยากาศสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและตัวละคร โดยผสมผสาน
ระหว่างสถานที่จริงและฉากที่สร้างขึ้นในเรื่อง ตลอดจนสอดแทรกวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น ประเพณี
พิธีกรรม ศิลปกรรมท้องถิ่นเข้าไปอย่างกลมกลืน และมีการใช้ภาษาและสำนวนท้องถิ่นภาคเหนือ
ในบทบรรยาย บทพรรณนา และบทสนทนา โดยมีลักษณะที่ราบรื่น มีสัมผัสและจังหวะ
มีความเปรียบที่นาสนใจ ตลอดจนสอดแทรกวรรณกรรม บทขับ ข้อมูลคติชนท้องถิ่นไว้เพื่อสร้าง
บรรยากาศด้วย จากการอ่านบททวนงานวิจัยของ สันติวัฒน์ จันทร์โต ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิด

ภาพสะท้อนของวิถีชีวิตในสังคม วิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น ประเพณี พิธีกรรม ศิลปกรรมท้องถิ่นเข้าใจอย่างกลมกลืน และการใช้ภาษาและสำนวนท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นคุณค่าด้านภาษาและด้านสังคมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

การศึกษาภาพสะท้อนข้าราชการในนวนิยาย ของ สุวรรณี สุคนธา ของ บัทยา คำประสิทธิ์ (2548) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพสะท้อนปัญหาข้าราชการ และศึกษาบทบาททางสังคมของนวนิยายด้านการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาข้าราชการ ผลการศึกษาพบว่า สุวรรณี สุคนธา เสนอภาพสะท้อนข้าราชการโดยแยกเสนอปัญหาข้าราชการตามสาเหตุ ปัญหาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากตัวข้าราชการเอง เสนอไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านอุดมการณ์ ได้สะท้อนถึงข้าราชการที่ขาดสำนึกในอุดมการณ์ ข้าราชการที่ไม่ยึดมั่นในอุดมการณ์ ข้าราชการที่เพิกเฉยต่ออุดมการณ์ส่งผลให้ข้าราชการประพฤติมิชอบ ปัญหาด้านการปฏิบัติหน้าที่ ได้สะท้อนถึงการเบียดเบียนเวลาราชการ การใช้อำนาจช่วยเหลือพวกพ้อง การรับสินบน การยกยอเกียรติยศของทางราชการ การวางอำนาจอยู่เหนือประชาชน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ และปัญหาด้านรายได้ สะท้อนถึงการมีนิสัยฟุ่มเฟือย และการรับผิดชอบแบบรับภาระครอบครัว ทำให้ไม่มีรายได้พอกับรายจ่าย และปัญหาที่เกิดกับระบบราชการ เสนอไว้ 2 ด้าน ได้แก่ ระบบงานที่ซ้ำซ้อนทำให้เกิดความล่าช้า และระบบราชการที่ไม่รัดกุม ทำให้เกิดระบบกินตามน้ำ การวิ่งเต้น และการใช้สวัสดิการที่ผิดวัตถุประสงค์ เป็นเหตุให้ข้าราชการแสวงหาผลประโยชน์ ส่วนบทบาทของนวนิยายในด้านการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาข้าราชการ ผู้เขียนได้นำเสนอผ่านทางกลวิธีการประพันธ์ 2 วิธี ได้แก่ การนำเสนอโดยตรงผ่านทางบทสนทนาของตัวละคร และบทบรรยายของผู้เขียน และการนำเสนอโดยอ้อม ผ่านโครงเรื่องและการใช้ตัวละครเปรียบเทียบ โดยใช้วิธีการนำเสนอโดยตรงผ่านทางบทสนทนาของตัวละครมากที่สุด ผู้วิจัยนำวิธีการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นคุณค่าด้านสังคมเกี่ยวกับบทบาททางสังคมด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

นอกจากนี้ยังพบสารนิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับ **ผู้หญิงยุคใหม่ในนวนิยายของ โปต้น** ของ อุไรรัตน์ วงศ์นวชาติ (2546) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบุคลิกลักษณะผู้หญิงยุคใหม่ของตัวละครหญิง จำนวน 11 ตัว จากนวนิยาย 3 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า บุคลิกลักษณะผู้หญิงยุคใหม่ ในนวนิยายของโปต้น มีทั้งหมด 4 ประการ คือ ประการแรกกล้าแสดงออก เป็นลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ การพูด กล้าเลือกทางเดินชีวิต ประการที่สอง เก่ง รู้จักจัดการชีวิตของตนเองให้ถูกต้องเหมาะสม ในด้านการครองตน ครองงาน และครองเรือน ประการที่สาม แกร่ง เป็นผู้ที่มีความอดทน สู้อชีวิต มีจิตใจเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียร

ในการเรียนและการทำงาน และประการสุดท้าย มีคุณธรรม เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักศีลธรรม รู้จักสำนึกรับผิดชอบชั่วดี มีน้ำใจ เมตตาเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น จากการอ่านบทพจนานุกรมวิจัยของ อุไรรัตน์ วงศ์นวชาติ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลในประเด็นด้านสังคมของบุคลิกภาพของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครฝ่ายหญิงในนวนิยาย กลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

3.2 การศึกษานวนิยายเฉพาะเรื่อง พบผู้สนใจศึกษาเจาะจงนวนิยายเฉพาะเรื่อง
สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษากา^รสร^รางสร^รค[์]วรรณค[ิ]ล[ิ]ป[์]ของนักเขียนสตรีในนวนิยายอิงพุทธศาสนา ของ เชษฐา จักรไชย (2559) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดพุทธธรรมและการสร^รางสร^รค[์]วรรณค[ิ]ล[ิ]ป[์]ของนักเขียนสตรี จำนวน 24 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายส่วนใหญ่ใช้การสอดแทรกแนวคิดเรื่องพุทธธรรม เพื่อสอนให้คนเป็นคนดีด้วยพุทธธรรม 3 ระดับ คือแนวคิดพุทธธรรมระดับพื้นฐาน แนวคิดพุทธธรรมระดับกลาง และแนวคิดพุทธธรรมระดับสูงสุด แนวคิดด้านองค์ประกอบผู้แต่งนิยาย เปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉาก เหตุการณ์ และตัวละครมากที่สุด การสร้างความขัดแย้งผู้แต่งนิยายใช้วิธีสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครมากที่สุด ผู้เขียนนิยมใช้การลำดับเหตุการณ์แบบปฏิทิน และนิยมการปิดเรื่องแบบสุขนานุกรมมากที่สุด และนิยมใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้แต่งเป็นผู้รู้แจ้งมากที่สุด ส่วนการสร^รางสร^รค[์]ตัวละครทั้ง 24 เรื่อง พบว่า ผู้เขียนนิยมใช้บทสนทนาเพื่อบอกลักษณะและอุปนิสัยของตัวละครมากที่สุด และนิยมใช้ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์มากที่สุด พบกลวิธีการสร^รางสร^รค[์]วรรณค[ิ]ล[ิ]ป[์]ทางภาษา 2 ลักษณะ คือ กลวิธีการสร^รางสร^รค[์]ภาษาวรรณค[ิ]ล[ิ]ป[์]ระดับคำ พบ 8 ลักษณะ คือ การหลากคำ การใช้คำเพื่อเสียงสัมผัส การใช้คำสูง การใช้คำสร้างจินตภาพ การใช้คำเลียนเสียง การใช้คำซ้ำ การซ้ำคำ และการใช้คำซ้อน ส่วนวรรณค[ิ]ล[ิ]ป[์]ระดับข้อความ พบ 4 ลักษณะ คือ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ การใช้ลีลาภาษาวรรณค[ิ]ล[ิ] และการใช้ร^รสวรรณค[ิ]ล[ิ] จากการอ่านบทพจนานุกรมวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยนำกลวิธีการสร^รางสร^รค[์]ภาษาวรรณค[ิ]ล[ิ]ป[์]มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์หัวข้อการใช้ภาษาระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

นอกจากนี้ยังพบการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของแม่ในนวนิยายลับแล แก่งคอย ของ ทัดจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย (2554) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทแม่ของตัวละคร ผลการศึกษาพบว่า แม่ถูกนำเสนอในบทบาทที่จำกัดอยู่ที่ความเป็นเมียและแม่ตามกรอบจารีตประเพณีมายาคติที่สังคมคาดหวังไว้ โดยไม่ได้รับรู้สึกว่าตนเองนั้นอยู่ในสภาวะที่ตกเป็นรองหรืออยู่ใต้อำนาจบิดาธิปไตยนั้นด้วยกลวิธี

ตอบโต้แบบทางตรงและทางอ้อม สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่เหลื่อมล้ำ ในระบบปิตาธิปไตย และการพยายามต่อรองกับอำนาจปิตาธิปไตยตามแนวคิดสตรีนิยม สายถอนรากถอนโคน งานวิจัยของ ทัดจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ประเด็นคุณค่าด้านสังคม เช่น ประเพณี การเมืองการปกครองในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

การศึกษาบริบทโลกในนวนิยายเอกเรื่องสี่แผ่นดินของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์

ปราโมช ของ กาญจนา วิชญาปกรณ์ (2550) มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์บทบาทและกลวิธี นำเสนอบริบทโลก ผลการศึกษาพบว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำบริบทโลกด้านวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านเศรษฐกิจ ที่แปรเปลี่ยนไปตั้งแต่ในแผ่นดินที่ 1 จนถึงสิ้น แผ่นดินรัชกาลที่ 4 มีกลวิธีการนำเสนอนวนิยายมาแสดงให้เห็นเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง และให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นจุดศูนย์กลางในการนำเสนอ และเป็นผู้ได้รับผลกระทบจาก บริบทโลก ได้อย่างลึกซึ้งและสมจริง สามารถเลือกสรรเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มาแสดงได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน และมีเอกภาพ และสามารถใช้กลวิธีการนำเสนอนวนิยาย สี่แผ่นดินได้อย่างสร้างสรรค์ คือ นำบุคคลจริงในประวัติศาสตร์มาเป็นฉากหลัง เลือกสรร เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ที่กระทบตัวละครเอก จารึกเกร็ดเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ที่รู้สึกเฉพาะกลุ่ม และสอดแทรกนานาสาระ โดยให้ตัวละครเอกอยู่ในเหตุการณ์ หรือเป็นผู้ เชื่อมโยงเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยนำกลวิธีการศึกษาของ กาญจนา วิชญาปกรณ์ มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นด้านคุณค่าด้านสังคม เรื่อง วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

นอกจากนี้พบงานวิจัยของ พรธาดา สุวัธนวนิช (2550) ศึกษา **ผู้หญิงกับ บทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2510-2546** ผลการศึกษาพบว่า นวนิยาย ที่นำเสนอผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ แบ่งช่วงได้เป็น 4 ช่วง ช่วงแรก พ.ศ. 2510-2519 แม่ยุคเสรีนิยม ช่วงที่สอง พ.ศ. 2520-2530 แม่ยุคพัฒนาสตรี ช่วงที่สาม พ.ศ. 2531-2540 แม่ยุคเรียกร้องสถาบันครอบครัว และช่วงที่สี่ พ.ศ. 2540-2546 แม่ยุคยอมรับความหลากหลาย ของความเป็นแม่ แต่ละช่วงเวลามีพัฒนาการความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่ กับชนชั้น เพศ สถานะ และสถานะทางสังคม บริบททางสังคมที่มีผลกระทบต่อความเป็นแม่ คือ การพัฒนาทางสังคมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความคิดตามแนวทางสตรีนิยม วาทกรรม วันแม่ และการต่อสู้ทางวัฒนธรรมและการเรียกร้องอัตลักษณ์ กระบวนการผลิตซ้ำ ต่อบท และสืบทอดความเป็นแม่เห็นได้อย่างชัดเจนถึงการสืบทอดแนวคิดความเป็นแม่แนวชนบท หรือแม่ในอุดมคติที่มีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคม กับการรับแนวคิดแม่ในแนวสตรีนิยม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับรัฐชาติ ชนชั้น เพศสถานะ และสถานะทางสังคม

จากการอ่านบททวนวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยนำกลวิธีการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นด้านคุณค่าด้านสังคม เรื่อง ครอบครัว และบทบาทของคนในสังคมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

การศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่องคำอ้ายของ ยงค์ ยโสธร
ของ บุญญาภา คำพวง (2552) มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์โดดเด่น คือ ด้านแนวคิดและเนื้อเรื่อง เป็นการเสนอสารที่ให้แง่คิด มุมมองในการมองโลกอย่างเข้าใจชีวิต สอนให้เข้าใจและอยู่กับความเป็นจริงของชีวิต อีกทั้งเนื้อเรื่องยังเป็นเสมือนการบันทึกสภาพชีวิตที่เรียบง่ายของชนบทอีสาน ในด้านตัวละครมีความดีเด่นในกลวิธีการสร้างตัวละครที่มีลักษณะของชาวชนบทอีสานอย่างสมจริง ส่วนในด้านบทสนทนา มีความดีเด่น มีลักษณะของการพูดสนทนาอย่างเหมือนจริงด้วยการใช้ภาษาถิ่นอีสานแทรกทั้งในบทพูดและการดำเนินเรื่อง ทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวาด้วยภาษาอันมีรสถ้อยคำในด้านฉาก เป็นฉากที่ช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่องให้สอดคล้องสมจริง เกิดความสะเทือนอารมณ์และสร้างจินตนาการ ด้านท่วงทำนองเขียน ผู้แต่งมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อสารได้ชัดเจน รวมทั้งมีความโดดเด่นด้านการสรรคำ การใช้ภาพพจน์ การสอดแทรกพญา และการใช้สัญลักษณ์ ทำให้ได้รับรสของอารมณ์ความซาบซึ้งและก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจินตนาการของผู้อ่านจากการศึกษางานวิจัยของ บุญญาภา คำพวง ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์เกี่ยวกับการใช้ภาษาถิ่น และคุณค่าด้านสังคม เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

3.3 การศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552
ของพรรณทิตา ปานเอี่ยม (2554) มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ในด้านเนื้อเรื่องแนวคิด กลวิธีการประพันธ์ และคุณค่าจากนวนิยายเรื่อง ขวดคนอยู่ไหนใต้ บ้านต่างสายเลือด การกลับมาของดาวหางดวงที่เจ็ด และหมีพิทักษ์ฝัน ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อเรื่องผู้แต่งนำเสนอเนื้อเรื่อง 2 ลักษณะ คือ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยในโลกสมมุติ และเนื้อเรื่องผจญภัยในโลกแห่งความจริง มุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมองชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว และแนวคิดเรื่องมิตรภาพ ด้วยกลวิธีการประพันธ์ ทั้งในด้านตัวละคร การเล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่อง และการใช้ภาษาที่มีศิลปะ ส่วนในด้านคุณค่า พบ 3 ด้าน คือ คุณค่าด้านความรู้ คุณค่าทางอารมณ์ และทางคุณธรรมจริยธรรม จากการอ่านงานวิจัยของ พรรณทิตา ปานเอี่ยม ผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่า ทั้งคุณค่าทางด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม ในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

นอกจากนี้ เขมิกา สรรเสริญ (2553) ได้ศึกษาวิเคราะห์ภาพพจน์ในวรรณกรรมเยาวชน กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลอินทร์ อดิวัตต์ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาภาพพจน์ ความถี่การใช้ภาพพจน์แต่ละประเภท และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมไทยผ่านทางวรรณกรรมเยาวชน จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เด็กหญิงนางฟ้า ส้มสีม่วง ปราสาทกระต่ายจันทร์ ครุฑน้อย เจ้าชายไม่วิเศษ เด็กหญิงสวนกาแพ และมีจัญผจญภัย ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ การเลียนแบบเสียงธรรมชาติ คำถามเชิงวาทศิลป์ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ การกล่าวอ้างถึง ปฏิทรรศน์ สัมพจน์ และนามนัย สะท้อนภาพวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมไทย ได้แก่ ภาพสะท้อนเรื่องพุทธศาสนา กับสังคมไทย วิธีการดำรงชีวิตของคนไทยในชนบท ค่านิยมในสังคมไทย ภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย และประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยภาคใต้ จากการอ่านงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์เกี่ยวกับการใช้ภาพพจน์ และคุณค่าด้านสังคมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมไทย ศาสนา วิถีชีวิต และประเพณีท้องถิ่นในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

งานวิจัยลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยายไทยรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน พ.ศ. 2522-2546 มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยาย ของ พรพรม บุญถนอม (2551) ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายไทยซีไรต์มีลักษณะเด่นในด้านเนื้อหา ด้านแนวคิด และด้านกลวิธีการประพันธ์ ส่วนด้านเนื้อหา พบว่ามีความหลากหลาย ได้แก่ วิถีชีวิตชนบท ความไม่เป็นธรรมในสังคม ชีวิตครอบครัว ปรัชญาชีวิต โรแมนติก ประวัติศาสตร์การเมือง ธรรมะ วิทยาศาสตร์ สังคมอุดมคติ ในด้านแนวคิดก็มีความหลากหลาย ได้แก่ แนวคิดด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แนวคิดด้านสังคม แนวคิดด้านปรัชญา แนวคิดด้านการเมือง และแนวคิดด้านธรรมชาติธาตุแท้ของมนุษย์ ส่วนลักษณะเด่นด้านกลวิธีการประพันธ์ของนวนิยายซีไรต์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กลวิธีการนำเสนอพบมีความหลากหลายและทวีความซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ เช่น มีการใช้กระแสสำนึก มีการใช้สัญลักษณ์ มีการล่องหนนิยามการแต่ง มีการประสานศิลปะการเล่าเรื่องหลายแบบเข้าด้วยกัน และส่วนของการใช้ภาษาพบมีความเด่นในด้านการใช้โวหาร ภาพพจน์ ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการประพันธ์ทำให้นวนิยายไทยซีไรต์มีคุณค่าทั้งทางสังคมและทางวรรณศิลป์ ให้ข้อคิด ความรู้ต่าง ๆ และมีสำนวนภาษาที่น่าสนใจ งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่าทั้งด้านภาษาและวรรณศิลป์ และด้านสังคม ในประเด็นการใช้ภาพพจน์ วิถีชีวิต ครอบครัว แนวคิดด้านการเมืองการปกครองในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

ชาตบุษย์ นฤตม (2550) ศึกษา **ไวยาหารภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรท์ที่สื่อสะท้อนสภาพการเมืองไทย** มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเภทของไวยาหารภาพพจน์ และสภาพการเมืองไทยที่สื่อสะท้อนจากการใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรท์ จากวรรณกรรม จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เพียงความเคลื่อนไหว ขุนทางเจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสว่าง นาฏกรรมบนลานกว้าง ใบไม้ที่หายไป และประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ไวยาหารภาพพจน์ 9 ประเภท คือ บุคลาธิษฐาน คำถามชวนคิดหรือปฏิบัติจรรยา ปฏิทรรศน์ อุปมา สัมพจน์ย สัญลักษณ์ อุปลักษณ์ นามนัย และอดีตพจน์หรือการใช้คำพูดเกินจริง งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ การศึกษาภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษาวិเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล ของ กฤษณา **อโศกสิน** ของเบญจวรรณ ชุนฤทธิ์ (2546) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์จินตภาพจากกลวิธีการใช้ภาษาในด้านของการใช้คำ และการใช้ภาพพจน์ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ ปูนปิดทอง บุษบกใบไม้ ไฟทะเล ข้ามสีทันดร จำหลักไว้ในแผ่นดิน เรือมนุษย์ และตะวันตกดิน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการใช้คำ ผู้แต่งเลือกใช้เป็นคำที่ช่วยสื่อให้เห็นรายละเอียดแห่งสี แสง กลิ่น รส อากาการเคลื่อนไหว และอารมณ์ความรู้สึก กระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้อ่านให้รู้สึกนึกคิด เกิดจินตภาพแจ่มแจ้งชัดเจน ในด้านการใช้ภาพพจน์ ผู้แต่งสามารถนำมาใช้ภาพพจน์ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งเพื่อสื่อภาพของฉาก บรรยากาศ ลักษณะนิสัย พฤติกรรม และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ตลอดจนชี้ให้เห็นแนวคิดในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยการเลือกใช้ภาพพจน์ คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อดีตพจน์ นามนัย ปฏิภาคพจน์ ปุจฉา และการเลียนเสียงได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อความโดดเด่น จากการอ่านบททวนงานงานวิจัยของ เบญจวรรณ ชุนฤทธิ์ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้การใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และการใช้ไวยาหาร ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมประเภทนวนิยายข้างต้น ทำให้เข้าใจแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายที่เน้นศึกษาเจาะจงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือด้านใดด้านหนึ่งจากตัวบทนวนิยาย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษานวนิยายของนักประพันธ์เฉพาะบุคคล การศึกษานวนิยายเฉพาะเรื่อง หรือการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรม อีกทั้งทำให้ทราบถึงความโดดเด่นในการประพันธ์งานเขียนแต่ละเรื่องของนักเขียนเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในนวนิยายผ่านตัวละครได้อย่างน่าสนใจ ทุกประเด็นในการศึกษาล้วนมีประโยชน์ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนวนิยายในด้านอื่นต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์

เนื้อหาสาระอันเป็นรายละเอียดของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์ ประกอบไปด้วย หัวข้อเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวรรณศิลป์ ความหมายของภาษาและวรรณศิลป์ องค์ประกอบของวรรณศิลป์ ลักษณะของภาษาวรรณศิลป์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย รายละเอียดดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวรรณศิลป์

การอ่านวรรณกรรมประเภทนวนิยาย นอกจากจะเป็นการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวและใช้จินตภาพสร้างอารมณ์ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการที่นักประพันธ์ต้องการสื่อ โดยผู้อ่านจะต้องเข้าใจถึงถ้อยคำ สำนวนภาษาที่นักประพันธ์เรียบเรียงออกมาด้วยความประณีตจากการเลือกสรรถ้อยคำที่งดงาม ผู้อ่านจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการอ่านและใช้สติปัญญาเพื่อให้เข้าใจสาระและข้อคิดเห็นของผู้ประพันธ์ที่แฝงอยู่ในเรื่องด้วย ผู้ศึกษาขอเสนอสาระความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาและวรรณศิลป์ ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของภาษาและวรรณศิลป์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า **ภาษา** ไว้ว่า ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม เลียง ตัวหนังสือ หรือกิริยาอาการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ

ดิฐุ ศรีนราวัฒน์ (2559, หน้า 8) ให้ความหมายคำว่า ภาษา คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร อารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

สุธาสิณี ปิยพสุนทร (2561, หน้า 39) กล่าวว่า ภาษา คือ เครื่องมือสื่อสารที่นำอัจฉริยภาพมาเป็นผลมาจากความสามารถของมนุษย์ที่ต้องการสื่อสารข้อมูลความคิด ความรู้สึกที่มีผลผลิตภาวะสูง กล่าวคือ มีรูปที่หลากหลายเพียงพอที่จะสื่อเนื้อหาที่ไม่ซ้ำกันได้เท่าที่มนุษย์ต้องการ

คำจำกัดความข้างต้นพอสรุปได้ว่า ภาษา คือ เครื่องมือสื่อสารที่เป็นผลมาจากความสามารถของมนุษย์ที่ต้องการสื่อสารข้อมูลความคิดความรู้สึกที่มีต่อกัน

ส่วนความหมายของคำว่า **วรรณศิลป์** นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้

สิทธา พิณีภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ (2520, หน้า 35) กล่าวว่า วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะของการเรียบเรียงถ้อยคำ หรือศิลปะในการแต่งหนังสือ หัวใจของศิลปะทั้งหลาย คือ สุนทรียภาพหรือความประณีตงดงาม ได้แก่ ความงามของภาษา ความงามของเนื้อเรื่อง ซึ่งกลมกลืนกับรูปแบบ ความงาม ความมีสาระของข้อคิดเห็น หรือแนวคิดที่แทรกแฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง ส่วนความงามที่สำคัญที่สุดของการสร้างวรรณกรรม คือ วิธีแต่ง วิธีแต่งที่สวยงามที่สุด คือ ความผสมผสานที่เข้ากันได้อย่างประณีต

ชวน เพชรแก้ว (2524, หน้า 8) กล่าวถึงความหมายคำว่า วรรณศิลป์ หมายถึง คุณสมบัติที่ทำให้วรรณคดีเป็นศิลปะ

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 5) กล่าวถึงคำว่า วรรณศิลป์ (The Art of Literature) ว่าคำนี้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2465 หมายถึง ศิลปะของการเรียบเรียงถ้อยคำ วรรณศิลป์ที่แยกวรรณคดีออกจากวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกสะเทือนใจ และจินตนาการของกวีแสดงออกมาให้เห็นอย่างอิสระ และให้เห็นอย่างมีศิลปะ

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2526, หน้า 6) กล่าวเช่นเดียวกับ กุหลาบ มัลลิกะมาส โดยได้กล่าวถึงคุณภาพของหนังสือวรรณคดีว่า วรรณคดีเป็นหนังสือที่มีศิลปะในการแต่งเรียบเรียงอย่างดี ศิลปะในการแต่งนี้เรียกว่า “วรรณศิลป์”

กระแสร มาลาภรณ์ (2530, หน้า 2) กล่าวว่า วรรณศิลป์ คือ หนังสือที่มีศิลปะหรือศิลปะในการแต่งหนังสือ คือความงดงามในภาษาและเนื้อหา ซึ่งเห็นได้ชัดจากวิธีแต่งส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับท่วงทำนอง (Style) ของผู้แต่งด้วย

คำจำกัดความข้างต้นพอสรุปได้ว่า วรรณศิลป์ คือ องค์ประกอบทางศิลปะที่ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรมให้มีรูปแบบและเนื้อหาที่ก่อให้เกิดสุนทรียภาพ ทางอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามถ้อยคำ สำนวน ไวยากรณ์ และภาพพจน์แก่ผู้อ่าน

1.2 องค์ประกอบของวรรณศิลป์ วรรณศิลป์เป็นคุณสมบัติที่ทำให้วรรณกรรมเป็นวรรณคดี เป็นศิลปะของการเรียบเรียง ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึกสะเทือนใจ และจินตนาการที่ผู้ประพันธ์แสดงออกมาอย่างมีศิลปะ ศิลปะนี้เรียกว่าวรรณศิลป์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ คือ อารมณ์สะเทือนใจ ความนึกคิดและจินตนาการ การแสดงออก สไตล์หรือท่วงทำนองการแต่ง เทคนิคหรือกลวิธี และองค์ประกอบ มีรายละเอียดดังจะเสนอต่อไปนี้

1.2.1 อารมณ์สะเทือนใจ อารมณ์ของมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงไปในทางใดทางหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบ ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 8) กล่าวไว้ว่า อารมณ์สะเทือนใจเป็นบทบาทของความคิดทั้งหลายในการแต่ง อารมณ์สะเทือนใจเป็นไปในรูป

ต่างกัน เช่น ในรูปความรัก ความเศร้าเมื่อต้องพลัดพรากจากคนรัก และ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2526, หน้า 7) กล่าวสอดคล้องกันว่า อารมณ์สะเทือนใจเป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนหนังสือ และอารมณ์นี้ต้องมีความรุนแรงเป็นพลังผลักดันเอาความรู้สึกที่อยู่ภายในใจของกวีออกมาเป็นตัวหนังสือ นั่นคือทำให้กวีอยากจะบันทึกอารมณ์เหล่านั้นในรูปของข้อเขียนต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมไปด้วย นอกจากนี้ สนิท ตั้งทวี (2528, หน้า 5) ยังกล่าวว่า อารมณ์สะเทือนใจนั้น มีทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และธรรมารมณ์ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกภายใน อันได้แก่ ตามองเห็น หูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส สัมผัสรู้ว่าอ่อนหรือแข็ง และในบางครั้งสิ่งที่มากระทบนั้นจะมาในลักษณะของความรู้สึกนึกคิด โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จะตอบสนองเพื่อรับรู้สิ่งนั้นด้วยการเกิดความรู้สึกขึ้นมาในใจก่อน เช่น รัก ชอบ โกรธ สงสาร เกลียด สังเวช ขบขัน เบิกบาน กลัว ศรัทธา ยินดี โศกเศร้า สมน้ำหน้า ฯลฯ ซึ่งแล้วแต่กรณี การที่ความรู้สึกของมนุษย์เปลี่ยนไปจากความเป็นปกตินี้ เราเรียกว่า อารมณ์สะเทือนใจ

1.2.2 ความนึกคิดและจินตนาการ จินตนาการและความนึกคิดของผู้ประพันธ์เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความน่าสนใจและความประทับใจให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านให้สามารถนึกเห็นภาพไปตามถ้อยคำที่ผู้ประพันธ์บรรยาย ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 9) กล่าวว่า ความนึกคิดและจินตนาการช่วยให้สร้างเรื่องและตกแต่งเรื่องให้งดงามขึ้น ความนึกคิดมีวิธีการสร้างได้หลายแบบ คือ การกล่าวตามประสบการณ์จริง ให้ผู้อ่านรู้สึกไปตามที่บรรยายตามประสบการณ์ที่คัดเลือกมาแล้ว การกล่าวโดยใช้โวหาร ผู้อ่านต้องตีความเพราะผู้แต่งพูดอย่างหนึ่งแต่มุ่งความหมายอย่างหนึ่ง หรือการใช้โวหารในการอุปมาอุปไมย การใช้สัญลักษณ์เป็นการสร้างสิ่งสมมุติเป็นตัวแทนสิ่งที่เป็นจริง

สำหรับ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2526, หน้า 8-9) ได้กล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้นว่า เมื่อเกิดอารมณ์สะเทือนใจ ซึ่งมีพลังรุนแรง กวีก็จะเกิดความนึกคิด (Conception) หรือจินตนาการ (Imagination) สร้างภาพในใจหรือมโนภาพ (Image) ขึ้น จินตนาการของกวีถ่ายทอดออกมาได้หลายลักษณะ เช่น จินตนาการที่ตรงไปตรงมา ผู้อ่านจะเกิดภาพพจน์ (Figure of speech) คือ เห็นภาพตามที่ผู้เขียนบรรยาย และอีกประการหนึ่งคือ จินตนาการที่ซับซ้อน ที่ผู้แต่งอาจจะกล่าวด้วยกวีโวหารเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย หรือใช้สัญลักษณ์หรือกล่าวเกินจริง ซึ่งผู้อ่านต้องตีความจึงจะทราบถึงจินตนาการของกวี

นอกจากนี้ สมเกียรติ รัชชมณี (2551, หน้า 9) กล่าวว่า จินตนาการนับเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ที่จะสร้างสรรค์งานใด ๆ ขึ้นมา การสร้างสรรค์วรรณกรรมหรือวรรณคดีด้วยภาษาวรรณศิลป์อันไพเราะ หรือเหมาะสมแก่เนื้อหาเรื่องราวย่อมต้องอาศัย

จินตนาการ ดังนั้นจินตนาการจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของวรรณศิลป์ที่จะช่วยให้เรื่องราวที่น่าอ่าน น่าฟัง แสดงถึงความคิดอันเฉียบแหลมโดดเด่นของผู้ประพันธ์

1.2.3 การแสดงออก เป็นการบอกเล่าความในใจของผู้แต่งไปยังผู้อ่านว่าผู้แต่งมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 13-20) กล่าวว่า การแสดงออกเป็นเรื่องสำคัญของการแต่งหนังสือและศิลปะทั่วไป เพราะการแสดงออกเป็นพาหนะนำความนึกคิดความสะเทือนใจ และจินตนาการของผู้แต่งไปยังผู้อ่าน ในการแสดงออกนั้น กวีหรือผู้แต่งไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงแต่สิ่งที่ดีงาม เรื่องที่แต่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งามก็ได้ แต่ต้องแสดงออกให้ดี ให้มีศิลปะ เรื่องของการแสดงออกต้องทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึก ความเข้าใจ คือ ทำให้ผู้อ่านรู้สึก หรือเห็นภาพตามคำบรรยาย หรือที่เรียกว่าสร้างอารมณ์ร่วม ทำให้เห็นอาการเคลื่อนไหวหรือนาฏการ แม้วรรณคดีจะเป็นเพียงแค่ตัวอักษร แต่ภาพที่ผู้แต่งแสดงออกมานั้น ทำให้มองเห็นลักษณะการเคลื่อนไหวของสิ่งที่พรรณนา เผยให้เห็นบุคลิกภาพและนิสัยใจคอของตัวละครในเรื่อง ทำให้เข้าใจว่าตัวละครมีลักษณะอย่างไร ช่วยให้เกิดความหยั่งเห็น (Insight) คือ เกิดความรู้สึกเข้าใจว่าทำไมคนจึงเป็นเช่นนั้น พูดเช่นนี้ ในเวลาเช่นนั้นเช่นนี้ ความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ยิ่งขึ้น และแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของผู้แต่ง ดังจะเห็นได้จากผู้แต่งสามคน พูดเรื่องเดียวกัน แต่เรื่องที่ปรากฏออกมานั้นแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของผู้แต่งที่แตกต่างกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่าการแสดงออกที่ดีนั้น คือ การเผยให้เห็นสิ่งแฝงเร้นในวรรณคดีนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เจริญอกงามทางด้านอารมณ์ ความคิด และจินตนาการ

รีนฤทัย สัจจพันธ์ (2526, หน้า 11-14) กล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้นว่า การแสดงออกเป็นหัวใจสำคัญของการแต่งหนังสือและศิลปะทุกแขนง การแสดงออกของกวีหรือนักเขียนอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือ เหมือนอย่างจิตรกรใช้แปรงสีและผ้าใบ ช่างปั้นใช้ดินและเครื่องมือต่าง ๆ หรือแม้แต่นาฏศิลป์ใช้ท่ารำอันเกิดจากมือ เท้า ใบหน้า เป็นเครื่องมือ ภาษาของกวีจึงต้องมีพลังอำนาจ ทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์คล้อยตามความรู้สึกและจินตนาการของกวี

การแสดงออกอย่างมีศิลปะคือการแสดงอย่างงาม ไม่ว่าจะเป็สภาพความงามหรือภาพความน่าเกลียด น่าขยะแขยง กวีต้องทำให้ผู้อ่านได้รู้สึก ได้เข้าใจ และหยั่งรู้ถึงสิ่งที่แฝงเร้นอยู่ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การแสดงออกที่ดีควรเผยให้ผู้อ่านได้รู้สึกถึงอารมณ์หรือมองเห็นลักษณะที่ซ่อนเร้นอยู่ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดความหยั่งเห็นลึกซึ้งในสภาวะต่าง ๆ การแสดงออกของกวีทำได้หลายอย่าง ได้แก่ บรรยายให้เห็นภาพหรือรู้สึกไปตามตัวอักษร บรรยายให้รู้สึกถึงความเคลื่อนไหวของอารมณ์ และการแสดงออกที่เผยสิ่งซ่อนเร้นอยู่ คือ

การแสดงออกที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจยิ่งขึ้นเห็นสาระสำคัญของเนื้อความที่อยู่ระหว่างบรรทัด ซึ่งผู้เขียนไม่ได้บอกเอาไว้โดยตรง

นอกจากนี้ สนิท ตั้งทวี (2528, หน้า 7) กล่าวเสริมว่า การแสดงออกเท่ากับเป็นคุณสมบัติทางปัญญา และจิตใจของศิลปกรรม ทำให้เราเข้าใจความหมายของศิลปกรรมนั้น คือ ผู้ดู ผู้ฟัง ได้รับรู้สว่นของความรู้สึก และความนึกเห็นของศิลปินผู้สร้างสรรค์ และศิลปินผู้แสดงศิลปกรรมนั้นด้วย

1.2.4 สไตล์หรือท่วงทำนองของการแต่ง (Style) เป็นลักษณะและรูปแบบการแต่งวรรณกรรมของผู้แต่งแต่ละคนที่แตกต่างกันไปอันมีลักษณะเฉพาะบุคคล

รินฤทัย ลัจจพันธ์ (2526, หน้า 16) กล่าวว่า ท่วงทำนองการเขียน ทำให้เราทราบถึงบุคลิกเฉพาะตัวของผู้แต่ง ซึ่งต่างก็เด่นกันไปคนละแบบ นอกจากท่วงทำนองเฉพาะบุคคล ยังมีท่วงทำนองการเขียนที่เป็นส่วนรวมทำให้ทราบลักษณะของวรรณกรรมแต่ละชาติอีกด้วย

กุหลาบ มลลิกะมาส (2527, หน้า 21-24) กล่าวว่า สไตล์ หมายถึง ท่วงทำที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งแต่ละคน ผู้แต่งต่างก็มีแบบเป็นของตนเอง ปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ จนสรุปได้ว่าการเขียนแบบนี้ สำนวนแบบนี้เป็นของใคร อาจดูได้จากลักษณะของประโยค ซึ่งมีอยู่ 4 ลักษณะ คือ ประโยคสั้น (Attic Sentence) มีลักษณะสั้น เรียกว่า เอกัตถประโยค ไม่ซับซ้อน พูดอย่างตรงไปตรงมา ประโยคยาว (Isocratic Sentence) ประโยคแบบนี้มีข้อความยาวขึ้น มักมีลักษณะเป็นคู่ขนาน ได้แก่ประโยคที่ใช้คำว่า “ฉันใด ฉันนั้น ก็ดี” ประโยคยาวแบบโวหาร (Ciceronian) ประโยคแบบนี้ค่อนข้างยาว มีใจความตรงไปตรงมา ความจะค่อย ๆ ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในตอนท้าย จบเนื้อความเมื่อไหร่ก็จะเข้าใจเรื่องได้แจ่มแจ้งตลอดความเมื่อนั้น และประโยคบาร์โรค (Baroque sentence) ประโยคแบบนี้มีลักษณะเป็นประโยคยาวก็ได้ สั้นก็ได้ ปะปนกัน มีคำวิเศษณ์และคำขยายแปลก ๆ การสร้างประโยคก็แปลกออกไป เพื่อให้กระทบใจผู้อ่าน และให้ผู้อ่านซาบซึ้งโดยไม่คิดคำนึงถึงแบบแผนทางไวยากรณ์มากนัก

อุดม หนูทอง (2523, หน้า 17) กล่าวว่า ท่วงทำที่เป็นแบบเฉพาะตัวเป็นลักษณะที่ปรากฏซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่ว่าจะป็นงานเขียนขึ้นใหม่ ลักษณะเช่นนั้นก็ยิ่งปรากฏให้เห็นอยู่ ท่วงทำเฉพาะตัวสังเกตได้จากการแสดงออกในลักษณะต่อไปนี้

1. แนวคิด เนื่องจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นแนวคิดของแต่ละคนจึงแตกต่างกันด้วย
2. การถ่ายทอดอารมณ์ กวีแต่ละคนจะแสดงอารมณ์และความรู้สึกของตนในงานเขียนแตกต่างกันไป

3. การใช้ถ้อยคำสำนวน นักเขียนแต่ละคนชอบใช้คำตามลักษณะนิสัยเฉพาะของตนอยู่เสมอ

4. การใช้ประโยค นักเขียนแต่ละคนนอกจากจะมีแนวความคิดการแสดงออกถึงอารมณ์ และการใช้สำนวนแตกต่างกันแล้ว ยังใช้ประโยคแตกต่างกันไปอีกด้วย

1.2.5 เทคนิคหรือกลวิธี ที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการแต่งหนังสือ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 29–32) กล่าวว่า เทคนิค คือ วิธีการหรือกลวิธีซึ่งผู้แต่งนำมาใช้ในการถ่ายทอดความนึกคิดหรือความสะเทือนใจ เป็นการแสดงชั้นเชิงให้เห็นว่าผู้แต่งมี “ฝีมือ” เพียงใด โบราณใช้คำว่า อุบาย เพื่อให้ผู้อ่านได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเหล่านั้นได้อย่างซึมซาบ การใช้เทคนิคอาจทำได้หลายประการ ได้แก่

1) กลวิธีในการเลือกผู้เล่า บางเรื่องตัวละครเป็นผู้เล่า โดยใช้สรรพนามว่า ข้าพเจ้า ดิฉัน เป็นต้น หากตัวเอกเป็นผู้เล่าเองจะแสดงความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเต็มที่ บางเรื่องมีวิธีการเล่าเป็นกลาง ๆ ถึงบทตัวละครตัวใดก็ให้ตัวละครนั้นเป็นผู้เล่า การเลือกตัวละครผู้เล่านี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเรื่อง

2) กลวิธีในการเล่าย้อนหลัง (Flashback) เช่น เรื่องเขาชื่อกานต์ของ สุวรรณี สุคนธา เรื่องนี้เปิดฉากเรื่องด้วยพิธีแต่งงานของตัวเอง แล้วจึงเล่าย้อนไปถึงความสัมพันธ์ของพระเอกและนางเอกจนกระทั่งได้แต่งงานกัน

3) การแสดงลักษณะและนิสัยของตัวละคร ผู้แต่งไม่ต้องบรรยายโดยตรง เช่นในเรื่อง ผู้ดี ตอนสุดใจไปงานวันเกิดเพื่อนคนหนึ่งกับวิมล ถึงตอนให้ของขวัญ สุดใจรีบถือของขวัญของวิมลเดินไปให้ก่อน แล้วแอบกระซิบว่า “มาด้วยกันให้ด้วยกัน” เช่นนี้ผู้อ่านก็จะทราบได้ทันทีว่าตัวละครมีลักษณะอย่างไร ทำให้เกิดภาพในจิต และเกิดความประทับใจ

4) วิธีเปิดเรื่องและปิดเรื่องให้ประทับใจ ข้อนี้เป็นเทคนิคของการแต่งอย่างหนึ่ง บางเรื่องผู้แต่งจะทิ้งท้ายไว้ให้ผู้อ่านคิดเอาเอง

5) การเลือกรายละเอียดในการดำเนินเรื่อง ปกติตัวละครตัวหนึ่ง ๆ จะต้องมีการกระทำในชีวิตประจำวันอย่างหลากหลาย ผู้แต่งไม่หยิบยกการกระทำทุกอย่างขึ้นมากล่าว แต่จะเลือกเฉพาะตอนที่สำคัญแก่การดำเนินเรื่องขึ้นมาเขียน เลือกเฉพาะคำสนทนาที่เหมาะสม การเลือกรายละเอียดไม่เป็นจะทำให้เรื่องกระจัดกระจาย และทำให้เสียบรรยากาศ

6) การใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งแทน ในภาพยนตร์มักมีวิธีสร้างความเข้าใจด้วยสิ่งแทนเสมอ เช่น ดอกไม้สีขาว แสดงถึงความบริสุทธิ์ของสตรี เป็นต้น

7) การสร้างภาพในจิตโดยวิธีแนะ คือ การกล่าวให้เห็นภาพด้วยจินตนาการ เช่น ดอกไม้บานทั้งทุ่ง ซึ่งแนะนำถึงความงามและความรู้สึกในใจของหญิงสาว

8) การสร้างนัยประหวัด (Association of Ideas) เรื่องลึกลับมักมีการสร้างเงื่อนหรือเบาะแสให้ทราบ

9) การสร้างบรรยากาศ เช่น เมื่ออ่านจบแล้ว ผู้อ่านจะรู้สึกเศร้าหรือสุขสุดขีดตามไปด้วย

นอกจากนี้ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2526, หน้า 16) กล่าวเสริมว่ากลวิธีการแต่งจะพัฒนาไปตามรูปแบบการแต่งในปัจจุบันด้วย เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น มีการกำหนดผู้เล่าเรื่องต่างกันไป มีการลำดับเรื่องแปลก น่าสนใจ เช่น เล่าเรื่องย้อน มีการเริ่มเรื่องให้ชวนติดตามและจบเรื่องทิ้งค้างไว้ให้ผู้อ่านคิดเอาเอง เป็นต้น

1.2.6 องค์ประกอบ ส่วนประกอบในวรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ หากมีองค์ประกอบที่เหมาะสม ก็มีส่วนทำให้วรรณกรรมที่แต่นั้นมีจุดเด่นได้ ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 33) กล่าวว่า องค์ประกอบเป็นส่วนสำคัญในวรรณศิลป์ การแต่งหนังสือที่ดีจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่เหมาะสม คือ มีจุดเด่นและมีส่วนประกอบมาเสริมสร้างจุดเดิมนั้นอย่างประสานกลมกลืน และสนิท ดังทวี (2528, หน้า 14) กล่าวเสริมว่า องค์ประกอบจะช่วยให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงยิ่งขึ้น ในวรรณคดีไทยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การรู้จักเลือกใช้คำประพันธ์ให้เหมาะสมกับเรื่อง วรรณคดีไทยในอดีตนิยมแต่งเป็นร้อยกรอง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ฉันทลักษณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง จึงจะทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกได้เด่นชัดตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้องค์ประกอบของวรรณกรรม คือ องค์ประกอบของนวนิยาย การอ่านวิเคราะห์นวนิยายส่วนใหญ่อิงสามารถนำองค์ประกอบของนวนิยายมาเป็นแนวทางหรือเกณฑ์ในการพิจารณานวนิยายได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, หน้า 182-186); วิบูลย์วรรณ มุสิกะนุเคราะห์ (2549, หน้า 219-224) กล่าวสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของนวนิยายมี 6 ประการ ได้แก่ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และบรรยากาศ

สิทธา พิณีจิวาดล (2562, หน้า 18-19) กล่าวว่านวนิยายเป็นงานเขียนที่มีองค์ประกอบเด่นชัด 6 ประการ ได้แก่ เนื้อเรื่อง ฉากหรือท้องเรื่อง การลำดับเรื่อง แก่นเรื่อง หรือความคิดหลักของผู้แต่ง ตัวละคร บทบรรยายและบทสนทนา

วนิดา บำรุงไทย (2544, หน้า 106-157) กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ 5 ประการ ได้แก่ เนื้อเรื่อง กลวิธีเกี่ยวกับโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา และฉาก

จากการแบ่งองค์ประกอบนวนิยายของนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบของนวนิยายและแสดงรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1. แนวคิด แนวคิดหรือแก่นเรื่อง คือแนวคิดสำคัญที่ผู้แต่งมุ่งให้ผู้อ่านทราบ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 182-183) ให้คำอธิบายว่า แก่นเรื่อง คือ แนวคิดสำคัญของเรื่อง ที่ผู้แต่งมุ่งเสนอให้ผู้อ่านทราบ แนวคิดในนวนิยายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความคิดของเรื่องทั้งเรื่อง เป็นแนวคิดเอก (Major Theme) และความคิดเฉพาะบางตอนของเรื่อง เรียกว่า แนวคิดรอง (Minor Theme)

สิทธา พิณีจภูวตล (2562, หน้า 19) กล่าวว่า แก่นเรื่องหรือแนวความคิดหลักของผู้แต่ง คือ แนวทางความคิดของผู้แต่งที่แสดงออกชัดเจน หรือสอดแทรกอยู่ในองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ ของนวนิยาย ผู้แต่งจะบอกสาเหตุของความคิด พัฒนาการของความคิด ผลกระทบด้านดีและด้านเสีย แก่นเรื่องหรือความคิดเห็นที่ผู้แต่งแทรกไว้ในนวนิยายนั้น ทำทนายผู้อ่านให้ทำความเข้าใจและตีความ เพราะบางครั้งผู้แต่งจะใช้สัญลักษณ์แสดงแก่นเรื่อง ต้องตีความให้ออกจึงจะสามารถเข้าใจได้

สรุปได้ว่าแก่นเรื่องหรือแนวคิด คือประเด็นสำคัญของเรื่องที่ถูกผู้อ่านได้รับทราบ ซึ่งแก่นเรื่องสำคัญ เรียกว่า แก่นเรื่องหลัก ส่วนแก่นเรื่องอื่นที่สนับสนุนแก่นเรื่องหลักให้มีความเด่นชัดขึ้น เรียกว่า แก่นเรื่องรอง

2. โครงเรื่อง เป็นเค้าโครงที่ผู้แต่งวางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง กำหนดจุดมุ่งหมาย เหตุการณ์ และข้อขัดแย้งต่าง ๆ ของเนื้อเรื่อง และตัวละครไว้อย่างชัดเจน ดังที่ วิบูลย์วรรณ มุสิกานุเคราะห์ (2549, หน้า 219-220) ได้อธิบายว่า โครงเรื่อง เป็นเหตุการณ์ทั้งหมดของเรื่องที่ใช้ควบคุมการดำเนินเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่อง โครงเรื่องในนวนิยาย มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ โครงเรื่องใหญ่ เป็นแนวทางของเรื่องและผู้แต่งกำหนดคร่าว ๆ ว่า จะให้เรื่องดำเนินไปอย่างไรและจบลงอย่างไร และโครงเรื่องย่อย เป็นโครงเรื่องเล็กแทรกเป็นตอน ๆ อยู่ในโครงเรื่องใหญ่ เพื่อสร้างข้อขัดแย้งหรืออุปสรรคที่จะเร้าให้ผู้อ่านติดตามเรื่องโดยตลอด

นอกจากนี้ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543, หน้า 183) อธิบายว่า โครงเรื่องในนวนิยาย มีความซับซ้อนมากกว่าโครงเรื่องของเรื่องสั้น เพราะนวนิยายมีทั้งโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อย นวนิยายจึงมีจุดที่จะให้แก่อ่านได้หลายจุด มีตัวละครที่แสดงพฤติกรรมตามท้องเรื่องได้หลายตัว และมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครแต่ละตัวตามสถานที่ต่าง ๆ ได้หลายเหตุการณ์

สรุปได้ว่า โครงเรื่อง คือ โครงสร้างของนวนิยายที่ผู้แต่งสร้างไว้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินเรื่องให้ไปถึงจุดมุ่งหมายของเรื่องอย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน ต่อเนื่องไปจนกระทั่งจบเรื่อง ประกอบด้วย เหตุการณ์ ปัญหาและข้อขัดแย้ง นวนิยายมีทั้งโครงเรื่องใหญ่

และโครงเรื่องย่อยที่มีความสอดคล้องกันตลอดทั้งเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายมีหลากหลายประเภท ซึ่งโครงเรื่องประกอบด้วยตอนเริ่มเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง และตอนจบเรื่อง

3. ตัวละคร เป็นผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่องหรือเป็นผู้ที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่อง ดังที่ ดนยา วงศ์นะชัย (2542, หน้า 125) กล่าวว่า ไม่จำเป็นที่ตัวละครต้องเป็นคนเสมอไป อาจเป็นสัตว์ ต้นไม้ หรือวัสดุสิ่งของก็ได้ แต่ต้องแสดงพฤติกรรมเยี่ยงมนุษย์ ตัวละครที่ดีต้องมีลักษณะสมจริง ความสมจริงของตัวละครจะเห็นได้จากการแสดงกิริยา คำพูด และความคิดเช่นเดียวกันกับคนจริงๆ ตัวละครในนวนิยายมี 2 ประเภท คือ ตัวละครที่ไม่เปลี่ยนแปลง (Static Character) และตัวละครที่มีความเปลี่ยนแปลง (Changing Character)

สิทธา พิณีภูวดล (2562, หน้า 19) อธิบายว่า ตัวละคร คือ บุคคลที่เป็นแก่นแกนที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ผู้แต่งจะสร้างตัวละครจากสังคมาจริงหรือจากจินตนาการก็ได้ ตากปกติตัวละครมักจะมีตัวเอกชายหญิง มีตัวประกอบลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะตัวร้าย มีพระเอก นางเอก และผู้ร้าย ตามแบบฉบับดั้งเดิม นักเขียนนวนิยายนิยมสร้างตัวละครที่มีลักษณะเหมือนจริง โดยให้มีพฤติกรรมเป็นมาตรฐานถอดจากชีวิตจริง เช่น พฤติกรรมของชายเจ้าชู้จะชอบเกี่ยวพาราสีผู้หญิง เป็นต้น

สรุปได้ว่า ตัวละคร คือ ผู้ดำเนินเรื่องราวให้เป็นไปตามที่ผู้แต่งได้วางโครงเรื่องไว้ ตัวละครเป็นผู้แสดงพฤติกรรม เป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ มีทั้งตัวเอก ตัวรอง และตัวร้าย

4. บทสนทนา คือ คำพูดของตัวละครที่ใช้โต้ตอบกันในเรื่อง มีลักษณะเหมือนคำพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้แต่งนวนิยายจะใช้สำหรับดำเนินเรื่องโดยให้ตัวละครที่สร้างขึ้นพูดคุยกัน เพื่อทำความรู้จัก ทำความเข้าใจกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงบอกเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, หน้า 184) กล่าวว่า บทสนทนาที่ดีต้องเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตัวละคร ต้องสอดคล้องกับบรรยากาศในเรื่อง และที่สำคัญต้องมีลักษณะสมจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้เกิดความประทับใจในตัวละครได้ง่ายขึ้น

สรุปได้ว่า บทสนทนา คือการสนทนาระหว่างตัวละครที่จะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตัวละครในแต่ละบทบาท เพราะบทละครที่ดีจะช่วยสร้างความประทับใจ และชวนให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

5. ฉากและบรรยากาศ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของนวนิยายที่จะช่วยเพิ่มอรรถรสทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543, หน้า 185-186) อธิบายว่า

ฉาก ในนวนิยายหมายถึง เวลาและสถานที่ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ช่วยบอกให้ผู้อ่านรู้ว่า เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ที่ไหน ที่นั่นมีลักษณะอย่างไร ส่วน บรรยากาศ หมายถึง รายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นในงานเขียน เพื่อก่อให้เกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร

ลีททา ฟินิจูวอล (2562, หน้า 18) กล่าวว่า ฉากหรือท้องเรื่อง เป็นสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์เรื่องราวของเนื้อเรื่อง จะเป็นสถานที่ใดก็ได้ทั้งในโลกและในจักรวาลที่มีจริงหรือไม่จริง ซึ่งจะสมมุติหรือวาดขึ้นในจินตนาการก็ได้ ฉากในนวนิยายมีลักษณะต่าง ๆ ทั้งที่เป็นธรรมชาติสามัญซึ่งผู้อ่านคุ้นเคย อยู่ใกล้ตัว และทั้งที่แปลกน่าตื่นเต้น อยู่ห่างไกล ไม่เคยรู้จัก อาจจะเป็นสถานที่แห่งความสุขสันติ เป็นสนามรบหรือเป็นสถานที่แห่งแล้งกันดาร ฉากต่าง ๆ ในนวนิยายจะต้องมีความสัมพันธ์กันเนื้อเรื่องและตัวละคร

สรุปได้ว่าทั้งฉากและบรรยากาศเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในนวนิยาย ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์และเวลาที่กำหนดไว้ในเรื่องราว ช่วยกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละคร ช่วยสื่อความคิดผู้แต่ง และช่วยให้เรื่องดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ดังนั้นการสร้างฉากและบรรยากาศ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความสัมพันธ์และความสอดคล้องกันของเวลา สถานที่ ตัวละคร และอารมณ์ ก็จะทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจและประทับใจแก่ผู้อ่าน

1.3 ลักษณะของภาษาวรรณศิลป์ ลักษณะของภาษาวรรณศิลป์มีหลายระดับ ประกอบด้วย วรรณศิลป์ระดับคำ วรรณศิลป์ระดับประโยค และวรรณศิลป์ระดับข้อความ สามารถสรุปเกี่ยวกับลักษณะของวรรณศิลป์แต่ละระดับ ดังนี้

1.3.1 วรรณศิลป์ในคำ ถ้อยคำเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร คำแต่ละคำที่สื่อออกไปนั้นย่อมมีความหมายแตกต่างกันออกไป คนไทยใช้ภาษามาตรฐาน เพื่อการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น ใช้พูดสื่อสารทำความเข้าใจกันในราชการ โรงเรียน สถาบันการศึกษา และเนื่องจากภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองของประเทศ ภาษามาตรฐานได้แพร่ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้การใช้ภาษาถิ่นลดน้อยลง วรวรรธน ศรียาภย์ (2565, หน้า 72) กล่าวว่าภาษาถิ่นในประเทศไทยที่คนไทยในประเทศไทยใช้สื่อสารกัน สามารถจำแนกได้เป็น 4 ถิ่น คือ ถิ่นเหนือ ถิ่นกลาง ถิ่นอีสาน และถิ่นใต้ ซึ่งภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ ส่วนใหญ่ใช้คำศัพท์เดียวกัน ซึ่งมีความแตกต่างกันด้านการออกเสียง และยังมีคำศัพท์บางกลุ่มที่ใช้แตกต่างกันคนละศัพท์ เนื่องจากในแต่ละถิ่นอาจสร้างคำใหม่ขึ้นใช้ในภาษาถิ่นของตน ดังนั้นการหันมาสนใจศึกษาภาษาถิ่นเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ สมเกียรติ รัชมณี (2551, หน้า 36-41) กล่าวว่า การจะศึกษาเรื่องคำและความหมายในทางวรรณศิลป์ ควรพิจารณาความหมายของคำที่ปรากฏตามหน้าที่ของคำในประโยค และการเลือกใช้คำให้ได้ความหมายอย่างมีศิลปะดังรายละเอียดในประเด็นต่อไปนี้

1) คำที่มีความหมายตรง หรือคำที่มีความหมายตามอรรถ คือ คำที่มีความหมายตามรูปคำที่ปรากฏ เป็นความหมายโดยตรง หรือความหมายตามพจนานุกรม คือ รูปคำปรากฏอย่างไรก็มีความหมายตรงตามนั้น เช่น ดาว หมายถึง สิ่งให้เห็นเป็นดวงมีแสงระยิบระยับบนท้องฟ้าในเวลากลางคืน

2) คำที่มีความหมายนัยประหวัด หรือความหมายแฝง คือ คำที่ให้ความหมายในเชิงชักนำความคิดให้เกี่ยวข้องไปถึงสิ่งอื่น เช่น ดาว หมายถึง ผู้ที่เป็นที่รู้จักใคร่ชอบพอของคนส่วนใหญ่

3) คำที่มีความหมายตามเสียง คือ คำที่มีความหมายสัมพันธ์กับเสียงที่เปล่งออกมา ความสั้น-ยาว หนัก-เบาของเสียง รวมทั้งเสียงของสระที่แตกต่างกันก็จะเนะภาพหรือให้ความหมายที่ต่างกันออกไป เช่น โกงกั่ง หมายถึง มีลักษณะท่าทางสูงโย่งเย่ง

4) คำที่มีหลายความหมาย หรือการเล่นคำ เป็นการเลือกคำที่มีหลายความหมายในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกัน แต่มีความหมายแตกต่างกันไปตามบริบท ได้แก่ คำบางคำที่มีความหมายตรงได้หลายอย่าง ส่วนจะมีความหมายว่าอย่างไรบ้างนั้นขึ้นอยู่กับบริบทที่แวดล้อม รวมทั้งคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่สะกดต่างกันด้วย

5) คำไวพจน์ หรือการหลាកคำ คือ การใช้คำในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกัน หรือในบริบทเดียวกัน ซึ่งเป็นคำที่มีรูปคำต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน ทำให้เกิดความไพเราะโดยไม่ต้องใช้ถ้อยคำซ้ำซากเมื่อกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน เช่น คำว่า ดวงอาทิตย์ มีคำไวพจน์ คือ ตาวัน ตะวัน อาทิตย์ สุริยะ สุริยา สุริโย สุเรียน สุริเยศ สุริเยนทร์ สุริย์ สุรย์ ภาสกร ทิพากร ไถง เป็นต้น

6) การซ้ำคำ หรือซ้ำวลี คือ การเลือกใช้คำหรือวลีเดียวกันในตำแหน่งที่ต่างกัน มีความหมายอย่างเดียวกันทุกตำแหน่ง การซ้ำคำนี้นอกจากจะเกิดความไพเราะทางเสียงแล้ว ยังมุ่งเน้นคำและความหมายให้เป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้นด้วย

7) การใช้คำซ้ำ หรือคำอัพภาษ คือ การเลือกซ้ำคำเดียวกันในตำแหน่งที่ต่อเนื่องกันเพื่อเน้นความ หรืออาจทำให้ความหมายเปลี่ยนไปบ้างตามลักษณะของคำซ้ำ นอกจากนี้ ผู้แต่งอาจเลือกใช้คำอัพภาษ ซึ่งเกิดจากการซ้อนหรือซ้ำอักษรลงหน้าศัพท์จากการกรอนเสียงของคำซ้ำก็ได้ ยังได้ความไพเราะในเสียงคำอีกทางหนึ่ง

8) คำยืม คือ คำภาษาอื่นที่นำมาใช้ในภาษาของตน โดยธรรมชาติของการยืมคำ ภาษาผู้ให้ยืมมักจะถูกเปลี่ยนแปลงรูปคำ เสียง ความหมาย เพื่อให้สะดวกในการออกเสียงและเป็นไปตามลักษณะสำคัญของภาษาผู้อื่น หากคำใดออกเสียงสะดวกอยู่แล้วก็นำมาใช้ได้โดยตรงไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545, หน้า 98) กล่าวถึงการยืมภาษาไว้ว่าเป็นการที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้มีทุกอย่างตั้งแต่ เสียง พยางค์ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท โดยเฉพาะคำหลัก เช่น นาม กริยา และลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น คำแสดงพหูพจน์ การกรก และหน่วยต่าง ๆ เช่น ประโยคกรรม วาจก เป็นต้น

9) นามบัญญัติ เป็นการใช้ภาษาตั้งชื่อเพื่อสื่อความคิด สื่อความหมาย แสดงลักษณะเฉพาะของคนหรือสิ่งของ บ่งบอกและจำแนกเอกลักษณ์ของคนหรือสิ่งของนั้น ๆ ว่ามีความแตกต่างกัน ดังที่ วรรณรัตน์ ศรียาภัย (2565, หน้า 175) กล่าวไว้ว่า ทุกสรรพสิ่งอันมีอยู่ในโลกถูกนำมาตั้งเป็นคำในภาษา คนที่รู้ภาษา คือ คนที่รู้จักชื่อของสรรพสิ่ง เมื่อได้ยินชื่อแล้วก็รู้ว่าชื่อนั้นบ่งบอก (denote) ไปถึงสิ่งของที่มีอยู่ในโลก เช่นเดียวกับ สุธิยา รัตนกุล (2544, หน้า 28-29) ที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่องนามบัญญัติไว้ว่าเป็นแนวความคิดในเรื่องความหมาย (meaning) การตั้งชื่อ (naming) หรือนามบัญญัติ คือความหมายในภาษา การตั้งชื่อนี้จะมองภาษาว่าประกอบไปด้วย คำ (word) คำแต่ละคำในภาษาก็เป็นชื่อของสรรพสิ่ง (thing) ที่อยู่ในโลกในสังคมที่พูดภาษานั้น เช่น บ้านเป็นชื่อของที่อยู่อาศัย โต๊ะเป็นชื่อเครื่องใช้ จึงกล่าวได้ว่าภาษา คือ ผลรวมของชื่อต่าง ๆ

นอกจากนี้ สุภาพรพรณ ฌ บางช่วง (2526, หน้า 2-3) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ชื่อของคนไทยสะท้อนลักษณะบางประการของสังคมไทยไว้ 3 ประการ คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษา ภาษา คือ สิ่งสมมุติที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้นเพื่อสื่อความหมาย ความรู้สึกนึกคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้รวม ลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย เป็นข้อมูลทางภาษาที่สะท้อนลักษณะของสังคมไทยบางอย่างดี โดยเฉพาะด้านคตินิยม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิตบางประการด้วย และชื่อของคนไทยมักมีความหมาย คือ คำนามความหมายทางรูปธรรม เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ อวัยวะของสัตว์ คน อวัยวะร่างกาย ธรรมชาติ ชาติ ของใช้ และสถานที่ ส่วนนามธรรม เช่น ความเจริญ ชื่อเสียง บุญ มงคล อำนาจชัยชนะ ความสุขและลักษณะสบายเป็นสุข ความงาม คุณลักษณะความประพฤติ จิตใจ ตระกูล เทพ เวลา เดือน ปี หรือกิริยาอาการ เช่น อาการมันคง อาการตกแดง สงเสริม อาการคิด หรือ รูปร่างลักษณะท่าทาง คุณภาพ จำนวน จำนวนบ่งเครือญาติ รัส กลิ่น เสียง สี เป็นต้น

ส่วน อมรรัตน์ วันยาว (2545, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของการตั้งชื่อไว้ว่า ชื่อเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะทำให้สามารถมองเห็นความคิด วัฒนธรรม และความเป็นหมู่ชนชาติต่าง ๆ ได้จากภาษาที่ใช้ และลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อถือเป็นข้อมูลทางภาษาที่สะท้อนให้ทราบถึงสภาพทางสังคมบางอย่างได้

ปราณี กุลละวณิชย์ (2535, บทนำ) ได้แสดงความเห็นว่า ชื่อสถานที่ เช่น ชื่อหมู่บ้าน ชื่อแม่น้ำ ชื่อภูเขา นอกจากจะใช้เป็นเครื่องหมายบ่งบอกหรือกำหนดแหล่งที่อยู่อาศัย เพื่ออ้างอิงการรับรู้ร่วมกันแล้ว ยังให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น บอกลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านนั้น ๆ บอกเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ที่อาศัยในแง่ของอาชีพ หรือบอกภูมิหลังของผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่งนั้น เป็นต้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าบุคคล สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตั้งชื่อเรียก เพื่อสะดวกในการติดต่อเรียกขาน การจำ และการอ้างอิง เป็นการแยกบุคคล สัตว์ สิ่งของและสถานที่นั้นให้ชัดเจน โดยทั่วไปชื่อบุคคล สัตว์ สิ่งของ และชื่อสถานที่ มักจะสะท้อนประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมของชนกลุ่มหนึ่งได้ อีกทั้งยังมีความหมายเฉพาะเจาะจงด้วย

10) สำนวน คือ ถ้อยคำ กลุ่มคำ หรือความที่เรียงเรียงขึ้นในเชิงอุปมาอุปไมย โดยมีนัยแฝงเร้นซ่อนอยู่อย่างลึกซึ้ง แฝบคาย เพื่อให้ผู้รับได้ไปตีความ ทำความเข้าใจด้วยตนเองอีกชั้นหนึ่ง และหากค้นหาความหมายของคำว่า สำนวน ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1,227) จะพบคำอธิบายว่า สำนวน คือ ถ้อยคำที่เรียงเรียง, โวหาร บางทีก็ใช้คำว่าสำนวนโวหาร มีความหมายไม่ตรงตามตัว หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่

วันเนาวิ ยูเด็น (2540, หน้า 3); ชลธิชา นิสัยสัตย์ (2563, หน้า 2) กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า สำนวนเป็นถ้อยคำหรือสำนวนเขียนที่มีความหมายไม่ตรงตามรากศัพท์หรือตรงไปตรงมาตามพจนานุกรม แต่เป็นถ้อยคำที่มีความหมายเป็นอย่างอื่น ขึ้นอยู่กับเรื่องที่กำลังกล่าวถึง โดยมีชั้นเชิงของถ้อยคำชวนให้คิดหรือตีความ จึงถือว่าเป็นภาษาที่มีความลึกซึ้ง ซับซ้อน

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2541, หน้า 23) กล่าวว่า สำนวนเป็นการกล่าวแบบอุปมา ด้วยการพยายามให้ผู้ฟังผู้อ่านเห็นภาพในใจชัดเจนขึ้นว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร สิ่งนั้นอย่างไร และเป็นการอุปมาด้วยวิธีการเปรียบเทียบหรือโยงความคิดไปสู่สิ่งนั้น หรือพาตึงไปถึงสิ่งนั้น

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าสำนวนเป็นถ้อยคำที่มีความหมายแฝง สำนวนสามารถแบ่งออกเป็นสำนวนทั่วไป และสำนวนเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์อันแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบัญญัติคำเพื่อการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำความเข้าใจสำนวนจะต้องตีความหรือแปลความเพื่อให้ทราบความหมายที่ถูกต้องจากบริบท

1.3.2 วรรณศิลป์ในประโยค ประโยคที่เกิดขึ้นในการสื่อสาร ในทางหลักภาษา จำแนกไว้ 3 ชนิด คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน แต่ในการพิจารณาภาษาทางวรรณศิลป์นั้นยังต้องพิจารณาประโยคที่ใช้สื่อสารในการประพันธ์ด้วยสรุปได้ดังนี้

1) ประโยคสั้น (Attic Sentence) คือ ประโยคที่สั้น ง่าย ไม่ซับซ้อน ใช้ถ้อยคำกะทัดรัด ตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย จบความเร็ว ไม่มีการขยายความต่อเนื่อง หากต้องการขยายความ ด้วยประโยคแบบนี้ ผู้เขียนมักจะใช้ประโยคขนาดสั้นหลาย ๆ ประโยคมาเรียงติดต่อกัน เพื่อขยายความหรือเล่าเรื่องให้จบความ

2) ประโยคยาว (Isocratic Sentence) คือ ประโยคที่มีการขยายความต่อเนื่องกันออกไปให้มีลักษณะเป็นประโยคความรวมหรือความซ้อน ประโยคยาวมี 4 แบบคือ 2.1) ประโยคขยายความ เป็นการขยายความต่อเนื่องให้ยาวออกไป เพื่อความชัดเจนของเนื้อหาและความไพเราะสละสลวยของภาษา 2.2) ประโยคขนานความ เป็นประโยคที่มีเนื้อความเข้าคู่กันสังเกตได้ง่ายจากการใช้สันธานคู่ เช่น พอ...ก็, เมื่อ...จึง, ฉนั้นใด...ฉนั้นนั้น, ฯลฯ ทำให้เห็นว่าประโยคนั้นมีเนื้อความสองตอนขนานกัน 2.3) ประโยคสมดุลงานเนื้อความ เป็นประโยคที่มีเนื้อความสองตอนที่สมดุลงานกัน จะมีเนื้อความเป็นตอน ๆ ที่มีน้ำหนักเท่ากันอย่างสมเหตุสมผล หากตัดตอนใดตอนหนึ่งออก ประโยคก็จะขาดสมดุล และ 2.4) ประโยคขัดความ เป็นประโยคยาวอีกชนิดหนึ่งที่มีความขัดแย้งกัน

3) ประโยคยาวแบบโวหาร (Ciceronian) คือ ประโยคที่มีความต่อเนื่องกันอย่างมีศิลปะ ต้องอ่านให้จบเนื้อความทั้งหมดจึงจะเข้าใจ ประโยคลักษณะนี้มี 4 แบบ คือ 3.1) ประโยครวมเนื้อความ เป็นประโยคที่มีความต่อเนื่องกัน เป็นการรวมเนื้อความทั้งหมดไว้ด้วยกัน 3.2) ประโยคจำแนกแล้วสรุปความ เป็นประโยคที่แจกแจงรายละเอียดแล้วสรุปความตอนท้าย 3.3) ประโยคที่พูดให้ตีความ เป็นประโยคที่ไม่ได้มีเนื้อความตรงตามที่กล่าว ต้องตีความจึงจะเข้าใจ และ 3.4) ประโยคคำถามที่รู้คำตอบดีอยู่แล้ว เป็นประโยคที่ใช้คำถามเพื่อที่จะเน้นหรือย้ำความ ไม่ได้ถามเพื่อต้องการคำตอบ

4) ประโยคที่มีลักษณะแปลกออกไปจากธรรมดา (Baroque Sentence) คือ ประโยคที่มีลักษณะแตกต่างจากประโยคที่ใช้สื่อสารโดยทั่วไป เช่น อาจเป็นประโยคสั้น

ยาว หรือสั้นบ้างยาวบ้างก็ได้ มีการเลือกใช้คำแปลก ๆ มีการผูกคำ หรือประโยคที่ผิดไปจากแบบแผนทางไวยากรณ์หรือหลักภาษา ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้กระทบใจผู้อ่านเป็นสำคัญ มุ่งการสื่อสารพอให้เข้าใจ เช่น ฉันทะเธอ วันนี้เรารับประทานอาหารอย่างเอร็ด เป็นต้น

1.3.3 วรรณศิลป์ในข้อความ ประกอบด้วยการเชื่อมโยงความการใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี สรุปได้ดังนี้

1) การเชื่อมโยงความ คือ กระบวนการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ เกิดขึ้นในประโยคระหว่าง 2 ประโยคที่มีความสัมพันธ์กัน โดยข้อความตอนใดตอนหนึ่งจะต้องอ้างอิงข้อความอื่นจึงสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนั้น ๆ ได้ ซึ่งอาศัยกลวิธีในลักษณะต่าง ๆ โดย สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 118-136) ได้กล่าวถึงประเภทของการเชื่อมโยงความ และจำแนกการเชื่อมโยงความออกเป็น 7 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1.1) การเชื่อมโยงความด้านโครงสร้างของวจนะ (Cohesion through discourse structure) โครงสร้างของวจนะ และลักษณะทางไวยากรณ์เป็นกลไกการเชื่อมโยงอย่างหนึ่ง เช่น นิทานซึ่งเป็นเรื่องเล่า จึงมีโครงสร้างของเรื่อง เรียกว่า พล็อต หรือเค้าโครงเรื่อง (plot) ส่วนประกอบของเค้าโครงเรื่องจะแสดงโดยรูปภาษาหรือลักษณะทางไวยากรณ์ (Grammatical profile) ที่แตกต่างกันไป การเชื่อมโยงนี้เกิดขึ้นเพราะส่วนต่าง ๆ ของวจนะประกอบเข้าด้วยกัน และมีใจความสำคัญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (One theme) องค์ประกอบทางความหมายของวจนะ เช่น การนำเรื่อง เหตุการณ์ย่อย การเพิ่มความขัดแย้ง จุดตึงเครียด เหล่านี้จะช่วยให้รู้ว่าเรื่องเล่าตอนที่กำลังอ่านอยู่นั้นเป็นตอนอะไร เพราะวจนะมีสูตรพื้นฐาน (Basic formula) คือ $\pm$ การนำเรื่อง Introduction + ตัวเรื่อง Nucleus $\pm$ การสรุปเรื่อง Conclusion

ความแตกต่างของวจนะแต่ละประเภทจะอยู่ที่ลักษณะไวยากรณ์ เช่น ในเรื่องเล่า ตัวเรื่องส่วนใหญ่จะแสดงโดยย่อหน้าประเภทเรื่องเล่า (Narrative paragraphs) และการอธิบายตัวเรื่องส่วนใหญ่จะแสดงโดยย่อหน้าประเภทอธิบาย (Expository paragraphs) เป็นต้น การเชื่อมโยงความด้านโครงสร้างของวจนะมี 2 ลักษณะ ได้แก่ โครงสร้างคล้าย (Cycles) โครงสร้างคล้ายจะประกอบด้วยตอน (Episode) ที่มีเค้าโครงเรื่องคล้ายกัน (Similar plots) ข้อความที่คล้ายกันเรียกว่า ข้อมูลเก่า (Old information) ในโครงสร้างคล้ายแต่ละรอบ (Cycle) จะมีการเพิ่มรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละรอบ ส่วนฉาก (Settings) ส่วนใหญ่จะคงเดิม และโครงสร้างซ้อน (Overlay) โครงสร้างซ้อนมีลักษณะคล้ายการขยายความ (Amplification) ที่มีขนาดยาว โครงสร้างนี้จะมีการกล่าวซ้ำข้อความทั้งหมด และมีรายละเอียดเพิ่มเติมเหมือนกับ การเล่าวนไปมา แต่การกล่าวซ้ำไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำคำต่อคำ แต่อาจจะเป็นการกล่าวซ้ำที่เสริมรายละเอียดเพิ่มเติมจากที่กล่าวไปแล้ว

1.2) การเชื่อมโยงความที่เป็นแก่น (Theme cohesion) หมายถึง ข้อความที่แสดงในกริยาวลีขมุกขมูย ไม่รวมข้อความที่เป็นตัวแสดงในนามวลีซึ่งจัดเป็นการเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิง โดยข้อความที่เป็นแก่น เมื่อเรียงร้อยกันจะเกิดการเชื่อมโยงความเพราะการตีความจะขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตามกาลเวลา และเรียงร้อยกันเป็นการดำเนินเรื่อง ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความ เหตุการณ์เหล่านั้นจะมีข้อความที่ไม่ใช่การดำเนินเรื่องแทรกอยู่ทั่วไป

1.3) การเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิง (Cohesion through reference) การเชื่อมโยงความเป็นแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อมีหน่วยในภาษาที่ไม่สามารถตีความได้จากตัวของมันเอง แต่ต้องอ้างอิงจากที่อื่น และการอ้างอิงจะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือจะต้องอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกันต่อเนื่องกัน ดังนั้นการอ้างอิงบางอย่างอาจไม่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความ การอ้างอิงจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงที่จำแนกตามบุรุษ (Personal reference) การอ้างอิงประเภทนี้ ได้แก่ การอ้างอิงบุรุษที่ 1 การอ้างอิงบุรุษที่ 2 และการอ้างอิงบุรุษที่ 3 รูปภาษาที่ใช้ในการอ้างอิง ได้แก่ คำสรรพนาม และคำที่ใช้เหมือนสรรพนาม (PRO forms) เช่น คำเครือญาติ ชื่อเฉพาะ ชื่อแสดงตำแหน่งหรือฐานะ ชื่อแสดงอาชีพ รูปศูนย์ (Ø) เป็นต้น การอ้างอิงเชิงบ่งชี้ (Demonstrative reference) การอ้างอิงประเภทนี้จะเป็นการตีความคำประเภทบ่งชี้ เช่น นี้ นั้น โน้น โน่น ที่นี้ ที่นั่น ตอนนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า และการอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ (Comparative reference) การเปรียบเทียบจำเป็นต้องมีการอ้างอิงอีกสิ่งหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกัน อาจจำแนกการอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบได้ 2 ลักษณะ คือ การเปรียบเทียบทั่วไป และการเปรียบเทียบเฉพาะเจาะจง

1.4) การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่และการละข้อความ (Cohesion through substitution and ellipsis) การเชื่อมโยงความโดยการแทนที่ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการแทนที่ข้อความหนึ่งด้วยข้อความอีกข้อความหนึ่ง เพื่อไม่ให้กล่าวซ้ำคำต่อคำ การตีความข้อความที่เข้าไปแทนที่นั้น จะขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า ซึ่งการแทนที่อาจจะเป็นการแทนที่นามวลี กริยาวลี อนุพากย์ หรือแม้แต่ย่อหน้าหรือตอนก็ได้ ส่วนการเชื่อมโยงโดยการละข้อความเป็นการแทนที่แบบหนึ่ง แต่แทนด้วยรูปศูนย์ (Substitution by zero) ในการละข้อความนั้นข้อมูลไม่ได้หายไป แต่สามารถจะตีความข้อมูลที่ละไว้นั้นได้จากข้อความที่นำมาข้างหน้า การละไว้ในฐานะที่เข้าใจ อาจจะเป็นการละคำนาม คำกริยา หรืออนุพากย์

1.5) การเชื่อมโยงความโดยการเชื่อมต่อกับข้อความ (Cohesion by conjunction-linkage) กลไกการเชื่อมโยงความที่สำคัญประเภทหนึ่งคือการเชื่อมต่อกับข้อความในลักษณะที่จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.5.1) การเชื่อมต่อที่มีรูปภาพาบบอกชัดเจน (Explicit linkage) การใช้รูปภาพาที่ชัดเจนในการเชื่อมต่อข้อความมี 3 รูปแบบ คือ หนึ่งการใช้หน่วยคำเชื่อม (Conjunctive morphemes) หน่วยเชื่อมคำได้แก่คำ ก็ จึง ดังนั้น แต่ เพราะ ถ้า หาก เมื่อ หลังจาก ตอน จากนั้น เป็นต้น หน่วยคำเหล่านี้มีหน้าที่ต่างกัน เช่น ดังนั้น ใช้เชื่อมข้อความที่เป็นผล เพราะ ใช้เชื่อมข้อความที่เป็นเหตุ เป็นต้น สองการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Parallelism) กลไกเชื่อมโยงความนี้จะมีการกล่าวซ้ำข้อความบางส่วนของโครงสร้างที่นำมาก่อน และสามารถถอดความและการกล่าวย้อน (Paraphrase–restatement) การเชื่อมโยงความที่ใช้กลไกการถอดความและการกล่าวย้อนนั้น รูปแบบที่พบมาก คือ การเชื่อมต่อท้าย-หัว (Tail–head linkage) หรือการเชื่อมต่อหัว-หัว (Head–head linkage)

1.5.2) การเชื่อมต่อที่ไม่มีรูปภาพาบอกชัดเจน (Implicit linkage) การเชื่อมโยงความรูปแบบนี้จะไม่รูปภาพาเป็นตัวเชื่อม แต่เราสามารถตีความความสัมพันธ์ของข้อความได้จากบริบท ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจจำแนกได้เป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อเนื่องของเวลา มี 2 รูปแบบ คือ หนึ่งความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Logical relationship) มีหลายรูปแบบ เช่น ความสัมพันธ์เชิงเงื่อนไข ความสัมพันธ์เชิงแย้งความ ความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นต้น และสองความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อเนื่องของเวลา (Temporal relationships) เหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดต่อเนื่องกัน อาจไม่ปรากฏรูปภาพาแสดงต่อเนื่องของเวลา จึงต้องอาศัยบริบทในการตีความ

1.5.3) การจัดกลุ่มข้อความ (Grouping) ข้อความที่มีเนื้อหาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะจัดให้อยู่ย่อหน้าเดียวกัน ย่อหน้าแต่ละย่อหน้าจะมีแก่น (Theme) เดียวกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความที่เป็นแก่น (Theme cohesion) และมีการใช้คำที่อยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน (Lexical cohesion) ภายในย่อหน้าจะมีการเชื่อมต่อ (Linkage) ระหว่างประโยค ขอบเขตของย่อหน้าจะมีลักษณะไวยากรณ์บ่งบอก เช่น ต้นย่อหน้าอาจมีหน่วยคำเชื่อม และโครงสร้างไวยากรณ์บางชนิดเป็นตัวบ่งชี้ หรือท้ายย่อหน้าอาจมีการสรุปความการออกความเห็นเป็นตัวบ่งชี้ เป็นต้น

1.6) การเชื่อมโยงความโดยใช้คำศัพท์ (Cohesion through lexical items–vocabulary) การเชื่อมโยงความโดยใช้คำศัพท์เป็นการกล่าวซ้ำคำศัพท์บางคำ (Exact repetition) หรืออาจจะใช้คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน (Synonym หรือ Near synonym) อาจใช้คำศัพท์ที่มีอยู่ในแวดวงความหมายเดียวกัน

1.7) การเชื่อมโยงความโดยใช้กลไกที่นอกเหนือจากรูปภาพา (Pragmatic cohesion) ในบางครั้งอาจพบว่า การตีความข้อความไม่ได้ขึ้นอยู่กับบริบทที่เป็นรูปภาพา

แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นที่นอกเหนือจากรูปภาษา เช่น ข้อมูลที่ผู้พูดและผู้ฟังมีร่วมกัน ซึ่งไม่ได้ปรากฏในข้อความที่พูด

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีของฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) ได้กล่าวถึงกลไกการเชื่อมโยงความในภาษาอังกฤษในหนังสือ “Cohesion in English” และจำแนกการเชื่อมโยงความออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การอ้างถึง (Reference) คือการใช้รูปภาษาหนึ่งอ้างถึงสิ่งที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว หรือกำลังกล่าวถึง ซึ่งรูปภาษาดังกล่าวไม่มีความหมายที่สมบูรณ์ในตัวเองแต่ต้องอาศัยบริบทช่วยในการตีความ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงด้วยบุรุษ (personal reference) เป็นการใช้บุรุษสรรพนามอ้างถึงบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าวอ้างไปแล้วหรือกำลังจะกล่าวถึง การกล่าวถึงด้วยการชี้เฉพาะ (Demonstrative reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ในเรื่องของระยะเวลา และระยะทางเพื่อกล่าวอ้างถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น สถานที่ บุคคล หรือสิ่งของ เป็นต้น และการอ้างถึงด้วยการเปรียบเทียบ (Comparative reference) เป็นการเปรียบเทียบในเรื่องของความเหมือน ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในด้านปริมาณ และคุณภาพ

2. การแทนที่ (Substitution) คือ การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาอื่นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่อยู่ในข้อความเดียวกัน โดยได้มีการกล่าวถึงไปแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาทั้งสองถือเป็นความสัมพันธ์กันทางไวยากรณ์ แบ่งได้ 3 ประเภท คือ การแทนที่หน่วยนาม (Nominal substitution) การแทนที่หน่วยกริยา (Verbal substitution) และการแทนที่หน่วยอนุภาคหรือประโยค (Clausal substitution)

3. การละ (Ellipsis) คือ การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการไปปรากฏรูปของหน่วยภาษาที่ได้มีการกล่าวถึงไปแล้ว แบ่งได้ 3 ประเภท คือ การละหน่วยนาม (nominal ellipsis) การละหน่วยกริยา (Verbal ellipsis) และการละหน่วยอนุภาคหรือประโยค (Clausal ellipsis)

4. การเชื่อม (Conjunction) คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหรือข้อความที่อยู่ต่อเนื่องกันด้วยการใช้คำเชื่อม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การคล้ายตามกัน (Additive) การขัดแย้งกัน (Adversative) การแสดงเหตุผล (Causal) และการแสดงลำดับเวลา (Temporal)

5. การเชื่อมโยงคำศัพท์ (Lexical cohesion) คือ การแสดงความสัมพันธ์ของประโยคที่อยู่ในข้อความเดียวกันด้วยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การซ้ำ (Reiteration) เป็นการใช้คำศัพท์เหมือนรูปเดิมทั้งหมดหรือเหมือนเฉพาะบางส่วนหรือเป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน และการใช้คำเข้าชุดกัน (Collocation) เป็นการใช้คำที่มี

ความหมายเกี่ยวข้องกัน คำที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน คำที่จัดเป็นส่วนประกอบย่อยของหมวดใหญ่ หรือคำที่มีความหมายตรงกันข้าม

นอกจากนี้ นววรรณ พันธุเมธา (2558, หน้า 347-352) ได้เสนอรูปภาพที่ใช้แสดงการเชื่อมโยงความไว้ในหนังสือ ไวยากรณ์ไทย โดยได้กล่าวถึงประโยคสัมพันธ์และแบ่งลักษณะของรูปภาพที่ใช้ในประโยคที่สัมพันธ์กัน 5 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. การมีคำที่สัมพันธ์กัน คือ คำที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกัน คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คำที่มีความหมายตรงข้ามกันหรือเป็นคู่กัน หรือคำหนึ่งรวมความหมายของอีกคำไว้ด้วย

2. การซ้ำคำ คือ ประโยคที่สัมพันธ์กันอาจมีคำนามหรือคำกริยาที่ซ้ำกัน

3. การละคำ คือ การละคำที่กล่าวหรือพูดซ้ำ คำที่ละอาจเป็นได้ทั้งคำนามหรือคำกริยา

4. การแทนคำ คือ การใช้คำหนึ่งแทนอีกคำหนึ่งที่ซ้ำได้ คำที่ใช้แทนมี 6 ประเภท ได้แก่ คำบอกบุรุษ คำบ่งชี้ คำไม่ชี้เฉพาะ คำบอกจำนวน คำบอกความต่าง และคำบอกผู้รวมทำ

5. การใช้คำเชื่อม คือ คำที่ช่วยแสดงว่าประโยคนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่าง ๆ ประโยคที่สัมพันธ์กันมักมีคำเชื่อมปรากฏอยู่ด้วย และจำแนกตามความหมายได้ 17 ชนิด ได้แก่ คำเชื่อมบอกเจ้าของ คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม คำเชื่อมบอกเครื่องมือ คำเชื่อมบอกแหล่ง คำเชื่อมบอกเวลา คำเชื่อมบอกลักษณะ คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ คำเชื่อมบอกสิ่งกำหนด คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา คำเชื่อมบอกเหตุ คำเชื่อมบอกผล คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย คำเชื่อมบอกเนื้อความ คำเชื่อมบอกการจำกัด และคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง

สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงความเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหนึ่งกับประโยคอื่น ๆ ทำให้แต่ละประโยคเรียงร้อยต่อกันเป็นข้อความเดียวกัน และเป็นความสัมพันธ์ที่ปรากฏได้ทั้งระหว่างคำ วลี หรือข้อความที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งการจำแนกการเชื่อมโยงความ 7 ประเภท ของ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ทฤษฎีของฮัลลidayและฮาซัน (Halliday and Hasan, 1976) ที่จำแนกการเชื่อมโยงความออกเป็น 5 ประเภท และนววรรณ พันธุเมธา (2558) ได้เสนอรูปภาพที่ใช้แสดงการเชื่อมโยงความไว้ 5 ลักษณะ ดังที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเทียบการจำแนกประเภทการเชื่อมโยงความ ซึ่งมีบางประเภทที่กล่าวตรงกัน เช่น การละคำ การใช้คำเชื่อม การเชื่อมโยงคำศัพท์ เป็นต้น จากการจำแนกประเภทการเชื่อมโยงความข้างต้นสามารถปรับประยุกต์แนวความคิดเพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความได้ 5 ลักษณะ

คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการแทน การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ การเชื่อมโยงความโดยการละ และการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม

2) **การใช้โวหาร** คือ วิธีการเรียบเรียงถ้อยคำสำนวนตามแบบที่มีมาแต่เดิมในภาษาไทย จำแนกเป็น 5 ชนิด สรุปได้ดังนี้

2.1) **บรรยายโวหาร** หมายถึง ชั้นเชิงในการบอก เล่า แจ่ม แฉง อธิบาย อภิปราย เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นสำคัญ โวหารชนิดนี้หากใช้ในวรรณกรรมเชิงละคร ก็จะใช้เป็นบทเล่าเรื่องหรือดำเนินเรื่อง เพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างกระชับ หากใช้ในวรรณกรรมหรืองานเขียนทั่วไป ก็จะใช้เป็นโวหารหลักที่นำมาใช้นำเสนอเรื่องราว หรือขยายความเรื่องราวให้รู้และเข้าใจตรงกัน

2.2) **พรรณนาโวหาร** หมายถึง ชั้นเชิงในการเขียนหรือแสดงรายละเอียดต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อรำพึงรำพันความรู้สึก อารมณ์ หรือมุ่งแสดงให้ผู้อ่านผู้ฟังนึกคิดจินตนาการเห็นภาพ แสง สี เสียง เกิดความประทับใจ ซาบซึ้งใจ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับกระบวนการพรรณนาเหล่านั้น สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ การพรรณนาภาพถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมให้เห็นความละเอียดชัดเจน ความสวยงาม ความละเอียดละไม เช่น การพรรณนาบุคลิกภาพลักษณะของตัวละคร การพรรณนาความงดงามของฉาก สภาพแวดล้อมธรรมชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในเรื่องให้ผู้อ่านเห็นความงดงามเหล่านั้น และการพรรณนาอารมณ์เป็นการพรรณนาในเชิงนามธรรม ได้แก่ อารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์หรือของตัวละคร อันเกิดจากภาวะที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกระทบจิตใจ เกิดเป็นอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้น เช่น อารมณ์รัก โกรธ หึงหวง เศร้าเสียใจ เป็นต้น

2.3) **เทศนาโวหาร** หมายถึง ชั้นเชิงในการอธิบายความให้กว้างขวางออกไป โดยมีเจตนาชัดเจนเพื่อสั่งสอน อบรม ดัดเตือน แนะนำให้ผู้อ่านผู้ฟังเห็นจริง เชื่อถือ และปฏิบัติตามเป็นสำคัญ โดยการยกเหตุผลมาอ้าง นำหลักฐานมาประกอบให้เห็นจริง

2.4) **สาธกโวหาร** หมายถึง ชั้นเชิงในการยกเรื่องราวมาเป็นตัวอย่างประกอบ โวหารชนิดนี้มักนำมาใช้ไปพร้อม ๆ กับโวหารชนิดอื่น ๆ เช่น เทศนาโวหาร บรรยายโวหาร เป็นต้น เช่น ตัวอย่างที่ยกมาประกอบอาจมาจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต เรื่องที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นจริง เรื่องราวของบุคคลสำคัญ ข่าว หรือเหตุการณ์ เพื่อช่วยเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจและเชื่อถือเป็นสำคัญ

2.5) **อุปมาโวหาร** หมายถึง ชั้นเชิงในการเปรียบเทียบ โดยจะดึงเอาวิธีการเปรียบเทียบเข้ามาช่วยในการสื่อสาร หรือการนำเสนอเนื้อหาของสารให้ผู้อ่านผู้ฟังจินตนาการนึกเห็นภาพ มีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

3) **การใช้ภาพพจน์** คือ กลวิธีการทางภาษาที่มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ทั้งความหมายนัยตรงและนัยแฝงเร้น เน้นให้เกิดทั้งอารมณ์และสุนทรียรสในการสื่อสาร สรุภาพพจน์จำนวน 19 ชนิด ดังนี้

3.1) อุปมา (Simile) เป็นการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งให้เหมือนหรือคล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยพ้องเสียงที่รูปสมบัติหรือลักษณะสมบัติเป็นสำคัญ โดยใช้คำเปรียบต่าง ๆ เป็นคำเชื่อม เช่น ดั่ง ดุจ ประดุจ ประหนึ่ง เหมือน เช่น เฉกเช่น คล้าย ราว รวากับ เป็นต้น

3.2) อุปลักษณณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งว่ามีคุณสมบัติร่วมหรือคุณสมบัติเช่นเดียวกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยพ้องเสียงที่คุณสมบัติ ไม่ใช่รูปสมบัติ เช่น มักมีคำว่า เป็น คือ เทา เทากับ เป็นต้น

3.3) สัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการนำสภาพหรือลักษณะของสิ่งหนึ่งใช้แทนหรือเป็นตัวแทนของอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องการกล่าวถึง การเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ต้องผ่านการวิเคราะห์และตีความ หรือดูบริบทแวดล้อมจึงจะสามารถเข้าใจสัญลักษณ์นั้น ๆ ได้ โดยทั่วไปสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ เช่น วัตถุสิ่งของ กิริยาท่าทาง อากาศ สถานการณ์ สัตว์ธรรมชาติ ดอกไม้ ต้นไม้ สัตว์ หรือเครื่องหมายต่างๆ เป็นต้น

3.4) บุคคลวัต หรือบุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการทำสิ่งที่ไม่ใช่คนให้มีความรู้สึกนึกคิดอย่างคน เพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจ มีอารมณ์สะเทือนใจ หรือให้ภาพที่งดงามเป็นภาษากวี มากกว่าการใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา

3.5) สมมุติภาวะ (Apostrophe) เป็นการกำหนดให้ผู้เขียนหรือบุคคลในเรื่องกล่าวถ้อยคำเจรจากับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นสถานที่ สิ่งของ สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ ความคิด นามธรรมใด ๆ บุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือไม่มีตัวตนอยู่ในสถานที่แห่งนั้น สมมุติภาวะ มีความหมายใกล้เคียงกับบุคคลวัต แต่สมมุติภาวะจะกำหนดให้ตัวละครในเรื่องพูดเจรจากับสิ่งที่ถูกสมมุติขึ้นในนั้นด้วย

3.6) อติพจน์ หรืออติพจน์ (Hyperbole) เป็นการกล่าวเกินจริง อันเกิดจากความคิดของกวีที่ต้องการย้ำความรู้สึกที่มีต่อความหมายนั้นให้เห็นเป็นเรื่องสำคัญหรือยิ่งใหญ่ มักใช้ในการพรรณนาอารมณ์ เช่น รัก โศก ให้ผู้อ่านผู้ฟังซาบซึ้งประทับใจด้วยการใช้ถ้อยคำเกินจริง เพื่อผลในทางความรู้สึกหรือทางอารมณ์เป็นสำคัญ

3.7) อวพจน์ (Meiosis) เป็นภาพพจน์ที่มีลักษณะตรงข้ามกับอติพจน์ คือ การกล่าวลดน้ำหนักของความรู้สึกให้น้อยลง เพื่อลดความหมายลง บ้างครั้งใช้ในเชิงประชดประชัน หรือยั่วล้อเพื่อความขบขัน

3.8) อุปนิษเต (Litotes) เป็นการกล่าวลดน้ำหนักความลงในเชิงปฏิเสธ มีลักษณะเช่นเดียวกับอวพจน์ เพียงแต่การแสดงออกแบบปฏิเสธ

3.9) นามนัย (Metonymy) เป็นการใช้คำหรือวลีแทนสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีลักษณะเด่น หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิ่งที่แทนนั้น อาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ เพื่อให้เห็นภาพลักษณ์เป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ยังใช้เปรียบเทียบเพื่อแสดงความแตกต่างที่ชัดเจนด้วย

3.10) สัมพจน์ (Synecdoche) เป็นการใช้ถ้อยคำหรือวลีแทนสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง อาจจะเป็นการใช้ส่วนย่อยที่สำคัญแทนส่วนใหญ่มหุ่ทั้งหมด หรือใช้ส่วนใหญ่มหุ่ทั้งหมดแทนส่วนย่อย หรือกำหนดให้นามธรรมแสดงกิริยาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ใช้คำว่า เนื้อแทนอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย หรือ ใช้คำว่าเนื้อเกลี้ยง แทนผู้ที่มีผิวพรรณงดงาม เป็นต้น

3.11) อุปมานิทศน์ (Allegory) เป็นการใช้เรื่องราว นิทาน มาประกอบขยาย หรือแนะให้ผู้่านผู้ฟังทราบโดยนัย เพื่อช่วยไขหรือช่วยทำให้เข้าใจด้วยบทที่นำเสนอได้ชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

3.12) การอ้างถึง (Allusion) หรือการเท้าความ เป็นการนำเอาบุคคล เหตุการณ์ เรื่องราวในอดีต นิทาน วาทีสำคัญ ประวัติ สถานที่ หรือวรรณคดีที่มีมาก่อนมากล่าวอ้างให้เห็นเป็นอุทาหรณ์เปรียบเทียบ เพื่อให้เรื่องราวที่กำลังกล่าวถึงนั้นเด่นชัดขึ้น

3.13) การแฝงนัย (Irony) เป็นเจตนาของการพูดขัดกันหรือกล่าวตรงกันข้ามกับความเป็นจริงที่ปรากฏ การแฝงนัย มี 3 ประเภท คือ 1) การกล่าวแฝงนัยด้วยถ้อยคำ เป็นการนำถ้อยคำมาใช้ในความหมายแฝงนัยด้วยถ้อยคำตรงกันข้ามกับความตั้งใจหรือความเป็นจริง โดยมีเจตนาในทำนองประชดเหน็บแนม เสียดสี ทำให้ผู้ฟังเกิดความขมขื่นเจ็บใจ แต่เป็นการยั่วล้อให้สนุกมากกว่า 2) การแฝงนัยเชิงละคร เป็นการแฝงนัยที่อยู่ในบทละครตัวละครจะไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ผู้อ่านหรือผู้ชมจะรู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีเลศนัยอะไรแฝงอยู่ และ 3) การแฝงนัยเชิงโคล้อ เป็นการเสนอความคิดที่ว่าโคล้อซะตามักเล่นกลกับมนุษย์ และแผนการใด ๆ ของมนุษย์ที่มาดหมายว่าจะได้ผลอย่างหนึ่ง หรือเป็นอย่างหนึ่ง อาจกลับกลายเป็นตรงกันข้ามกับที่คาดหวังไว้

3.14) ปฏิพจน์ (Oxymoron) หรือวิภาษ เป็นการกล่าวถ้อยคำหรือวลีที่มีความหมายไม่สอดคล้อง ขัดแย้ง หรือตรงกันข้าม นำมารวมกันหรือเข้าคู่กัน เพื่อให้เกิดความหมายใหม่หรือมีผลทางอารมณ์เป็นพิเศษ คำที่นำมาเข้าคู่นี้มองไม่เห็นความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นจริงตามที่กล่าวนั้น เช่น ไฟเย็น ใจร้อนเป็นน้ำแข็ง ความหอมหวานที่เจ็บปวด เป็นต้น

3.15) ปฏิทรรศน์ (Paradox) หรืออรรถวิภาษ เป็นกรการกล่าวถ้อยคำ แสดงความหมายที่คล้ายจะขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่เมื่อได้วิเคราะห์ตีความหรือพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วก็เป็นไปได้ดังที่กล่าวไว้ เช่น คนดีที่เสียแล้ว รักดีห้ามจู้ รักชั่วห้ามเสา เป็นต้น

3.16) แนวเทียบ (Analogy) เป็นการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ พฤติกรรม ความคิด หรือสภาพใด ๆ ของสองสิ่งที่มีลักษณะเหมือนหรือต่างกันให้เข้าคู่กันไป โดยจะเปรียบเทียบเป็นข้อความ ซึ่งต่างจากอุปมาและอุปลักษณ์ที่จะเปรียบเทียบคุณสมบัติบางประการของสิ่งต่อสิ่งด้วยถ้อยคำ

3.17) ลัทพจน์ (Onomatopoeia) เป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ ในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของตนออกมาในบทประพันธ์ เพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังหรือผู้เสพรสจากบทประพันธ์เกิดมโนภาพที่ชัดเจน แฝงไว้ด้วยนัยแห่งเสียงและอารมณ์ เช่น เสียงนกร้อง เสียงปี่ เสียงแตร เสียงกลอง เสียงสังข์ เสียงน้ำ เป็นต้น

3.18) ปฏิปุจฉา (Rhetorical question) เป็นการตั้งคำถามโดยไม่ต้องถามคำตอบ เพราะคำตอบเป็นที่รู้กันอยู่แล้ว

3.19) อาวัตพากย์ (Synesthesia) เป็นโวหารที่ใช้คำเรียกผลของการสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา เพื่อเรียกร่องความสนใจ หรือกระทบใจ โดยใช้คำบอกสัมผัส รูป รส กลิ่น เสียง อย่างหนึ่งกับภาวะหรือสถานการณ์ที่ปกติไม่ได้ใช้กับคำเหล่านั้น เช่น กลิ่นสะอาด เธอแต่งตัวเปรี้ยวจืด เป็นต้น

4) **รสวรรณคดี** รสในความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง ลักษณะที่รู้สึกด้วยลิ้นว่ามีรสเปรี้ยวหรือหวาน เป็นต้น แต่ **รส** ในความหมายทางการประพันธ์ หมายถึง อารมณ์ สัมผัส รับรู้ด้วยใจ เช่น รสเสียง รสถ้อยคำ สัมผัสคำ ฯลฯ เกิดจากจังหวะของวรรคตอนในการอ่านบทประพันธ์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างมโนภาพด้านอารมณ์ ความเคลื่อนไหว ของภาพให้ชัดเจน มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น

กฤษณา รัชมนณี (2549, หน้า 24-26) ได้เขียนหนังสือเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต สรุปความจากหนังสือเล่มนี้ได้ว่า **รส** คือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี วรรณคดีจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อกวีมีอารมณ์สะท้อนใจแล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์ต่าง ๆ ที่กวีแสดงไว้ในผลงาน อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้ และเกิดปฏิกริยาทางอารมณ์ เป็นการตอบสนองสิ่งที่กวีนำเสนอมา อารมณ์ต่าง ๆ ที่กวีแสดงไว้ในผลงานเรียกว่า ภาวะ ซึ่งมี 9 ภาวะ คือ ความรัก (รติ), ความขบขัน (หาสะ), ความทุกข์โศก

(โตกะ), ความโกรธ (โกรธะ), ความมุ่มม่น (อุตสาหะ), ความน่ากลัว (ภยะ), ความน่ารังเกียจ (ชุกุปลา), ความน่าพิศวง (วิสมยะ), และความสงบ (ศมะ)

เมื่อผู้อ่านได้รับรู้ภาวะที่กวีแสดงไว้แล้วก็จะเกิดอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะนั้น เรียกว่า รส มีทั้งหมด 9 รส คือ ความซาบซึ้งในรัก (ศฤงคารรส), ความสนุกสนาน (หายรส), ความสงสาร (กรูณารส), ความแค้นเคือง (เราทรรส), ความชื่นชมในความกล้าหาญ (วีรรส), ความเกรงกลัว (ภยานกรร), ความเปื้อนระอาชิงช้า (พีภัตสรส), ความอัศจรรย์ใจ (อัทฤตรส), และความสงบใจ (ศานตรส) มีนักวิชาการส่วนใหญ่มักนำทฤษฎีรสในวรรณคดีสันสกฤตนี้มาใช้ในการศึกษาภาษาและวรรณคดีไทยกันอย่างกว้างขวาง

นอกจากจะมีการใช้ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตมาศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีไทยแล้ว ยังมีแนวคิดเรื่องลีลาและรสในวรรณคดีไทยด้วย ดังที่ สมเกียรติ รัชชัณณิ (2551, หน้า 105-107) ได้กล่าวถึงลีลาในวรรณคดีไว้ว่า ในการศึกษาวิเคราะห์ความงาม ความไพเราะของวรรณคดี คำ และความหมายนับเป็นองค์ประกอบหลักในการพิจารณาในเบื้องต้นเสมอ เพราะคำและความหมายของคำที่เลือกใช้จะเชื่อมโยงเนื้อหาและศิลปะทางภาษาเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดรสคำและรสความ โดยมักจะศึกษาวิธีการพิจารณาลีลาในวรรณคดีมาใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งนี้เพราะลีลาในวรรณคดีประกอบไปด้วยตัวบทที่ว่าด้วยอารมณ์ ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระทบใจผู้อ่านผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง หากเป็นทางการละคร อารมณ์เหล่านั้นก็จะกระทบใจผู้ชมให้รู้สึกคล้อยตาม เสมือนว่าเรื่องราวเหล่านั้นเกิดขึ้นตรงหน้า และตนเป็นผู้ประสบเหตุหรือภาวะนั้น ๆ โดยตรง

วันเนา ฐเด็น (2537, หน้า 201-204); ชวน เพชรแก้ว (2524, หน้า 87-89) กล่าวว่าสามารถแบ่งลีลาภาษาและรสในวรรณคดีไทยออกเป็น 4 รส คือ เสาวรจนี คือ บทชมโฉมหรือความงาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการชมความงามของตัวละคร, นาโรปราโมทย์ คือ บทเกี่ยวพาราณี บทโอโลม เป็นบทที่แสดงความรักใคร่, พิโรธวาทัง หรือบทดัดพ้อ ได้แก่ บทแสดงความโกรธ แสดงอาการหึงหวง ประชดประชัน เปรียบเปรย เสียดลี ด้วยแฝงอารมณ์รักระคนแค้น, และสัลลาปังคพิสัย หรือบทโคก ได้แก่ บทที่พรรณนาถึงความโศกเศร้าคร่ำครวญใช้พรรณนาบรรยากาศที่ประกอบท้องเรื่องและฉากให้มีความละเอียดอ่อนใจแก่ผู้อ่าน

จากสาระความรู้ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับวรรณศิลป์ในแง่ของการใช้คำวรรณศิลป์ในแง่ของการใช้ประโยค และวรรณศิลป์ในแง่ของการใช้ข้อความ ล้วนเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่จะช่วยให้งานประพันธ์ของนักเขียนหรือกวีมีความโดดเด่น งดงาม น่าสนใจ และตราตรึงใจผู้อ่าน การศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดีไทยโบราณหรือวรรณกรรมไทยปัจจุบัน

ผู้วิจัยสามารถปรับประยุกต์ใช้ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางหรือเป็นกรอบ ทฤษฎีในการศึกษาคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายพื้นถิ่นไทยได้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณศิลป์

จากการสำรวจและอ่านบททวณงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษา และวรรณศิลป์ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มภาษาวรรณศิลป์ และกลุ่มวรรณศิลป์ด้านองค์ประกอบของนวนิยาย ผลการวิจัยตามการแบ่งกลุ่มดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มภาษาวรรณศิลป์

เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาเกี่ยวกับภาษาด้านการใช้คำ การใช้ประโยค การใช้สำนวนโวหาร การใช้ภาพพจน์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษากลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาและการใช้ภาษาในนวนิยายของ รอมแพง ของ มนชิตา หนูแก้ว (2562) มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการใช้ภาษาในประเด็น การใช้คำ การใช้ประโยค การใช้ภาพพจน์ การใช้โวหาร และกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาจาก นวนิยาย 5 เรื่อง คือ พายพรม เรือนพะยอม บุปผะสนนิวาสน มินตรา และมณีรัตนะ ผลการศึกษา พบการใช้คำ พบ 9 ประเด็น คือ การใช้คำบ่งชี้พฤติกรรม การใช้คำเรียกชื่อ การใช้คำบอกขนาด จำนวน การใช้คำลงท้าย การใช้คำแสดงการถาม การใช้คำสรรพนาม การใช้คำอุทาน การใช้ คำสแลง และการใช้คำทับศัพท์ ด้านการใช้ประโยค พบ 3 ประเภท คือ การใช้ประโยคกระชับ การใช้ประโยคขนาดยาว และการใช้ประโยคที่มีคำถามเชิงวาทศิลป์ ด้านการใช้ภาพพจน์พบ 4 ประเภท คือ อุปมา อติพจน์ บุคลาธิษฐาน และสัทพจน์ ด้านการใช้โวหาร พบ 3 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร ด้านกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหา พบ 4 ประเด็น คือ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องและการปิดเรื่อง จากการอ่านบททวณงานวิจัย เรื่องกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาและการใช้ภาษาในนวนิยายของรอมแพง ของ มนชิตา หนูแก้ว ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และการใช้โวหาร ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษาคำศัพท์เฉพาะกลุ่มของสังคมเพศที่สามในนวนิยายไทย ของ บงกชกร ทองสุก (2553) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการสร้างคำ ความหมาย และที่มา จากนวนิยาย สะท้อนสังคมเพศที่สาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2551 จำนวน 22 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการสร้างคำ พบคำประสมมากที่สุด รองลงมา คำตัด คำแผลง คำซ้อน ตามลำดับ ในด้านความหมาย พบความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย ความหมายตรง ในด้านที่มา ทางภาษา พบที่มาในภาษาไทยมากที่สุด ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ส่วนในด้านการใช้คำ ปรากฏการใช้คำแสลง คำทับศัพท์ คำภาษาตลาดของคำศัพท์ เฉพาะกลุ่มของสังคม เพศที่สามในนวนิยายไทย จากการอ่านบททวณงานวิจัยของ บงกชกร ทองสุก ผู้วิจัยสามารถ

นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างคำด้านความหมาย เช่น คำความหมายแฝง และการใช้คำภาษาอื่นในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยได้

การศึกษา**ลีลาภาษาในนวนิยาย ของ กิ่งฉัตร** ของ ดนยวรรณ แจ่มนิยม (2550) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลีลาภาษา ทั้งในด้านลักษณะการใช้ภาษา ประกอบด้วย การใช้คำ และการใช้โวหาร ผลการศึกษาพบว่า มีลักษณะการใช้คำดังนี้ คำที่มีความหมายตรง ความหมายโดยนัย คำแสดงอารมณ์ คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำมีศักดิ์ คำรูปธรรม คำนามธรรม คำศัพท์บัญญัติ คำเฉพาะกลุ่ม คำสแลง คำภาษาตลาด คำตำหรือคำหยาบ คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ คำย่อ คำเลียนเสียงพูด ส่วนลักษณะการใช้ภาพพจน์มีหลายลักษณะ เช่น อุปลักษณ์ อุปมา สมพจน์ นามนัย ปฏิวาหะ อาวัตพากย์ อติพจน์ ปฏิรูปพจน์ บุคลาธิษฐาน อุทาหรณ์ และปฏิพจน์ ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการศึกษาของ ดนยวรรณ แจ่มนิยม เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นด้านการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษา**ภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์** ของ จิณณพัต โรจนวงศ์ (2549) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะของภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ 5 เรื่อง คือ ขุนศึก กษัตริย์ราชันโกสินทร์ สี่แผ่นดิน และประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบลักษณะของภาษาจินตภาพ 2 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างจินตภาพโดยการใช้คำ ผู้แต่งจะใช้คำในลักษณะต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และเกิดอารมณ์ความรู้สึก คือ การใช้คำบอกสี การใช้คำบอกแสง การใช้คำบอกอารมณ์ความรู้สึก และการใช้คำบอกความเคลื่อนไหว และการสร้างจินตภาพโดยการใช้ภาพพจน์ คือ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ และบุคลาธิษฐาน ส่วนภาษาจินตภาพด้านการใช้คำ มีการใช้คำขยายที่ต่างกันหรือคำเหล่านั้นปรากฏอยู่ในสถานการณ์ที่ต่างกัน ส่วนภาษาจินตภาพด้านการใช้ภาพพจน์ ผู้แต่งนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ต้องการสื่อออกมา เพื่อบอกลักษณะรายละเอียดและความรู้สึกได้อย่างชัดเจน จากการอ่านบททวณงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยสามารถนำวิธีการศึกษาด้านการใช้ภาพพจน์ของ จิณณพัต โรจนวงศ์ มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในบทที่สี่ได้

การศึกษา**วิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ** ของ สุวดี บุญราศรี (2547) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์โวหาร จัดเป็นหมวดไว้ทั้งสิ้น 8 หมวด คือ โวหารเปรียบเทียบ โวหารสมมติ โวหารสิ่งแทน โวหารกล่าวเกินจริง โวหารเลียนแบบ โวหารขัดแย้ง โวหารสรุปความ และโวหารกล่าวนำ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ โวหารเปรียบเทียบ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ อุปมาอุปไมย อุปลักษณ์ และอุทาหรณ์ โวหารสมมติ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ บุคลาธิษฐาน

สาธก และอวัตตพากย์ โวหารสิ่งแทน แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ สัตถุลักษณะ นามนัย และสมพจนัย โวหารกล่าวเกินจริง มีเพียงลักษณะเดียว คือ อติพจน์ โวหารเลียนแบบ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ปฏิรูปพจน์ และสัทพจน์ โวหารขัดแย้ง แบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ ปฏิอรรถ ปฏิวาทะ ปฏินัย และ ประชดเห็นบนแนม โวหารสรูปความ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ ปฏิปุจฉา อุตมณัย และอุปนัย โวหารกล่าวนำ มีเพียงลักษณะเดียว คือ อาลปนะ และพบว่ายาขอบได้นำสิ่งต่าง ๆ มาเป็นสื่อเปรียบเทียบอย่างหลากหลาย เช่น คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ นิทาน สุภาสิต และบทกวีจาก การศึกษาวิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์เกี่ยวกับการใช้ภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ ในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

2.2 กลุ่มวรรณศิลป์ด้านองค์ประกอบของนวนิยาย เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของนวนิยาย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนของ **วินทร์ เลียววาริณ และโยโคมิโซะเซชิ** ของ นาฏอนงค์ พวงสมบัติ (2553) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์ และกลวิธีการสืบสวนในวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนชุด เลี้ยวนักสืบ ของวินทร์ เลียววาริณ และคินตะอิจิยอนักสืบ ของ โยโคมิโซะเซชิ ที่ส่งผลให้วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนดังกล่าวได้รับความนิยม ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนชุดเลี้ยวนักสืบของวินทร์ เลียววาริณ และคินตะอิจิยอนักสืบของโยโคมิโซะ เซชิ มีองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ต่าง ๆ ที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ทั้งโครงเรื่อง กลวิธีการสร้างโครงเรื่อง ตัวละครและกลวิธีการสร้างตัวละคร ฉากและกลวิธีการสร้างฉาก แนวคิดและกลวิธีการสร้างแนวคิด และกลวิธีการเล่าเรื่อง องค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ที่เหมือนกัน และคล้ายคลึงกัน แต่อย่างไรก็ตามวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสองชุดยังปรากฏองค์ประกอบ และกลวิธีการประพันธ์ที่แตกต่างกัน คือ ลักษณะของตัวละครนักสืบและการสร้างบรรยากาศการสืบสวน ด้านการศึกษา กลวิธีการสอบสวน พบว่า มีแนวทางที่นักสืบใช้เปิดเผยเรื่องราวเป็นลำดับขั้นตอนเหมือนกัน ส่วนวิธีการที่ใช้ในการสืบสวนมีความเหมือนกัน และคล้ายคลึงกัน แสดงให้เห็นว่า กลวิธีการสืบสวนที่มีลักษณะเหมือนกันเป็นส่วนหนึ่งส่งผลให้วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนดังกล่าวได้รับความนิยม จากการอ่านบทพจนานุกรมงานวิจัยเรื่องนี้ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ให้ทราบถึงลักษณะของสภาพสังคมในวรรณกรรม โดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลในบทวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมได้

การศึกษาวิเคราะห์นวนิยาย ของ กิ่งฉัตร ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2549

ของ จิตรารุ่งเรือง (2553) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยาย เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแต่ง ท่วงทำนองการแต่ง และเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของนวนิยายทั้งโครงเรื่อง แนวคิดที่กิ่งฉัตรนำมาใช้เรียบเรียง หยิบยกเอาเรื่องของครอบครัวที่มีปัญหาต่าง ๆ จากการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น เป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือภายในจิตใจตนเอง มาสร้างเป็นปมปัญหาและคลี่คลายปัญหาอย่างสมจริงในที่สุด การสร้างฉาก ตัวละคร บทสนทนา ที่สมจริงมีชีวิตชีวา ชวนติดตามอ่าน ด้านกลวิธีการแต่ง ท่วงทำนองการแต่ง มีกลวิธีการแต่ง ทั้งการตั้งชื่อเรื่องที่เลือกใช้คำดึงความใคร่รู้ของผู้อ่านเรื่อง การดำเนินเรื่องส่วนมากเป็นไปตามปฏิทิน แทรกเหตุการณ์ในอดีตบ้าง เพื่อให้เนื้อหาสมบูรณ์ เปิดเรื่องด้วยบทสนทนา การบรรยาย และบทเพลง ส่วนการปิดเรื่องจะเป็นแบบสุขนานุกรมตามความนิยมของการจบเรื่อง จากการอ่านงานวิจัยของ จิตรารุ่งเรือง ที่ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายและวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทย ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านสังคม ที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่องความสุขของกะทิ นวนิยายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2549 ของ จรรยาต์ บุญชั้น (2551) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบของนวนิยาย ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และท่วงทำนองการเขียน ผลการศึกษาพบว่า ด้านแนวคิดมีความดีเด่นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่เสนอให้ทราบถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ และแสดงให้เห็นปรัชญาแห่งพุทธศาสนา ด้านกลวิธีการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งใช้วิธีการอันแยบยลเร้าความสนใจ ด้วยการเผยให้เห็นปัญหาที่ละน้อย และใช้คำโปรยเป็นกลวิธีในการแสดงให้เห็นปัญหาเด่นชัดขึ้น กลวิธีการเปิดเรื่องและปิดเรื่อง ใช้การเปิดเรื่องและปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์เดียวกัน เป็นการย้อนกลับไป ที่ชีวิตอันอบอุ่น เป็นสุขดุจเดิมของตัวละคร ด้านกลวิธีการสร้างตัวละคร ผู้แต่งสร้างตัวละคร ได้สมจริง ใช้บทบรรยายมากกว่าบทสนทนา ฉากมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างบรรยากาศของเรื่อง ให้สอดคล้องสมจริง เกิดความสะเทือนอารมณ์ สร้างจินตนาการ ด้านท่วงทำนองเขียนผู้แต่งใช้ภาษาที่เรียบง่าย สื่อสารได้ชัดเจน รวมทั้งมีความเด่นด้านการสรรคำ การใช้โวหารอุปมาอุปไมย ใช้สัญลักษณ์ทำให้ได้รสของอารมณ์ และสุนทรีย์ภาพ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นด้านการใช้ภาษาและด้านสังคม ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษานวนิยายจินตนิมิตของแก้วเก้า: การศึกษาด้านกลวิธีการสร้างเรื่องและการนำเสนอเรื่อง ของ ดุษฎี แซ่ตัน (2551) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลวิธีการสร้างเรื่อง โดยศึกษาจากโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร ของวิเศษและของอาถรรพ์ และกลวิธีการนำเสนอเรื่อง โดยศึกษาจากผู้เล่าเรื่องและวิธีการเล่าเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีในการสร้างเรื่อง ประกอบด้วย การใช้โครงเรื่อง ฉากเหนือธรรมชาติ ตัวละครเหนือธรรมชาติ และของวิเศษ และของอาถรรพ์ ผู้แตงนำหลักวิชาการหลายแขนง เช่น ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และจิตวิทยา มาใช้สร้างความน่าเชื่อถือ ในประเด็นกลวิธีการเล่าเรื่อง ในส่วนผู้เล่าเรื่อง ใช้ผู้เล่าเรื่อง 3 แบบ ได้แก่ ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ชนิดไม่แสดงทัศนคติ ผู้เล่าเรื่องที่เล่าสิ่งที่ตนเองประสบ และผู้เล่าเรื่องแบบผสม ส่วนวิธีการเล่าเรื่องมี 3 วิธี ได้แก่ การสรุปหรือเล่าย่อ การบรรยายและการพรรณนา และการถ่ายทอดคำพูดและความคิดของตัวละคร จากการทำนันทนงานวิจัยเรื่องกลวิธีการสร้างเรื่องและการนำเสนอเรื่องจากนวนิยายจินตนิมิตของแก้วเก้า ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นด้านสังคมเกี่ยวกับความเชื่อของตัวละครในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

การศึกษาลักษณะเด่นในนวนิยายของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม ของ ภพ สวัสดิ์ (2550) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะเด่นด้านโครงเรื่อง แนวคิด และตัวละคร ผลการศึกษาพบว่า ด้านโครงเรื่อง ผู้เขียนเสนอโครงเรื่อง 2 ลักษณะ คือ โครงเรื่องที่มุ่งเน้นการเสนอแนวคิด และโครงเรื่องที่เน้นความซับซ้อนของเหตุการณ์ ด้านแนวคิด ผู้เขียนเสนอแนวคิด 3 แนว คือ การขาดความรักความเข้าใจ และขาดการเลี้ยงดูที่ถูกต้องในครอบครัวส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหา และไม่มีความสุขในชีวิต ด้านตัวละคร ปรากฏลักษณะเด่น คือ ผู้เขียนสร้างตัวละครด้วยการกำหนดปัญหาในจิตใจจากภูมิหลังที่มีปัญหาของตัวละคร จากการทำนันทนงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นด้านสังคมเกี่ยวกับประชากร ครอบครัว และค่านิยมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม

ประเด็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจของค่านิยมเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม ความหมายของวรรณกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม คุณค่าของวรรณกรรมกับสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านวรรณกรรมกับสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมสามารถสะท้อนภาพรวมของสังคม มนุษย์สามารถศึกษาสภาพที่แท้จริงของสังคมผ่านงานวรรณกรรมได้ เพราะวรรณกรรมเป็นเครื่องแสดงออกทางสังคมที่สามารถชี้ให้เห็นถึงสังคม ว่ามีส่วนกว้างและส่วนลึกแง่มุมต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และจริยธรรมของคนในสังคม ที่กวีได้สอดแทรกไว้ในบทประพันธ์อย่างแนบเนียน

1.1 ความหมายของวรรณกรรม มีผู้รู้หลายท่านให้ความหมายคำว่า วรรณกรรมไว้ดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527, หน้า 5) ให้ความหมายคำว่า วรรณกรรม ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานทางกฎหมายครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ. 2475 คำนี้แปลมาจากคำว่า Literature เช่นเดียวกับคำว่า วรรณคดี วรรณกรรมมีความหมายที่ใช้กันเป็นที่เข้าใจทั่วไป 2 นัย คือ 1) ความหมายใกล้เคียงกับคำว่าวรรณคดีในความหมายอย่างกว้าง คือ สิ่งที่เขียนขึ้น ประพันธ์ขึ้นทั้งหมด ไม่ว่าจะป็นรูปแบบใด เพื่อความมุ่งหมายใด ไม่นับการแสดงออกว่ามีคุณค่าทางอารมณ์หรือไม่ และ 2) หมายถึงสิ่งที่เขียนขึ้น ประพันธ์ขึ้นเรื่องหนึ่ง ๆ ด้วยภาษาใดภาษาหนึ่ง ในสมัยหนึ่ง หรือในบ้านเมืองแห่งหนึ่ง ๆ เป็นรายเรื่องไป เช่น ใช้ว่า วรรณกรรมสุนทรภู่ วรรณกรรมร่วมสมัย วรรณกรรมรัสเซีย วรรณกรรมรัตนโกสินทร์ คำว่า วรรณกรรมมีความหมายเป็นกลาง ๆ ไม่ประเมินคุณค่า จึงไม่เหมือนกับคำว่า วรรณคดีในความหมายอย่างแคบ วรรณกรรมที่แต่งดีได้รับการยกย่องจากคนทั่วไปจึงเรียกว่า วรรณคดี คุณสมบัติที่ทำให้วรรณกรรมและวรรณคดีต่างกัน คือ วรรณศิลป์ หรือศิลปะการเรียบเรียง

สิทธิ พิณีจิววดล และนิตยา กาญจนะวรรณ (2520, หน้า 8) มีความเห็นในแนวเดียวกับ กุหลาบ มัลลิกะมาส และได้อธิบายเพิ่มเติมว่า วรรณกรรม หมายถึง งานเขียนในรูปบทกวีนิพนธ์ร้อยกรอง และข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว โดยมีเนื้อหาและความหมายประกอบด้วย บทความ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น เรียงความ บทละคร บทภาพยนตร์ บทโทรทัศน์ คอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ ตลอดจนข้อเขียนอื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาและความหมายเป็นที่เข้าใจได้ สื่อความหมายได้ ทั้งนี้ย่อมไม่เน้นความสำคัญของคุณภาพ แต่เน้นจุดมุ่งหมายและวิธีการแสดงออกเท่านั้น

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2526, หน้า 4-5) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้อยู่ทั่วไปในปัจจุบัน เพื่อเรียกหนังสือทุกประเภทที่เป็นที่เข้าใจกันโดยปริยายว่ายังไม่ได้การรับรองหรือยกย่องว่าแต่งดีเด่นถึงขั้นเป็นวรรณคดี คำว่าวรรณกรรม จึงหมายถึง เอกสารทั่วไปที่เขียนขึ้น

เพื่อแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือสื่อความเข้าใจและอธิบายสิ่งต่าง ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง หนังสือและข้อเขียนทุกชนิด ทุกประเภท

นอกจากนี้ เอมอร์ ชิตตะโสภณ (2521, หน้า 88) กล่าวว่า วรรณกรรม หมายถึง หนังสือหรือข้อเขียนต่าง ๆ บัญญัติขึ้นเทียบคำภาษาอังกฤษว่า Literary Work โดยความรู้สึกส่วนตัวของผู้เขียน วรรณกรรมมีความหมายกว้างกว่าวรรณคดี และยังมีคุณค่าน้อยกว่าวรรณคดี

ส่วน ปัญญา บริสุทธิ์ (2534, หน้า 1) กล่าวว่า วรรณกรรม แปลตามรูปศัพท์ว่า ทำให้เป็นหนังสือ นั่นก็คือการเขียนหนังสือจะเป็นข้อความสั้นหรือจะเป็นเรื่องราวสมบูรณ์ก็ได้ เช่น ข้อความที่เขียนตามฝาผนังอาคารหรือตามกำแพงวัด ใบปลิว ป้ายโฆษณา ตลอดจนจนถึงบทความ หรือหนังสือที่พิมพ์เป็นเล่มทุกชนิด เช่น ตำรับตำรา นวนิยาย กาพย์กลอน ก็ถือเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้น จากลักษณะกว้างของวรรณกรรมนี้เอง เมื่อวางกฎเกณฑ์ และตีกรอบให้แคบเข้า เพื่อสร้างสรรคงานวรรณกรรมนั้นให้ดีเด่นและมีมาตรฐานสูงขึ้นจนเป็นที่ยกย่องในคุณค่า วรรณกรรมนั้นจึงเลื่อนฐานะขึ้นเป็นวรรณคดี เป็นวรรณศิลป์ และทำให้เกิดวรรณคดีวิจักษ์ต่อไปตามลำดับ

จากคำจำกัดความข้างต้นพอสรุปได้ว่า วรรณกรรม คือ งานเขียนทุกชนิดที่เขียนขึ้น ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ไม่ว่าจะเป็น ตำราทางวิชาการต่าง ๆ บทความ เรียงความ ประกาศ ใบปลิว โดยมีเนื้อหาและความหมายที่ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม วรรณกรรมกับสังคม มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ดังที่ อิงอร สุพันธุ์วานิช (2547, หน้า ก) ได้อธิบายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความเกี่ยวข้องกัน หลายลักษณะ คือ วรรณกรรมจะสะท้อนสังคมให้เราทราบว่าเกิดสิ่งใดขึ้นในสังคมขณะนั้น ในขณะที่สังคมอาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม และวรรณกรรมก็อาจส่งผลต่อสังคมได้เช่นกัน แต่ส่วนใหญ่แล้ววรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี

เจตนา นาควัชระ (2521, หน้า 13-17) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ว่ามีความสัมพันธ์กันเหมือนกระจกที่คอยส่องกัน โดยวรรณกรรมย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม เพราะว่าสังคมมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ ดังนั้น วรรณกรรมและสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อกัน

ตรีศิลป์ บุญขจร (2523, หน้า 5-7) กล่าวว่า วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่าจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม และได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ 3 ลักษณะ คือ

1.2.1 วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์หนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรมได้ ด้านรูปธรรมหมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึง ค่านิยม ชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ผู้ศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมเรียกนามธรรมในวรรณกรรมว่า โครงสร้างของความรู้สึก ซึ่งหมายถึง ค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนา และชีวิตจิตใจของคนในทัศนะและความรู้สึกของผู้เขียน ดังนั้นวรรณกรรมจึงเป็นการตอบสนองของผู้เขียน ทั้งด้านการกระทำและความคิดของมนุษย์ต่อสังคม อย่างเช่นนักเขียนบางคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก เขาจะสะท้อนความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของเขาจะฉายให้เห็นสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ ซึ่งอาจเป็นอุดมการณ์ทางสังคม หรืออุดมการณ์ทางการเมืองก็ได้ ดังนั้นการพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนสังคม จึงควรให้ความสำคัญกับตัววรรณกรรมและกลวิธีในการนำเสนอ อุดมการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ ด้วย ดังที่ สุจิตรา จรจิตร (2547, หน้า 31) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้แต่งวรรณกรรมและสังคมไว้ว่า วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางความคิดของผู้แต่งหรือกวี อันเกิดจากการสังสมประสบการณ์ชีวิตอยู่ในสังคม เรื่องราวหรือเนื้อหาของวรรณกรรมที่นักเขียนนำมาเผยแพร่ย่อมออกมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่นักเขียนได้ประสบทั้งโดยตรงและทางอ้อม คือ เรียนรู้จากผู้อื่น วรรณกรรมกับสังคมและกวีจึงมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง

1.2.2 สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของนักเขียน อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมยังเป็นไปได้ในอีกลักษณะหนึ่ง คือ สภาพเศรษฐกิจและการเมืองกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม กล่าวได้ว่า วรรณกรรมจะหลีกเลี่ยงอิทธิพลของสังคมได้ยาก ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมไม่ใช่เป็นเพียงการแสดงความคิดหรือความรู้สึกของผู้แต่งตามอำเภอใจ แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้แต่งให้กระทบใจหรือสพอารมณ์ผู้อ่านด้วย วรรณกรรมจึงไม่ใช่การแสดงออกเท่านั้น แต่ยังเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่านอีกด้วย

1.2.3 วรรณกรรมหรือนักเขียนมีผลต่อสังคม นักเขียนนอกจากจะมีความสามารถในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิต โน้มน้าวจิตใจผู้อ่านแล้ว ยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่า

คนธรรมดา สามารถเข้าใจโลกและมองสภาพความเป็นจริงได้ลึกซึ้งกว่าคนทั่วไปมองเห็น โดยทัศนคติที่กว้างไกลและลุ่มลึกนี้เอง ภาพที่เขาให้จริงเป็นจริงยิ่งกว่าความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่จึงเป็นอมตะ เพราะไม่เพียงแต่จะเสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังคงคาดคะเนความเป็นไปในอนาคตได้อีกด้วย

จากความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมทั้ง 3 ลักษณะข้างต้น เห็นได้ว่าวรรณกรรมเป็นภาพชีวิตที่มีลักษณะเหมือนจริง ซึ่งสะท้อนผ่านโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน โดยโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคนนั้นขึ้นอยู่กับยุคสมัย สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเขียน นอกจากนี้ยังเห็นว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกันอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง การที่นักเขียนคนหนึ่งสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นมาเรื่องหนึ่งนั้น นอกจากความพอใจส่วนตัวแล้ว สังคมและสิ่งแวดล้อมย่อมมีผลต่อนักเขียนและวรรณกรรมนั้นด้วย

1.3 คุณค่าของวรรณกรรมกับสังคม วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางสังคม และเป็นส่วนสำคัญของการกำหนดความเป็นไปของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย ซึ่งวรรณกรรมจะสะท้อนให้เห็นถึงบรรทัดฐานทางสังคม วิถีชีวิต ค่านิยม และความคาดหวังในสังคม ซึ่งอาจอนุมานจากทัศนคติและพฤติกรรมของตัวละคร

ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สามารถสะท้อนสภาพสังคม การศึกษา หรืออ่านวรรณกรรมแต่ละเรื่องจึงทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ การเมือง และเศรษฐกิจ ของแต่ละยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มีต่อสภาพการณ์เหล่านั้น ทั้งในเรื่องขององค์ประกอบของสังคม สถาบันทางสังคม และระเบียบแบบแผนปฏิบัติการทางสังคม ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 องค์ประกอบของสังคม สังคม คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีการปะทะสังสรรค์ซึ่งกันและกันอยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกันและก่อให้เกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สังคมเป็นองค์รวมของสถาบันและโครงสร้างที่ประกอบเข้าด้วยกัน ดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2551, หน้า 15) อธิบายว่าสังคมเป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างคนตามหลักเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของคน หรือระหว่างคนต่อกัน คนต่อกลุ่มคน คนต่อสภาพแวดล้อมอย่างมีระบบ จนสามารถพยากรณ์ได้ และสุพัตรา สุภาพ (2537, หน้า 32) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สังคมมีความหมาย 5 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นกลุ่มคนขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยกลุ่มย่อย เช่น สังคมไทยประกอบด้วยกลุ่มคนไทย จีน แขก ฝรั่งเศส เป็นต้น ประการที่สอง กลุ่มคนขนาดใหญ่นี้มีอำนาจเหนือกลุ่มย่อยในสังคมนั้น เช่น ไม่ว่าจะเป็กลุ่ม

คนไทย จีน แชกหรือฝรั่ง จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือกฎหมายของไทย เช่น เสียภาษี เป็นทหาร ขับรถตามกฎหมายจราจร เป็นต้น ประการที่สาม มีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของตนเอง คือ ความเป็นอยู่หรือการดำรงชีวิตคล้ายคลึงกัน เช่น คนที่อาศัยอยู่ในสังคมไทยจะพูดกันด้วย ภาษาไทย มีขนบธรรมเนียม ค่านิยม การเมืองการปกครอง หรือศาสนาที่คล้ายคลึงกัน ประการที่สี่ มีอาณาเขต คือ มีอาณาบริเวณหรือพื้นที่ที่ตั้งของสังคม ประการที่ห้า เลี้ยงตัวเองได้ คือ สามารถช่วยเหลือตัวเองให้อยู่รอดได้ เช่น สังคมไทยมีการทำนาทำไร่ ทำเครื่องมือใช้ในการ ประกอบอาชีพได้โดยไม่ต้องพึ่งพาสังคมอื่น ๆ หรือถ้าพึ่งก็พึ่งเพียงเล็กน้อย

ยูทซ์ คักดีเดชนนต์ (2531, หน้า 15) กล่าวว่าโครงสร้างทางสังคม แบ่งพิจารณาออกได้เป็น 3 ด้าน คือ พิจารณาในด้านที่ว่าสังคมประกอบด้วยคนหรือประชากร โครงสร้างของสังคมจะกล่าวถึงประชากรในเรื่องของเพศและอายุของคนที่อยู่ในสังคมนั้น พิจารณาในด้านที่ว่าสังคมประกอบด้วยกลุ่มย่อยต่าง ๆ ซึ่งอาจแบ่งด้วยอำนาจและฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม ก็เป็นการพิจารณาถึงโครงสร้างการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม เช่น ประกอบด้วย คนที่มีฐานะสูง ปานกลาง และต่ำ เป็นต้น และพิจารณาในด้านที่ว่าสังคมมีกฎเกณฑ์และกลไก ต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของสมาชิก และรักษาความเป็นปึกแผ่นของสังคมเอาไว้ การกล่าวถึงสถาบันต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันเหล่านั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบ สำคัญของโครงสร้างทางสังคม

โอฟาร์ รัตนภักดี (2564, หน้า 216) กล่าวว่าสังคมหนึ่ง ๆ จะอยู่รวมกัน ได้ต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ คือ การอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม (Group Living) เพราะโดยธรรมชาติ ของมนุษย์มีลักษณะชอบอยู่รวมกัน เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม อาณาบริเวณหรือดินแดน (Area, Territory) กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจะต้องมีดินแดน มีอาณาบริเวณที่เป็น ขอบเขตให้รู้กันว่า ดินแดนหรืออาณาบริเวณของตนมีขอบเขตแค่ไหน บริเวณไหนที่ไม่ใช่ดินแดน หรืออาณาบริเวณของตน การรู้ว่าใครเป็นพวกของตนหรือใครไม่ใช่พวกของตน (Discrimination) สมาชิกของสังคมเดียวกันสามารถที่จะทราบได้ว่า ใครเป็นพวกเดียวกันกับตน และใครที่ไม่ใช่พวก เดียวกับตน เช่น ในสังคมชนบทที่เป็นสังคมขนาดเล็ก สมาชิกรู้จักกันเป็นอย่างดี ถ้ามีบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่สมาชิกหรือมีคนแปลกหน้าเข้ามา จะรู้ได้ทันทีว่าบุคคลนั้นไม่ใช่สมาชิก เป็นต้น ความสัมพันธ์และการกระทำต่อกัน (Relation and Interaction) หมายถึง การที่บุคคลมาอยู่รวมกัน จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำต่อกัน มีการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะมี อาณาบริเวณอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม แต่ถ้าสมาชิกของสังคมไม่มีความสัมพันธ์หรือการกระทำต่อ กันแล้ว จะไม่ใช่สังคมแต่อย่างใด การแบ่งหน้าที่และร่วมมือกัน (Division of Labor and Cooperation) สังคมจะต้องมีการแบ่งหน้าที่ทำงานให้แก่สมาชิกตามความชำนาญเฉพาะด้าน

(specialization) และสมาชิกที่อยู่ร่วมกันภายในสังคมจะต้องมีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย จึงจะทำให้กลุ่มคนนั้น เป็นสังคมที่สมบูรณ์ และระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน (Idea, Value, Norms) คล้ายคลึงกัน เพราะสมาชิกได้รับการอบรมสั่งสอนมาอย่างเดียวกัน

ส่วน ชลธิชา ศาสลิกบุตร (2543, หน้า 5-6) กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคมว่าสังคมประกอบด้วยสิ่งอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม สรุปได้ดังนี้

1. ประชากร ซึ่งมีความหมายใน 3 ลักษณะ คือ จำนวนคนที่ประกอบด้วยคนทุกเพศทุกวัย ความหนาแน่นของประชากรตามเขตต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอัตราการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น
2. วัฒนธรรม คือ แบบแผนในการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมเดียวกันปฏิบัติเหมือนกัน
3. อาณาเขต/ดินแดน ได้แก่ พื้นที่ที่เราอาศัยอยู่ คนที่อยู่เขตเดียวกันมักเป็นพวกเดียวกัน
4. การจัดระเบียบสังคม คือ การวางแผนจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย เป็นแบบแผนให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกว่า บรรทัดฐาน
5. ความสนใจร่วมกันในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง สมาชิกในสังคมมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน สมาชิกของสังคมมักสนใจในสิ่งเดียวกัน เช่น อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
6. ความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การติดต่อกันระหว่างคนในสังคม ซึ่งการติดต่อกันนั้นมักเป็นไปตามสภาพของแต่ละคน ความสัมพันธ์ทางสังคมจะช่วยให้เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมทั้งจะปฏิบัติในสิ่งเดียวกัน

จากข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับองค์ประกอบทางสังคม สรุปได้ว่า สังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ประชากรหรือสมาชิกของสังคม พื้นที่หรืออาณาเขตที่ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม การจัดระเบียบทางสังคมหรือบรรทัดฐานทางสังคม และการมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวนี้เอื้อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน และสามารถตอบสนองของความต้องการพื้นฐานแก่กันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2 สถาบันทางสังคม สังคมมนุษย์เกิดขึ้นจากการกระทำระหว่างกันหรือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลต่าง ๆ

ในกลุ่มสังคมก็เป็นไปตามสถานภาพและบทบาททางสังคมที่แต่ละคนมีต่อกัน ดังที่ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2559, หน้า 138) อธิบายความหมายของสถาบันทางสังคมว่า หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมด้านต่าง ๆ เพื่อการดำรงอยู่ของสังคม

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2540, หน้า 77) กล่าวว่า สถาบันทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่สำคัญต่อการรวมตัวกันเป็นสังคม และสมาชิกในสังคมยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นแบบแผนที่ถาวรหรือค่อนข้างถาวร เรียกว่าสถาบันในสังคมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยสถาบันต่าง ๆ มากมาย ซึ่งรวมเรียกว่า สถาบันทางสังคม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2551, หน้า 7) ได้ให้ความหมาย สถาบันทางสังคม ว่าองค์การทางสังคม หรือกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มของกฎ ระเบียบสังคมกลุ่มต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ชนิดที่เปรียบได้กับกระดาษแผ่นเดียวกัน แต่เป็นคนละหน้า หน้าหนึ่งเป็นกลุ่มคน คือ องค์การสังคม อีกหน้าหนึ่งเป็นกฎระเบียบสังคม คือ สถาบันสังคม

จากความหมายของสถาบันทางสังคมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สถาบันทางสังคมเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กันร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ มีความจำเป็นต่อวิถีชีวิต และสามารถสนองความจำเป็นในด้านต่าง ๆ ของสังคม และสถาบันทางสังคมเป็นกลุ่มของบรรทัดฐานทางสังคมที่จัดไว้เป็นหมวดหมู่อย่างมีระบบ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติกิจกรรมตามค่านิยมและตามความจำเป็นหรือความต้องการของผู้คนในสังคมนั้น ๆ

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน อาทิ อำไพ หมิ่นสิทธิ์ (2553, หน้า 131-165); โอฟาร์ รัตนภักดี (2564, หน้า 218-224); จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2540, หน้า 77-111); ณรงค์ เล็งประชา (2538, หน้า 87-105); ศิริรัตน์ แอดสกุล (2559, หน้า 140-154) ได้กล่าวถึงประเภทของสถาบันสังคมไว้ในทำนองเดียวกันว่า โดยทั่วไปในสังคมต่าง ๆ จะมีสถาบันพื้นฐานหรือสถาบันหลักอยู่ 5 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่มีความสำคัญยิ่งของสังคม เพราะเป็นสถาบันชั้นมูลฐานที่เป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันทั้งหลายในอดีตนั้นสถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง หรืออาจจะกล่าวได้ว่า สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ให้การศึกษาและความรู้ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในด้านเศรษฐกิจ และปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกของครอบครัวให้เป็นพลเมืองที่ดี แต่ในปัจจุบันสถาบันการศึกษา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันเศรษฐกิจ

ได้เข้ามาสืบบทบาทปฏิบัติหน้าที่แทนสถาบันครอบครัวในด้านการให้การศึกษแก่สมาชิกของสังคม ในการดูแลรักษาความสงบสุข และผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคขึ้นจำหน่ายให้แก่สมาชิกในสังคม บทบาทในด้านบทบาทในด้านดังกล่าวของสถาบันครอบครัวจึงลดลงไป

สถาบันครอบครัว หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่คนในครอบครัว และคนในเครือญาติจะต้องปฏิบัติตาม นั่นคือ คนที่เป็นญาติกันทางสายโลหิตเช่น เป็นพ่อแม่ พี่น้องกัน เป็นญาติกันทางการแต่งงาน เช่น เป็นสามีภรรยา เป็นเขยเป็นสะใภ้กัน หรือการรับไหว้ เป็นญาติ เช่น เป็นบุตรบุญธรรม เป็นต้น คนเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น เรียกว่า สถาบันครอบครัว ซึ่งครอบคลุมแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ คือ การเลือกคู่ การหมั้น การแต่งงาน การเลี้ยงดูลูก การอบรมสั่งสอนหรือการขัดเกลาทางสังคม การหย่าร้าง และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเครือญาติทั้งหมด

องค์ประกอบของสถาบันครอบครัว คือ 1) องค์ประกอบทางสังคม ได้แก่ ครอบครัวซึ่งอาจเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยายก็ได้ ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ส่วนครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย น้ำ อา มาอยู่รวมกันภายในครอบครัว 2) สถานภาพและบทบาท เป็นองค์ประกอบที่ช่วยกำหนดว่าใครเป็นใครและแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่อย่างไร สถานภาพของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ลุงป้า เป็นต้น ซึ่งแต่ละคนต่างก็มีหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ เช่น พ่อมีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัว อบรมให้การศึกษา แก่ลูก ส่วนบทบาท หมายถึง การแสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ เช่น พ่อต้องปกป้องคุ้มครองให้ความรักลูก ลูกหลานก็ต้องเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ 3) หน้าที่ของสถาบันครอบครัวที่สำคัญ คือ การให้กำเนิดสมาชิกใหม่ การอบรมขัดเกลาให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม การปกป้องคุ้มครองและการทำนุบำรุงรักษาสมาชิกของครอบครัวและการกำหนดสถานภาพของบุคคล 4) บรรทัดฐานของสังคม สถาบันครอบครัวย่อมกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เช่น การสร้างครอบครัว การสู่ขอ การหมั้น การสมรส การกำหนดว่าสามีจะมีภรรยาคนเดียวหรือหลายคน การหย่าร้างจะเกิดได้ด้วยกรณีใดใครเป็นหัวหน้าครอบครัว บุตรจะใช้นามสกุลของทางบิดาหรือมารดา เป็นต้น

2) สถาบันการศึกษา ทุกสังคมย่อมมีหน้าที่ในการให้การศึกษแก่มวลชน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รู้จักบรรทัดฐานของสังคม เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหาเลี้ยงชีพ และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ให้เพื่อสืบทอดต่อไป

สถาบันการศึกษา หมายถึง แบบแผนในการคิด การกระทำเกี่ยวกับเรื่องการอบรมให้การศึกษาแก่สมาชิกของสังคม รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่ง

ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยเป็นสถาบันที่ครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับหลักสูตร การสอบเข้า การเรียนการสอน การฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ และการเลื่อนชั้น เป็นต้น ดังนั้น การศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญต่อสังคมปัจจุบัน กล่าวคือ การศึกษามีใช้เป็นเรื่องของการแสวงหาความรู้ เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น หากเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดและเกิดปัญญาอันจะนำ ความรู้นั้นไปใช้แก้ปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เจริญก้าวหน้า ฉะนั้นสถาบันการศึกษา จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพราะการศึกษากระตุ้นให้คนมี ความคิด ความกระตือรือร้น มีความพยายาม และพร้อมที่จะปรับปรุงหรือปฏิรูปลิสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

องค์ประกอบของสถาบันการศึกษา มีดังนี้ 1) องค์การทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถาบันการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบทางสังคมอื่นเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการจัดการศึกษา เช่น กระทรวง กรม บริษัทโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น 2) สถานภาพและบทบาท ในสถาบันการศึกษา จะประกอบด้วยสถานภาพต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน คนงาน ภารโรง แต่ละตำแหน่งย่อมมีหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ให้นักเรียนเกิดความรู้ ประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม 3) หน้าที่ของสถาบันการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาในระบบ นอกกระบบโรงเรียน หรือการศึกษาแบบไม่มีระบบ โดยทั่วไปแล้วสถาบัน การศึกษา มีหน้าที่ต่อบุคคลและสังคม ได้แก่ พัฒนาความเจริญของงานส่วนบุคคล ส่งเสริมให้ บุคคลเป็นคนดีมีวัฒนธรรม รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี มีค่านิยมที่ดีงาม ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของสังคม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และ 4) บรรทัดฐานทางสังคมสถาบันทาง การศึกษาย่อมต้องกำหนดบรรทัดฐานเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน เช่น การรับนักศึกษาเข้าเรียน การกำหนดหลักสูตร กำหนดแผนการเรียน การลงทะเบียนการสอบ วัดผล เป็นต้น

3) สถาบันศาสนา ศาสนาเกิดจากความต้องการด้านจิตใจของมนุษย์ เพื่อสร้างความรู้สึกร่มเย็น และปลอดภัยทางด้านจิตใจ กล่าวคือ มนุษย์สมัยก่อนมีความรู้ ความสามารถจำกัด ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ จึงคิดว่าเหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตน เช่น ฝนตก พายุ น้ำท่วม แผ่นดินไหว โรคระบาด เป็นต้น เกิดจากอำนาจลึกลับและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์จึงพากันกราบไหว้บูชา เช่น สรวง เพื่อหวังจะให้ ดวงวิญญาณและอำนาจลึกลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นพึงพอใจ จะได้ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษา พวกตน ซึ่งความคิดเหล่านี้ได้ทำให้เกิดระบบความเชื่อต่าง ๆ และเกิดเป็นสถาบันศาสนาขึ้นใน ที่สุด

สถาบันศาสนา หมายถึง แบบแผนของความคิดการกระทำในเรื่องเกี่ยวกับจิตใจความเชื่อทางสังคม ศาสนาเป็นสถาบันที่ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติของฆราวาสต่อภิกษุ พิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และเกี่ยวกับชีวิตในโลกนี้และโลกหน้า กล่าวได้ว่าทุกสังคมจะมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ หรือการดำเนินชีวิต และแต่ละสังคมก็อาจนับถือศาสนาแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของศาสนานั้น ๆ

องค์ประกอบของสถาบันศาสนา ได้แก่ 1) องค์การทางสังคม สถาบันศาสนาจะประกอบด้วยกลุ่มทางสังคม หรือองค์การทางสังคมที่สำคัญ เช่น วัด สำนักสงฆ์ สถาบันการศึกษาทางสงฆ์ เช่น วิทยาลัยสงฆ์ เพื่อช่วยทำหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาได้อย่างครบถ้วน 2) สถานภาพและบทบาท ในสถาบันศาสนาจะมีสถานภาพที่สำคัญ ได้แก่ ศาสดา สาวก และพุทธศาสนิกชน ในพระพุทธศาสนาคือพระเจ้า มีสาวก ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ในคณะสงฆ์ แบ่งออกไปตามสมณศักดิ์ ซึ่งในแต่ละตำแหน่งย่อมกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีบทบาทที่แสดงให้เห็นความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ 3) หน้าที่ของสถาบันศาสนา มีหน้าที่ต่อสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ สร้างความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมควบคุมมาตรฐานความประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคม ช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจให้สมาชิกสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ มีอิทธิพลต่อการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และเป็นเครื่องสร้างความผูกพันระหว่างคนในชาติและวัฒนธรรมของสังคม และ 4) บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันศาสนาจะกำหนดหลักคำสอน และแนวการปฏิบัติของสมาชิก เช่น ผู้ที่ต้องการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาต้องเป็นชาย และมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ พระสงฆ์ต้องเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ต้องยังชีพด้วยการออกบิณฑบาตโปรดสัตว์โลก ในระหว่างพรรษาพระสงฆ์จะต้องจำศีลที่วัด พุทธศาสนิกชนที่ดีต้องมีศีลห้า ต้องร่วมประกอบศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

4) สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันเศรษฐกิจ เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ช่วยสนองความต้องการของบุคคลในสังคมทั้งในด้านการบริโภคอุปโภค ในสังคมที่จะต่างกัน ย่อมมีระเบียบแบบแผนในการผลิต การจำหน่าย การบริโภคที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อสังคม เช่น สังคมที่มีประชากรมากและมีทรัพยากรจำกัดอาจต้องใช้วิธีการแบ่งปันการกินและการใช้

สถาบันเศรษฐกิจ หมายถึง แบบของการคิดการกระทำเกี่ยวกับเรื่องการผลิตสินค้าและอาหารต่าง ๆ รวมทั้งแจกจ่ายสินค้าและการบริการต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม สถาบันเศรษฐกิจเป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ลูกจ้าง นายจ้าง เจ้าของโรงงาน

ธนาคาร หรือผู้ผลิตสินค้าและบริการในเรื่องต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตาม โดยปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่สังคมได้วางไว้

องค์ประกอบของสถาบันเศรษฐกิจ คือ 1) องค์ประกอบทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถาบันทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม บริษัทร้านค้า สถานบริการต่าง ๆ 2) สถานภาพและบทบาท จะประกอบด้วยสถานภาพที่สำคัญ เช่น นายจ้าง ลูกจ้างผู้จัดการ ลูกค้า พ่อค้าคนกลาง แต่ละสถานภาพจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดการผลิต การจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ลูกจ้างย่อมมีหน้าที่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ต้องซื่อสัตย์ต่อนายจ้างหรือองค์กร บทบาทของช่างคือผู้ที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้รับคำสั่งจากนายจ้างมาปฏิบัติ 3) หน้าที่ของสถาบันเศรษฐกิจ มีหน้าที่และบทบาทต่อสังคมทั้งหลาย ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นต้นว่า ผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการแก่สังคมเพื่อให้สมาชิกของสังคมสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ฐานะทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคม แบ่งแยกชนชั้นในสังคม ในสมัยก่อนถือเป็นเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์เป็นผู้กำหนดชนชั้น ปัจจุบันอาชีพและรายได้เป็นสิ่งที่กำหนดชนชั้นทางสังคม และสถาบันเศรษฐกิจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างรากฐานทางการเมือง และ 4) บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันทางเศรษฐกิจย่อมมีบรรทัดฐานที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการผลิตการจำหน่าย เช่น ในด้านการผลิต มีบรรทัดฐานเกี่ยวกับสินค้าที่ให้ผลิตได้ สินค้าที่ห้ามผลิต การตั้งโรงงานผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะต้องขออนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรมก่อน ในส่วนของการจำหน่ายสินค้าอาจมีการกำหนดคุณภาพและราคา มีการกำหนดให้ติดราคาขายและจะต้องขายไม่เกินราคาที่รัฐบาลกำหนด

5. สถาบันการเมืองการปกครอง ทุกสังคมจะต้องมีสถาบันการเมืองการปกครอง เพื่อให้ประชาชนในด้านการดูแลสุขภาพความสงบเรียบร้อย และเพื่อจัดระเบียบสังคมให้เกิดสันติสุข ดังนั้นจึงเกิดสถาบันการเมืองการปกครองขึ้น เพื่อทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

สถาบันการเมืองการปกครอง หมายถึง แบบอย่างของการคิด การกระทำในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรักษาระเบียบความสงบสุข สถาบันการเมืองการปกครองเป็นสถาบันที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการปกครอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กระบวนการเลือกตั้ง การแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ลัทธิการเมืองต่าง ๆ และอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น

องค์ประกอบของสถาบันการเมืองการปกครองที่สำคัญ มีดังนี้

1) องค์ประกอบทางสังคม สถาบันการเมืองการปกครองจะต้องประกอบด้วย กลุ่มทางสังคม

หรือองค์การทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ พรรคการเมือง สถาปนุแทนราษฎร รัฐสภา คณะรัฐมนตรี กระทรวงกรมต่าง ๆ เป็นต้น 2) สถานภาพและบทบาท เป็นองค์ประกอบของสถาบันการเมือง การปกครองที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งและหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถแบ่งแยกพิจารณาได้ กล่าวคือ สถานภาพหรือตำแหน่งสำคัญของสถาบัน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแต่ละคนที่ได้รับตำแหน่งนั้น ๆ ย่อมจะต้องปฏิบัติหน้าที่ไปตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนดไว้ และแสดงบทบาทของตนให้เหมาะสมกับตำแหน่ง 3) หน้าที่ของสถาบันการเมืองการปกครอง หมายถึง หน้าที่ของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายที่มีส่วนในการจัดการปกครองประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปฝ่ายปกครองหรือฝ่ายรัฐบาลจะต้องทำหน้าที่ที่สำคัญ ได้แก่ รักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ กล่าวคือ ต้องรักษาเอกราชของชาติเพื่อให้ปลอดภัยจากการรุกรานของศัตรูภายนอก บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร รวมทั้งการส่งเสริมสวัสดิภาพให้แก่ประชาชนอย่างถ้วนหน้า สร้างความมั่นคงและรักษาสหิทธิประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คือ ช่วยให้ประชาชนมีรายได้ดีขึ้น มีการกินอยู่ที่ดี มีเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างพอเพียงกับความต้องการ จัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับและในโอกาสเดียวกันก็ต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และเพื่อความร่วมมือกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และ 4) บรรทัดฐานของสังคม สถาบันทางสถาบันการเมืองการปกครองย่อมมีบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติ เช่น ผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องมาจากการเลือกตั้ง นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง หรือถ้าคณะรัฐมนตรีไม่สามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศได้ ต้องลาออกเพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นมาบริหารราชการแทน เป็นต้น

จากองค์ความรู้เกี่ยวกับประเภทของสถาบันทางสังคมข้างต้น สรุปได้ว่าโดยทั่วไปสังคมต่าง ๆ จะมีสถาบันพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 5 สถาบัน ดังที่กล่าวมาข้างต้น คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งสถาบันทางสังคมถือเป็นแบบแผนพฤติกรรม หรือแบบของการคิดการกระทำในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยสังคมจะต้องจัดการหรือทำหน้าที่เพื่อการคงอยู่ของสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกและคงไว้ซึ่งสภาพอันมั่นคงของสังคม สถาบันทางสังคมประกอบด้วยระบบต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่มากมายหลายด้าน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ สถาบันเหล่านี้จะช่วยให้มนุษย์จัดระเบียบพฤติกรรมของตนเอง และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามบรรทัดฐาน สถานภาพและบทบาททางสังคมที่เหมาะสม

1.3.3 ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางสังคม และเป็นส่วนสำคัญของการกำหนดความเป็นไปของสังคม ในขณะเดียวกันก็มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย ซึ่งอาจอนุมานจากทัศนคติและพฤติกรรมของตัวละครที่นักเขียนตั้งใจสื่อออกมายังผู้อ่าน เราจะพบความจริงเสมอว่ากวีมิได้ประพันธ์งานขึ้นเพียงเพื่อสนองความปรารถนาส่วนตัวเท่านั้น มิใช่แต่เฉพาะผู้ที่อยู่ร่วมยุคสมัยเดียวกันกับกวี หรือสังคมเดียวกันเท่านั้น แต่รวมผู้อ่านในยุคหลังด้วย

เมื่อมนุษย์มาอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน ย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกัน แต่การที่ผู้คนได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีความรู้สึกนึกคิด มีค่านิยมที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้นการจัดระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคมจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรู้ว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งการจัดวางรูปแบบของพฤติกรรมและกระบวนการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มคนนั้น สามารถทำได้ด้วยการจัดระเบียบสังคม เพื่อให้สมาชิกมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างราบรื่น สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2540, หน้า 33) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดระเบียบสังคม ได้แก่ บรรทัดฐาน (Norms) และ สถานภาพ (Status) ทั้งบรรทัดฐานและสถานภาพเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ในการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม มนุษย์สร้างบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ขึ้นเพื่อควบคุมและเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อกันในสังคม และยังกำหนดสถานภาพหรือตำแหน่งต่าง ๆ ให้คนในสังคมได้ติดตัวไว้เพื่อให้แต่ละคนรู้ว่าคนจะมีพันธะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับคนอื่นในฐานะอะไร บรรทัดฐานและสถานภาพจึงเป็นสิ่งที่ควบคุมกัน บุคคลต้องรู้ว่าตนมีสถานภาพใด และมีบรรทัดฐานอะไรสำหรับการแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้น ๆ

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2559, หน้า 46) กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของการจัดระเบียบทางสังคมว่า นอกจากจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม (Social norms) และสถานภาพ (Status) แล้ว ยังกล่าวถึงองค์ประกอบอีกหนึ่งอย่างได้แก่ บทบาท (Role) คือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อจะได้มีการกระทำระหว่างกันได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น บทบาทพ่อแม่ สังคมก็คาดหวังไว้ว่า จะต้องเลี้ยงดูลูก เอาใจใส่ลูก ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก เป็นต้น

ณรงค์ เล็งประชา (2538, หน้า 131-132) กล่าวในลักษณะเดียวกันและกล่าวเพิ่มเติมว่าการที่จะจัดระเบียบของสังคมเพื่อให้ผู้คนปฏิบัติต่อกันในกรอบแห่งประโยชน์สูงสุดของแต่ละบุคคลและของสังคมนั้นอาจใช้เทคนิควิธีในรูปแบบต่าง ๆ มาช่วย และเทคนิควิธีสำคัญที่นำไปใช้ได้แก่ การวางบรรทัดฐานของสังคม (Social norms), การกำหนดสถานภาพ (Status), การกำหนดบทบาท (Role), การควบคุมกลุ่มคน (Intergrading the group through social control), และการจัดลำดับชั้นยศทางสังคม (Social ranking) ปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้สังคมมีระเบียบ ช่วยให้ผู้คนและกลุ่มคนในสังคมมีแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เกิดประสิทธิผลในการกระทำกิจกรรมทั้งหลาย

นอกจากนี้ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2559, หน้า 68) ยังกล่าวต่ออีกว่าบรรทัดฐานทางสังคมที่ดี สถานภาพที่ดี บทบาทที่ดี ล้วนแต่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สังคมมีระเบียบมากขึ้น หากสังคมใดมีการกระทำระหว่างกัน (Interaction) โดยไม่ยึดหลักการของบรรทัดฐานทางสังคม ติดต่อกันโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพและบทบาท ก็อาจทำให้เสียระเบียบหรือไร้ระเบียบได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า การจัดระเบียบทางสังคมเป็นวิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยมีเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาจากประโยชน์การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมและเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกันในสังคม และกำหนดสถานภาพให้คนในสังคมได้มีไว้เพื่อให้แต่ละคนรู้ว่าตนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร และควรจะแสดงบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไร สิ่งที่สนับสนุนบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อให้คนทำตามกฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคมนั้น และมีส่วนทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วย ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1) **ความเชื่อ** ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์ในทุกกลุ่มวัฒนธรรม ซึ่งถูกหล่อหลอมจากปัจจัยต่าง ๆ และถ่ายทอดสืบต่อมายังคนรุ่นหลัง แม้ความเชื่อจะเป็นนามธรรม ไม่ปรากฏรูปร่าง จับต้องไม่ได้ แต่ความเชื่อก็เป็นสิ่งทรงพลังที่กำหนดความคิดตลอดจนพฤติกรรมของผู้คนในสังคมได้ ผู้ที่สร้างสรรค์งานวรรณกรรมซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมจึงมักได้รับอิทธิพลจากความเชื่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นในวรรณกรรมจำนวนมากจึงปรากฏเรื่องความเชื่อในลักษณะต่าง ๆ

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522, หน้า 54) กล่าวว่าความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกที่เป็นมาจำนวนหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะ

ทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจลึกลับนั้นก็กระทำการต่าง ๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษ และเพื่อให้อำนาจนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงมีพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชา เช่น บวงสรวงเทพเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาลให้มนุษย์ตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้น ๆ ขึ้น

ธวัช ปุณโณทก (2528, หน้า 350) ได้กล่าวถึงความเชื่อที่ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัว สิ่งเหล่านี้เรียกว่า ความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผี คาถาอาคม โขดกลาง ไสยเวทต่าง ๆ ยังหมายรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

โอฬาร รัตนภักดี (2564, หน้า 283) กล่าวว่า ความเชื่อ (Beliefs) หมายถึง ความตกลงใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจพิจารณาได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความตกลงใจในความมีหรือความเป็นของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เชื่อนรกสวรรค์ ภูตผี หรือเทวดามีจริง เป็นต้น และความตกลงใจในความเป็นเหตุเป็นผลของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น มีความเชื่อว่าหากเราทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับใคร สิ่งนั้นจะมาตอบสนองเรา เป็นต้น ซึ่งความเชื่อนี้มีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความคิด และการแสดงออกของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แสดงออกผ่านสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน สถานที่สิ่งก่อสร้าง วิธีการดำเนินชีวิต หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2559, หน้า 79) กล่าวถึงความเชื่อ (Beliefs) ว่าเป็นความคิดที่สัมพันธ์กับอัตวิสัยของคนแต่ละคนที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ จะจริงหรือไม่จริง ไม่มีใครบอกได้ เช่น ความเชื่อว่าพระเจ้าจะคอยควบคุมดูแลชีวิต ความเชื่อที่มีการเชื่อมากที่สุดมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

จากคำจำกัดความข้างต้น พอสรุปความหมายได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม นอกจากนี้ความเชื่อยังก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อบุคคลได้ เช่น การจัดระเบียบสิ่งที่พบเห็น ทำให้บุคคลเข้าใจความหมายของสิ่งที่พบเห็น ลดความซับซ้อนของประสบการณ์ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่ม

2) **ค่านิยม** สังคมไทยมีค่านิยมเฉพาะที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เพราะค่านิยมเป็นสื่อกำหนดแบบแผนความประพฤติ ธรรมเนียม อุปนิสัย ทัศนคติ ที่สังคมยกย่อง หรือเห็นว่าเป็นสิ่งที่ปรารถนา เป็นต้น

ศิริรัตน์ แอดสกูล (2559, หน้า 79) กล่าวถึงค่านิยม (Values) ว่าเป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนหนึ่งคิดว่าดี คิดว่าควรกระทำจึงกระทำ ค่านิยมที่ดีหรือค่านิยมที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องดีงามหรือเห็นว่าเหมาะสม ก็อาจจะกลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมในเวลาต่อมาก็ได้ ค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม บรรทัดฐานและค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและสถานการณ์

สุจิตรา จรจิตร (2547, หน้า 140) ได้ให้ความหมายของคำว่าค่านิยมไว้ว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือสิ่งที่คนถือว่่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่อง และมีความสุขที่จะได้เห็นได้ฟังได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตนของคนในสังคม

จากคำจำกัดความข้างต้น พอสรุปความหมายของค่านิยมได้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า วรรณกรรมมีส่วนสะท้อนค่านิยมของมนุษย์ในสังคมด้วย ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2535, หน้า 5) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคม ทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรมหมายถึงเหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึงค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ดังนั้นในการศึกษาค่านิยมของมนุษย์ในสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย เรายังสามารถศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมของคนในยุคสมัยนั้นได้ด้วย

3) **ชนบประเพณี** วรรณคดีและวรรณกรรมบันทึกเรื่องราวของสังคมในแต่ละสมัยไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาความรู้สึกนึกคิด ชนบธรรมเนียมประเพณีและความนิยมของผู้คนที่วรรณคดีนั้นเกิดขึ้น เป็นรายละเอียดที่เราสามารถศึกษาได้จากวรรณคดีและวรรณกรรมแต่ละสมัย เพราะวรรณคดีเป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละยุคที่วรรณคดีนั้นกำเนิดขึ้นโดยกวีเป็นผู้รวบรวมหรือเขียนไว้

วรวิฐ สุวรรณฤทธิ และคณะ (2549, หน้า 65) กล่าวว่า ประเพณี หมายถึง แบบแผนของความประพฤติปฏิบัติ และการกระทำที่บุคคลในกลุ่มสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติในการดำเนินกิจการต่าง ๆ

รัชนิกร เศรษฐ (2532, หน้า 149) กล่าวว่า ประเพณี หมายถึง ความประพฤติที่สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย เป็นต้น โดยรัชนิกร กล่าวว่า มีการแบ่งประเพณีออกตามลักษณะของความเข้มงวดในการที่จะต้องปฏิบัติตามเป็นเกณฑ์ แบ่งเป็น 3 ชนิดด้วยกัน คือ จารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครฝ่าฝืนงดเว้นไม่กระทำตามถือว่าเป็นความผิดและชั่ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับศีลธรรมของคนส่วนรวมในสังคม เช่น ความกตัญญู เป็นต้น ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่มีระเบียบแบบแผน ไม่มีผิดถูกศีลธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับมารยาท เช่น การยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น และ ขนบประเพณี บางครั้งเรียกว่า ระเบียบประเพณี เป็นประเพณีที่ตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนไว้อย่างชัดเจนว่า ควรจะปฏิบัติเป็นขั้นตอนกันอย่างไร ตามลำดับ เช่น ประเพณีแต่งงาน ก็จะเริ่มตั้งแต่การหมั้น การแต่ง ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีพิธีมากมายสำหรับคู่บ่าวสาวต้องปฏิบัติตาม หรือพิธีศพ ก็จะต้องเริ่มตั้งแต่ มีการรดน้ำศพ แต่งตัวศพ สวดศพ เผาศพ เป็นลำดับ ซึ่งถ้าหากไม่ปฏิบัติตามก็อาจถูกติฉินนินทาให้เกิดความอับอายได้

กล่าวได้ว่า ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่มีการวางระเบียบแบบแผนสำหรับปฏิบัติในสังคมไว้อย่างชัดเจน ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2535, หน้า 139) กล่าวว่า ขนบประเพณีเป็นประเพณีที่สังคมได้วางกฎเกณฑ์ไว้เป็นระเบียบแบบแผน ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงเป็นประเพณีที่มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติกันอย่างชัดเจนว่า บุคคลต้องปฏิบัติอย่างไรในพิธีต่าง ๆ ที่ได้วางเกณฑ์เอาไว้ เช่น การไหว้ครู การศึกษาเล่าเรียนศาสนา ส่วนทางอ้อมเป็นประเพณีที่รู้จักกันโดยทั่วไป ไม่ได้มีการวางระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ไว้แน่นอน แต่ปฏิบัติกันได้เพราะมีการบอกเล่าและสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมีคนปฏิบัติกันมาก่อนหน้านี้แล้ว เช่น การแห่นางแมว การบวชขนาด พิธีแต่งงาน โดยแห่ขันหมาก ไหว้ผู้ใหญ่ หลังน้ำพุทมนต์ และส่งตัวเข้าหอ เหล่านี้เป็นต้น

จากคำจำกัดความข้างต้นสรุปได้ว่า ขนบประเพณีเป็นความประพฤติที่คนกลุ่มหนึ่งกำหนดถือเป็นแบบแผนกันมาและมีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาช้านานจนเป็นลักษณะเฉพาะของคนกลุ่มนั้นและยอมรับในสังคมมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงวิธีการกระทำต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงการประกอบพิธีในโอกาสต่าง ๆ ที่กระทำกันมาในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณีถือเป็นสิ่งที่เชื่อถือปฏิบัติกันมา จนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบต่อกันมา และมีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละสังคมได้มีการวางกฎระเบียบแบบแผนที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมว่ามีวิธีการปฏิบัติตามขนบประเพณีกันอย่างไรให้ถูกต้องตามที่ได้วางกฎเกณฑ์ไว้

4) **งานศิลปกรรม** ศิลปกรรม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า สิ่งที่เป็นศิลปะ สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นศิลปะ ศิลปกรรม มีความหมายตรงกับวลีภาษาอังกฤษว่า work of art

วรรณคดีนับว่าเป็นศิลปะประเภทหนึ่ง เป็นการสร้างสรรค์ความงาม ซึ่งกวีมุ่งแสดงออกด้วยภาษา ด้วยถ้อยคำ และสำนวนโวหารที่ไพเราะงดงาม มีสุนทรียภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกหรือมองเห็นภาพ หรือมีจิตใจคล้อยไปตามคำพูด ซึ่ง สนิท ตั้งทวี (2528, หน้า 16) กล่าวถึงวรรณคดีกับศิลปะไว้ว่ามีสาขาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

4.1) **วิจิตรศิลป์ (Fine Arts)** คือศิลปะซึ่งแสดงถึงความสวยงามและความไพเราะทั้งหลาย โดยแบ่งออกเป็นสาขาย่อย ดังนี้

4.1.1) **สถาปัตยกรรม (Architecture)** คือ ศิลปะเกี่ยวกับการก่อสร้าง เช่น อาคารบ้านเรือน ปราสาท โบสถ์ วิหาร ฯลฯ

4.1.2) **ประติมากรรม (Sculpture)** คือศิลปะที่เกี่ยวกับการปั้น การแกะสลัก เช่น การหล่อพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เทวรูป หล่อรูปบุคคลสำคัญของชาติ ฯลฯ

4.1.3) **จิตรกรรม (Painting)** หมายถึงศิลปะที่เกี่ยวกับการเขียนภาพระบายสี โดยอาศัยเส้นและสีเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดภาพที่สวยงามตรงตามต้องการ

4.1.4) **ดุริยางค์ศิลป์ (Music)** คือศิลปะของการดนตรี การขับร้อง ฟ้อนรำ คือ นาฏศิลป์นั่นเอง

4.1.5) **วรรณคดี (Literature)** คือศิลปะที่เกี่ยวกับการแต่งและเรียบเรียงหนังสือ

4.2) **จริยศิลป์ (Arts of Conduct)** คือศิลปะแห่งความประพฤติและกิริยามารยาท เช่น วิธีไหว้ จับมือ ก้มศีรษะ น้อมตัว เถางาน ฯลฯ รวมทั้งความเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และมีกิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน อันเป็นลักษณะของคนไทย

4.3) **เสรีศิลป์ (Liberal Arts)** เป็นศิลปะที่เกี่ยวกับประโยชน์ทางด้านการศึกษาหาความรู้ เช่น ภาษา วาทศิลป์ สังคม และปรัชญา เป็นต้น

ตามที่กล่าวมานี้เห็นได้ว่า วรรณคดีเป็นศิลปะประเภทวิจิตรศิลป์ นั่นคือ ผู้สร้างสรรค์งานประเภทนี้จะต้องคิดอยู่เสมอว่า นอกจากความรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้แต่งที่มีอยู่ในเรื่องแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงงามความไพเราะเพราะพริ้งของถ้อยคำภาษาที่ใช้ในการบรรยายความ ที่ก่อให้เกิดความจรจโรจใจ และให้เกิดมีอารมณ์สะเทือนใจอีกประการหนึ่งด้วย ด้วยเหตุนี้ เสฐียรโกเศศ (2533) ได้สรุปไว้ในหนังสือเรื่องการศึกษาวรรณคดีไทยในแง่วรรณศิลป์ว่า “สิ่งต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้น จะเป็นภาษาลักษณะใดก็ตาม

เมื่อมีเจตนาจะแสดงออกเพื่อเราให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ สิ่งนั้นก็เป็นการศิลปกรรม และศิลปกรรมใดจะดีวิเศษ หรือสูงเพียงไรก็แล้วแต่ ลักษณะของศิลปกรรมนั้นสามารถเร้าอารมณ์ความสะท้อนใจให้แก่มวลชน ซึ่งได้รับการอบรมมาดีแล้วเป็นจำนวนมากที่สุด และเป็นเวลายาวนานที่สุด ศิลปกรรมนั้นจึงจะได้ชื่อว่าเป็นศิลปกรรมอันยิ่งใหญ่”

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วรรณคดีและศิลปะเป็นสิ่งที่ยากออกจากกันไม่ได้เลย トラบใดที่มนุษย์ยังมีความต้องการหาความสุขอันเกิดจากการเสพความสุขทางใจอยู่ มนุษย์ก็จะขาดการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมไม่ได้เช่นกัน

5) การเมืองการปกครอง การเมืองการปกครองส่งผลต่องานเขียนต่าง ๆ ผ่านวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม สภาพสังคม ความเป็นอยู่ของคนในสังคม ในรูปของกฎหมาย ค่านิยม การปกครอง แบบอย่างของคนชนชั้นปกครองรวมถึงแรงกดดัน หรืออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้เขียน จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การเมืองการปกครองเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เพราะเป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนในสังคมจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ คือ ถ้าไม่อยู่ในฐานะผู้ปกครองก็จะอยู่ในฐานะผู้ถูกปกครอง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองตามอัตภาพของตน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ได้และมีประโยชน์ต่อสังคม และการเมืองการปกครองถือเป็นบรรทัดฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ควบคุมสังคมที่มีผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้คนมีความแตกต่างกันทางระดับการศึกษา อาชีพ ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ เป็นต้น

ณรงค์ เล็งประชา (2538, หน้า 134) กล่าวว่า การเมืองการปกครองหมายถึง บรรทัดฐานที่กำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติ ได้แก่ กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา ซึ่งผู้มีอำนาจทางการเมืองบ้านเมืองได้กำหนดขึ้นไว้ให้ประชาชนปฏิบัติตามหรืองดเว้นการกระทำ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามบทบัญญัติที่ระบุไว้

อำไพ หมิ่นสิทธิ์ (2553, หน้า 95) กล่าวว่า การเมืองการปกครองเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนอย่างเป็นทางการ มีองค์กรเฉพาะที่ทำหน้าที่คอยบังคับควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตาม

สรุปได้ว่า การเมืองการปกครองมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในแต่ละสังคม เช่น ประชากร สภาพภูมิศาสตร์ ดินฟ้าอากาศ และทรัพยากร เป็นต้น เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมของตน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า มูลเหตุทางสังคมทำให้วรรณกรรมมีผลสะท้อนต่อการเมืองหรือวรรณกรรมสะท้อนปัญหา ความเป็นอยู่ของคนในสังคมจากอำนาจทางการเมือง อำนาจการปกครอง อย่างเช่น ประเทศเสรีนิยมจะมีทั้งนักเขียนที่ใช้ตัวเองเป็นหลัก และใช้สังคมเป็นหลักในการเขียนแต่ประเทศคอมมิวนิสต์ นักเขียนต้องคำนึงถึงกฎหมายก่อนจะเริ่มงานเขียนเพื่อความปลอดภัยของตนและสังคม ดังนั้นงานเขียนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นอย่างมาก

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านวรรณกรรมกับสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านวรรณกรรมกับสังคม โดยเน้นศึกษาเจาะจงชัดเจนเกี่ยวกับ คติ ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม และจริยธรรม ผลการวิจัยที่พบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง **ภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี** ของ มณฑา วิริยางกูร (2563) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี จำนวน 6 เล่ม ได้แก่ ทวิภพ เล่ม 1-2 ร่มฉัตร ภาค 1-2 คู่กรรม ภาค 1-2 ผลการวิจัยพบลักษณะการใช้ภาษา 3 ลักษณะ คือ กลวิธีทางศัพท์ ได้แก่การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การเรียกขาน การอ้างถึง และการใช้คำกริยา กลวิธีการขยายความ และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม ได้แก่ การใช้มูลบท การปฏิเสธ การใช้วัจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ และการใช้เรื่องเล่า ส่วนภาพสะท้อนสังคมปรากฏทั้งสิ้น 3 ลักษณะด้าน คือ ภาพสะท้อนค่านิยม พบค่านิยมเรื่องวัตถุ ทั้งค่านิยมเรื่องวัตถุที่แสดงความมั่งคั่ง ค่านิยมเรื่องวัตถุที่แสดงฐานะทางสังคม และค่านิยมเรื่องวัตถุสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ค่านิยมเรื่องความประพุดิพบค่านิยมเรื่องความประพุดิอันพึงประสงค์ และค่านิยมเรื่องความประพุดิอันไม่พึงประสงค์ค่านิยมเรื่องบุคคล พบค่านิยมค่านิยมเรื่องบุคคลที่มีเชื้อสายกษัตริย์ ค่านิยมเรื่องบุคคลที่เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ภาพสะท้อนความเชื่อ ภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา พบภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับคริสต์ศาสนา ภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ พบภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายลักษณะบุคคล และภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายลักษณะสิ่งของ ภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ พบภาพสะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณ ภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง พบภาพสะท้อนความเชื่อเรื่องความฝัน และภาพสะท้อนประเพณีไทย พบภาพสะท้อนประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิดประเพณี การแต่งงาน และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย จากการอ่านบทความวิจัยเรื่องภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี ของ มณฑา วิริยางกูร ผู้วิจัย

นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นคุณค่าด้านภาษาและคุณค่าด้านสังคม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี เป็นต้น

การศึกษาอัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยาย ของ มาลา คำจันทร์ ของสุกัญญา เชาว์น้ำทิพย์ (2549) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์และกลวิธีในการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวล้านนาในนวนิยาย ของ มาลา คำจันทร์ จำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน สร้อยสุคันธา เมืองลับแล ไพธำพราง เด็กบ้านดอย ไร่ค่อม ลูกป่า เขี้ยวเสือไฟ นกแอ่นฟ้า บ้านไร่ชายดง ดาบอุปราชา และดงคนดิบ ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เป็นงานเขียนที่มีอัตลักษณ์ของชาวล้านนา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านค่านิยมการสักทมิฬดำ ด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องจารีตต้องห้ามหรือขีด ความเชื่อเรื่องไหว้พระธาตุปีเกิด ด้านประเพณี ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ประเพณีเกี่ยวกับสังคม และประเพณีส่วนบุคคล ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้แก่ การใช้ดนตรีในชีวิตประจำวัน การเลือกคู่ครอง การแต่งกาย อาหารและที่อยู่อาศัย ด้านวรรณกรรม ได้แก่ วรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ ด้านการใช้ภาษา ได้แก่ สำเนียงพูด การใช้คำนำหน้าชื่อ การใช้คำเรียกขาน และลักษณะตัวอักษร โดยผู้เขียนมีกลวิธีในการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวล้านนาด้านต่าง ๆ ผ่านมุมมองนักเขียน ผ่านตัวละคร ผ่านบทสนทนา ผ่านฉาก และผ่านภาษาล้านนา จากงานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ผู้วิจัยนำวิธีการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นคุณค่าด้านภาษาเกี่ยวกับสำเนียงและการใช้ภาษาถิ่น และคุณค่าด้านสังคม ได้แก่ ด้านค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ในนวนิยายกลืนนอยพื้นถิ่นไทย

อัจฉริยา บุญเรือง (2549) ศึกษาค่านิยมและความคาดหวังทางสังคมของท้องถิ่นภาคเหนือของไทยที่มีต่อผู้หญิงซึ่งสะท้อนในนวนิยายของ อ.ไชยวรศิลป์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค่านิยมและความคาดหวังทางสังคมของท้องถิ่นภาคเหนือของไทยที่มีต่อผู้หญิง ผลการศึกษา พบว่า การจำลองภาพของตัวละครที่เป็นผู้หญิงในบทบาทต่าง ๆ ในสังคมก่อให้เกิดความคาดหวังในสังคมที่ต่างกัน สังเกตจากความคิดเห็นของผู้เขียนต่อความประพฤติที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมของตัวละครหญิง สะท้อนค่านิยมและความคาดหวังทางสังคมของท้องถิ่นภาคเหนือ และความสัมพันธ์ของความประพฤติดังกล่าวกับทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ซึ่งทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมนี้ จะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงประเด็นที่มีผลต่อความคิดความรู้สึก ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความประพฤติของตัวละคร วิธีจากการอ่านทบทวนการศึกษาวิจัยของ อัจฉริยา บุญเรือง การได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมและ

ความคาดหวังทางสังคมของท้องถิ่นภาคเหนือ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นคุณค่าทางสังคมถึงบทบาทของประชากรในสังคม และค่านิยมต่าง ๆ ของคนในสังคมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

นาตยา คุปกุลกานท์ (2549) ศึกษาการวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเอกสารและตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม 4 ด้าน คือ ด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสุขภาพอนามัย และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมอีก 4 ด้าน คือ ด้านประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านศิลปกรรม และด้านภาษา ส่วนภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม สะท้อนในด้านประเพณี มีการกล่าวถึงประเพณีในรอบชีวิต และประเพณีในรอบปีในด้านความเชื่อมีการกล่าวถึงความเชื่อเรื่องบุญกรรม ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาอาคม ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องล้างสังขรณ์ และความเชื่อเรื่องความฝันในด้านศิลปกรรม มีการกล่าวถึงสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ดนตรี และนาฏศิลป์ในด้านภาษามีการกล่าวถึงการใช้คำภาษาถิ่นใต้ การใช้คำซ้ำโดยตรง และการใช้คำสัมผัสใน การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเอกสารและตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ของนาตยา คุปกุลกานท์ ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านสังคม คือ ประชากร เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ประเพณี ความเชื่อ และศิลปกรรมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ของ ชิตฐิตา นาคเกษม (2545) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณศิลป์ในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉากและบรรยากาศ และการใช้ภาษา และวิเคราะห์วิถีชีวิต ค่านิยม และภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 26 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ประภัสสร เสวิกุล ได้ใช้ประสบการณ์ การค้นคว้าข้อมูลและจินตนาการ มาผูกเป็นโครงเรื่อง โดยนิยมเริ่มเรื่องด้วยการบรรยายฉาก บรรยายตัวละคร บรรยายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปมปัญหา สารัตถะสำคัญเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องได้อย่างรวดเร็ว ได้ใช้ข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับเรื่องทัศนคติ ค่านิยม และสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมมาเป็นการดำเนินเรื่องเป็นส่วนใหญ่ และนิยมปิดเรื่องแบบโคกนาฏกรรมมากกว่าลักษณะอื่น ตัวละครส่วนใหญ่เน้นแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาได้อย่างสมจริงและมีชีวิตชีวา น่าประทับใจ นอกจากนี้ยังมีการสร้างฉาก บรรยายฉากทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างละเอียดและชัดเจน แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในแต่ละสังคมได้อย่างชัดเจนและกว้างขวาง ขณะเดียวกันก็สื่อให้เห็นสภาพชีวิตของผู้คนในสังคม พบว่า ในด้านครอบครัวมีทั้งครอบครัวที่มีความอบอุ่นและครอบครัวที่มีปัญหา

ความขัดแย้งกันในครอบครัว ด้านพฤติกรรมของคนในสังคมมีปัญหาเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ด้านเศรษฐกิจมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่ประสิทธิภาพขาดทุนในยุคฟองสบู่แตก และด้านการเมืองการปกครองมีปัญหาในเรื่องการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ความขัดแย้งทางความคิดในลัทธิการเมืองที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นคุณค่าด้านสังคม ได้แก่ ประชากร ครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ค่านิยมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

จากการศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าด้านวรรณกรรมกับสังคม ทำให้เข้าใจและมองเห็นถึงกลวิธีและเกณฑ์การศึกษาคุณค่าด้านวรรณกรรมกับสังคม ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาที่เจาะจงเกี่ยวกับ คติ ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม หรือจริยธรรม ทำให้ทราบถึงแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นในคุณค่าด้านสังคมต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณค่าของวรรณกรรมประเภทนวนิยาย 2 ประเด็น คือ คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม เพื่อให้ทราบว่านวนิยายชุดดังกล่าวสะท้อนคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และสะท้อนคุณค่าด้านสังคมอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามประเด็น ต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การสรุปและอภิปรายผล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่องคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้วิจัยเลือกข้อมูลจากตัวบทนวนิยายไทยที่มีเนื้อหาและเป็นเรื่องราวของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นไทยในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ และได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2514–2564 จำนวนภาคละ 3 เรื่อง จากผู้แต่ง 18 คน ดังต่อไปนี้

1. หุบเขาแสงตะวัน ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล
2. ปิมปา ของ ชัญวลี ศรีสุโข
3. ลีเนหามนตาแห่งลานนา ของ บัณฑิต ล้ำค่า
4. พรานชีวิต ของ แชน วังน้อย
5. สวนโลก ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์
6. กรงกรรม ของ จุฬามณี
7. วิมานดิน ของ กาญจนา นาคินทร์
8. ในวาระวัน ของ ปิยะพร ตักดีเกษม
9. ลูกชาวนา ของ เขาวลิต ชันคำ
10. ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest ของ เขมวิษ ภั้งคานนท์

11. คนเหนือน้ำ ของ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม
12. รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู ของ สุมาตรา ภูลายายาว
13. ลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี
14. คำอ้าย ของ ยงค์ ยโสธร
15. เต่าแสน ของ ไพศาล ประหา
16. หมูบ้านท่าแซะ ของ อุดม วิเศษสาคร
17. ในลี้ก ของ จำลอง ฝั่งชลจิตร
18. เมืองแม่ ของ นรวาดิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 2 ชนิด คือ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการสร้างและประเมินคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.1 การสร้างเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้บันทึกข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1.1 แบบบันทึกข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ และแบบบันทึกข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับระดับข้อความ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) ส่วนต้น ใช้บันทึกชื่อเรื่อง ภาค ชื่อผู้แต่ง ปีแรกที่พิมพ์
- 2) ส่วนเนื้อหา ใช้บันทึกข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ คือ ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ ส่วนด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี โดยระบุเลขหน้าและข้อความบ่งชี้

1.1.2 แบบบันทึกข้อมูลด้านสังคม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) ส่วนต้น ใช้บันทึกชื่อเรื่อง ภาค ชื่อผู้แต่ง ปีแรกที่พิมพ์
- 2) ส่วนเนื้อหา ใช้บันทึกข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ องค์ประกอบของสังคม (ประชากร พื้นที่ อาณาเขต) สถาบันทางสังคม (สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง) และระเบียบแบบแผน

สู่การปฏิบัติการทางสังคม (ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมือง การปกครอง)

รายละเอียดตัวอย่างการสร้างเครื่องมือทั้งสามชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูล ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ เครื่องมือเก็บข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ ระดับข้อความ และเครื่องมือเก็บข้อมูลด้านสังคมอยู่ในภาคผนวก ก ข และ ค

1.2 ประเมินคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการ ประเมินคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่า ด้านภาษาและวรรณศิลป์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าสังคม จากนั้นกำหนด เกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์เนื้อหาและออกแบบเครื่องมือวิจัย นำเครื่องมือทั้งหมดไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษาไทยและด้านการวิจัยประเมินคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 5 คน ได้แก่

1.2.1 อาจารย์ ดร.สุชัญญา วงศ์वेश์ คุณวุฒิ ปร.ด. (ภาษาไทย) อาจารย์ประจำ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่

1.2.2 อาจารย์ ดร.ประภาพร ธนกิตติเกษม คุณวุฒิ ปร.ด. (ภาษาไทย) อาจารย์ ประจำสาขาวิชาสหวิทยาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

1.2.3 อาจารย์ ดร.กอบพงศ์ นามวัฒน์ คุณวุฒิ ปร.ด. (ภาษาไทย) อาจารย์ประจำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.2.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรมล ช่อม คุณวุฒิ ปร.ด. (การวัดผลและ เทคโนโลยีทางการพยาบาล) หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

1.2.5 อาจารย์ ดร. บุษกร โกมลตรี คุณวุฒิ ศศ.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย) อาจารย์ภาษาไทย ระดับปริญญาเอก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ของเครื่องมือ และวัตถุประสงค์ในการวิจัย รวมถึงขอบเขตด้านแนวคิดที่ประยุกต์ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.3 ทดลองใช้เครื่องมือ นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ในการเก็บข้อมูล ตามประเด็นที่ตั้งไว้ เพื่อหาจุดบกพร่องเพื่อดำเนินการปรับปรุงต่อไป

1.4 ปรับปรุงเครื่องมือ จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผลการทดลองใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล นำมาปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย

2. เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ช่วงปี พ.ศ. 2514-2564 ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 กรอบแนวคิดด้านภาษาและวรรณศิลป์ ใช้วิเคราะห์คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย โดยจะวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1.1 คำภาษาไทยถิ่น
- 2.1.2 คำที่มีความหมายแฝง
- 2.1.3 คำที่มีความหมายตามเสียง
- 2.1.4 คำไวพจน์
- 2.1.5 คำยืม
- 2.1.6 นามบัญญัติ
- 2.1.7 สำนวน
- 2.1.8 การเชื่อมโยงความ
- 2.1.9 การใช้โวหาร
- 2.1.10 การใช้ภาพพจน์
- 2.1.11 สีสภาษา
- 2.1.12 รสวรรณคดี

2.2. กรอบแนวคิดด้านสังคม ใช้วิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย โดยจะวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

- 2.2.1 องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่ อาณาเขต
- 2.2.2 สถาบันสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง

2.2.3 ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม
ชนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ
ที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2514-2564 ภาคละ 3 เรื่อง จากผู้แต่ง 18 คน รวมทั้งสิ้น 18 เรื่อง
โดยการเก็บข้อมูลในการศึกษา ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. อ่านนวนิยายพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง โดยละเอียด
2. เก็บข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ และด้านสังคมจากนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย
แต่ละเรื่องในประเด็นด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มี
ความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน
และการเชื่อมโยงความ และประเด็นด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร
การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี ส่วนประเด็นด้านสังคม ได้แก่ องค์ประกอบของสังคม
(ประชากร พื้นที่ อาณาเขต) สถาบันทางสังคม (สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบัน
ศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง) และระเบียบแบบแผนสู่
การปฏิบัติการทางสังคม (ความเชื่อ ค่านิยม ชนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมือง
การปกครอง) ทำการบันทึกข้อมูลในการวิเคราะห์แต่ละประเด็นลงในเครื่องมือที่สร้างไว้
บันทึกด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์ เวิร์ด (Microsoft Word)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่ได้ศึกษา
และกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมาย
ของการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดระบบข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ กลุ่มข้อมูล
คุณค่าภาษาและวรรณศิลป์ และกลุ่มข้อมูลคุณค่าด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มข้อมูลคุณค่าภาษาและวรรณศิลป์ ดังนี้

1.1.1 ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มี
ความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน
และการเชื่อมโยงความ ส่วนด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร
การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี

1.1.2 ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ ลีลาภาษา และรสวรรณคดี

1.2 กลุ่มข้อมูลคุณค่าด้านสังคม ดังนี้

1.2.1 องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่หรืออาณาเขต

1.2.2 สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง

1.2.3 ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี ศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กระบวนการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ ประยุกต์ใช้ แนวคิดด้านภาษาและวรรณศิลป์ ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน การเชื่อมโยงความ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ ลีลาภาษา และรสวรรณคดี

2.2 คุณค่าด้านสังคม ประยุกต์ใช้แนวคิดคุณค่าด้านสังคม ได้แก่ แนวคิดองค์ประกอบของสังคม แนวคิดประเภทของสถาบันสังคม และแนวคิดการจัดระเบียบทางสังคม

การสรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปการศึกษาและแปลผลข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งหัวข้อดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาวิจัย ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1.1 คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

1.2 คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

2. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

วรรณศิลป์ในที่นี้ คือ วรรณศิลป์ที่แสดงออกผ่านภาษา เป็นศิลปะการใช้ภาษา อันเกิดขึ้นจากการเรียบเรียงถ้อยคำโดยการเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน โวหารที่มีความไพเราะ ความสละสลวยตามแบบวิธีของภาษาและตามลักษณะเฉพาะของผู้ประพันธ์ เพื่อมุ่งสื่อความหมาย และอารมณ์สะท้อนใจให้เกิดแก่ผู้อ่านนวนิยาย การวิจัยในบทนี้เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่หนึ่ง คือ เพื่อศึกษาคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทนวนิยายไทยที่มีเนื้อหาและเป็นเรื่องราวของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นไทย 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ เป็นนวนิยายที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2514–2564 จำนวนภาคละ 3 เรื่อง จากผู้แต่ง 18 คน เพื่อให้ทราบว่าคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผลการวิเคราะห์สามารถจำแนกคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ
2. ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาพษา และรสวรรณคดี

ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ

การใช้คำและถ้อยคำเป็นเครื่องมือในการประพันธ์นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย คำที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้นั้นย่อมมีความหมายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบทและจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบการใช้ภาษา 8 ประเภท คือ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ มีรายละเอียดดังนี้

1. คำภาษาไทยถิ่น เป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดกันในห้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ใช้สื่อความหมายความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากภาษามาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยใช้กัน ดังที่ วรรณรัตน์

ศรียาภัย (2565, หน้า 72) กล่าวว่า ภาษาถิ่นที่คนไทยใช้สื่อสารกันในประเทศไทย สามารถจำแนกได้เป็น 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ ส่วนใหญ่ใช้คำศัพท์เดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันด้านการออกเสียง และยังมีคำศัพท์บางกลุ่มที่ใช้แตกต่างกันคนละศัพท์ เป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะทั้งถ้อยคำและสำเนียง การใช้ภาษาไทยถิ่นแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาค จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ พบการใช้คำภาษาไทยถิ่นดังนี้

1.1 คำภาษาไทยถิ่นเหนือ นวนิยายที่มีการนำภาษาไทยถิ่นเหนือเข้ามาสอดแทรกในนวนิยายทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสในการอ่านเพิ่มขึ้น และทำให้เข้าถึงบุคลิก ลักษณะนิสัยของตัวละครที่อยู่ในภาคนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี นวนิยายพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นกลางในการประพันธ์ทั้งในบทบรรยายและบทสนทนา โดยเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับ พบจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ สีนหามนตาแห่งลานนา ปิมปา คนเหนือน้ำ หุบเขาแสงตะวัน มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินหามนตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นกลางในการนำเสนอเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ผู้อ่านยังสามารถรับรู้ถึงอรรถรสด้านภาษาไทยถิ่นเหนือและสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและอาหารท้องถิ่นภาคเหนือจากนวนิยายได้ด้วย ดังตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงรายการอาหารของพระญาติสาคริยา เป็นอาหารเหนือที่มีทั้งประเภทผัด ปิ้ง ทอด และแกง ดังตัวอย่าง

“โภชนาการนั้นเตรียมกันมามากมาย ล้วนเลิศรสลานนา ประเภทผัดมี **คั่วมะถั่วใส่จิ้นหมู คั่วมะน้ำแก้วใสไซ** ประเภทปิ้งย่างมี **ปิ้งจิ้นหมู** อีกทั้ง **จิ้งกู๋** และ **จี่ฮืดทอด** ประเภทแกงมี **แกงผักอี่ฮุ่มใส่ป๋าย่าง** **แกงแคไก่** และ **แกงผักหวานใส่ไข่มดส้ม...**” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 61)

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ คำว่า **คั่วมะถั่ว** หมายถึง ผัดถั่วฝักยาว, **จิ้นหมู** หมายถึง เนื้อหมู, **จิ้งกู๋** หมายถึง จิ้งโกร่งซึ่งตัวโตกว่าจิ้งหรีด **จี่ฮืด** หมายถึง จิ้งหรีด, **แกง** หมายถึง แกง, **ผักอี่ฮุ่ม** หมายถึง ผักมะรุม , **ป๋าย่าง** หมายถึง ปลาย่าง, และ **ไข่มดส้ม** หมายถึง ไข่มดแดง ทั้งนี้ผู้อ่านสามารถสนุกสนานไปกับการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือได้ด้วย

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** พบการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ตัวอย่างข้อความการใช้คำภาษาไทยถิ่นเหนือ ดังตัวอย่าง

“ปิมปาตะก็แก่บ้านกับหนานลือกจ้อกมาหาสู ว่าบ่มีคนช่วยถือคัวทาน
นำหน้าขบวนแห่ แก่บ้านขอสูไปช่วยงาน **สูจะว่าอย่างใด**” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 101)

คำว่า ตะก็ หมายถึง เมื่อก็นี้, แก่บ้าน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน, หนาน หมายถึง
ผู้ที่เคยบวชเป็นพระแล้วสึกออกมา, สู หมายถึง คุณ เธอ พวกเธอ พวกคุณ ใช้เรียกสรรพนาม
บุรุษที่ 2 ทั้งหญิงและชาย, บ่มี หมายถึง ไม่มี, คัวทาน หมายถึง เครื่องไทยทาน, จะว่าอย่างใด
หมายถึง คิดอย่างไร หรือตัดสินใจอย่างไร

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ผู้ประพันธ์ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่น
เหนือ และภาษาไทยถิ่นกลาง เล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังตัวอย่างตอนที่
ชาวบ้านช่วยกันตามหาและสะกดรอยตามคนขโมยควาย จากนั้นมีคนสังเกตเห็นกลุ่มควั้นจาง ๆ
บนยอดไม้ ผู้ประพันธ์เล่าถึงตอนที่ชาวบ้านช่วยกันสะกดรอยตามหาควายที่ถูกขโมยไป
ดังตัวอย่าง

“**มึงพอจะได** ทำไม**บ่เห็น**” พอคำฝ่ายออกอาการหงุดหงิดยกมือขึ้นชี้
ปลายจมูก (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 232)

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ คือ คำว่า **พอจะได** หมายถึง คุ้มใจ และ **บ่เห็น** หมายถึง
ไม่เห็น

และนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่น
เหนือและภาษาไทยถิ่นกลาง นำเสนอเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังข้อความบางตอนที่
ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางถึงการเดินทางไปค้าขายต่างถิ่น ดังตัวอย่าง

“ก็คนที่โดน**ยางตุ้**ตายนะแหละ ไป**ค้าวัวต่าง**ด้วยกัน แต่ก่อนเขามี**กาตวัว****กาด**
ควาย เตี้ยวันนี้มีอยู่หรือเปล่าไม่รู้ พอเดาเปรยขึ้นกับมาซา” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 99)

คำว่า ยาง หมายถึง กะเหรี่ยง, ตุ้ หมายถึง คุณไสย, วัวต่าง หมายถึง การใช้วัว
บรรทุกสิ่งของไปค้าขายในต่างถิ่น นอกจากผู้อ่านจะทราบถึงวิถีชีวิตทางเหนือว่าสามารถ
เดินทางไปค้าขายนอกท้องถิ่นอย่างไร และด้วยวิธีใด ผู้อ่านยังได้รับความรู้เรื่องคำภาษาไทย
ถิ่นเหนือ ไปพร้อมกันกับความบันเทิงอีกด้วย

1.2 คำภาษาไทยถิ่นอีสาน นอกจากนี้ยังพบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ผู้ประพันธ์
ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา โดยเรียงจากมากไปน้อย
ตามลำดับ ได้แก่ **ลูกอีสาน คำอ้าย เฒ่าแสน ลูกชานา** มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและ
ภาษาไทยถิ่นกลางเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังตอนที่ตัวละครในเรื่องเดินทาง
ด้วยเกวียนหลายวันเพื่อไปหาปลาที่ลำน้ำชี ดังตัวอย่าง

“**ทิดจุ่น** ลุยน้ำขึ้นมา นั่งดูมือบนฝั่งก่อนแล้ว

ลุกถามว่า “**มือเขานี้** มีง **เฮ็ดอี** หยัง ผิดผี ปลาจึงแทงเอา **แมนบ่**”

ทิดจุ่นยิ้มเจื่อน ๆ ตะโกนไปว่า “**บ่เฮ็ดหยัง** **ข้อย**นอนเล่นกับค้ำกองเฉย ๆ”

(คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 190)

คำว่า ทิด หมายถึง ผู้ที่เคยบวชเป็นพระแล้วสึกออกมา, มือเขานี้ หมายถึง เมื่อเขานี้, เฮ็ดอีหยัง หมายถึง ทำอะไร, แมนบ่ หมายถึง ไซ้ไหม, บ่เฮ็ดหยัง หมายถึง ไม่ทำอะไร, และ ข้อย หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้เรียกแทนตนเองทั้งหญิงและชาย

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นอีสาน และคำภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังตอนที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตครอบครัวของคำอ้าย ดังตัวอย่าง

“**ข้อยคิดฮอด** พ่อ” เจ้าลูกคนรองพูดเสียงเครือคล้ายจะร้องไห้ แม่ประคองสมหมายลงนอนแล้วคลี่ผ้าห่มคลุมให้ “นอนชะ **บักหล้า** **พายังไม่ทันแจ้ง** พรุ่งนี้แม่จะไป **ขุดกุดจี** มาคั่วให้กิน” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 60)

คำว่า คิดฮอด หมายถึง คิดถึง, บักหล้า หมายถึง คำเรียกลูกชายคนสุดท้ายหรือคนเล็ก, ยังไม่ทันแจ้ง หมายถึง ยังไม่สว่าง, กุดจี หมายถึง แมลงปีกแข็งสีดำอาศัยอยู่ในมูลสัตว์

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน และคำภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนาถึงวิถีชีวิตชาวอีสาน ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการทำมาหากินของชาวอีสาน ดังตอนที่เตมา สุขอารมณ์ดีที่ยังดีกปลา ยิ่งกินเบ็ด ดังตัวอย่าง

“**และมือนี้** บรู๋เป็นอีหยัง ยิ่งดีกปลามันก็ยิ่งกินเบ็ดดีแท้แท้ **ว่าแล้ว** มือนี **คีนวาน** **ผันดีคัก ๆ** โอย **ชะมาผันดี** **กะดอ** **กะเตื่อ**” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 79)

คำว่า มือนี้ บรู๋เป็นอีหยัง หมายถึง วันนี้ไม่รู้เป็นอะไร, ดีแท้แท้ หมายถึง ดีจังเลย, ว่าแล้ว มือนี คีนวานผันดีคัก ๆ หมายถึง พูดก็พูดเถอะคีนเมื่อวานผันดีมาก ๆ เลย, ชะมาผันดี กะดอ กะเตื่อ หมายถึง ทำไมจะผันดีอะไรขนาดนี้ นอกจากได้เรียนรู้เรื่องภาษาไทยถิ่นอีสานแล้ว ยังได้รับรู้ถึงความเชื่อเรื่องความผันแบบชาวบ้านอีกด้วย

และนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังตอนที่พ่อพาน้อยไปเก็บปลาน้ำแห้งขอดในนา และแวะเก็บผักมาใส่แกง ดังตัวอย่าง

“น้อย รอพ่ออยู่ตรงนี้นะ อย่าไปใกล้ **น้ำข้าง** ละ พ่อจะไปเก็บ **ใบผักอีตุ๋ลาว** มาใส่แกง” พ่อบอกแล้ววาง **ข้อง** ลง แล้วเดินขึ้น **โพหนาลับ** ตาไป (เซาวลิต ชั้นคำ, 2557, หน้า 51)

คำว่า **น้ำข้าง** หมายถึง บ่อน้ำ, **ใบผักอีตุ๋ลาว** หมายถึง ใบแมงลัก, **ข้อง** หมายถึง เครื่องจักสานทำด้วยไม้ไผ่ใช้สำหรับใส่ปลา, **โพหนา** หมายถึง เนินดินอยู่ตามทุ่งนา การใช้ภาษาถิ่นช่วยถ่ายทอดเรื่องราวทำให้ผู้อ่านได้รับบรรยากาศความเป็นท้องถิ่นอีสานมากยิ่งขึ้น

1.3 คำภาษาไทยถิ่นใต้ พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ผู้ประพันธ์ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลางเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของตัวละคร โดยเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ **เมืองแม่ หมูบ้านท่าเขิน ในลี้ก** มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังตอนที่พจน์อยากจะทำตามเชิญขวัญไปตลาดแต่ถูกท่านเดือนห้ามไว้ ดังตัวอย่าง

“พจน์อยู่เรือน **เตอะ!**” เดือนพูดออกมาคือ ๆ “**ไม่เคย**กับฝนทางใต้ **เดี้ยวตอง** เข้าก็ **จะไม่**สบาย อยากกินอะไร อยากได้อะไร บอกมา **น้ำเดือน**จะซื้อมาฝาก” (นราวดี, 2559, หน้า 102)

เช่น คำว่า **เตอะ** หมายถึง เกอะ, **ไม่เคย** หมายถึง ไม่ชิน, **ตอง** หมายถึง โดน คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้นั้นช่วยสร้างบรรยากาศและจินตนาการให้แก่ผู้อ่านได้

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมูบ้านท่าเขิน** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ ในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ดังตอนที่ผู้ประพันธ์ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้เขียนถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของชาวเล ดังความว่า

“**เดี้ยวนี้ในเล** กลางคืนมีแสงไฟเต็มไปหมด ยังกะ **ฝุง** ติ่งห้อยตามต้นลำพู... อวนพวกนี้มัน **เหลือร้าย** มันจะลาก กวาดทุกอย่างเข้าอุงหมด ตั้งแต่ **ลูกปลา** ข้างเหลือองไปจนถึง **ปลาหลามโต ๆ** หากตกอยู่ในเส้นทางของมัน” (อุตม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 13)

คำว่า **เล** หมายถึง ทะเล และ **ปลาหลามโต ๆ** หมายถึง ปลาฉลามตัวโต ๆ แม้จะเป็นภาษาไทยถิ่นใต้ที่บางคำอาจจะยากต่อการทำความเข้าใจถึงความหมาย แต่ผู้อ่านสามารถเดาความหมายได้จากบริบท

และนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในลี้ก** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา และพบการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในตอนที่ยุ่ประพันธ์บอกเล่าถึงชีวิตของตัวละครที่ชื่อเด่นพงศ์ลาออกจากงานในกรุงเทพฯ และมาลงเบ็ดในจังหวัดบ้านเกิด ปัญหาที่เกิดขึ้นคือได้เบ็ดกลับมาก็ไม่ครบตามจำนวน ดังตัวอย่าง

เด่นพงศ์ธงเบ็ดใกล้บ้าน คื่นแรกได้ปลาช่อนงาม ๆ สีสัว...เขาบอกกับพ่อ “เบ็ดผม
สูญไปสองคัน” (จำลอง ผังชลจิตร, 2543, หน้า 30)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น พบคำภาษาไทยถิ่นใต้ คำว่า คำว่า ปลาช่อนงาม ๆ
หมายถึง ปลาช่อนตัวใหญ่ หรือปลาช่อนสด, คำว่า สูญ หมายถึง หายไป

2. คำภาษาถิ่นตระกูลอื่น คือคำภาษานอกเหนือจากภาษาไทยถิ่นที่มีการใช้ปนกับ
ภาษาไทยถิ่น จากการศึกษานวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ พบนวนิยายที่ใช้
คำภาษาตระกูลอื่น ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ ภาษาส่วย ภาษาญ้อ ภาษามอญ และภาษาเขมร
จำนวน 6 เรื่อง เรียงจากมากไปน้อยตามลำดับ ได้แก่ **หุบเขาแสงตะวัน คำอ้าย สินهامนตา
แห่งลานนา ลูกชานา วิมานดิน รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** นอกจากผู้ประพันธ์จะใช้ภาษาไทยถิ่น
กลางและภาษาไทยถิ่นเหนือในการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องแล้ว ผู้ประพันธ์ยังใช้
ภาษาไทใหญ่ในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนาด้วย ดังตัวอย่าง

“**เก๋**อยาก**มีหมากกล้อง**เหลือเกิน **จะเยอ**มันสักเปรี้ยว” ฉัตรมงพุดขึ้นบ้าง
และทำท่าทางเหมือนดั่งกำลังยิงปืน (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 47)

คำภาษาไทใหญ่ที่พบในเรื่อง คำว่า เก๋ (ฉั่น) หมากกล้อง (ลูกปืน) เยอ (ยิง)
จะเห็นได้ว่าภาษาไทใหญ่ไม่เหมือนกันกับคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือเลย บางครั้งอาจจะเดา
อยากว่าคำนั้นหมายถึงอะไร สิ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้คือการดูความหมาย
จากบริบทแวดล้อมหรือสถานการณ์ในเรื่อง เป็นต้น

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง
และภาษาไทยถิ่นอีสานในการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ยังพบการนำภาษาส่วยมาใช้ในเรื่องด้วย
ดังตัวอย่าง

“ในทันใดนั้นแม่ใหญ่เด๋าก็เดินมาสมทบ มีควันยาลอยตลบในหน้า และใบหู
ที่เหี่ยวยาน ไอ่แห่ง ๆ สีห้าที่ ก่อนเอ่ยถามเสียงแปร่ง ๆ หู อย่างสำเนียงคนส่วยว่า
“มีเค้า**พันธ์**บ่ละเด๋่า” ฝน กลายเป็น พัน ในสำเนียงของแม่ใหญ่เด๋่า

และ “มันไปทางตะวันตก เขามัน**กิน**แล้ว**สูเอ้ย**”

และ “พวก**สุลิว**พากันไปเล่นไส ก็พากันไป **ออย่า**มาเล่นเทิงเฮือน มัน**หนวกหู**”

(ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 62,107,179)

คำภาษาส่วนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้คือ คำว่า ฟัน (ฝน) กิ้น (กิน) ไป (ไป) ฎ (ฎ) และเป็นที่น่าสังเกตว่าคำศัพท์ภาษาส่วยที่นำมาใช้ออกเสียงตรีทั้งหมด

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** นอกจากผู้ประพันธ์จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือในการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องยังพบภาษาจีนฮ่อ ดังตอนที่ทุกคนเตรียมงานพิธีฉลองอายุครบหกสิบปีให้กับพญาผาสุริยา ดังตัวอย่าง

“...**แซยิด**เป็นภาษาพวกฮ่อ แปลว่าวันเกิดเฉย ๆ แต่หมู่เฮามาให้ความหมายกันเอาเองว่าอายุหกสิบ” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 521)

ภาษาจีนฮ่อ คือ คำว่า แซยิด หมายถึง วันเกิด คำนี้สำหรับชาวจีน คือ การฉลองในวันคล้ายวันเกิดหรืองานเลี้ยงฉลองวันเกิด สำหรับคนไทยจะเป็นการทำบุญเมื่ออายุ 60 ปี บริบูรณ์ มีการหาอาหารดี ๆ รสอร่อยมารับประทานร่วมกัน

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานนา** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานแล้ว ยังพบคำภาษาญ้อ ในเนื้อเรื่องอีกด้วย ดังตัวอย่าง

กะดุ้งเป็นคำภาษาญ้อที่ใช้เรียกยอขนาดเล็ก การใช้กะดุ้งจับปลาจะวางกะดุ้งไว้ในน้ำแล้วยกโดยคนยกต้องเอาขาทั้งคู่หนีบคันไว้เป็นจุดหมุนและใช้มือยกคันให้พื้นกะดุ้งพ่นน้ำ เรียกว่า “ตีกกะดุ้ง” (เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 161)

คำว่า กะดุ้ง (ยอขนาดเล็ก) เป็นอุปกรณ์สำหรับดักจับปลาค้างคานกับยอแต่มีขนาดเล็กกว่า ลักษณะจะเป็นโครงไม้ไผ่ซึ่งตาข่ายให้กางออกสี่มุมเป็นสี่เหลี่ยม เอววงจ่มลงไป ในน้ำลักพักหลังจากนั้นก็ยกขึ้น ก็จะมีปลาติดอยู่ในตาข่ายนั้น

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** ผู้ประพันธ์จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เกือบตลอดทั้งเรื่องแล้ว ยังพบคำภาษาเขมรในนวนิยายเรื่องนี้ด้วย ดังตัวอย่าง

“ลูกชายผมไปคุยว่าคุณรู้ภาษาเขมรด้วย ถามเขาว่าชื่ออะไร เขากำลังเจ็บตา เขาก็ตอบว่า **ชื่อพะเนก** ภาษาเขมรแปลว่าเจ็บตาครับ แล้วพวกคุณก็เลยเรียกเขาวานายพะเนก มันก็ขานรับทุกที ความจริงมันชื่อไพรวันครับ” (กาญจนา นาคนันท, 2520, หน้า 79)

คำว่า ชื่อพะเนก แปลว่า เจ็บตา, ชื่อ หมายถึง เจ็บ, พะเนก หมายถึง ตา สาเหตุที่มีภาษาเขมรปะปนเช่นนี้ เพราะอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา จึงมีทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชาอาศัยรวมกันเกิดการสัมผัสทางภาษาและเชื้อชาติเกิดขึ้น

และนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** ผู้ประพันธ์จะใช้ภาษาไทยถิ่นกลางในการบอกเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ และพบคำภาษามอญในเนื้อเรื่อง ดังตัวอย่าง

“ตอนมาถึงนางอาศัยอยู่กับคนพม่าแถวซ่งญี่ปุ่น ซ่ง ในความหมายของคนมอญ ใช้เรียกฝั่งแม่น้ำ ซ่งญี่ปุ่นน่าจะหมายถึงบริเวณที่ทัพญี่ปุ่นตั้งค่ายอยู่ใกล้ริมน้ำ...” (สุมาตราบุณยานว, 2564, หน้า 49)

คำว่า ซ่ง หมายถึง ฝั่งแม่น้ำ นอกจากจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การสร้างรางรถไฟแล้ว ยังได้เรียนรู้เรื่องคำศัพท์ภาษาถิ่นตระกูลอื่นอีกด้วย

จากการศึกษาคำภาษาไทยถิ่นในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย สรุปได้ว่า นวนิยายที่ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางตลอดทั้งเรื่อง พบจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ พรานชีวิต สวงโลก กรงกรรม ในวารวัน ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest นวนิยายที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ ในบทบรรยายและบทสนทนา เรียงจากมากไปน้อยตามลำดับ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ปิมปา สิเนหามนต์แห่งลานนา หุบเขาแสงตะวัน นอกจากนี้ยังพบนวนิยายที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน ทั้งในบทบรรยายและบทสนทนาเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ลูกอีสาน ลูกชาวนา เต่าแสน คำอ้าย และพบนวนิยายที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งในบทบรรยายและบทสนทนา เรียงจากมากไปน้อยตามลำดับ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เมืองแม่ หมู่บ้านท่าเข็น ในลี้ก ส่วนการศึกษาคำภาษาตระกูลอื่นที่อยู่ในแต่ละท้องถิ่นในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ พบนวนิยายที่ใช้คำภาษาตระกูลอื่น คือ ภาษาไทใหญ่ ภาษาส่วย ภาษาญ้อ ภาษามอญ และภาษาเขมร จำนวน 4 เรื่อง เรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน คำอ้าย ลูกชาวนา และรถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู

นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่า ภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาย่อยที่ใช้สื่อสารเพื่อสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ มีลักษณะเฉพาะทั้งถ้อยคำและสำเนียง อันแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศไทย และสิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำภาษาไทยถิ่นในนวนิยายพื้นถิ่นไทย คือ แม้ภาษาถิ่นของแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน แต่ภาษาถิ่นของแต่ละภาคนั้นก็มีความเกี่ยวข้องกันอยู่ เห็นได้จากคำภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ มีคำศัพท์บางคำที่ใช้คำเดียวกัน และบางคำอาจออกเสียงต่างกันหรือเหมือนกัน เช่น

ถิ่นกลาง	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
วิ่ง	ล่น	แลน	แลน
รัก	ฮัก	ฮัก	หรััก
ดู	ผอ	เป็ง	แล
เสื่อ	สาต	สาต	สาต

กิน   กิน   กิน   กิน

จากการศึกษาการใช้ภาษาไทยถิ่นและคำภาษาตระกูลอื่นในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง นอกจากผู้อ่านจะได้ความรู้และดื่มด่ำไปกับบรรยากาศของท้องถิ่นต่าง ๆ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อแล้ว การเรียนรู้คำภาษาถิ่นสามารถเพิ่มอรรถรสในการอ่านนวนิยายพื้นถิ่นไทยมากขึ้นอีกด้วย โดยสามารถสรุปคำภาษาไทยถิ่นและภาษาตระกูลอื่นที่มีการใช้ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ตามตารางดังนี้

ตาราง 2 แสดงการใช้คำภาษาไทยถิ่นและภาษาตระกูลอื่นในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	คำภาษาไทยถิ่น				ภาษาตระกูลอื่น
	ถิ่นกลาง	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้	
หุบเขาแสงตะวัน	*	11.11	0	0	22.22
ปิมปา	*	100	0	0	0
ลิเนหามนตาแห่งลานนา	*	94.44	0	0	0
พรวนชีวิต	**	0	0	0	0
สวนโลก	**	0	0	0	0
กรงกรรม	**	0	0	0	0
วิมานดิน	*	0	0	0	0
ในวาระวัน	**	0	0	0	0
ลูกชาวนา	*	0	27.78	0	5.56
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	**	0	0	0	0
คนเหนือน้ำ	*	0	0	0	0
รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู	*	0	0	0	5.56
ลูกอีสาน	*	0	50	0	0
คำอ้าย	*	0	5.56	0	16.67
เดมาแสน	*	0	16.67	0	0
หมู่บ้านท่าเซ็น	*	0	0	22.22	0

ตาราง 2 (ต่อ)

	นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย				คำภาษาไทยถิ่น	
	ถิ่นกลาง	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้	ภาษาตระกูลจีน	
ในลึก	*	0	0	5.56	0	
เมืองแม่	*	0	0	100	0	

หมายเหตุ: * เครื่องหมายดอกจัน 1 ดอก หมายถึง นวนิยายเรื่องนั้น ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและใช้คำภาษาถิ่นอื่นด้วย ** เครื่องหมายดอกจัน 2 ดอก หมายถึง นวนิยายเรื่องนั้น ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางตลอดทั้งเรื่อง

2. คำที่มีความหมายแฝง คือ คำที่มีความหมายไม่ตรงตัว เป็นการแฝงความหมายไว้ภายใต้ตัวอักษร ต้องอาศัยการตีความจากผู้รับสารจึงจะเข้าใจความหมายนั้น ดังที่ สมเกียรติ รัชฌมณี (2551, หน้า 37) กล่าวว่า คำที่มีความหมายแฝง หรือคำที่มีความหมายนัยประหวัด เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงชักนำความคิดให้เกี่ยวข้องไปถึงสิ่งอื่น ซึ่งการจะศึกษาเรื่องคำและความหมายในทางวรรณศิลป์ ควรพิจารณาความหมายของคำที่ปรากฏตามหน้าที่ของคำในประโยคและการเลือกใช้คำให้ได้ความหมายอย่างมีศิลปะ จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ สะท้อนให้เห็นกลวิธีในการเลือกสรรถ้อยคำที่ให้ความหมายแฝงดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** นำเอาคำที่มีความหมายแฝงมาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

“อุ้นเรือนสุเจ้าบต้องเป็นห่วงเรื่องเงินเรื่องทองที่ยืมข้า เตียวไบหน้างาม ๆ จะหมองคล้ำไปเปล่า” พ่อเลี้ยงหลวงโยปลอบโยนสาวใหญ่ที่แทบจะร้องไห้ด้วยเสียงนุ่มแหบ

“แล้วข้าเล่าพ่อเลี้ยงหลวงโย หนี่ที่ข้ายืมพ่อเลี้ยงไปตะกี้นี้ข้าจะทำอย่างไร” บุญลือใจเหสีน้อยเต็มทน นึกโกรธอุ้นเรือนที่พาตนเองมาจนมุมเป็นหนี่เป็นสิน พ่อเลี้ยงเป็นเงินนักรหา

“สุจะทำอย่างใด สามีอะหยั่งที่มีค่าจะมาชดใช้หนี้บ้าง สู้ต้องนึกแล้วละบุญลือ”
พ่อเลี้ยงหลวงโยว่า ตาแหลมมีประกายพอใจมาแวบหนึ่ง

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 158)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝง ได้แก่ คำว่า “จนมุม” หมายถึง ไม่มีทางหนี หหมดทางสู้ ต้องยอมแพ้ ซึ่งสถานการณ์นี้ผู้ประพันธ์บอกให้ทราบว่าบุญลือนั้นไม่มีทางเลือก หหมดทางที่จะหลีกเลี่ยงการจ่ายเงินที่ยืมมาเล่นการพนันคืนให้แก่พ่อเลี้ยงหลวงโย ส่วนพ่อเลี้ยงหลวงโยก็มองการณ์ไกลถึงวิธีที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ เพราะรู้ว่าเงินที่เสียไป ยังมีค่าน้อยกว่าที่จะได้ตัวของบิณฑา หญิงสาวที่พ่อเลี้ยงอยากได้มาเป็นภรรยาเพิ่มอีกหนึ่งคน

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** พบมีการนำเอาคำที่มีความหมายแฝงมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

ยังไม่สิ้นความพยายาม “มันจะเห็นใครคนไปไหน” แกคิดกัณฑ์ เขาแกลบโรยลงไปใหม่
“มากินสิลูกพ่อ หาอาหารดี ๆ แกก็ไม่กินหรือไร” พ่อเฒ่าขว้างเบ็ดลงไปใหม่

เสียงเพลงลูกทุ่งจากวิทยุดังขึ้น สลับด้วยเสียงโฆษกในรายการ **ฝอยสรพคุณ** ของยา และอ่านรายชื่อของแฟนเพลงที่แนะนำกันมา (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 114, 126)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝง ได้แก่ คำว่า “กัณฑ์” หมายถึง มานะ อันเป็นอาการแสดงถึงความอดกลั้นที่ทนรอให้ปลามากินเหยื่อ ส่วนคำว่า “ฝอย” หมายถึง พุดมากและเกินความจริง ดังจะเห็นได้จากข้อความที่พูดว่าโฆษกพุดบรรยายถึงสรรพคุณของยา มากเกินไปจนรู้สึกนารำคาญ

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เฒ่าแสน** พบมีการนำคำที่มีความหมายแฝงมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

อีจุ่ม **สาวน้อยวัยขบเผาะ** เป็นดังดอกไม้แรกแย้มที่กลีบดอกและเกสรกำลัง เบ่งบานล่อภุมรให้หวังเข้ามาเซยชมความงามเป็นดังดาบสองคมที่มีทั้งคุณและโทษ สาวน้อยบ้านป่าจบการศึกษาแค่ชั้นประถมสี่ พออ่านออกเขียนได้ สมองพกพาแต่ ความใสซื่อบริสุทธิ์ ยังจะมีภูมิคุ้มกันป้องกันให้กับสรีระความงามที่เกิดจากมรดก พันธุกรรมและกลิ่นไอแห่งธรรมชาติเสริมแต่งอยู่หรือ **เหยื่อ** ที่มีคุณสมบัติอย่างนี้ **จิ้งจอกสังคัม** ชอบนัก

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 186)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายแฝง ได้แก่ คำว่า “สาวน้อยวัยขบเผาะ” หมายถึง วัยของเด็กหญิงที่เพิ่งเริ่มแตกเนื้อสาว “เหยื่อ” หมายถึง ผู้รับเคราะห์หรือผู้เคราะห์ร้าย ส่วนคำว่า “จิ้งจอกสังคม” เป็นศัพท์ใหม่ที่นักหนังสือพิมพ์ใช้ในการเขียนพาดหัวข่าวเพื่อให้ข่าวดูน่าสนใจ เป็นพฤติกรรมของชายที่เจ้าเล่ห์ชอบล่อลวงหญิงสาวไปทำอนาจาร ผู้ประพันธ์ใช้ลักษณะนิสัยของหมาจิ้งจอก ซึ่งเป็นสัตว์ล่าเนื้อ เปรียบเทียบกับชายที่หวังจะหลอกล่อหญิงสาวที่รู้ไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของชาย ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มีความหมายแฝงเพื่อหลีกเลี่ยงการพูดอย่างตรงไปตรงมา สะท้อนให้เห็นถึงลีลาการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับคำ ที่ดึงดูความสนใจจากผู้อ่านมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** พบมีการนำคำที่มีความหมายแฝง มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

เอื่อยจำปีเจียบไป คงไม่อยากต่อปากต่อคำให้**เข้าเนื้อ**เข้าตัวมากกว่านี้ เพราะเป็นที่รู้กันดีว่า สาวคำเก็งเป็นคน**ปากกล้า** พูดจาไม่กลัวผิดใจใครเหมือนกับแม่เฒ่าบุญกว้างผู้เป็นแม่ (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 195)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายแฝง ได้แก่ คำว่า “เข้าเนื้อ” หมายถึง เสียหาย หรือเสียเปรียบ ส่วนคำว่า “ปากกล้า” หมายถึง พูดไม่เกรงกลัวใคร ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มีความหมายแฝง บอกเล่าถึงลักษณะนิสัยของสาวคำเก็งที่พูดจาไม่กลัวใคร จนจำปีไม่อยากจะต่อปากต่อคำด้วย เพราะมีแต่เสียกับเสีย

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง **เมืองแม่** พบมีการนำคำที่มีความหมายแฝง มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

แม่คิดถึงอนาคตของหลาน ๆ เชิญขวัญนะ**หัวอ่อน** แม่เกรงว่าต่อไปถ้าแต่งงานไม่ดี ก็จะถูกผัวหรือแม่ผัวรังแก แม่อยากให้เชิญขวัญได้แต่งงานกับพจน์ เป็นสะใภ้ของซินดา (นราวดี, 2559, หน้า 19)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายแฝง ได้แก่ คำว่า “หัวอ่อน” หมายถึง เป็นคนยอมง่าย ไม่คัดค้าน ไม่ดื้อดึง จึงเป็นที่ปกครองง่าย ผู้ที่ได้อ่านหรือได้ฟัง อาจนึกถึงความหมายแฝงไปในทางที่ไม่ดีได้ คือ ไม่น่ายกย่อง เพราะขาดความเป็นผู้นำ รักษาผลประโยชน์ของตนไว้ไม่ได้ ซึ่งในที่นี้ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มีความหมายแฝง บอกเล่าถึงลักษณะนิสัยของเชิญขวัญที่รู้เท่าทันคน เชื้อคนง่าย อาจถูกเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหงได้

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรงกรรม** พบมีการนำเอาคำที่มีความหมายแฝงมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

อ่าว บ้านเดียวกับพี่ แล้วเขารู้หรือเปล่าว่าพี่มา **ขายนาแปลงน้อย**อยู่ที่นี้ (จุฬามณี, 2560, หน้า 25)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายแฝง ได้แก่ คำว่า “ขายนาแปลงน้อย” หมายถึง อาชีพขายตัวหรือขายบริการทางเพศ ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มีความหมายแฝง กล่าวถึงอาชีพของหญิงขายบริการทางเพศ โดยหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงคำที่ไม่สุภาพอย่างตรงไปตรงมา ผลการศึกษาการใช้ภาษาเกี่ยวกับคำที่มีความหมายแฝงในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย พบว่า มีลักษณะการใช้คำที่มีความหมายแฝง ทั้งนี้พิจารณาได้ว่าผู้ประพันธ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เนื้อหาในเรื่องน่าสนใจ รูปคำลักษณะนี้บางครั้งผู้อ่านต้องตีความหมายแฝงของคำเพื่อให้เข้าใจนัยที่แท้จริงของคำ หรือดูจากบริบทของข้อความ จึงจะสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของข้อความที่มีความหมายแฝงได้

3. คำที่มีความหมายตามเสียง คือ คำที่มีความหมายตามที่ใช้อย่างตรงตัว ดังที่ สมเกียรติ รัชชัณณี (2551, หน้า 37) กล่าวว่า เป็นคำที่มีความหมายสัมพันธ์กับเสียงที่เปล่งออกมา ความสั้น-ยาว หนัก-เบาของเสียง รวมทั้งเสียงของสระที่แตกต่างกันก็จะเนะภาพหรือให้ความหมายที่ต่างกันออกไป นอกจากนี้คำบางคำยังมีความหมายตามเสียงธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการศึกษานวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง สะท้อนให้เห็นกลวิธีในการเลือกสรรถ้อยคำที่ให้ความหมายตามเสียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** นำคำที่มีความหมายตามเสียงมาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

เมื่อท้องฟ้าสว่าง หนูน้อยก็ได้รับความช่วยเหลือจากเรืออวนลากผู้มีน้ำใจลำหนึ่ง นอกจากจะช่วยกู้เรือและอวนที่ขาด **กะรุ่งกะริ่ง** ให้แล้ว ยังมีน้ำใจช่วยจูงลากเรือมาส่งถึงฝั่ง (อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 22)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง ได้แก่ คำว่า “กะรุ่งกะริ่ง” หมายถึง อากาศที่ขาดออกเป็นริ้ว ๆ หรือเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยติดห้อยอยู่เสียหาย โดยการใช้เสียงของสระที่แตกต่างกันเนะให้เกิดภาพให้แก่ผู้อ่านสามารถสร้างภาพลักษณะหรือสภาพของอวนที่ขาดกะรุ่งกะริ่งได้อย่างชัดเจนขึ้น

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** พบมีการนำคำที่มีความหมายตามเสียงมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อนั้นความหมายให้หนักแน่นชัดเจนยิ่งขึ้น ดังความว่า

ม้าเมฆนั่งอยู่กับผืนแผ่นดินที่ทอดวางว่างเปล่าอยู่เบื้องหน้าราวกับผืนแผ่นดินที่ถูกตัดออกจากฤดูกาลต่าง ๆ เป็นผืนดินขาวโพลน **เว้งว่าง** และลึกเสียดจนกระทั่งสิ่งต่าง ๆ ไม่สามารถ

งอกเงยขึ้นมา เขานั่งกอดเข้าเจ้าจุกอยู่เบื้องหน้าความลุ่มเหลวขนาดมหึมาเหล่านั้น พลังก็แผ่พัง
เสียงร้องรำคร่ำครวญที่ตั้งออกมาจากข้างใน (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 141)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง ได้แก่ คำว่า “เร็งว่าง” หมายถึง
โล่งกว้างทำให้ว้าเหวใจ และคำว่า “ร้องรำคร่ำครวญ” หมายถึง ร้องรำรำพัน ที่ผู้ประพันธ์บอกเล่า
เรื่องราวถึงความรู้สึกอ้างว้างของม้าเมฆอยู่ในที่ที่ว่างเปล่าไปพร้อม ๆ กับเสียงร้องรำให้คร่ำครวญ
อยู่ภายในใจของตัวละคร

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวณา** พบมีการนำคำที่มี
ความหมายตามเสียง มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

คำนั้น ทันทีที่อาหารคำแรกเข้าปาก ผมรู้สึกเหมือนกับว่าลูกกบลูกปลากำลังดิ้น
กระตุกกระตักอยู่ในปาก แล้วผมยังคิดเลยไปถึงพวกที่กำลังดิ้น**กระเสือกกระสน**ในหลุมน้ำโคลน
อีกหลายต่อหลายหลุม แต่ความทิวทำให้ผมลืมสิ่งรอบกวนใจใด ๆ อีก (เซาวลิต ชันคำ, 2557,
หน้า 51)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง ได้แก่ คำว่า “กระตุกกระตัก”
หมายถึง อากาศที่ขยับไปขยับมาไม่อยู่นิ่ง และ “กระเสือกกระสน” หมายถึง ดิ้นรนเพื่อให้พ้น
ความทุกข์ยาก ผู้ประพันธ์เลือกใช้เสียงพยัญชนะและเสียงสระที่มีความสั้น-ยาว หนัก-เบา
ของเสียง เพื่อบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและลักษณะการดิ้นของปลา รวมถึง
การพยายามเอาตัวรอดของปลาในแหล่งน้ำที่แห้งขอด

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest**
นำเอาคำที่มีความหมายตามเสียงมาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

กว่าจะรู้ว่าเขาตกใจจนเสียหลักล้มลง มือของสิงห์ก็พัวพันคว่ำพื้น ลากตัวถอยหลัง
สะเปะสะปะ แต่พรานมนที่อยู่เบื้องหน้านั้นก็ก้าวตามเข้ามาอย่างสงบเชื่องช้า (เขมวิช ภั้งคานนท์,
2557, หน้า 207)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง ได้แก่ คำว่า “สะเปะสะปะ”
หมายถึง ไม่ตรงทาง ไม่เป็นระเบียบ เช่น คนเมาเดินสะเปะสะปะ ผู้ประพันธ์เลือกใช้สระที่มี
เสียงสั้น เพื่อบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและลักษณะการเดินเซไปมา

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **บิมปา** พบมีการนำคำที่มีความหมาย
ตามเสียง มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“การใช้เหล็กจาร จารใบลาน คัดคัมภีร์พระธรรมเทศานี้มันต้องใจเย็น คัดบ่หื้อมันผิดเพี้ยน ถึงจะได้บุญ สุขเขาจะยังบ่ได้หรอก” พอหมอบีบใบลานที่จารตัวอักษรพื้นเมืองเสร็จแล้วมาแรงแดู

“ละพอลุงหนานมองหันกา ตัวหนังสือตัวน้อย ๆ” สีมอยเห็นตัวหนังสือขยุกขยิกเล็ก ๆ

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 75)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง ได้แก่ คำว่า “ขยุกขยิก” โดยปริยาย หมายถึง ลักษณะที่เขียนไม่เรียบร้อย อ่านยากหรืออ่านไม่ออก เช่น เขียนลายมือขยุกขยิก เพื่อบอกกล่าวถึงลักษณะตัวอักษรพื้นเมืองที่ใช้เหล็กจารลงในใบลานว่าอ่านออกได้ยาก

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** นำเอาคำที่มีความหมายตามเสียงมาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

“พอใหญ่ดูทว่าวันนี้สดชื่น**กระชุ่มกระชวย** หน้าบ้านเป็นกระดิ่งเลยแหละ ยังกับว่าฟิ่งลงหลองโรงกับเด็กสาวอะไรอย่างนั้นเลยนะ” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 83)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง ได้แก่ คำว่า “กระชุ่มกระชวย” หมายถึง มีอาการกระปรี้กระเปร่า ผู้ประพันธ์เลือกใช้เสียงพยัญชนะและเสียงสระที่มีความสั้น-ยาว หนัก-เบาของเสียง เพื่อบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและลักษณะอาการมีเรี่ยวแรงของเตมาแสนตัวละครในเรื่องได้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษาการใช้ภาษาเกี่ยวกับคำที่มีความหมายตามเสียงในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบว่า มีลักษณะการใช้คำที่มีความหมายตามเสียง พิจารณาได้ว่า ผู้ประพันธ์มีจุดมุ่งหมายในการเลือกใช้คำที่มีความหมายตามเสียง เพื่อเน้นความหมายของคำ ทำให้เกิดภาพที่ชัดเจนแก่ผู้อ่าน ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจและสนุกสนาน อีกทั้งผู้ประพันธ์เลือกใช้เสียงพยัญชนะและเสียงสระที่แตกต่างกัน การออกเสียงสั้นยาว หนักเบาของเสียงสระ ทำให้ความหมายของคำนั้นมีความชัดเจนขึ้น

4. คำไวพจน์ คือ คำที่เขียนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน สมเกียรติ รัชชัณณิ (2551, หน้า 39) กล่าวว่า การใช้คำที่มีรูปคำต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน ทำให้เกิดความไพเราะโดยที่ไม่ต้องใช้อยู่คำซ้ำซากเมื่อกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้คำไวพจน์ที่ทำให้เกิดความไพเราะและน่าสนใจดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** ผู้ประพันธ์นำคำไวพจน์มาใช้ในการประพันธ์ ซึ่งทำให้เกิดความไพเราะ โดยที่ไม่ต้องใช้ถ้อยคำซ้ำซากเมื่อกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน ดังความว่า

บนท้องฟ้ายังสว่างไปด้วยดวงดาว วันนี้แสงจันทร์เหลือเพียงครึ่งเสี้ยว กบ เขียด อี้อ่างร้องแข่งขันกันระงมไปทั่ว ในทุ่งนาหน้านาเวลารัตติกาล ดึกสงัดก็ไม่เคยเงียบเหงาดอก

อีจุ่มสาวน้อยวัยชบเพาะเป็นดั่งดอกไม้แรกแย้มที่กิสืบดอกและเกสรกำลังเบ่งบานล่อภุมรให้หวังเข้ามาเชยชมความงามเป็นดั่งดาบสองคมที่มีทั้งคุณและโทษ (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 99,186)

ตัวอย่างข้างต้นพบการใช้คำไวพจน์ ได้แก่ คำว่า “รัตติกาล” หมายถึง เวลากลางคืน และคำว่า “ภุมร” หมายถึง แมลงภู่ ผู้ประพันธ์ใช้รูปคำต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน บอกเล่าถึงบรรยากาศยามค่ำคืนในทุ่งนา และกล่าวเปรียบเทียบให้ผู้ชายเป็นแมลงภู่ที่หวังจะเชยชมดอกไม้ที่เปรียบเสมือนหญิงสาวที่สวยงาม

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ผู้ประพันธ์นำคำไวพจน์มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

จันทร์นวลผ่องยังท้องฟ้ายามราตรี สาดแสงสีนวลกระจ่างแจ่มเสียงน้ำค้างเปาะเปะ ลงตามใบไม้ ไต้ต้นลำไยมีเสียงหนุ่มสาวกระซิบกระซาบพลอดรักกัน (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 160)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้คำไวพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ราตรี” หมายถึง กลางคืน เวลามืดค่ำ ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำไวพจน์มากล่าวพรรณนาถึงสภาพแวดล้อมในเวลากลางคืน โดยใช้คำว่ารัตติกาลแทนคำที่มีความหมายว่ากลางคืน ทำให้ถ้อยคำมีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานวนา** ผู้ประพันธ์นำคำไวพจน์มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

อรุณเบิกฟ้า ลมเย็นแผ่วผ่านท้องทุ่งตลอดเวลา หยดน้ำค้างไฉยงพรราวพรายบนใบไม้ใบหญ้า ถึงจะเป็นฤดูร้อนแต่บรรยากาศยามนี้แสนสดชื่นชุ่มฉ่ำ (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 17)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้คำไวพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “อรุณ” หมายถึง เวลาเช้าตรู่ที่เริ่มเห็นแสงเงินแสงทอง (แสงพระอาทิตย์) ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพบรรยากาศของท้องทุ่งยามเช้าตรู่ได้อย่างชัดเจน

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์นำคำไวพจน์มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

ตะวันกำลังจะตกดิน **สกุณา** หลากหลายพันธุ์ที่โบยบินออกไปหากินไกลรังต่างบินข้ามแม่น้ำบางนรากลับสู่รังของตน (นราวดี, 2559, หน้า 9)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้คำไวพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “สกุณา” หมายถึง นก ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำไวพจน์มากล่าวแทน เพื่อบอกกล่าวถึงนกหลากหลายสายพันธุ์ที่กำลังบินกลับรัง ซึ่งทำให้อ้อยคำที่ใช้มีความสละสลวยยิ่งขึ้น

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** ผู้ประพันธ์นำคำไวพจน์มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

ในสายฝนซา แสงอาทิตย์ยามใกล้**อัสดง**เมสียงมลัง ลับเหลี่ยมภูเขาไกลออกไปฟ้าแต่มีสีแดงอมส้ม ผมงกับโทซิเดินมาจนพบว่าทางเดินแคบและสิ้นสุดตรงริมฝั่งแม่น้ำ (สุมาตรรุกลายยาว, 2564, หน้า 197)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้คำไวพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “อัสดง” หมายถึง พระอาทิตย์ตก ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำไวพจน์เพื่อบอกกล่าวถึงแสงอาทิตย์ที่กำลังจะตกกลับขอบฟ้า ทำให้อ้อยคำที่ใช้มีความสละสลวยยิ่งขึ้น

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** ผู้ประพันธ์นำคำไวพจน์มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

เสียงจอบและเสียงซับขานบทเพลงยังคงดำเนินต่อไปในยามค่ำคืน ในท่ามกลางการเฝ้ามองลงมาของดวงเดือน**ดาริกา** ในดวงแสงสีส้มของตะเกียงน้ำมันก๊าด รูปเงาชีวิตที่ยืดยาวเกินจริงประจักษ์ชวนหาความเฝื่อนที่ไม่มีใครวันสิ้นสุด (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 32)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้คำไวพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ดาริกา” หมายถึง ดาว ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำไวพจน์เพื่อบอกกล่าวถึงดาว ทำให้คำสละสลวยไพเราะมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาคำใช้ภาษาเกี่ยวกับคำไวพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบว่ามีลักษณะการใช้คำไวพจน์ด้วยการใช้คำที่มีรูปคำต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกันมากล่าวแทนคำที่มีความหมายตรง ทำให้เกิดความไพเราะโดยไม่ต้องใช้อ้อยคำ

ซ้ำซากเมื่อกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน ทั้งนี้พิจารณาได้ว่าผู้ประพันธ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เนื้อหาในเรื่อง น่าสนใจ

5. คำยืม คือ คำภาษาอื่นที่นำมาใช้ในภาษาไทย โดยธรรมชาติของการยืมคำ ภาษา ผู้ให้ยืมมักจะถูกเปลี่ยนแปลงรูปคำ เสียง ความหมาย เพื่อให้สะดวกในการออกเสียงและเป็นไปตามลักษณะสำคัญของภาษาผู้ยืม หากคำใดออกเสียงสะดวกอยู่แล้วก็นำมาใช้ได้โดยตรงไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545, หน้า 98) ได้กล่าวถึงการยืมภาษาไว้ว่าเป็นการที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้ จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้มีทุกอย่างตั้งแต่เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้คำยืมที่มาจากภาษาอื่น 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเขมร ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเปอร์เซีย ภาษามลายู ภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์นำคำยืมมาใช้ในการประพันธ์ การนำคำมาใช้ได้มีการปรับเปลี่ยนคำหรือการออกเสียงเพื่อให้ง่ายต่อการออกเสียงของคนไทย ดังความว่า

“อู๋ย พอดีเชียวคะ อีฉันทเอา**เต้าเจี้ยว**มาสองขวด มาจากกัณฑ์ เพื่อนไปที่นั่น อีฉันทฝากซื้อเพราะ**เต้าเจี้ยว**ทำที่กัณฑ์อร่อยขึ้นชื่อ”

“นอกจากจะทรงเลิกทาสแล้ว พระองค์ยังทรงประกาศให้ประชาชนเลิกหมอบ เวลาเข้าเฝ้า พร้อมทั้งทรงชักชวนให้ทุกคนแต่งกายอย่าง**ศิวิไลซ์**มากขึ้น โดยให้ฝ่ายชายสวมเสื้อนอกสีขาว คอสูง กัดกระดุมห้าเม็ดตามแบบ**แพ็ตเติน**ที่เรียกว่า “ราช” และเสื้อเช่นนี้ต่อมาก็ได้เรียกกันว่า **ราชปะแตน...**”

(นราวดี, 2559, หน้า 23, 68)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำยืมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “เต้าเจี้ยว” เป็นคำยืมที่มาจากภาษาจีน หมายถึง ถั่วเหลืองที่หมักเกลือใช้ปรุงอาหาร การนำคำภาษาจีนมาใช้ในภาษาไทยเหตุเพราะชาวจีนเข้ามาค้าขาย และย้ายมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จึงทำให้ภาษาจีนจะเข้ามาปะปนกับภาษาไทย จนมีคำศัพท์จากภาษาจีนที่ใช้กันจนติดปากและยากที่จะหาคำอื่นมาแปลได้ ส่วนคำยืมที่มาจากภาษาอังกฤษคือคำว่า “ศิวิไลซ์” (civilize) ซึ่งหมายถึง เจริญ รุ่งเรือง และคำว่า “แพ็ตเติน” หมายถึง แบบฉบับ ของการแต่งกาย และคำว่า “ราชปะแตน” เดิมเรียกว่า ราชแปตแตน มาจากคำบาลีผสมอังกฤษว่า Raj pattern แปลว่า

แบบหลวง สังเกตได้ว่าคำยืมภาษาอังกฤษที่นำมาใช้เป็นรูปแบบของการทับศัพท์ คือ การถ่ายเสียง และการถอดตัวอักษรเป็นภาษาไทยเพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการออกเสียงของคนไทย

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินเหมายมตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์นำคำยืมมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“...สายลมหอมกรุ่นกระโชกพัดผ่านต้องใบหน้าให้รู้สึกเย็นสบาย เหลือบไปเห็นกระบอกเข็มชี่ ก็ให้คิดสนุกยกมาแล้วเขย่าเล่น จนไม้**เข็มชี่**หล่นออกมาหนึ่งอัน หยิบมาดูเห็นว่าเป็นหมายเลข 9 จึงเหลียวซ้ายแลขวามองหาแผงใบเข็มชี่...” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 149)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำยืมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “เข็มชี่” เป็นคำยืมที่มาจากภาษาจีน หมายถึง ใบทำนายโชคชะตาตามศาลเจ้าหรือวัด มีเลขหมายเทียบกับเลขหมายบนตัวที่เสี่ยงได้ เป็นการทำนายดวงชะตารูปแบบหนึ่งตามธรรมเนียมของจีน เข็มชี่ได้เข้ามาในเมืองไทยพร้อมกับคนจีนที่เข้ามาค้าขาย

นอกจากนี้นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** พบผู้ประพันธ์นำคำยืมมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“มา **กระโถน**มามีมดขึ้น ม้าล้างไม้เอี่ยมรีไร้ง แต่ผมเอาแป้นล้างให้ใหม่แล้วนะ” (จุฬามณี, 2560, หน้า 652)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำยืมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “กระโถน” เป็นคำยืมที่มาจากภาษาเขมร (กนฺโถ) หมายถึง ภาชนะสำหรับบ้วนหรือทิ้งของต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการ ในเนื้อเรื่องนางย้อยใช้กระโถนสำหรับใส่ปัสสาวะในตอนกลางคืน เพื่อที่จะได้ไม่ต้องเดินลงมาเข้าห้องน้ำที่อยู่ชั้นล่าง

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ผู้ประพันธ์นำคำยืมมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

กรรมกรรมรอบโรงไฟฟ้า เขียวรับประทานอาหารมือเที่ยงทุกครั้งเมื่อมีการประชุมใช้ร้านอาหารการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เรียกว่าเรือนรับรองต้อนรับ อาหารน่ากิน ทั้ง**บุฟเฟต์**อาหารหวานคาว รวมถึง**กวยเตี๋ยว** ปลาตัวใหญ่ ๆ และ**ไอศกรีม**เลื่องชื่อ (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2560, หน้า 350)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำยืมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “กรรมกรรม” หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับเลือกหรือได้รับแต่งตั้งเพื่อกระทำการบางอย่างเป็นคณะ เป็นคำยืมที่มาจากทั้งบาลีและภาษาสันสกฤต และคำว่า “บุฟเฟต์” หมายถึง การรับประทานอาหาร แบบบริการตนเองอย่างไม่จำกัด เป็นคำที่รับมาจากภาษาฝรั่งเศส BUFFET โดยรับมาใช้

ในภาษาไทยในรูปแบบของคำทับศัพท์ นอกจากจะมีความหมายว่า การจัดอาหารไว้เป็นส่วนกลาง ผู้รับประทานเลือกตักอาหารมารับประทานเอง และคำว่า “กวยเตี๋ยว” เป็นคำยืมที่มาจากภาษาจีน หมายถึง ชื่อของกินชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งข้าวเจ้าเป็นเส้น ๆ ถ้าลวกสุกแล้วปรุงด้วยเครื่อง มีหมู และยังมีคำว่า “ไอศกรีม” หมายถึง ของกินทำด้วยน้ำหวาน กะทิ หรือนม และทำให้ขึ้นด้วยความเย็น เป็นคำที่คนไทยรับมาจากคำภาษาอังกฤษ คือคำว่า ice-cream

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์นำคำยืมมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“บัวผายหลับปืออยู่บนอู่ผ้าขาวม้าที่ผูกด้วยเชือกโยงกับเสาเถียงนา...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 12)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำยืมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ผ้าขาวม้า” หมายถึง ผ้าผ้ายทอเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มักมีลายตาหมากรุก ใช้มัดตอาน้ำ หรือเคียนพุง เป็นคำยืมที่มาจากภาษาเปอร์เซีย ในเรื่องผู้ประพันธ์กล่าวถึงผ้าขาวม้าที่นำมาผูกเป็นอู่หรือเปลให้เด็กเล็กนอน

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์นำคำยืมมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“หล่อนนั่งลงที่โต๊ะอาหาร แกะห่อข้าวย่าใส่จาน มองดูเนื้อข้าวสีครามอมม่วง เพราะหุงด้วยน้ำที่คั้นจากใบยอและใบพันสมอ จัดแจงคลุกข้าวกับเครื่องข้าวย่า มีมะพร้าวคั่ว ถั่วฝักยาว ตะไคร้ เม็ดกระถิน หอมเล็ก ปลาทุย่างแกะเอาแต่เนื้อ และน้ำ **บูดู**...” (นราวดิ, 2559, หน้า 2)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำยืมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “บูดู” เป็นคำยืมที่มาจากภาษามลายู หมายถึง น้ำที่ได้จากปลาหมักจนเปื่อย ต้มสุกแล้วปรุงรส มี 2 ชนิด คือ บูดูแบบเค็ม เป็นเครื่องจิ้มกับผักสด และบูดูแบบหวาน สำหรับคลุกกับข้าวย่าปักษ์ใต้

ผลการศึกษาการใช้คำยืมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบว่า มีลักษณะการใช้คำยืมอันเกิดจากการติดต่อกันระหว่างประเทศ ทั้งทางการทูต การค้า และการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมและศาสนา ส่งผลให้ภาษาไทยมีคำยืมจากภาษาต่างประเทศหลากหลายภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเขมร ภาษาฝรั่งเศส ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเปอร์เซีย และภาษามลายู ทั้งนี้พิจารณาได้ว่าผู้ประพันธ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เนื้อหาในเรื่องมีความหลากหลายในด้านของการใช้คำศัพท์ในภาษาอื่น เพื่อให้เรื่องราวน่าสนใจยิ่งขึ้น

จากการศึกษาด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ ได้แก่ คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง พบนวนิยายที่ใช้คำที่มีความหมายแฝงมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ปิมปา กรงกรรม เมืองแม่ ในวารวัน วิมานดิน คนเหนือน้ำ ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest และหมู่บ้านท่าเซ็น พบนวนิยายที่ใช้คำที่มีความหมายตามเสียงมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน สีนหามนตาแห่งลานนา สวนโลก หมู่บ้านท่าเซ็น ลูกชาวนา เมืองแม่ เต่าแสน รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู และคำอ้าย พบนวนิยายที่ใช้คำไวพจน์มากที่สุด ได้แก่ สีนหามนตาแห่งลานนา พบนวนิยายที่ใช้คำยืมมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ พรานชีวิต สวนโลก กรงกรรม รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู ปิมปา ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest ในลี้ก หมู่บ้านท่าเซ็น และคนเหนือน้ำ เห็นได้ว่าคนไทยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนานาประเทศมาแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน จากการยืมคำมาใช้ในภาษาของตน สามารถสรุปการใช้ภาษาระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ตามตารางดังนี้

ตาราง 3 แสดงการใช้ภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	ภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ			
	ความหมายแฝง	ความหมายตามเสียง	คำไวพจน์	คำยืม
หุบเขาแสงตะวัน	27.78	44.44	0	16.67
ปิมปา	27.78	11.11	5.56	77.48
สินหามนตาแห่งลานนา	0	44.44	11.11	66.67
พรานชีวิต	0	5.56	0	100
สวนโลก	0	44.44	5.56	88.89
กรงกรรม	27.78	0	0	88.89
วิมานดิน	16.67	0	0	66.67
ในวารวัน	16.67	0	5.56	66.67
ลูกชาวนา	0	38.89	5.56	5.56

ตาราง 3 (ต่อ)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	ภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำ และถ้อยคำ			
	ความหมายแฝง	ความหมายตาม เสียง	คำไวพจน์	คำอ้อม
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	11.11	11.11	0	77.78
คนเหนือน้ำ	11.11	16.67	5.56	72.22
รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาทองชู	0	27.78	0	88.89
ลูกอีสาน	5.56	0	0	33.33
คำอ้าย	5.56	22.22	0	44.44
เดมาแสน	5.56	33.33	0	44.44
หมู่บ้านท่าเข็น	11.11	44.44	5.56	72.22
ในลี้ก	5.56	11.11	0	72.22
เมืองแม่	22.22	33.33	5.56	66.67

6. นามบัญญัติ คือ การใช้ภาษาตั้งชื่อเพื่อสื่อความคิดและสื่อความหมาย เพื่อแสดงลักษณะเฉพาะของคนหรือสิ่งของ บ่งบอก และจำแนกเอกลักษณ์ของคน หรือสถานที่ ดังที่ วรวรรณ ศรียาภักย์ (2565, หน้า 175) กล่าวไว้ว่า ทุกสรรพสิ่งอันมีอยู่ในโลกถูกนำมาตั้งเป็นคำในภาษา คนที่รู้ภาษาคือคนที่รู้จักชื่อของสรรพสิ่ง เมื่อได้ยินชื่อแล้วก็รู้ว่าชื่อนั้นบ่งบอก (denote) ไปถึงสิ่งของที่มีอยู่ในโลก จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยพบการใช้คำนามบัญญัติเพื่อสื่อความคิดและความหมายในการแสดงลักษณะเฉพาะ 4 ประเภท คือ นามบัญญัติของคน นามบัญญัติของสิ่งของ นามบัญญัติของสถานที่ และนามบัญญัติของสัตว์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

6.1 นามบัญญัติของคน พบนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง ลูกอีสาน ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติของคนมาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

“...แม่พูดว่าเปลี่ยนชื่อให้ลูกใหม่เถอะ แต่พ่อบอกว่าคำว่า **คุณ** หมายถึง ต้นคุณ มีแก่นแข็ง ๆ ที่อยู่กลางทุ่งกลางโคก มันทนฝนทนแดดและทนแล้งเก่งกว่าไม้อื่น ๆ ...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 14)

ตัวอย่างข้างต้น ในนวนิยายพื้นถิ่นไทย ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติของคนในการตั้งชื่อที่มีความหมายเชิงบวก ได้แก่ คำว่า “คุณ” เป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่ง คือ ต้นคุณ เป็นต้นไม้เนื้อแข็งทนต่อทุกสภาพแวดล้อม ผู้ประพันธ์นำมาตั้งเป็นชื่อของตัวละคร คือ เด็กชายคุณ และเป็นตัวละครที่บอกเล่าถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อของชาวอีสาน รวมไปถึงการบรรยายถึงสภาพความเป็นไปตามธรรมชาติของผู้คนและสภาพแวดล้อม

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติมาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

ชายชราয়ังจำได้แม่นมั่นในวันที่หลานชายได้ล้มตาคูโลก วันนั้นแกได้ชุดหลุมเพื่อปลูกต้นไม้รับขวัญผู้เป็นหลาน และต้นไม้ที่แกเลือกปลูกคือต้นยางนา ในมโนภาพของแกในฤดูแล้งร้อนของวันนั้น ล้วนพร่างพรายอยู่ด้วยฝูงนกสีแดงวายุวอนเต็มเว้งฟ้า ฝูงนกสีแดงแห่งเหล่าลูกยาง ครั้นเมื่อแกแหงนหน้ามองท้องฟ้า แกก็มองเห็นเมฆมวลหนึ่งเคลื่อนตัวไปอย่างเดี๋ยวดาย และเมฆมวลนั้นมีรูปทรงประหนึ่งม้าผู้สง่างามและปราดเปรียว

“ม้าเมฆ...” เด็กชายจึงได้ชื่อว่าม้าเมฆ (ทั้งยังเกิดในปีม้า)

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 27)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ม้าเมฆ” ซึ่งเป็นชื่อของตัวละครในเรื่อง ผู้ประพันธ์บรรยายถึงภาพบรรยากาศก่อนที่หลายชายจะล้มตาคูโลก ว่าบนท้องฟ้ามีก้อนเมฆ และช่วงเวลาหลานชายจะคลอดเป็นปีม้า จึงเป็นที่มาของชื่อที่ตั้งให้หลานชายคนเดียวของตาทอง

6.2 นามบัญญัติของสิ่งของ นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติของสิ่งของมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“แจ่วชนิดนี้เอาไว้มันเป็นเดือนเป็นปีก็ไม่เสีย บางทีก็ผัดให้สุกอีกทีหนึ่งแล้วผัดลงไว้ในกระบอกไม้ไผ่เวลาเดินทางไกล”

“ทำไมเรียกแจ่วบ้องละแม่”

“ก็เขาใส่ในบ้องไม้ไผ่นะซิ เขาจึงเรียกว่าแจ่วบ้อง” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “แจ่วบ่อง” ซึ่ง บ่อง หมายถึง กระบอกไม้ไผ่ ที่ชาวอีสานใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่ลาบปลาร้า หรือน้ำพริกปลาร้า เพื่อให้สามารถเก็บอาหารชนิดนี้ไว้ได้นานโดยไม่เน่าเสีย

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลิเนหามนตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติของสิ่งของมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

องค์เป็นเจ้าของผ้าป่า่านที่เอาลงมาด้วยจากหอคำ เทเอาของข้างในออกมาแล้ว วางลงบนมือปู่จ่าน สีมาชมผู้เฒ่ามองสิ่งนั้นแล้วเบิกตาโพลง

“งาสะเต็น!” สีมาอุทานออกมา

“ใช่แล้ว” องค์เป็นเจ้าของยืนยัน “ของข้างแกวหมอกมุงเมือง กระเด็นออกมาตอนที่ ซ้อมที่มແຫ່ງຕັນໄມ້ ตั้งแต่ตอนที่ไปเหมืองเกลือที่บนดอยญาคา”

(บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 178)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “งาสะเต็น” คำว่า สะเต็น หมายถึง กระเด็น เป็นงาข้างที่หลุดเอง โดยเชื่อว่าเป็นของขลัง ช่วยขับไล่ความชั่วร้ายทั้งหลาย

6.3 นามบัญญัติของสถานที่ นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลิเนหามนตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติของสถานที่มาใช้ในการประพันธ์ ดังความว่า

“...แต่พระญาผาสุริยาใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะให้เวลา ให้เครื่องประดับของใช้ และให้ความฮักความเมตตาถ้วนเสมอกัน หรือแม้จะมีความลำเอียงให้กับไผ่ก็ ต้องเก็บซ่อนไว้ในใจไม่ให้ผู้ใดเห็น เมื่อมีเวลาว่างก็จะชวนไปแ้วที่ต่าง ๆ พร้อมกัน โดยเฉพาะที่สระโบกขรณีในป่าแห่งนั้น ที่เล่นน้ำกันบ่อยครั้งอย่างสุดสราญหรรษา จนองค์เป็นเจ้าของให้ชื่อสระนั้นใหม่ว่า **สระสาวสนาน** ในป่าคอวัง”

(บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 394)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “สระสาวสนาน” ซึ่งเป็นชื่อของสระน้ำ ผู้ประพันธ์บรรยายถึงภาพบรรยากาศนางจีทั้ง 8 นาง และพระญาผาสุริยาลงไปเล่นน้ำด้วยกันอย่างสนุกสนาน เป็นที่มาของการตั้งชื่อสถานที่แห่งนี้ให้สอดคล้องกับบรรยายกาศของเหตุการณ์ในเรื่อง

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติ มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“ขวัญอยากฟังเรื่องเมืองเก่าที่**โคกอิฐ** ใหญ่โตใหม่ งามมากใหม่พอ”

“เดิมได้ยินว่าใหญ่โตและงดงามมาก บริเวณของเจ้าพงศธรช่วยกันเผาอิฐเอง สร้างคุ่ม เมืองและกำแพง อิฐก้อนโต ๆ ใหญ่เกือบลิบเท่าของอิฐที่เราเห็นทุกวันนี้ จดหมายเหตุที่พ่อได้มา เล่าถึงคุ่มของท่านและตัวเมืองว่ารอบคุ่มมีสะพานสองข้าง ด้านทิศตะวันออกและตะวันตกมีคลองโอบล้อมเป็นค้ำยคูรอบ ถัดค้ำยคูเข้าไป มีกำแพงอิฐอีกชั้นหนึ่ง ภายในกำแพงอิฐ มีต้นไม้ใหญ่หลายชนิดขึ้นปกคลุมร่มรื่น แต่ปัจจุบันโบราณสถานแห่งนี้มีแต่ซากให้เห็น”

(นราวดี, 2559, หน้า 33)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้คำนามบัญญัติในนวนิยายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “โคกอิฐ” ซึ่งโคกหมายถึงแผ่นดินส่วนที่สูงขึ้นอยู่กลางทุ่งนาบนแนวสันทรายเก่า และเป็นชื่อโบราณสถานสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครราชสีมา

6.4 นามบัญญัติของสัตว์ นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** ผู้ประพันธ์นำเอานามบัญญัติของสัตว์มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“...**เขียดชาคำ** เป็นเขียดหัวแหลมที่มีขนาดพอๆ กับเขียดมุก ลำตัวสีโคลน และมีสีดำเป็นแถบยาวตลอดข้างลำตัว บริเวณขาพับสองข้างเป็นสีเหลืองทองซึ่งเป็นที่มาของชื่อมัน” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 11)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติในนวนิยายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “เขียดชาคำ” ซึ่ง “คำ” หมายถึง ทองคำ ที่ใช้บัญญัติถึงลักษณะที่ปรากฏบนขาเขียดที่มีสีเหลืองทอง

“...ตอนนั้นมันเป็นลูกหมาน่ารักขนนุ่มปุกปุยสีดำตลอดตัว แต่ที่แตกต่างเป็นสีขาวเหมือนอกหมี่ ผมจึงตั้งชื่อมันว่า**หมาหมี่**...” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 129)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้นามบัญญัติในนวนิยายพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “หมาหมี่” เป็นการตั้งชื่อให้กับสุนัขที่มีลักษณะภายนอกที่ดูคล้ายกับหมี่

ผลการศึกษาการใช้นามบัญญัติในนวนิยายพื้นถิ่นไทย พบว่า มีการใช้นามบัญญัติของคน สิ่งของ สถานที่ และสัตว์ เพื่อสื่อความคิดและสื่อความหมาย ลักษณะเฉพาะ

ของคนหรือสิ่งของ บ่งบอก และจำแนกเอกลักษณ์ของคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ทำให้ผู้อ่าน เข้าใจความคิดของผู้ประพันธ์และผลิตเพลินไปกับการอ่านเนื้อเรื่องที่มีค่านามบัญญัติปรากฏอยู่

7. สำนวน คือ ถ้อยคำ กลุ่มคำ หรือความที่เรียบเรียงขึ้นการใช้ถ้อยคำในเชิงอุปมา อุปไมย โดยมีนัยแฝงเร้น เป็นถ้อยคำที่มีความหมายเป็นอย่างอื่น ขึ้นอยู่กับเรื่องที่กล่าวถึง ดังที่ ชลธิชา นิสัยสัตย์ (2563, หน้า 2); วันเนาว์ ยูเด็น (2540, หน้า 3) กล่าวไว้ว่า สำนวนเป็นถ้อยคำ หรือสำนวนเขียนที่มีความหมายไม่ตรงตามรากศัพท์หรือตรงไปตรงมาตามพจนานุกรม แต่เป็น ถ้อยคำที่มีความหมายเป็นอย่างอื่น โดยมีชั้นเชิงของถ้อยคำชวนให้คิดหรือตีความ จากการศึกษา นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ใช้สำนวนเพื่อให้เกิดความไพเราะและน่าสนใจ แบ่งเป็นสำนวนทั่วไป และสำนวนเฉพาะบุคคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

7.1 สำนวนทั่วไป

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** พบผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนทั่วไปมาใช้ ในการประพันธ์ ดังความว่า

“ปิมปา ไอ้ทองขยันหมั่นเพียรแต่ก็เป็นคนพูดจาเข้าหูคน ไอ้น้อยดวงมันก็ดู ว่องไวปากว่ามีมือถึง มันอาจจะเคยบวชเรียนเข้าถึงธรรมะแต่เดี๋ยวนี้เข้าว่ามันเข้าถึงธรรมะ มากกว่า...” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 110)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ปากว่ามีมือถึง” หมายถึง คนที่พูดด้วยทำด้วย ผู้ประพันธ์อธิบายถึงลักษณะนิสัยของผู้ชาย ในเรื่องว่าเป็นคนที่พูด ในขณะที่เดียวกันมือก็จับนั่นจับนี่ แต่เนื้อต้องตัวหญิงสาวไปด้วย ดูท่าทาง และไม่ปลอดภัยและไม่น่าไว้วางใจ

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนทั่วไป มาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“...ในห้องนอนก็นอนรวมกันไปหมดทั้งครอบครัว พันหัวพันทางกันอยู่ในนั้น ระเกะระกะ นอกจากนั้นพวกที่มักจะตีออกมานอนนอกห้อง ก็มีบางบ้านที่ให้เด็ก ๆ นอนข้างนอก เพราะมีลูกมากเกินไปจะล้นห้องนอนออกมา เขาเคยเห็นหลายแห่งที่มีเพียง **เสื่อผืนหมอนใบ** กับผ้าห่มบาง ๆ...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 95)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้สำนวน ได้แก่ คำว่า “เสื่อผืนหมอนใบ” หมายถึง มีสมบัติติดตัวเพียงเสื่อผืนหมอนใบ ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนนี้มากล่าวเพื่อต้องการบอกถึงความยากจน ของชาวบ้าน ว่าฐานะมีเพียงพอลูกอยู่พอกินเท่านั้น เวลานอนต้องนอนรวมกัน ไม่มีห้องส่วนตัว

เพราะมีลูกมากเกินไป หมอนผ้าห่มก็มีจำนวนจำกัด ถ้าอากาศหนาวมาก ๆ แทบจะช่วยกันหนาวให้ไม่ได้เลย

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** ผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนทั่วไปมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“...แต่ก่อนนี้หล่อนเก๊ก ไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยยิ้ม แม่บอกว่า เป็นธรรมดาของหญิงสาว ๆ เขาก็ต้องระวังกิริยาวาจา ไม่เหมือนสาวสมัยนี้ กิริยายังกะ **มั่วดีดกะโหลก** พูดจาก็ไม่มียั้ง มีงมาพาไวย ผู้ชายบางคนอายุไปเลย” (กาญจนา นาคนันทน์, 2520, หน้า 280)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้สำนวน ได้แก่ คำว่า “มั่วดีดกะโหลก” หมายถึง ผู้หญิงที่มีกิริยากระโดดกระเดก ลูกกลนหรือไม่เรียบร้อย ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนนี้มากล่าวเปรียบเทียบกับระหว่างขั้วญาติที่มีกิริยาทำที่เรียบร้อยกับผู้หญิงสมัยใหม่ที่มีกิริยาไม่เรียบร้อย

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรงกรรม** ผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนทั่วไปมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“...เอ็งกลับบ้านไปเถอะนะ กล้วยผากไว้ที่นี้แหละ เตียวอาเอาไปให้หนังหมูมันเอง แล้วเรื่องนี้ก็อย่าพูดมากไป อยากรู้นี้ก็ถึงหน้าหนังหมูมันบ้าง **ซิงสุกก่อนห้าม** ทำผิดจารีตประเพณี จนเรื่องมันบานปลายมาอย่างนี้แล้ว...” (จุฬามณี, 2560, หน้า 421)

ตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ใช้สำนวน ได้แก่ คำว่า “ซิงสุกก่อนห้าม” หมายถึง ทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึงเวลา ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนนี้มากล่าวเพื่อต้องการบอกถึงการลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงานของกานและเพียงเพ็ญ โดยนางศรีกล่าวสำนวนนี้เพื่อสอนและเตือนสติว่า การซิงสุกก่อนหานั้น ถือเป็นการทำผิดจารีตประเพณี

7.2 สำนวนเฉพาะบุคคล นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** พบผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนเฉพาะบุคคลมาใช้ในการประพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักประพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ ช่วยเพิ่มความไพเราะและสละสลวยให้กับเนื้อเรื่อง ดังความว่า

“ครูย่าเนืองกักตัวอิฉันไว้ตั้งแต่คืนวันเกิดเรื่องแล้วหนีออกมาได้ พี่เทิดคงลำบากที่จะเข้ามาพูดคุยปรึกษาหารือ” คนพังกลับเข้าใจไปอีกทาง และความเข้าใจนั้นก็ทำให้พ่อเทิดโล่งอกที่ไม่ต้องเล่าถึงการ “**ย่อนเกล็ด**” แม่พิศ แม่พริ้ง และพ่อพร้อมอย่างเจ็บแสบ (ปิยะพร คักดีเกษม, 2548, หน้า 473)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนเฉพาะบุคคลในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ย่อนเกล็ด” หมายถึง ฝ่ายตรงข้ามกระทำอะไรหรือพูดอะไรมา ฝ่ายเราก็ย่อนรอย

กลับไป หรือเอาคืนด้วยวิธีเดียวกัน เช่นเดียวกับกรณีแม่พริ้ง แม่พิศ พ่อพร้อมวางแผนเพื่อให้แม่วันเสื่อมเสีย ดังนั้นพ่อเทิดจึงต้องการเอาคืนเพื่อให้แม่พริ้งอับอายขายหน้าบ้าง

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** ผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนเฉพาะบุคคลมาใช้ในการประพันธ์เช่นกัน ดังความว่า

“พ่อใหญ่ดูท่าวันนี้สดชื่นกระชุ่มกระชวย หน้านี้บ้านเป็นกระดั่งเลยแหละ ยังกับว่า ฟุ้งลงหลองโรงกับเด็กสาวอะไรอย่างนั้นเลยนะ”

“ไอ้นี้” เตมาแสนยกมือชี้หน้าบักเหงกกลางหัวเด็กน้อยเบา ๆ “ใครหัดให้พูดวะ”

“คุณครูศักดิ์ทักทายคุณครูวัยพ่อที่สนามฟุตบอลเมื่อวานนี้”

“ไอ้เด็กหลายแดดเลยเอามาพูดต่อ อูะ! ครูสมัยนี้หยอกล้อกันไม่ระวังปากเลย ไม่รู้หรือจะว่าโลกมันหมุนเร็วกว่าใบพัดรถยนต์ซะอีก”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 83)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “เด็กหลายแดด” หมายถึง เด็กที่ทำตัว หรือพูดจาเป็นผู้ใหญ่เกินอายุ ซึ่งคล้ายกันกับสำนวนที่ว่า แก่แดด คือ ทำเป็นผู้ใหญ่เกินอายุ สำนวนนี้มักใช้กับเด็กที่มีความคิดความอ่านเกินวัย

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** พบผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนเฉพาะบุคคลมาใช้ในการประพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักประพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ ดังความว่า

“คืนนั้นผมกับโทชิแยกย้ายกันนอน **โก่ขันครั้งแรก** ดาวเหนือส่องสว่าง อากาศเย็นลง ก่อนชมตาหลับผมหวนคิดถึงคนหนุ่มนอนหนาวเหน็บในฤดูหนาว...” (สุมาต ร ภูลายยาว, 2564, หน้า 155)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “โก่ขันครั้งแรก” หมายถึง ช่วงเวลาเข้ามีด สำนวนนี้คล้ายกับสำนวนทั่วไปที่ว่า ตื่นแต่โก่โห่ ซึ่งหมายถึง ตื่นแต่เข้ามีด การเลือกใช้สำนวนเฉพาะบุคคล แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ ช่วยเพิ่มความไพเราะและสละสลวยให้กับเนื้อเรื่อง

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** พบผู้ประพันธ์นำเอาสำนวนเฉพาะบุคคลมาใช้ในการประพันธ์ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักประพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ ดังความว่า

“...คำอ้ายเห็นพ่อของเขี้ยวตัวเหลืองเหมือนปูย่าง ผ่ายผอมกว่าก่อนไปมาก จนจำแทบไม่ได้” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 118)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ได้แก่ คำว่า “ตัวเหลืองเหมือนปูย่าง” หมายถึง สีผิวที่เหลืองมาก ๆ ยิ่งกว่าทาขมิ้น การเลือกใช้สำนวนเฉพาะบุคคล แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ ช่วยเพิ่มความไพเราะสละสลวย และผู้อ่านสามารถจินตนาการเห็นภาพได้

จากการศึกษาด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำเกี่ยวกับนามบัญญัติและสำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง นวนิยายที่พบการใช้ นามบัญญัติของคน คือ หุบเขาแสงตะวัน ปิมปา กรงกรรม ลูกอีสาน และหมู่บ้านท่าเขิน ส่วนนวนิยายที่พบการใช้นามบัญญัติของสถานที่ คือ หุบเขาแสงตะวัน ลิเนหามาตาแห่งลานนา คนเหนือน้ำ คำอ้าย และนวนิยายที่พบการใช้นามบัญญัติของสัตว์ คือ ลูกชาวนา และคำอ้าย ส่วนนวนิยายที่ใช้สำนวนทั่วไปในการประพันธ์มากไปจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับ คือ เมืองแม่ วิมานดิน กรงกรรม คนเหนือน้ำ หุบเขาแสงตะวัน ปิมปา ในวารวัน ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest ลูกอีสาน และในลี้ก และนวนิยายที่ใช้สำนวนเฉพาะบุคคลมากไปจนถึงน้อยที่สุดตามลำดับคือ ในลี้ก วิมานดิน เตมาแสน คำอ้าย ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest กรงกรรม ลิเนหามาตาแห่งลานนา ปิมปา และหุบเขาแสงตะวัน การที่ผู้ประพันธ์แต่ละคน นำคำนามบัญญัติและสำนวนมาเขียนร้อยรัดเรียบเรียงในงานประพันธ์นั้น แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเลือกสรรคำและถ้อยคำ ที่ช่วยสร้างความสุนทรีภาพทางด้านการอ่านให้แก่ผู้อ่าน ทำให้เรื่องราวในนวนิยายมีความสนใจ น่าอ่าน มากยิ่งขึ้น จากการศึกษา นามบัญญัติและสำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย สามารถสรุปรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตาราง 4 แสดงการใช้นามบัญญัติและสำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	นามบัญญัติ และ สำนวน					
	นามบัญญัติของคน	นามบัญญัติของสิ่งของ	นามบัญญัติของสถานที่	นามบัญญัติของสัตว์	สำนวนทั่วไป	สำนวนเฉพาะบุคคล
หุบเขาแสงตะวัน	5.56	0	5.56	0	5.56	5.56
ปิมปา	5.56	0	0	0	0	5.56
ลิเนหามาตาแห่งลานนา	0	0	5.56	0	5.56	5.56

ตาราง 4 (ต่อ)

	นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย				นามบัญญัติ และ ส่วนวน	
	นามบัญญัติของคน	นามบัญญัติของสิ่งของ	นามบัญญัติของสถานที่	นามบัญญัติของสัตว์	ส่วนวนทั่วไป	ส่วนวนเฉพาะบุคคล
พรานชีวิต	0	0	0	0	0	0
สวนโลก	0	0	0	0	0	0
กรงกรรม	5.56	0	0	0	16.67	5.56
วิมานดิน	0	0	0	0	22.22	16.67
ในวารวัน	0	0	0	0	5.56	0
ลูกชาวนา	0	0	0	5.56	0	0
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	0	0	0	0	5.56	5.56
คนเหนือน้ำ	0	0	5.56	0	16.67	0
รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู	0	0	0	0	0	0
ลูกอีสาน	5.56	0	0	0	5.56	0
คำอ้าย	0	0	5.56	5.56	0	5.56
เดมาแสน	0	0	0	0	0	11.11
หมู่บ้านท่าเซ็น	5.56	0	0	0	0	0
ในลี้ก	0	0	0	0	5.56	66.67
เมืองแม่	0	0	0	0	66.67	0

8. การเชื่อมโยงความ คือ กระบวนการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำที่เกิดขึ้นในประโยคระหว่าง 2 ประโยคที่มีความสัมพันธ์กัน โดยข้อความตอนใดตอนหนึ่งจะต้องอ้างอิงข้อความอื่นจึงสามารถเข้าใจความหมายของข้อความนั้น ๆ ได้ ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวความคิดการเชื่อมโยงความของ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ทฤษฎีของฮัลลidayและฮาซาน (Halliday and Hasan, 1976) และนวรรณ พันธุ์เมธา (2558) เพื่อวิเคราะห์การเชื่อมโยงความของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบ 5 ลักษณะ คือ 1) การเชื่อมโยงความโดยการอ้างอิง 2) การเชื่อมโยงความโดยการแทน 3) การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ 4) การเชื่อมโยงความโดยการละ และ 5) การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม รายละเอียดดังต่อไปนี้

8.1 การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง คือ การใช้รูปภาษาหนึ่งอ้างถึงสิ่งที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว หรือกำลังกล่าวถึง จากการศึกษาพบว่า การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม และการอ้างถึงด้วยนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.1.1 การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม คือการใช้สรรพนามบอกบุรุษ (บุรุษที่ 1, 2 และ 3) เพื่ออ้างถึงนามหรือนามวลีในบริบทหรือสถานการณ์ ที่ได้กล่าวอ้างไปแล้วหรือกำลังจะกล่าวถึง

ตัวอย่างที่ 1

(1) ยายคำแปงลูบหัวเด็กหญิง “ปิมปาอย่าง **ตัวยาย** ก็รู้ว่าตนจะตาย
วันไหน

(2) คนแก่ก็เหมือนไม้พุ่มบางที่มันก็หลุดหล่นเองตามกาลเวลา **ยาย**คิด
ทุกวัน

(3) ขอพระขอเจ้าอย่าเพิ่งหือ **ข้า**ตายไป ขอหือเลี้ยง **สู**ใหญ่ก่อน” (ชัญวลี
ศรีสุโข, 2541, หน้า 35)

คำว่า ตัวยาย ยาย ข้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง ยายคำแปง
ส่วน คำว่า สู เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึง ปิมปา

ตัวอย่างที่ 2

(1) บุญลือเพิ่งกลับจากบ่อนไก่ได้ยินเสียงแม่ก็ตกใจ
(2) เข้าใจว่ามีคนมาฟ้องเรื่องตนเป็นหนี้เล่นการพนัน
(3) “บ่าลือ **สู**ไปไหนมา **ข้า**ตวยหา **สู**ตั้งแต่บักมาจากกาด
(4) บ่าลือไปตวยฮิปิมปากับฮีสิมอยที่บ้าน **พ่อหมอ**ดวงดีบมาหือ **ข้า**หนอย
(5) “เจ้า **แม่**” บุญลือโล่งใจที่แม่พูดคนละเรื่อง
(6) รับปากโดยไม่อึดอดผิดความคาดหวังของยายคำแปง (ชัญวลี
ศรีสุโข, 2541, หน้า 82)

คำว่า ข้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง ยายคำแปง และ คำว่า สู
เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึง บุญลือ ส่วน คำว่า พ่อหมอ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 3 อ้างถึง
ดวงดีบ ส่วนคำว่า แม่ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึง ยายคำแปง

ตัวอย่างที่ 3

- (1) ยายคำแปงช่างพูดแทงถูกใจ **ผม**เห็นด้วยกับ **ยาย**ทุกอย่าง
- (2) ชีวิต **ผม**เองก็ผิดพลาดมาจากการมีหลายเมีย...
- (3) “เข้มเริ่มต้นเล่าเรื่องในอดีตของตน

- (4) ไม่รู้ว่าทำไมจึงไวใจเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เจ็บช้ำในชีวิตให้ยายคำแปงฟัง
 (5) “หมอเข้ม **ข้า**แทบเชื่อเลยว่า**ท่าน**จะผ่านชีวิตที่ทุกข์ขนาดนี้มาได้...”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 172)

คำว่า ผม เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง หมอเข้ม และ คำว่า ยาย เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึง ยายคำแปง ส่วน คำว่า ข้า เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง ยายคำแปง และ คำว่า ท่าน เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึง หมอเข้ม

8.1.2 การอ้างถึงด้วยนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนาม คือ การนำคำนาม หรือนามวลีมาทำหน้าที่แทนคำสรรพนาม จากการศึกษาการอ้างถึงลักษณะนี้พบด้วยนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนาม 3 ประเภทด้วยกันคือ คำเรียกญาติ ชื่อตำแหน่ง และฉายานาม มีรายละเอียด ดังนี้

1) **คำเรียกญาติ** คือ การใช้คำนามทำหน้าที่เป็นสรรพนามในการแสดงความสัมพันธ์ของระบบครอบครัว แสดงความสนิทสนมและบางครั้งใช้คำเรียกญาติทำหน้าที่เป็นสรรพนามเพื่อแสดงความเคารพหรือแสดงความอาวุโส

ตัวอย่างที่ 1

- (1) “โอ้โฮ! พ่อใหญ่เมื่อตะกี้ปลาตัวเบ้อเริ่มมันวิ่งชนขาข้าง”
- (2) “จำแปลงนี้ไว้นะ อีกสองสามวัน**พ่อใหญ่**จะพาเอาเบ็ดคันมาวาง
- (3) หาเหยื่อแปลก ๆ อย่างแมงกะซอน รับรองได้ปลาไปต้มยำแน่นอน”
- (4) เฒ่าแสนให้ความหวังหลานชาย (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 57)

พ่อใหญ่ เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์

อ้างถึง เฒ่าแสน

ตัวอย่างที่ 2

- (1) ข้ากับปิมป่าบปิด อีจามรีมันมาว่าหมู**ข้า**ก่อน”
- (2) สิมอยนิ่วหน้าสุดปากเจ็บมือตึงมืออุ่นเรือออกจากแขนตัว
- (3) **ลูกข้า**ดำว้าสุเขา ละจามรีอุ้บฎูกกา
- (4) จามรีลูก**ข้า**อุ้บฎูกทุกอย่าง (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 72)

ลูกข้า เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์

อ้างถึง จามรี

ตัวอย่างที่ 3

- (1) “เชื่อด้วยหรือ” เฒ่าแสนป้อนคำถาม ยกมือลูบหัวข้างเบา ๆ
- (2) “**หน้า**ครูปอกว่าอะไรก็แล้วแต่...

(3) ที่ไม่สามารถพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ก็ยากที่จะเชื่อ”

(4) เด็กน้อยอ้างถึงคำพูดของ**น้าครู** (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 204)

น้าครู เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ อ้างถึง คมสัน ลูกชายอีกคนหนึ่งของเฒ่าแสนที่ทำงานรับราชการครูซึ่งมีศักดิ์เป็นน้าของข้าง

2) **ชื่อตำแหน่ง** คือ การใช้คำที่ระบุถึงตำแหน่งหน้าที่การงานหรือสถานที่เกี่ยวกับอาชีพ มาทำหน้าที่แทนสรพนาม มักมีความหมายที่แสดงถึงสถานภาพ ชนชั้นในสังคม

ตัวอย่างที่ 1

(1) พ่อหอมดวงดีบเรียกชื่อ “อี่ปิมปา” ซ้ำ อย่างนึกเอ็นดู

(2) “พ่อหอมลายมืออี่ปิมปาเป็นอย่างใด”

(3) ยายคำแปงหันมาเห็นพ่อหอมแบฝ่ามือหลาน (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 23)

2541, หน้า 23)

พ่อหอม เป็นสถานภาพที่เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ อ้างถึง หอมดวงดีบ

ตัวอย่างที่ 2

(1) “ย่าเอง **คุณอำเภ** ย่าเป็นคนบังคับให้เขาไปราชบุรี...

(2) แล้วดูซึกลับมาก็หงอยลงไปยั้งงี้แหละ”

(3) วรทัศน์พลอยใจหายไปกับเสียงสั้นคุณย่า (แห ณ วังน้อย, 2520, หน้า 1022)

หน้า 1022)

คุณอำเภ เป็นสถานภาพที่เกี่ยวกับอาชีพที่เป็นสรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ อ้างถึง นายอำเภอรทัศน์

ตัวอย่างที่ 3

(1) **พ่อหอม**เข้ม ฉันทึชนลูกเสียจริงเมื่อเห็นนายใบ้

(2) พ่อจำชายคนที่ยืนอยู่ใต้ต้นไทรตอนเราพบปิมปาที่ทำน้ำหรือไม้

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 143)

พ่อหอม เป็นสถานภาพที่เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์ อ้างถึง หอมเข้ม

ตัวอย่างที่ 4

(1) มิ่งเดือนอีจุ่มแม่เต้อ กูเห็นมันไปนั่งเฝ้าไอ้หนูมรดขุดดินทั้งวัน

(2) เฒ่าแสนเดือนเพื่อนบ้าน

(3) โอ้ย มันบ่เป็นอีหยังดอกพ่อใหญ่

(4) เห็นนายช่างบอกว่าอีกสองสามวันจะรับมันเข้าทำงานด้วย
(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 185)

นายช่าง เป็นสถานภาพที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ อ้างถึง
ไอ้หนูมรดกชุดดิน

3) **ฉายานาม** คือ นามวลีที่ใช้แทนนามที่อ้างถึงบุคคล หรือ สิ่งของ เพื่อแสดงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางอย่าง ซึ่งมักจะเป็นลักษณะเด่นของบุคคลหรือสิ่งของนั้น ทำให้สามารถเข้าใจความหมายได้ว่าเป็นบุคคลใด หรือเป็นสิ่งของชนิดใด จากการศึกษาพบ การใช้ฉายานามแทนที่สรรพนามบุรุษที่ 2 เป็นฉายานามแสดงลักษณะของสิ่งที่อ้างถึง ด้วยลักษณะหรือคุณสมบัติเด่น แสดงความหมายเฉพาะเจาะจงถึงบุคคลที่ถูกอ้างถึง

ตัวอย่างที่ 1

- (1) “พี่ล่ายองพุดถึงผมนายอำเภอ
- (2) กุลนี่ก็ออกแล้ว กุลเตรียมหาซื้ออีตานายอำเภอให้พี่องแล้ว
- (3) ว่า นายม้ามืด...” (แห ธ วังน่อง, 2520, หน้า 20)

นายม้ามืด เป็นฉายานามทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ อ้างถึง นายอำเภอวรทัศน์ แสดงคุณลักษณะที่เป็นคนปากยื่นผิวดำ

ตัวอย่างที่ 2

- (1) “มาวันนี้ การมอการณ็ไกลของนางพระญาแม่ท้าวก็เป็นผล
- (2) บารมี หรือนัยหนึ่ง**บารมีหมี่ควาย**ได้มาเป็นพญาสิทธิวิงราช
- (3) ผู้ดูแลรอบด้าน รongบาทพระญาผาสุริยา...” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 58)

บารมีหมี่ควาย เป็นฉายานามทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ อ้างถึง บารมีลูกคนเดียวของแม่เต่ากู่ แสดงคุณลักษณะที่เป็นคนร่างกายแข็งแรง บึกบึน มองดูคล้าย ๆ หมี่ควาย

ตัวอย่างที่ 3

- (1) ครูใหญ่หนูฮักสร้างความปลอดภัยให้นักเรียนทั้งชั้นหัวเราะ
งอหงาย
- (2) ด้วยการตั้งสมญาให้นักเรียนชายที่ครูเห็นมีบุคลิกภาพพิเศษ
- (3) โดยเริ่มจากเจ้าเขียวแห่งบ้านเดือนวังห้า
- (4) ครูให้สมญาว่า “**เขียวพระอินทร์**” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 132)

เชียวพระอินทร์ เป็นฉายานามทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ อ้างถึง เด็กนักเรียนชายชื่อเชียวคนตัวเชียวแห่งบ้านเดือนวังห้า

8.2 การเชื่อมโยงความโดยการแทน คือ รูปภาษาอื่นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่อยู่ในข้อความเดียวกันโดยได้มีการกล่าวถึงไปแล้ว จากการศึกษาพบการเชื่อมโยงโดยการแทนที่ด้วยรูปแทนบ่งชี้ คือ การใช้รูปภาษาที่แสดงการบ่งชี้ เพื่อแทนที่หน่วยภาษาที่กล่าวถึงไปแล้ว

ตัวอย่างที่ 1

- (1) “...ซากปรักหักพังของเครื่องยนต์
- (2) น่าจะเป็นเหมือนส่วนหางของเครื่องบิน...
- (3) เครื่องบินตอลองสงคราม ซากหาง**เครื่องบินนี้**
- (4) เพราะความตรงและแนวโค้งที่เป็นระเบียบ
- (5) จึงทำให้ดูไกล ๆ แล้วเหมือนเป็นสัญลักษณ์
- (6) เหมือนไม้กางเขนยักษ์ที่ถูกปักอย่างบิดเบี้ยว...” (เชมวิช ภั้งคานนท์,

2557, หน้า 74)

เครื่องบินนี้ เป็นรูปแทนบ่งชี้ที่ใช้แทน ซากปรักหักพังของเครื่องยนต์ส่วนหางของเครื่องบินลำที่เคยเห็นตอลองสงคราม

ตัวอย่างที่ 2

- (1) “ดูเสียท่าจะทำอาหารเก่งนะ”
- (2) “ไม่เก่งหรอก ก็พอทำแก๊ตตอนน้ำไม่อยู่บ้านได้บ้างถ้าเอาอร่อยก็คงไม่ได้หรอก”
- (3) “ก็ค่อย ๆ ฝึกหัดไป ม้าบอกว่า**ของแบบนี้**มันไม่มีใครทำเป็นตั้งแต่เกิดหรอก” (จุฬามณี, 2560, หน้า 156)

ของแบบนี้ เป็นรูปแทนบ่งชี้ที่ใช้แทนวลี ทำอาหารเก่ง หมายถึง ฝีมือการทำอาหาร ถ้าอยากเก่งต้องฝึกหัด

ตัวอย่างที่ 3

- (1) “ยายข้าให้ข้าเอา**แกงผักเหือดมาให้น้ำ**”
- (2) เขาแกงวางไว้ตรงนั้นก็ต้มปา
- (3) แม่ ยายคำแพงชอบเอา**แกงโน้นแกงนี้**มาหื้อเรา
- (4) อ้ายทองของกินแกงบ้านเหนือ (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 98)

แกงโน้นแกงนี้ เป็นรูปแทนบ่งชี้ที่ใช้แทนนาม แกง หมายถึง กับข้าวประเภทที่เป็นน้ำ มีชื่อต่าง ๆ ตามวิธีปรุงและเครื่องปรุง เช่น แกงผักเหือด แกงขนุน แกงแค ฯลฯ

8.3 การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพหรือโครงสร้างทางภาษา โดยการซ้ำรูปภาพหรือโครงสร้างทางภาษาเดิมอีกครั้ง การศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยพบลักษณะการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำรูปภาพ ได้แก่ การซ้ำหน่วยนามและการซ้ำหน่วยกริยา

8.3.1 การซ้ำหน่วยนาม คือ การซ้ำหน่วยนามที่เคยปรากฏมาก่อนในบริบทหรือสถานการณ์ที่นำมาข้างหน้า โดยหน่วยนามที่ซ้ำนั้นมีรูปและความหมายเดียวกันกับหน่วยนามที่นำมาข้างหน้า

ตัวอย่างที่ 1

- (1) เข้มและอำเข้ารับราชการเป็นหมอโรงพยาบาลศิริราช
- (2) ในขณะที่เพื่อนหมอรุ่นเดียวกันส่วนหนึ่ง
- (3) จบมาหาผลประโยชน์ในการเป็นหมอไม่พอ
- (4) ก็ทิ้งวิชาหมอไปเลี้ยงชีพด้วยการอื่น (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 121)

หมอ ใน (2) (3) และ (4) เป็นการซ้ำหน่วยนามเดิม คือ หมอ ใน (1)

ตัวอย่างที่ 2

- (1) ไอบ้จับผ้าขาวที่พันตัวบิมาขึ้นมาสูดดม
- (2) สาวเจ้าหน้าร้อนผ่าวดึงผ้าขาวกลับ
- (3) ยื้อแย่งกันอยู่อย่างนั้น จนได้ยินเสียงยายไอโซลกๆในห้องนอน
- (4) บิมารีบดึงผ้าขาวจากมือชายหนุ่ม รีบเดินเข้าห้องนอน (ชัญวลี

ศรีสุโข, 2541, หน้า 100)

ผ้าขาว ใน (2) และ (4) เป็นการซ้ำหน่วยนามเดิม คือ ผ้าขาว ใน (1)

ตัวอย่างที่ 3

- (1) ตัวอักษรที่สลักบนแผ่นทองคำและขีดเขียนบนเศษกระดาษ
- (2) ค่าของมันอยู่ที่ความหมายที่ประโยชน์
- (3) ใช้วัดกันที่เนื้อทองที่มีค่ากว่าเศษกระดาษ (ไพศาล ประหา, 2564,

หน้า 159)

เศษกระดาษ ใน (3) เป็นการซ้ำหน่วยนามเดิม คือ เศษกระดาษ ใน (1)

ตัวอย่างที่ 4

- (1) นายฝรั่งเรียกพ่อเข้าไปพบ แนะนำตนเองให้พ่อรู้จัก

หน้า 242)

- (2) เพราะรู้ว่าพ่อมีข้างถึงสามเชือก
- (3) เป็นข้างที่ได้รับเป็นมรดกมาจากปู่และย่า
- (4) มันคือข้างที่แข็งแรงพร้อมใช้งานหนัก (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563,

ข้าง ใน (3) และ (4) เป็นการซ้ำหน่วยนามเดิม คือ ข้าง ใน (2)

ตัวอย่างที่ 5

- (1) ตอนผมเข้าไปเจอมันนอนหมดสติอยู่ก่อนถึงปากถ้ำ
  - (2) พอเอาออกมาได้ก็เลยตัดสินใจเข้าไปเอาศพคนนั้นออกมา
  - (3) พอเข้าไปข้างในถึงรู้ว่าถ้ำไม่ลึกมาก
  - (4) เราไปไม่ถึงกันถ้ำต้องรีบออกมา (สุมาตรา ภูลายยาว, 2564, หน้า 85)
- ถ้ำ ใน (3) และ (4) เป็นการซ้ำหน่วยนามเดิม คือ ถ้ำ ใน (1)

8.3.2 การซ้ำหน่วยกริยา คือ การซ้ำหน่วยกริยาที่ปรากฏมาก่อนในบริบทหรือสถานการณ์ที่นำมาข้างหน้าด้วยรูปหน่วยกริยาเดิม ที่มีความหมายและโครงสร้างหน่วยกริยาเดียวกันกับหน่วยกริยาที่ปรากฏมาก่อน

ตัวอย่างที่ 1

- (1) เข้มจับกอดร่างอันปราศจากลมหายใจของลูกน้อยทั้งสอง
- (2) น้ำตาพ่อหลังไหลอย่างน่าเวทนา เขาครวญครางอยากตายตาม
- (3) บางทีก็คลานไปกอดแม่เล็ก
- (4) บางทีก็คลานไปกอดแม่เอี่ยม (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 128)

ลูกเมีย

คลานไปกอด ใน (4) เป็นการซ้ำหน่วยกริยาเดิม คือ คลานไปกอด ใน (3)

ตัวอย่างที่ 2

- (1) ครูคงไม่กลับมา เด็กหญิงถามอย่างหัวนเกรง
  - (2) ครูต้องกลับมา
  - (3) ทำไมครูจะไม่กลับมา ที่นี่ก็เหมือนบ้านของครู
  - (4) ครูพูดพลางบรรจุเสื้อผ้าลงเป้ (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 74)
- กลับมา ใน (2) และ (3) เป็นการซ้ำหน่วยกริยาเดิม คือ กลับมา ใน (1)

ตัวอย่างที่ 3

- (1) นั่นซิ เรามีลูกแล้ว ต้องคิดถึงอนาคตของลูกให้มาก ๆ
- (2) ลูกจะต้องมีการศึกษา

(3) มีกรอบรมสั่งสอน

(4) ถ้าเขามีพ่อเป็นโจรเที่ยวปล้นเขากิน ลูกก็จะดำเนินตาม (เขณ วังน้อย, 2520, หน้า 619)

มี ใน (2) (3) และ (4) เป็นการซ้ำหน่วยกริยาเดิม คือ มี ใน (1)

ตัวอย่างที่ 4

(1) เขาก้มลงปักชวากไม้ไผ่ไว้ใต้น้ำ ปักในโคลนใกล้โคนคันเบ็ด

(2) คราวนี้ปักริมช่องแหวกไผ่หย่อนเบ็ด หันคมชวากเข้ารับฝ่าเท้า

(3) เขาปักชวากตรงริมช่องหย่อนเบ็ด หันคมชวากออกทุกอัน

(4) ปักชวากเว้นบ้าง เลือกปักเฉพาะคันที่อยู่ใกล้ ๆ มือเบ็ดคนอื่น ๆ

(5) เขาปักชวากอันสุดท้าย แล้วเดินลุยน้ำตม ๆ กลับออกไป (จำลอง

ฝั่งชลจิตร, 2543, หน้า 174-175)

ปักชวาก ใน (3) (4) และ (5) เป็นการซ้ำหน่วยกริยาเดิม คือ ปักชวาก ใน (1)

8.4 การเชื่อมโยงความโดยการละ คือ การแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปรากฏรูปของหน่วยภาษาที่ได้มีการกล่าวถึงไปแล้ว จากการศึกษานวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทย พบการเชื่อมโยงความโดยการละ 2 ประเภท คือ การละหน่วยนาม และการละหน่วยกริยา

8.4.1 การละหน่วยนาม คือ การไม่ปรากฏรูปของหน่วยนาม แต่ปรากฏหน้าที่และความหมาย เพราะหน่วยนามนั้นเคยปรากฏมาแล้วในบริบททางภาษา จากการศึกษาพบว่า เป็นการละหน่วยนามที่เป็นคำ จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

(1) โรงเรียนปิดแล้ว ๆ เด็กน้อยดีใจที่จะได้ออกไปนอนนากับพ่อแม่

(2) ฝนปีนี้ดีมาก

(3) (Ø) ตกมาไม่ขาดระยะ

(4) จนน้ำเจิ่งนองท้องนาไปทั่ว (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 133)

(Ø) ใน (3) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่งประธานของประโยค หมายถึง ฝน ใน (2)

ตัวอย่างที่ 2

(1) พ่อกำลังเตรียมกระสอบป่านเพื่อนวดข้าวด้วยรถนวดเป็นครั้งแรก

(2) โอ้โฮ (Ø) มีกระสอบป่านเยอะเลย

(3) (Ø) จะนวดข้าวเสร็จวันนี้เลยหรือ

(4) ใช้แล้วลูก ลงมาช่วยพ่อหอบกระสอบที (เซาวลิต ชันคำ, 2557,

หน้า 149)

(Ø) ใน (2) และ (3) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่ง

ประธานของประโยค หมายถึง พ่อ ใน (1)

ตัวอย่างที่ 3

(1) ไม่เคยรู้อะไรเลยนะยะหล่อน!

(2) (Ø) ไม่เคยมองหน้าคนมองแต่หน้าหอยหน้าปู หน้าปลานึ่งปลาเค็มละสิ

(3) (Ø) ไม่เหมือนกับแม่พิศ ที่เริ่มมองหนูมมาตั้งแต่ยังไม่ได้โกนจุก

(ปิยะพร คักดีเกษม, 2548, หน้า 274)

(Ø) ใน (2) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่งประธาน

ของประโยค หมายถึง หล่อน ใน (1) และ (Ø) ใน (3) นั้นเป็นหน่วยประธานที่ผู้ประพันธ์ละไว้ ซึ่งจะต้องเป็นคู่สนทนาที่แม่พิศกำลังพูดคุยด้วยนั่นคือ แม่วัน

ตัวอย่างที่ 4

(1) มณฑาร่องเรียกลูกชายของหล่อนตั้งแต่เช้า

(2) ต้องนอนหลับมั้งหรือไม

(3) (Ø) ไม่หลับเลย แม่หลับไหม

(4) (Ø) ไม่หลับสักอึดหนึ่ง หล่อนยกมือแตะหน้าผากเขา ตัวร้อนนะลูก

(นราวดี, 2559, หน้า 176)

(Ø) ใน (3) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่งประธาน

ของประโยค หมายถึง ต้อง ใน (2) และ (Ø) ใน (4) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่งประธานของประโยค หมายถึง แม่ ใน (3)

ตัวอย่างที่ 5

(1) มาทำไม้รี ไ้จุก

(2) มาหาพีก้าน พีก้านอยู่มัย

(3) (Ø) ไม่อยู่หรือ พาป่ากุนไปหาหมอ แล้วเอ็งมีธุระอะไรกับพี่เขา

(4) ไม่มี

(5) ไม่มีแล้วมาหา (Ø) ทำไม บังอรถามเสียงห้วน (จุฬามณี, 2560,

หน้า 365)

(๐) ใน (3) และ (5) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่งประธานของประโยค หมายถึง พี่กาน ใน (2)

8.4.2 การละหน่วยกริยา คือ การไม่ปรากฏรูปของหน่วยกริยา แต่ปรากฏหน้าที่และความหมาย เพราะรูปหน่วยกริยานั้นเคยปรากฏมาแล้วในบริบททางภาษา จากการศึกษาพบว่า การละหน่วยกริยาน้อยมาก พยายามตัวอย่างมาให้สังเกตได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

- (1) กุล กุล หนูเป็นอะไร ทือทำไมตัวสั้นยังงี้ คุณย่ามุดลูกขึ้นอย่างตกใจ
- (2) เรียกล่ายองเสียงดัง แม่ล่ายอง หนูเอาไฟฉายมานี่ซิ มีไหม
- (3) แต่เสียงตอบของกุลวดีทำให้คลายความโกลาหล
- (4) เปล่าคะ กุลไม่ได้เป็นอะไร กุลหนาว
- (5) อ้อ งั้นหรรอกเรอะ (๐) ผ่าซิหนู เอานี้ไปอีกฝืนก็ได้ ยาไม่หนาว (แซน วัจน์้อย, 2520, หน้า 907)

(๐) ใน (5) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยกริยาในตำแหน่งกริยาของประโยค หมายถึง หม

ตัวอย่างที่ 2

- (1) ฝนปีนี้ดีมาก
- (2) ตกมาไม่ขาดระยะ
- (3) (๐) จนน้ำเจ็งนองท้องนาไปทั่ว (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 133)
- (๐) ใน (3) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยกริยาในตำแหน่งกริยาของประโยค หมายถึง ตก ใน (2)

8.5 การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม คือ คำที่ช่วยแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำเชื่อม จากการศึกษาการเชื่อมโยงความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง พบการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม 8 แบบ ได้แก่ แบบคล้ายตาม แบบขัดแย้ง แบบแสดงเงื่อนไข แบบเป็นเหตุเป็นผล แบบให้เลือก แบบแสดงเวลา แบบแสดงจุดเริ่มต้น และแบบแสดงจุดสิ้นสุด

8.5.1 การเชื่อมโยงความแบบคล้ายตาม เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดงว่าประโยคหรือข้อความที่อยู่ต่อเนื่องกันหรือใกล้เคียงกันมีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกันหรือเป็นไปในทำนองเดียวกันคำเชื่อมที่ใช้ ได้แก่ และ ทั้ง...และ สังเกตจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

- (1) ประสบการณ์และการบอกเล่าที่ได้รับสะสมมานาน
- (2) สอนให้รู้ว่าการเผชิญหน้ากับปลาใหญ่บนเรือเล็กและมีคลื่นลมแรงนั้น

(3) เป็นเรื่องอันตรายมาก (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 68)

คำเชื่อม และ ในตำแหน่งที่ (1) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์
ในตำแหน่งที่ (2) และ (3) มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน

ตัวอย่างที่ 2

(1) แกงฮังเล ข้าวเหนียวหนึ่ง

(2) และขนมจอกในขันโตกของยายคำแปง

(3) นากินยิ่งนัก (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 59)

คำเชื่อม และ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์
ในตำแหน่งที่ (1) และ (3) มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน

ตัวอย่างที่ 3

(1) บางเช้าฉันจะได้พบกับซากยับเยินของงูต่าง ๆ เหล่านั้น

(2) ถูกทิ้งเรียกรวดไว้ตามทางเดิน

(3) ทั้งงูไม่มีพิษอย่างงูลิงคองและงูมีพิษอย่างงูเห่า (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์,

2556, หน้า 197)

คำเชื่อม ทั้ง...และ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่า
สถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) และ (2) มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน

8.5.2 การเชื่อมโยงความแบบขัดแย้ง เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดงว่า
ประโยคหรือข้อความที่อยู่ต่อเนื่องกันหรือใกล้เคียงกันไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ตรงข้าม
หรือขัดแย้งกัน คำเชื่อมที่ใช้ได้แก่ แต่ แต่ว่า สืบเนื่องจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

(1) อายุเท่าไหนแล้วละ

(2) แก่กว่าพ่อขุนปี่นึ่ง...ตาเหมือนพ่อวาน

(3) แต่ส่วนอื่นไม่เหมือน ดงเหมือนแม่มากกว่าละมั่ง (ปิยะพร คักดีเกษม,

2548, หน้า 29)

คำเชื่อม แต่ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าความหมาย
ของประโยคในตำแหน่งที่ (1) และ (2) มีความขัดแย้งกัน

ตัวอย่างที่ 2

(1) หลังคลอดลูกคนที่สอง จากที่ต้องอยู่บ้านหลังโรงสีที่ตลาดทับกฤช

(2) ช่วยเลี้ยงหมู เลี้ยงเป็น เลี้ยงไก่

- ทับทิม
- (3) ที่นั่น แม่จะเหนื่อยยากลำบากกายลำบากใจยิ่งกว่าตอนเลี้ยงหมูอยู่
- (4) แต่ที่นั่นก็ทำให้นางย่อยเรียนรู้วิธีการค้าขายอย่างมืออาชีพ (จุฬารัตน์, 2560, หน้า 17)

คำเชื่อม แต่ ในตำแหน่งที่ (4) แสดงการเชื่อมโยงความว่าความหมายของประโยคในตำแหน่งที่ (1) (2) และ (3) มีความขัดแย้งกัน

ตัวอย่างที่ 3

- (1) ถ้าเขาขอมก็ดี
- (2) แต่พอเกรงว่าเขาจะไม่ขอมมากกว่า
- (3) ยิ่งเราหน้าใหม่มาอย่างนี้ (กาญจนา นาคนันทน์, 2520, หน้า 117)
- คำเชื่อม แต่ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าความหมายของประโยคในตำแหน่งที่ (1) และ (3) มีความขัดแย้งกัน

8.5.3 การเชื่อมโยงความแบบแสดงเงื่อนไข เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดงว่าเหตุการณ์ที่ปรากฏในประโยคหนึ่ง เป็นเงื่อนไขให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่ง คำเชื่อมที่ใช้ ได้แก่ ถ้า...ก็ สืบเกิดจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

- (1) ส่วนแกงป่านั้นง่ายมาก
- (2) หล่อนผัดพริกแกงกับเนื้อวัวมาจากบ้านหม้อ बैठ เร็ว
- (3) ถ้าจะกินก็ตักขึ้นมาสักสองทัพพีเอาน้ำเต้าหู้ตั้งไฟ
- (4) ใส่ผักเท่าที่จะหาได้ลงไป มันก็เป็นแกงถ้วยหนึ่ง (กาญจนา นาคนันทน์, 2520, หน้า 19)

คำเชื่อม ถ้า...ก็ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) และ (2) เป็นเงื่อนไขให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (4)

ตัวอย่างที่ 2

- (1) บุญถมตรงเบ็ดคันสุดท้ายตอนตะวันโพล้เพล้
- (2) เขายืนพักเหนื่อยในน้ำลึกถึงหน้าขา
- (3) เขายืนอยู่ปากคลองควายพอดี
- (4) ถ้าจะลงมือก็ต้องปักตรึงนี้สักอัน (จำลอง พึ่งชลจิตร, 2543, หน้า 174)
- คำเชื่อม ถ้า...ก็ ในตำแหน่งที่ (4) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (2) และ (3) เป็นเงื่อนไขให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1)

ตัวอย่างที่ 3

(1) มันก็มีหญ้าและดอกไม้ในอ่าวรกเหลือเกิน

(2) ถ้าจะเอาสวิงลงไปช้อนคุณก็ได้ปลาตัวน้อย ๆ

(3) มาทำส้ม (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 182)

คำเชื่อม ถ้า...ก็ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์
ในตำแหน่งที่ (1) เป็นเงื่อนไขให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (3)

8.5.4 การเชื่อมโยงความแบบเป็นเหตุเป็นผล เป็นการเชื่อมโยงความ
ที่แสดงว่า เหตุการณ์หนึ่งเป็นเหตุให้เกิดผลบางอย่าง คำเชื่อมที่ใช้ ได้แก่ เพราะ เพราะ
สังเกตจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

(1) การปิดประตูในห้องครัว

(2) แต่ไม่จำเป็นต้องใส่กุญแจ

(3) เพราะไม่เคยมีอะไรในห้องครัวหาย (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 81)

คำเชื่อม เพราะ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์
ในตำแหน่งที่ (1) เป็นเหตุให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (2)

ตัวอย่างที่ 2

(1) เมียเก่าที่เป็นมายแล้ว ทีนี้พี่ก็เลยมีหวัง...โซ่มัย

(2) ก้านยี่นึ่ง

(3) เพราะบังอรพูดถูกใจคำ (จุฬามณี, 2560, หน้า 429)

คำเชื่อม เพราะ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์
ในตำแหน่งที่ (1) เป็นเหตุให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (2)

ตัวอย่างที่ 3

(1) ชีวิตชาวแพนั้นสงบเย็นอยู่กับแม่น้ำ

(2) ชีวิตไม่เร่งรีบ อยู่กับความสงบเหมือนจะนานแสนนาน

(3) แต่พอก็ไม่ชอบให้เข็มทองต้องติดตามบ่อยครั้ง

(4) เพราะมันอันตราย... (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 262)

คำเชื่อม เพราะ ในตำแหน่งที่ (4) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์
ในตำแหน่งที่ (1) และ (2) เป็นเหตุให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (3)

8.5.5 ความสัมพันธ์แบบให้เลือก เป็นการเชื่อมโยงความที่ต้องเลือก
เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง คำเชื่อมที่ใช้ ได้แก่ หรือ สังเกตจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

- (1) หลวงพ่อเจ้าอาวาสรู้ว่าฉันไม่ใช่คำขู่ของทหารญี่ปุ่น
- (2) พวกเขาจะทำจริงเมื่อถึงเวลาและพวกเขาไม่เลือกกว่าคนนั้นจะเป็น

พระณรร

- (3) **หรือ**สามัญชนทั่วไป หากพวกเขาเห็นว่าคนนั้นมีความผิด การลงโทษจะเริ่มขึ้นทันที (สุมาตรา ฎลายยาว, 2564, หน้า 114)

คำเชื่อม หรือ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ระหว่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (2) และ (3)

ตัวอย่างที่ 2

- (1) เธอเฝ้าแต่ซักไซ้เอา กับผู้เป็นแม่ว่าข้าวเหล่านี้นอกหรือยัง
- (2) **หรือ**ว่าสูงไปถึงไหนแล้ว (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 149)

คำเชื่อม หรือ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) และ (2)

ตัวอย่างที่ 3

- (1) บัณฑิตศึกษาโรงเรียนไทยและเติบโตขึ้นมาเป็นตำรวจไทย
- (2) ทำงานรับใช้บ้านเกิดเมืองนอน ในขณะที่อุเซ็ง
- (3) **หรือ**บรรจงน้องชายนั้นไม่รักเรียนเท่าและเปิดร้านกาแฟอยู่ในตลาด

กัวลอร์ตะ (นราวดี, 2559, หน้า 600)

คำเชื่อม หรือ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (2) และ (3)

8.5.6 ความสัมพันธ์แบบแสดงเวลา เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดงว่าเหตุการณ์เกี่ยวพันกันกับเวลาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คำเชื่อมที่ใช้ได้แก่ พอ...ก็ สังเกตจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

- (1) แม่ไม่คิดอย่างนั้นนี่ครับ
- (2) **พอ**พ่อพูดจบ แม่ก็เอาแก้วน้ำพลาสติกที่วางข้าง
- (3) ขวางพ่อทันทีพร้อมกับร้องทับว่า “นี่แน่ะ ไอ้ตัว...ไอ้ตัว” (กาญจนา

นาคนันท์, 2520, หน้า 39)

คำเชื่อม พอ...ก็ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าเหตุการณ์
ในตำแหน่งที่(1) แสดงการเริ่มเกิดเหตุการณ์เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ (3) **ตัวอย่างที่ 2**

- (1) พอตะวันรอน ๆ
- (2) ขวัญตาก็จัดแจงหุงข้าวบรณนั้นแหละ
- (3) ไม่ช้าเรากก็ได้กินข้าวกับเนื้อผัดเผ็ด (กาญจนา นาคพันธ์, 2520,

หน้า 29)

คำเชื่อม พอ ในตำแหน่งที่ (1) แสดงการเชื่อมโยงความว่าเหตุการณ์
ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเริ่มเกิดเหตุการณ์เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ (2)

ตัวอย่างที่ 3

- (1) พระออกบิณฑบาตไม่ได้
- (2) อาม่าก็จะให้จันตาค้าวปั่นโตไปส่งข้าวถึงในวัด
- (3) พอหลังเที่ยงก็ให้จันตาตามไปเก็บปั่นโตกลับ (จุฬามณี, 2560,

หน้า 46)

คำเชื่อม พอ...ก็ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าเหตุการณ์
ในตำแหน่งที่ (1) แสดงการเริ่มเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ (2)

8.5.7 ความสัมพันธ์แบบแสดงจุดเริ่มต้น เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดง
จุดเริ่มต้นของสถานการณ์หรือเหตุการณ์ คำเชื่อมที่ใช้ ได้แก่ ตั้งแต่ สังกะตจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

- (1) ชีวิตของแกดีขึ้นตั้งแต่มีเมียก๊วน ๆ เวียน ๆ อยู่
- (2) และตั้งแต่ลูกชายลูกชายมาช่วยรับผิดชอบเรื่องโรงสี
- (3) แกก็ไม่ค่อยได้ใช้เสียงบัญชาการอย่างแต่ก่อน (จุฬามณี, 2560,

หน้า 66)

คำเชื่อม ตั้งแต่ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่า ประโยค
ที่แสดงเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (1) ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3)

ตัวอย่างที่ 2

- (1) วันหนึ่งแม่ตากผ้าที่นอกชาน เกิดหน้ามืดเซไปปะทะลูกทรงทั้งตัว
- (2) มันหักพังพาเอาแม่ติดลงไปนอนร้องครวญครางอยู่ที่พื้นดิน
- (3) ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา แม่ก็ไม่ยอมลุกขึ้นเดินอีกเลย (กาญจนา

นาคพันธ์, 2556, หน้า 5)

คำเชื่อม ตั้งแต่ ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าประโยค
ที่แสดงเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (1) ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (2)

ตัวอย่างที่ 3

(1) หลวงพ่อนั้นมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องของนางเรไร

(2) **ตั้งแต่**เข้าเรียน

(3) ป๋อกก็ไปนอนที่วัด (จุฬามณี, 2560, หน้า 112)

คำเชื่อม ตั้งแต่ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าประโยค
ที่แสดงเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3) ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (1)

8.5.8 ความสัมพันธ์แบบแสดงจุดสิ้นสุด เป็นการเชื่อมโยงความที่แสดงจุดจบ
ของสถานการณ์หรือเหตุการณ์ คำเชื่อมที่ใช้ ได้แก่ จน สังกัดจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

(1) เนื้อทองคำสะท้อนแสงแดดที่ทะลุผ่านกระแสน้ำลงมา

(2) หากมันก็ยิ่งจมลง ๆ จนกระทั่งถึงจุดที่ลึก

(3) **จน**ไม่มีแสงสว่างใด ๆ ส่องถึง (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 86)

คำเชื่อม จน ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าประโยค
เหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (2) สิ้นสุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3)

ตัวอย่างที่ 2

(1) ร่างเล็กลอนลานถลาออกมาจากพุ่มไม้รกที่บั้นที่

(2) ดวงหน้าน้อย ๆ ขาวซีด ตาดำกลมเบิกโพลงด้วยความตื่นตกใจ

แม่วันกลัว

(3) **จน**ยีนไม่อยู่ (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 69)

คำเชื่อม จน ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความ ว่าประโยค
เหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (2) สิ้นสุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3)

ตัวอย่างที่ 3

(1) พี่ณา ทำไมถึงมาช้ากันจัง

(2) เมื่อวานตอนเย็นหนูป็นต้นไม้รออยู่

(3) **จน**ค่ำ (จุฬามณี, 2560, หน้า 105)

คำเชื่อม จน ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความ ว่าประโยค
เหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (2) สิ้นสุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3)

จากการศึกษาการเชื่อมโยงความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง พบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยมีการใช้การเชื่อมโยงความ 5 ลักษณะ คือ 1) การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง พบนวนิยายที่ใช้การเชื่อมความโดยการอ้างถึงสูงสุดเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ เมืองแม่ เฒ่าแสน คำอ้าย ในวารวัน 2) การเชื่อมโยงความโดยการแทน พบนวนิยายที่ใช้การเชื่อมความโดยการแทนสูงสุดเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ พรานชีวิต ครงกรรม ลูกชาวนา ลูกอีสาน หมู่บ้านท่าเซ็น 3) การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ พบนวนิยายที่ใช้การเชื่อมความโดยการซ้ำสูงสุดเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ลูกอีสาน รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากญาติของชู ลูกชาวนา ครงกรรม สนวนโลก พรานชีวิต ลีเนหามนตาแห่งลานนา ปิมปา หุบเขาแสงตะวัน 4) การเชื่อมโยงความโดยการละ พบนวนิยายที่ใช้การเชื่อมความโดยการละสูงสุดเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ในวารวัน วิมานดิน ลีเนหามนตาแห่งลานนา หุบเขาแสงตะวัน และ 5) การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม พบนวนิยายที่ใช้คำเชื่อมสูงสุดเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ เมืองแม่ ลูกอีสาน หุบเขาแสงตะวัน ครงกรรม หมู่บ้านท่าเซ็น รายละเอียดตามตารางดังนี้

ตาราง 5 แสดงการเชื่อมโยงความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	การเชื่อมโยงความ					การใช้คำเชื่อม
	การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง	การเชื่อมโยงความโดยการแทน	การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ	การเชื่อมโยงความโดยการละ	การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม	
หุบเขาแสงตะวัน	16.67	0	16.67	11.11	44.44	
ปิมปา	16.67	0	16.67	0	11.11	
ลีเนหามนตาแห่งลานนา	11.11	0	16.67	11.11	38.59	
พรานชีวิต	16.67	11.11	16.67	0	11.11	
สวนโลก	16.67	0	16.67	0	22.22	
ครงกรรม	16.67	11.11	16.67	5.56	44.44	
วิมานดิน	11.11	0	5.56	11.11	38.89	
ในวารวัน	22.22	0	11.11	16.67	27.78	
ลูกชาวนา	16.67	11.11	16.67	0	38.89	

ตาราง 5 (ต่อ)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	การเชื่อมโยงความ				
	การเชื่อมโยงความ การกลางถึง	การเชื่อมโยงความ การแทน	การเชื่อมโยงความ การทำ	การเชื่อมโยงความ การละ	การเชื่อมโยงความ การใช้คำเชื่อม
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	11.11	0	5.56	0	25.78
คนเหนือน้ำ	5.56	0	5.56	0	0
รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู	5.56	5.56	16.67	0	25.78
ลูกอีสาน	11.11	11.11	16.67	5.56	50
คำอ้าย	22.22	0	11.11	0	33.33
เดมาแสน	22.22	5.56	11.11	0	38.89
หมู่บ้านท่าเขิน	16.67	11.11	5.56	0	44.44
ในลี้ก	11.11	0	0	5.56	33.33
เมืองแม่	22.22	0	11.11	5.56	66.67

จากการศึกษาการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง ได้แก่ คำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ พบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ภาคที่มีการใช้คำภาษาไทยถิ่นเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคตะวันออก ส่วนภาคกลาง และภาคตะวันตก ปรากฏเพียงการใช้คำภาษาไทยถิ่นกลางเท่านั้น และภาคที่พบการใช้คำที่มีความหมายแฝงเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคอีสาน ส่วนภาคที่พบการใช้คำที่มีความหมายตามเสียงเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคตะวันออก และภาคที่พบการใช้คำไวพจน์ เรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคอีสาน สำหรับภาคที่พบการใช้คำยืมเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคอีสาน ส่วนภาคที่พบ

การใช้คำนามบัญญัติเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ส่วนภาคที่พบการใช้จำนวนเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคอีสาน และภาคที่พบการใช้การเชื่อมโยงความเรียงจากมากไปน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคอีสาน ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันตก สามารถสรุปตามตารางได้ดังนี้

ตาราง 6 สรุปการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำในนวนิยายกลืนอายุ
พื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย	ภาษาวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ							
	คำภาษาไทยถิ่น	คำที่มีความหมายแฝง	คำที่มีความหมายตาม เสียง	คำไวพจน์	คำยืม	นามบัญญัติ	สำนวน	การเชื่อมโยงความ
หุบเขาแสงตะวัน	33.33	27.78	44.44	0	16.67	16.67	11.11	88.89
ปิมปา	100	27.78	11.11	5.56	77.78	5.56	5.56	44.44
ลิเนทามนตาแห่งลานนา	88.88	0	22.22	11.11	66.67	5.56	11.11	88.33
พรวนชีวิต	**	0	5.56	0	100	0	0	5.56
สวนโลก	**	0	44.44	5.56	88.89	0	0	50
กรงกรรม	**	27.78	0	0	83.33	5.56	22.22	94.44
วิมานดิน	**	16.67	0	0	61.11	0	38.89	66.67
ในวาระวัน	**	16.67	0	5.56	66.67	0	5.56	77.78
ลูกชานา	33.33	0	38.89	5.56	5.56	5.56	0	83.33
ป่าของใจในป่าของโลก	**	11.11	11.11	0	77.78	0	11.11	44.44
Vertigo forest								
คนเหนือน้ำ	**	11.11	16.67	5.56	72.22	5.56	16.67	11.11
รถไฟเที่ยวสุดท้าย	**	0	27.78	0	88.89	0	0	50
จากพญาตองซู								
ลูกอีสาน	50	5.56	0	0	33.33	5.56	5.56	94.44
คำอ้าย	5.56	5.56	22.22	0	44.44	11.11	5.56	66.67

ตาราง 6 (ต่อ)

นวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย	ภาษาวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ							
	คำภาษาไทยถิ่น	คำที่มีความหมายแฝง	คำที่มีความหมายตาม เสียง	คำไวพจน์	คำยืม	นามบัญญัติ	สำนวน	การเชื่อมโยงความ
เตมาแสน	16.67	5.56	33.33	0	44.44	0	11.11	77.78
หมู่บ้านท่าเข็น	22.22	11.11	44.44	5.56	72.22	5.56	0	77.78
โนลิก	5.56	5.56	11.11	0	61.11	0	16.67	50
เมืองแม่	100	22.22	33.33	5.56	66.67	0	11.11	94.44

หมายเหตุ: ช่องข้อมูล คำภาษาไทยถิ่น เรื่องที่มีเครื่องหมายดอกจัน ** 2 ดอก หมายถึง นวนิยายเรื่องนั้น ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นกลางตลอดทั้งเรื่อง และเรื่องอื่น ๆ ที่ใส่ จำนวนตัวเลข หมายถึง นวนิยายเรื่องนั้นใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและถิ่นอื่น รวมกันในการประพันธ์ (สามารถย้อนดูรายละเอียดได้ในตาราง 2)

ด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ

ศิลปะการใช้ภาษาอันเกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำ และการเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหาร ที่มีความไพเราะงดงาม สละสลวย เพื่อมุ่งการสื่อความหมาย และอารมณ์สะเทือนใจ ให้เกิดแก่ผู้อ่าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวรรณศิลป์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 4 ประเภท คือ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้โวหาร คือ วิธีการเรียบเรียงถ้อยคำสำนวน และมีชั้นเชิงในการใช้สำนวนภาษา ในการประพันธ์อย่างมีศิลปะ เพื่อให้เกิดความไพเราะ สละสลวยของถ้อยคำ สามารถสื่ออารมณ์ ความคิดความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง เพื่อสื่อให้ผู้อ่านรับสารได้อย่างแจ่มแจ้งและชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ สมเกียรติ รัชชมณี (2551, หน้า 64-70) จำแนกการใช้โวหารไว้ 5 ชนิด ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทคนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร จากการศึกษาประเด็นการใช้โวหารที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง พบการใช้โวหาร 4 ชนิด คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทคนาโวหาร และสาธกโวหาร มีรายละเอียดดังนี้

1.1 บรรยายโวหาร คือ การบอก การเล่า การแจ้ง การแถลง การอธิบาย และการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นสำคัญ โดยชี้ให้เห็นถึงสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ สาเหตุที่ก่อให้เกิด เหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่เกิดจากเหตุการณ์นั้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน พบว่านวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้บรรยายโวหารในลักษณะต่าง ๆ คือ บรรยายบุคคล บรรยายสถานที่ และบรรยายสิ่งของหรือสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 บรรยายบุคคล คือ การบรรยายเกี่ยวกับเพศ วัย ลักษณะรูปร่าง การแต่งกาย และพฤติกรรมที่เป็นลักษณะเด่นของบุคคล ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** พบผู้ประพันธ์ใช้โวหารในการบรรยายถึงลักษณะเด่นที่บ่งบอกตัวบุคคล ดังความว่า

“พ่อเลี้ยงหลวงโยเป็นชายวัยกว่าห้าสิบ ร่างสูงใหญ่หลังงอ ผิวซัด มีหงอกแซมตามตีนผม ตาเล็กยาวราวเหยี่ยว ใบหน้าเหลี่ยม หนวดแหลมเรียวเล็กประดับบนริมฝีปาก หัวโพกผ้า คอมีเครื่องเงินชิ้นใหญ่คล้องอยู่ เลื้อยสีขาวยาว นุ่งโสร่งตาหมากรุก” (ชัญวลีศรีสุข, 2541, หน้า 110)

จากตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงลักษณะของพ่อเลี้ยงหลวงโย ไม่ว่าจะป็นอายุ รูปร่างลักษณะ และการแต่งตัวที่บ่งบอกถึงตัวบุคคลที่ผู้อ่านสามารถจินตนาการมองเห็นภาพได้ชัดเจน

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** พบผู้ประพันธ์ใช้โวหารในการบรรยายถึงลักษณะเด่นของตัวละครในเรื่อง ดังความว่า

“ป่าบุญมากับลุงหลอดมีลูกเก๋าคน ในบรรดาลูก ๆ ของบ้านนั้นผมสนิทกับพี่ดำมากที่สุด เพราะพี่ดำเป็นคนอารมณ์ดีและมักกระซำเข้าเหย้าผมเล่นอยู่เป็นประจำ วันนี้มีเพียงพี่ดำคนเดียว เพราะคนอื่น ๆ ไปเก็บข้าวของที่หมู่บ้านชายแดนเพื่อย้ายมาอยู่ที่นั่นเช่นเดียวกัน” (เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 110)

จากตัวอย่างข้างต้นพบผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงครอบครัวของป่าบุญมา และลุงหลอด ว่าลูกชายของพวกเขามีลักษณะนิสัยอย่างไร เช่น เป็นคนอารมณ์ดี ซื่อสัตย์ เป็นต้น

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เฒ่าแสน** พบผู้ประพันธ์ใช้โวหารในการบรรยายให้เห็นถึงลักษณะเด่นของตัวละคร ดังความว่า

“...เฒ่าแสนจัดว่าเป็นคนขยันเอาการเอางานอันดับต้นๆ ของหมู่บ้าน กิตติศัพท์ความเอากันเลื่องลือมาตั้งแต่วัยหนุ่มลงมาแล้ว ยายเทียนก็เหมือนกัน นอกจากจะมี

ความสวยงามเป็นทรัพย์สินสมบัติประจำตัวแล้ว ความขยันก็ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเลย ยายเทียนเป็นลูกสาวคนเดียว มีพี่น้องร่วมท้องห้าคน แกเป็นคนเล็กสุด พี่ทั้งสี่คน เป็นชาย ต่างแยกย้ายไปเป็นเขยที่อื่น ตั้งแต่พ่อแม่ตาย พี่ก็จะกลับมาเยี่ยมบ้าน เพียงปีละครั้ง คือ วันมหาสงกรานต์ ร่วมกันสร้างน้ำกระดุกพ่อแม่ในธาตุเท่านั้น ด้วยฐานะทางบ้านไม่ค่อยจะดี โอกาสในการเรียนหนังสือ แยกแค่นั้น ป.4 แต่ในเรื่อง การอ่านการเขียนภาษาไทยนั้น ยายเทียนก็ไม่มีใครเลยในหมู่บ้าน เพราะพ่อ ชดเชยให้โดยการซื้อหนังสือนิทาน นวนิยาย ร้อยแก้ว ร้อยกรอง ฝากลูกสาวคนนี้ เสมอ ๆ ยายเทียนจึงเป็นคนที่เล่านิทานสนุกมาก ๆ...”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 36-37)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงแม่แสนและยายเทียนว่า ทั้งสองเป็นคนขยัน ยายเทียนเป็นผู้หญิงสวย เรียนจบแค่ปอสี่ แต่ยายเทียนก็เป็นคนที่ชอบอ่าน หนังสือประเภทบันเทิงคดีมาก ผู้ประพันธ์มีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ที่บรรยายให้ผู้อ่านได้รู้จัก ตัวละครได้อย่างแยบคายเป็นธรรมชาติ

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** พบผู้ประพันธ์ใช้โวหาร ในการบรรยายถึงตัวละครที่เป็นเด็กในเรื่อง ดังความว่า

“เด็กชายวัยเจ็ดแปดขวบสามคน นุ่งผ้าขาวม้าเดี่ยว ไม่ใส่เสื้อ เดินสวนทางมา ทุกคนเปียกโชก หนาวสั่นจนปากเขียว ฟันในปากกระทบกันกุกกักแต่ยังสนุกสนานกับการใช้กิ่งไม้ค้ำยี่งอกงสาหร่ายที่คลื่นซัดขึ้นมาใหม่ ๆ”

“พวกสูนะ วัน ๆ เล่นแต่ลูกบ้า ไม่รู้จักช่วยพ่อแม่ทำงานทำการบ้างหรือไง ระวังนะ งูพิริงมีบชอบแอบอยู่ใต้กองสาหร่าย มันกัดตายนะจะบอกให้”

(อุดม วิเศษสาร, 2535, หน้า 27-28)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ได้เขียนบรรยายถึงสภาพการแต่งกาย และพฤติกรรมของเด็ก ๆ ที่กำลังเดินหาลูกสะบ้าที่คลื่นซัดขึ้นมาบนฝั่ง เขาแต่เที่ยวเล่นไม่สนใจ ช่วยพ่อแม่ทำงานเลย ทำให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในบรรยายถึงลักษณะพฤติกรรมของเด็ก ๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest** ผู้ประพันธ์ใช้โวหารบรรยายถึงลักษณะของชายลึกลับ ดังความว่า

“...พรานมนก็เพิ่งสังเกตเห็นคนที่เธอไม่เคยสังเกตเห็นมาก่อน เป็นชายวัยกลางคน ผิวคล้ำที่มีหน้าตาเฉยเมย แสงลั่นระริกจากกองไฟคุกรุ่น ส่องให้เห็นใบหน้าแกร่งกร้านของเขาอย่างชัดเจน ในใบหน้าที่สงบเฉยเมยนั้น มีดวงตาที่ส่องประกายเร้นลับ ที่แม้ในตอนนี้จะหรี้แคบจ้องมองกองเพลิงเบื้องหน้า ก็ทำให้คนสังเกตเห็นดวงตาสีเทาใสจางเหมือนกับดวงตาของเสือของแมว”

“ชายผิวคล้ำคนนี้ แต่งกายชุดผ้าดิบสีขาวมอ ๆ เหมือนผู้ทรงศีล ตอนนี่เองที่พรานมนสังเกตเห็นว่า ในเสื้อคอกว้างของแกที่ปลดกระดุมลงมาเผยให้เห็นคอและแผงอกทะมึน มีสร้อยประคำรูปรางประหลาด”

“สร้อยประคำนี้ไม่ต่างจากสร้อยประคำทั่วไป หากแต่ตรงกลางกลับประดับด้วยวัสดุที่เหมือนแกะมาจากงาช้างเก่าหม่น แกะเป็นรูปนิ้วมือเรียวยาวของผู้หญิง นิ้วห้านิ้วนั้นห้อยโตงเตงเหนือหน้าอก รวากับนิ้วมือพลีวโศกของนางรำ ที่แม่ตอนนี่จะดูเหมือนแคววงนึ่งเหมือนลูปคล้ำ แต่ก็พร้อมจะรวบกำ และจิกควัก จิกควักไม่ว่าสิ่งใดตามแต่เจ้าของสร้อยประคำนั้นจะบัญชา”

(เขมวิษ ภัทธานนท์, 2557, หน้า 108-109)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ได้เขียนบรรยายถึงลักษณะท่าทางการแต่งกายของอาจารย์กรด นักสิทธิ์ผู้เชี่ยวชาญการสะกดวิญญาณจากภาคใต้ที่ห้อยสร้อยประคำรูปนิ้วมือเรียวยาวของหญิงสาว ทำให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในการบรรยายเปรียบเทียบถึงลักษณะต่าง ๆ ของอาจารย์กรด ที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** พบผู้ประพันธ์ใช้โวหารในการบรรยายถึงรูปลักษณะของนายอำเภอรวัทศน์ ดังความว่า

“...เขาเป็นชายค่อนข้างหนุ่ม ร่างสูงชะลูดผิวคล้ำ แม้ในขณะที่เขานั่งอยู่ขณะนี้ระดับศรษะของเขาก็ก็นั่งอยู่เหนือกว่าคนอื่น ยิ่งกว่านั้นผมของเขายังช่วยความยาวขึ้นไปอีกไม่ต่ำกว่าสามเซ็นติเมตร เพราะแม้จะใช้น้ำมันใส่ กดลงด้วยหวีเท่าไร เจ้าผมอันมีเส้นใหญ่แข็งก็ไม่ยอมม่นอนลงเหมือนเพื่อนทั้งหลาย เพื่อน ๆ เรียกเขาว่า “นกเอี้ยง” แต่วันนี้กลัวดีได้มีโอกาสเพิ่งพิศเขาอยู่หลายครั้งจนได้สรรพนามใหม่แทนคำว่านกเอี้ยง หากกลับบ้านเมื่อใด “พืล่ายอง” มารดาเลี้ยงของเธอคงจะต้องขบขันเป็นการใหญ่ที่หล่อนได้เตรียมตั้งชื่อใหม่แก่นายอำเภอนี้ว่า “นายม้ามืด” เพราะปากของเขาขึ้นล้ำเกินส่วนโหนกของแก้มออกมาพอ ๆ กับจมูก และเสื้อของเขาก็ยับราวกับว่า

เพิ่งงัดออกมาจากคลังไม้ฉำฉา ดูช่างไม้อินั่งซังชอบที่จะช่วยสังฆารอันไม่น่าดูลงด้วยการตกแต่งสังฆารให้เรียบร้อยแก่กันไปเสียเลย ความจริงวันนี้เขาเป็นเจ้าของงานเต็มทีทีเดียว เขาควรจะต้องตัวให้ประณีตกว่านี้อีกมาก”

(แห ฌ วังน้อย, 2520, หน้า 8-9)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์บรรยายถึงรูปลักษณ์ และการแต่งกายของนายอำเภอ ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในบรรยายโดยให้กุลวดีเป็นผู้บรรยายถึงลักษณะของนายอำเภอรบทิศในเชิงดีที่ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการมองเห็นภาพได้ชัดเจน

1.1.2 บรรยายสถานที่ เป็นการบรรยายถึงสถานที่ ที่ตั้ง ลักษณะเฉพาะ และบรรยากาศแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา** ผู้ประพันธ์ใช้โวหารในการบรรยายถึงเถียงนาของป้า ดังความว่า

“เถียงนาของป้าจะมุงด้วยดัดบหญ้าคาเหมือนกับเถียงนาทั่วไป แต่มันช่างดูใหญ่โตโอโถงจนน่าจะเรียกว่าบ้านมากกว่า เพราะมีห้องขนาดใหญ่ถึงห้าห้อง และยังมีห้องครัวยื่นออกไปด้านข้างอีก ครึ่งหนึ่งของใต้ถุนเป็นที่เก็บสุมไก่ สุมปลา ไช้ ช้องเข่ง และแห ที่ต่างห้อยอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนอีกครึ่งหนึ่งสงวนไว้ผูกวัวที่มีอยู่สิบกว่าตัว วัวและเกวียนที่พอนำมาใช้งานก็เป็นของป้าด้วย”

(เขาวลิต ชันคำ, 2520, หน้า 4)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ได้เขียนบรรยายถึงลักษณะของเถียงนาว่าประกอบไปด้วย ห้องนอน ห้องครัว และอุปกรณ์ที่เก็บไว้ภายในกระท่อมซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการหาปลา เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในการบรรยายถึงเถียงนาที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจน

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เต่าแสน** ผู้ประพันธ์ใช้โวหารในการบรรยายถึงลักษณะเด่นของตัวละครในเรื่อง ดังความว่า

“บริเวณพื้นที่ป่าชายฝั่งพอมีความโปร่ง ไม้ไม้ขึ้นแออัดเพราะส่วนหนึ่งถูกตัดมาทำเป็นไม้พื้นเผาศพ บางจุดถูกตัดโค่นทิ้งเพื่อขุดหลุมฝังศพและทำป้ายชื่อปักหลุมญาติพี่น้องก็จะมาทำความสะอาดพื้นที่บริเวณหลุมฝังศพบ้างเป็นครั้งคราว

“บ่อกุ้งขนาดสี่ไร่สองบ่อติดกันเสร็จเรียบร้อยลง ทั้งการติดตั้งท่อสูบน้ำเค็ม จากทะเล ท่อสูบน้ำจืดจากคลอง ท่อระบายน้ำเสียลงทะเล กังหันไฟฟ้าสำหรับตีน้ำ เพิ่มอากาศในบ่อกุ้ง หลอดไฟนีออนติดรอบบ่อเป็นช่วง ๆ สว่างทั้งคืน เพื่อป้องกันขโมย และป้องกันไม่ให้กุ้งลอยตัวติดขึ้นจากบ่อเมื่อมีความมืด ลูกกุ้งเล็ก ๆ เท่าเส้นด้าย หลายแสนตัวถูกปล่อยลงบ่อ มันกระจายจมหายลงไปใต้น้ำอย่างรวดเร็ว”

(อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 91)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์บรรยายถึงบ่อกุ้ง การเตรียมสถานที่ เพื่อเลี้ยงกุ้ง รวมไปถึงจนถึงการดูแลกุ้ง ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในการบรรยายได้อย่างละเอียดถึงวิธีการ หรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการเลี้ยงกุ้ง

1.1.3 บรรยายสิ่งของหรือสัตว์ เป็นการบรรยายถึงชื่อ ลักษณะเด่น ประโยชน์ หรือบรรยายว่า สัตว์หรือสิ่งนั้นอยู่ที่ไหน อยู่ในลักษณะใด ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้ประพันธ์ใช้โวหาร ในการบรรยายถึง ดังความว่า

“คุณย่าทั้งเสียงตอนท้ายอย่างดำหนิ ใช้ช้อนตักหมากในครกทองเหลืองใส่ปาก ค้นหาอะไรจุกจิกในเชี่ยนหมาก ซึ่งเป็นเชี่ยนทองเหลืองอย่างโบราณเปิดได้เป็นสองชั้น ชั้นล่างใส่ของหลายชนิด ตั้งแต่ถ้ำยาอม หลอดด้าย เข็มเย็บผ้าเสียบ ชี้ผึ้ง ปลอกนิ้วมือ สำหรับเย็บผ้า มีดเก่า ๆ สองเล่ม ชั้นบนเป็นเครื่องประกอบของหมากทุกอย่าง ทุกอย่าง เก่าแก่สมแก่ตัวเชี่ยนหมากซึ่งดำจนไม่เห็นสีเหลืองของทองเหลือง ทั้งมีปูนติดเป็น คราบโดยทั่วไป”

(แห ณ วังน้อย, 2520, หน้า 43)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์บรรยายถึงเชี่ยนหมากทองเหลืองของคุณย่า ซึ่งผู้ประพันธ์บรรยายได้อย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านทราบว่าในเชี่ยนหมากมีสิ่งของหลายอย่างในนั้น

ผลการศึกษาด้านวรรณศิลป์เกี่ยวกับบรรยายโวหารในนวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย จากตัวอย่างที่ยกมา กล่าวได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้บรรยายโวหารที่แสดงให้เห็นถึง ความสามารถในการบรรยาย ไม่ว่าจะเขียน บรรยายบุคคล บรรยายสถานที่ และบรรยาย สิ่งของต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพไปพร้อม ๆ กัน ในขณะที่อ่านเนื้อเรื่องได้อย่าง ชัดเจน และสร้างความน่าสนใจให้กับเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

1.2 พรรณนาโวหาร เป็นการใช้โวหารที่ต้องใช้ชั้นเชิงทางวรรณศิลป์มากกว่าบรรยายโวหาร กล่าวคือ พรรณนาโวหารเป็นการเขียนแสดงรายละเอียดอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อรำพึงรำพันความรู้สึก อารมณ์ หรือมุ่งแสดงให้ผู้อ่านผู้ฟังนึกคิดจินตนาการเห็นภาพ แสง สี เสียง เกิดความประทับใจ ซาบซึ้งใจ และเกิดอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่า ผู้ประพันธ์มีการใช้พรรณนาโวหาร ซึ่งจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ พรรณนาภาพ และพรรณนาอารมณ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 พรรณนาภาพ เป็นการพรรณนาบุคลิกภาพลักษณะของตัวละคร การพรรณนาความงามของฉาก สภาพแวดล้อม ธรรมชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในเรื่องให้ผู้อ่านได้เห็นความงามเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารเพื่อพรรณนาภาพยามเช้าขณะที่ย่ำวงและแม่วันเดินทางไปรับจ้างช่วยงานบ้าน นายอกรซัง ผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารกล่าวถึงบรรยากาศโดยรอบไม่ว่าจะเป็นแสงแดดอ่อนยามเช้า บริเวณป่าชายเลนที่มีพุ่มไม้สีเขียว ดอกไม้สีเหลือง ตลอดจนสองข้างทางที่สองย่าหลานเดินผ่าน ดังความว่า

“สองคนย่าหลานเดินตามกันไปบนสะพานไม้ที่ทอดยาว ขณะนั้นท้องฟ้าสว่างแล้ว แสงอ่อนอุ่นของยามเช้าจึงสาดให้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ ตัวชัดเจน...มองเห็นพื้นซึ่งเป็นโคลนเลนสีเทาอยู่ต่ำลงไปจากพื้นสะพานที่เดินอยู่นี้ราว ๆ วาเศษ

สองข้างทางคือสีเขียวทึบของป่าชายเลน ต้นแสมที่แตกใบเป็นพุ่มแซมด้วยดอกเล็กจิ๋วสีเหลืองทองซึ่งจะกลายเป็นเมล็ดสีเขียวรูปร่างคล้ายเมล็ดบัวในไม่ช้า ลึกเข้าไปเป็นต้นโกงกางที่หยัดหยิ่งต้นขึ้นสูง ปล่อยให้รากหยั่งลงดินเลน ใบสีเขียวเข้มเป็นมันแผ่กว้างให้ร่มเงา”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 15)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารเพื่อพรรณนาภาพของแม่ คำอ้าย และน้องที่พากันเดินทางกลับบ้านในขณะที่ดวงตะวันกำลังจะลับขอบฟ้า และพรรณนาภาพการเวียนเทียน ซึ่งผู้ประพันธ์พรรณนาภาพได้อย่างชัดเจน รวมไปถึงแสง สี เสียง กลิ่น ดังความว่า

“ดวงตะวันกำลังลับทิวทุ่ง ใบกงอ่อนโบกไหวให้แสงตะวันที่กำลังจางหายลง
ทุกขณะ คำอ่ำกับน้องชายนั่งอยู่บนหลังควาย เตரியมกลับเข้าหมู่บ้าน แม่ซึ่งหาบ
น้องเล็กและของกิน เหลือบเห็นความผิดปกติที่หลังของควายหลอย ก็ร้องถามขึ้น
ด้วยสีหน้าตกใจ”

“เดือนเหลืองนวลลอยเด่นพาเย็นตาเย็นใจ ลมหนาวพัดมาไหว ๆ โคมไฟจาก
วัดอื่นลอยวิบ ๆ วับ ๆ ผ่านน่านฟ้า เสียงพลุดังข้ามป่าสะเทือนก้องมาไม่ขาดระยะ
การเวียนเทียนเริ่มขึ้น แสงเทียนไหววูบ แสงธูปแดงฮุน ๆ ฮิ้น ๆ กลิ่นเปลือกมะพร้าว
และยางบงหอมตลบอบอวลขณะเดินเวียนรอบกุฏิ...”

(ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 12, 34)

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก**
Vertigo Forest พบว่า ผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารเพื่อพรรณนาภาพของความลึกและมีด
ของเหว และป่าที่เต็มไปด้วยไม้ใหญ่ที่มีใบหนาปกคลุมจนแสงลอดผ่านได้แค่เป็นเส้นริ้วเล็ก ๆ
เท่านั้น ดังความว่า

“เบื้องล่างผาเป็นเหวลึกที่ยาวไกลจนแทบมองไม่เห็นก้นเหว เหาที่เห็นได้ตอนนี้
มีแต่ความมืดของก้นเหว”

“ที่นี่เป็นป่าที่เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ขึ้นสูงหนา ใบของมันแผ่กระจายปิดท้องฟ้า
จนเกือบมืดทึบ มีเพียงแสงที่ส่องกระทบละอองฝุ่นบางเบา ลำแสงของแดดตกเป็น
เส้นละเอียดเล็กแคบเห็นเป็นริ้ว ๆ ระยิบระยับ พอเงยหน้าขึ้นไปก็เห็นแต่ใบไม้มีดหนา”

(เขมวิช ภัฏคานนท์, 2557, หน้า 128, 138)

และยังพบว่านวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้ประพันธ์ใช้
พรรณนาโวหารเพื่อพรรณนาภาพให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ระดับประดาไปด้วยโคมไฟ กระจาด
ห้อยย้อยบนเพดาน เสียงดนตรีในบ้านของนายบรรจง อีกตอนหนึ่งในเรื่องคือภาพการนั่งเรือ
ล่องแม่น้ำ ที่ผู้ประพันธ์พรรณนาถึงบ้านเรือนริมน้ำ ดังความว่า

“...ครั้นแล้วในห้องโถงนั้นทั้งามด้วยโคมไฟระย้า ตามมุมห้อง กลางเพดานมีซุ้มดอกไม้และพวงลูกสวรรค์หลากสี กระจาดพริ้วดาตาศไปตามเพดานห้อยย้อยไปรวมกันตามฝาบ้าน พื้นมันวาววับ คนตรีจัดเก้าอี้ขึ้นที่ระเบียง นักดนตรีคณะศิลปมารวมกับวงตำรวจ ทำให้ใคร ๆ หวังไว้ว่าจะเพิ่มความดีศักดิ์อีกทวีคูณ...”

“...เรื่อล่องละลิวฝ่ากระแส น้ำมาอย่างเอื่อย ๆ ผ่านชนบทที่ไกลความเจริญไปทุกที บางแห่งมีบ้านหลังคาจากที่ทำหลังคาสูงชะลูดเป็นเรือนแฝดสมัยโบราณ บางแห่งเป็นต้นไม้ทึบ บางแห่งเห็นทุ่งนาโล่ง อากาศยามเช้าเย็นสบาย...”

(แห ฅ วังน้อย, 2520, หน้า 132, 183)

นอกจากนวนิยายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบว่า นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** ผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารเพื่อพรรณนาภาพให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการมองเห็นภาพและสีของสิ่งต่าง ๆ ของฉากในนวนิยาย เช่น น้ำทะเล เมฆ ควันไฟ ช้างขาว รวมถึงเสียงของนก และกลิ่นเหม็นของน้ำเน่าในบ่อกุง เป็นต้น ดังความว่า

“เมื่อหน้ามรสุมอันยาวนานผ่านพ้นไป ท้องฟ้ากลับกลายเป็นสีน้ำเงินแจ่มใส ผืนทะเลสีครามราบเรียบ ส่งประกายสีเงินระยิบระยับกลางแสงแดด...”

“เช้าวันนั้นท้องฟ้าสดใส ลมทุ่งเกือบหยุดนิ่ง ปุยเมฆสีขาวลอยพ่องตัดกับท้องฟ้าสีน้ำทะเลลึกที่อยู่สูงขึ้นไป ทุ่งนาหลังฤดูเก็บเกี่ยวที่ยังไม่ได้ขุดบ่อกุง เต็มไปด้วยสีน้ำตาลของช้างขาว ควันไฟสีเทาจากการเผาช้างขาวให้เป็นปุ๋ยในฤดูการทำนาปีต่อไป ลอยเป็นลำขึ้นสู่ท้องฟ้าจากที่นาหลาย ๆ แปลง ผุ่งนกเปล้าร้องเสียงพราว โฉบไปมา จับตักแตนที่บินหนีเปลวไฟ”

“น้ำในบ่อกุงเปลี่ยนสภาพเป็นดำคล้ำเช่นเดียวกับน้ำทะเล บ่อกุงกลายเป็นที่ขังน้ำเน่า ฟองน้ำเดือดพล่าน ส่งกลิ่นเหม็นเน่าเหมือนซากศพ กุงในบ่อติดตัวขึ้นมา กระเสือกกระสนตายทับถมกันบนคันบ่อ”

(อุดม วิเศษสาทร, 2535, หน้า 34, 89, 116)

1.2.2 พรรณนาอารมณ์ เป็นการพรรณนาในเชิงนามธรรม ได้แก่ อารมณ์ความรู้สึกอันเกิดจากภาวะที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบจิตใจ เกิดเป็นอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้น เช่น อารมณ์รัก โกรธ หึงหวง เศร้าเสียใจ เพื่อทำให้ตัวละครในนวนิยายมีความสมจริงยิ่งขึ้น เช่น นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** พบผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหาร

ในการพรรณนาถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่เสียใจเกี่ยวกับการจากไปของนางสนมคนแรกชื่อ มะไฟ ที่ถูกทำโทษด้วยการถ่วงน้ำจนเสียชีวิต ทำให้ผู้อ่านจินตนาการเห็นภาพคล้ายตามอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร ดังความว่า

“ตึกตื่นแล้ว พระญาผาสุริยานั่งอยู่คนเดียวในเต็น สีซอพุงตอ หน้ามิ่ง แต่พรมนิ้วพลั่วลงไปสายซอทั้งสามสาย เสียงซอออดอ้อนโอดเอื้อน สั่นสะเทือนไปทั่วคุ่มหลวง” (บันเทิง รุ่งเช้า, 2556, หน้า 410)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** พบผู้ประพันธ์ ใช้พรรณนาโวหารในการพรรณนาถึงอารมณ์ ความรู้สึกของมาเมฆที่คิดถึงแม่คุณ (ยายสายทอง) ที่ได้จากไปชั่วนิรันดร์

“ขณะนั่งอยู่หน้ามื่ออาหารในโลกใบใหม่ มาเมฆไม่สามารถสกัดกั้นน้ำตาที่เอ่อคลอออกมาได้ เมื่อหวนคะนึงถึงท่อข้าวของแม่คุณ เพราะเขายังสามารถจดจำถึงรสและกลิ่นของมันได้อย่างขึ้นใจ

แม่คุณได้จากเขาไปในวันหนึ่งอย่างเงียบงัน หลังจากทอดกายลงนอนพักจากการงานอันเหน็ดเหนื่อยด้วยดวงตาที่หลับปริ้มและปรากฏรอยหยักยิ้มที่มุมปาก มองดูราวกับดวงพักตร์ของพระพุทธรูปในโบสถ์ จากไปในวันที่ฝูงผีเสื้อสีขาวได้ปรากฏตัวขึ้นมากมายผิดปกติ พวกมันพากันบินว่่ายว่อนอยู่ในเวียงอากาศไหว ๆ และรายรอบตัวของผู้ที่หลับลงเป็นนิรันดร์”

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 241)

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เฒ่าแสน** พบผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารในการพรรณนาถึงอารมณ์ความรู้สึกของเด็กชายช่างที่ร้องไห้เสียใจเมื่อทราบข่าวการเสียชีวิตของเฒ่าแสนตาอันเป็นที่รักยิ่ง ดังความว่า

“คนส่งข่าวกลับไปก่อนฟ้าสว่าง ยายกลับเข้าที่นอน ความมืดเข้าปกคลุมทั่วบริเวณ ลมกระโชกแรงสาดซัดผนังบ้านดังซ่า ๆ บางคราวก็ได้ยินเสียงพุ่มใบหนาของละมุดพาดเข้ากับราวบันไดและผนังห้องน้ำ ช่างยกมือขึ้นปาดน้ำตาที่ล้นทะลักออกจากบ่า ราวกับเขื่อนแตก ใจสั่นหวิว ๆ คล้ายกำลังจะแตกสลายไปกับกระแสลมแรงที่ยังคงโอดแล่นย่ำไปไกลอรุณ”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 266)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** พบผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารในการพรรณนาถึงความรู้สึกตกใจกลัว เสียขวัญ และร้องไห้ที่พอมีอาการชักรเพราะกลัวว่าพอจะจากไป ดังความว่า

“พอจำ ออย่าจากหนูไป! หนูจะอยู่กับใคร ฮือ ๆ!” นางรำพัน

ทุกคนตกใจ ร้อนใจ เสียขวัญและกลัวเหลือเกินว่าพอจะจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นระบายออกมาเป็นเสียงร่ำไห้ น้ำตาถูกกลืนออกมาไม่ขาดสาย แม้จะเป็นช่วงเวลาแค่เพียงไม่ถึงยี่สิบนาทีแต่รู้สึกนานชั่วกัลป์” (เซาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 95)

นอกจากนวนิยายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest** ผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารเพื่อพรรณนาอารมณ์ให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึกโกรธของเป๊ะเจียงที่ไม่สามารถนำเอาพระพุทธรูปทองคำออกมาจากถ้ำได้ ดังความว่า

“แต่ทันใดที่พระพุทธรูปทองคำองค์แรกถูกยกออกจากที่ตั้ง เป๊ะเจียงก็รู้สึกเหมือนกับพื้นดินรอบตัวเขาถูกเขยาลั่นคลอน ถึงแม้มือจะกำยึดองค์พระอยู่แนบแน่นก็พบว่าตัวถูกกระชากให้ล้มกระแทกลงบนพื้น จนองค์พระพุทธรูปที่กำลังอยู่ต่อหน้ามือกระเด็นออกไป ล้วนเปลวคบไฟที่เคยสว่างไสวบ้าง บัดนี้ก็กลับมอดไหม้มีตมิดในความมืดจะมองไปทางไหนก็เหมือนกับมองไปที่เดิม

พระของกู! พระของกู! เป๊ะเจียงเงยหน้าตะโกนในความมืดอย่างคับแค้นใจ ตะโกนซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนความโกรธกลายเป็นความเศร้า จนอดไม่ได้ที่จะต้องร่ำไห้ร่ำร้องอย่างสิ้นหวัง”

(เขมวิช ภั้งคานนท์, 2557, หน้า 83-84)

ผลการศึกษาด้านวรรณศิลป์เกี่ยวกับพรรณนาโวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย จากตัวอย่างที่ยกมากล่าวได้ว่าผู้ประพันธ์มีความสามารถในการพรรณนา ได้แก่ พรรณนาภาพ และพรรณนาอารมณ์ เห็นได้จากโวหารที่ใช้กล่าวถึงเรื่องราว สถานที่ บุคคล สิ่งของ หรืออารมณ์อย่างละเอียด สอดแทรกอารมณ์ ความรู้สึกลงไปเพื่อโน้มน้าวใจ ให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ เกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย ใช้พรรณนาโวหารในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน

1.3 เทศนาโวหาร คือ การอธิบายความโดยมีเจตนาเพื่อสั่งสอน อบรม ดัดเตือน แนะนำให้ผู้อ่านผู้ฟังเห็นจริง เชื่อถือ โดยการยกเหตุผลมาอ้าง นำหลักฐานมาประกอบให้เห็นจริง

ซึ่งเทศนาโวหารมุ่งโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม ชักจูงใจโดยตัวอย่าง ข้อมูล ข้อเท็จจริง สุภาพิต คติธรรมและลัทธิธรรมต่าง ๆ มาแสดง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่กระจ่างจนยอมรับ มีความเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตาม โวหารประเภทนี้มักใช้ในการให้โอวาท อบรมสั่งสอน อธิบายหลักธรรม และคำชี้แจงเหตุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งการใช้เทศนาโวหารควรใช้ถ้อยคำ ภาษาให้เหมาะสมกับผู้อ่าน ใช้ถ้อยคำในการชี้แจงเหตุผลที่กล่าวถึง ให้แจ่มแจ้งชัดเจน เช่น นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์ใช้เทศนาโวหารในการสั่งสอน อบรม และตักเตือนของยายทองคำเมียบของตาชุกชาย ที่เตือนสติท่านต้องเกี่ยวกับการครองคู่ว่า ห้ามทำผิดประเพณี และเกี่ยวกับคำสอนของน้ำเตียนพี่เลี้ยงที่ดูแลขวัญข้าวเรื่องการทำความดี ดังความว่า

“ถ้าชอบกันจริงก็สู้ขอกันให้เรียบร้อยนะ อย่าทำผิดประเพณี”

แล้วหลอนก็เอามือวางบนตักของเชษฐาขาว “จริงแล้วที่น้ำเตียนไหว้พระขอให้ คุณพระคุณเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองทุกคนที่น้ำเตียนรัก มีศักดิ์ ขวัญข้าวกับ มีสินนั้น กินเวลามากทุกคืนกว่าน้ำเตียนจะได้นอน! เวลานี้ก็แลท่าว่าข้าวจะหมดทุกซ์ หมดโคกลิ่นเคราะห์ไปได้เปลาะใหญ่ แต่ชีวิตเป็นของไม่แน่นอน ทำความดีเอาไว้ ให้มากเตอะ รักษาเนื้อรักษาตัวเอาไว้ หากน้ำเตียนดอยแล้ว ก็จะมีใครมากกราบไหว้ ขอให้พระคุ้มครองข้าว” เตือนยกมือลูบผมของหลอน

(นราวดี, 2559, หน้า 119,403)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** พบผู้ประพันธ์ใช้เทศนาโวหารเกี่ยวกับการสั่งสอน และตักเตือนของลำยองที่มีต่อกุลวดีเกี่ยวกับการควบคุม อารมณ์โกรธ ดังความว่า

“กุล...” ลำยองพูดเสียงแผ่วเบาเหมือนสอนตัวเองไปด้วย “การที่จะไปเที่ยวว่า ใครเขาอย่างผลิผลามนะไม่ควร เขาอาจไม่ตั้งใจจะให้กุลผิดหวังก็ได้ การที่กุลจะ เสียเวลาแต่งตัวเสียความตั้งใจไปบ้าง คงไม่เป็นอะไร ถ้าเราเข้าใจเขาดี ถ้าวันชัยขึ้นไม่ กระตือรือร้นเรื่องการงาน เขาอาจไม่ได้ความดีความชอบอะไรในปีนี้ได้เพราะผู้กำกับ พิชิตคนนี่ ใคร ๆ ก็รู้ว่าแกใจดีชอบลูบน้องที่ขยัน ถ้าลงแกดิวันชัยละก็หมายความว่า ต้องบกพร่องไม่น้อย กุลต้องอดทน อดกลั้นไม่ควรโกรธก็อย่าโกรธ อย่าให้เขาเอือมระอา

เสียแต่เดี๋ยวนี้ เราเป็นลูกผู้หญิงถ้าเกิดการเลิกร่างกันใคร ๆ เขาจะติเราได้ ปล่อยให้เขาทำงานเถอะคืนนี้ ถอดเครื่องแต่งตัวอาบน้ำเสียดีกว่า”

(แซ ธ วังน้อย, 2520, หน้า 286)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคโวหาร ผู้ประพันธ์เขียนให้ตัวละคร ยายคำแปงใช้สำนวนมากกล่าวสั่งสอน และตักเตือนปิมปากับสี่มอยให้รู้จักบุญคุณคน และต้องรู้จักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังความว่า

“...โบราณว่าไว้ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก ปิมปา อีน้ำอุ่นเรือนมีบุญคุณ หื้อกินนมแต่อ่อนแต่อกจะทำดีกับลูกเพียบได้ อันว่าบุญคุณคนนั้นมันชดใช้บ่มีวันจาง คนเราต้องมีความกตัญญูรู้คุณ ปิมปาจำไว้แม่ตายเพื่อลูกอยู่ สู้ต้องทำความดีชดใช้กับบาปกรรมที่มันติดตวยมาแต่เบื้องหลัง สี่มอยกับปิมปาเฮ้ย ที่ข้าจะตีนี้ บ่ใช้ว่าข้าเกลียดชัง ข้าตีเพราะข้ารักลูกหลานข้า ข้าบ่อยากหื้อไผ่ว่า ลูกหลานข้าเป็นคนบ่ดี บ่รู้คุณคน” ยายคำแปงกัดฟัน ฟาดก้นคนละสามที

ยายคำแปงให้ปิมปาเอาแกงไปให้อุ่นเรือน แกงอะไรดีแกงอะไรอร่อย ยายก็แกงเพื่อคนบ้านใต้ ยายว่า “ต้นกล้วยค้ำงาม งามค้ำต้นกล้วย” เพื่อนช่วยเรา เราช่วยเพื่อน

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 87, 94)

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** พบผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคโวหาร โดยผู้ประพันธ์เขียนให้ตัวละคร คือ หลวงพ่อเคนกล่าวสั่งสอนตักเตือนเด็กนักเรียนที่มาเรียนโรงเรียนวัดว่า ไม่ควรลักขโมย ทำผิดก็ให้ยอมรับผิด ดังความว่า

“แล้วบักน้อยนี้ไปลักขโมยมะขามหวานของตาสินแมนบ่” หลวงพ่อถามเด็กคนสุดท้าย

“แมน ผมอยากกิน” เด็กนั้นว่าแล้วก้มหน้า

หลวงพ่อดินเอามือไขว้หลังเดินไปมาครู่หนึ่ง แล้วพูดต้ง ๆ ว่า การไปลักของเขาโดยเจ้าของไม่ให้มันเป็นบาป มันจะเสียชื่อถึงพ่อแม่ว่าลูกใครหลานใคร และการไปปล้นสาวไร่สี่ลิ้มก็เป็นบาป จะเรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน ๆ ส่วนเด็กที่ถ่ายเรียรดก็ถือว่ามีความผิด ทั้ง ๆ ที่ครูบอกไว้แล้วตอนเช้า และคนที่ทำกระบวยตักน้ำหล่นแตกก็ถือว่าเป็นคนไม่รอบคอบ ใหญ่ขึ้นมาจะเป็นคนทุกข์ยาก

“वादได้ดีทุกคน ของเด็กชายจันดีก็ใช้ได้ แต่ว่าครูปลอมลงไปถือว่ามีผิด ผิดที่ท่าเกินครูสั่ง ยอมรับผิด”

“ยอมครับ” จันดีว่าเสียงฉะฉาน

“ดีแล้ว ทำผิดต้องรับผิด แต่จะต้องทำโทษให้วาดใหม่สี่รูป”

(คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 81-82)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** พบผู้ประพันธ์ใช้ เทคนิคโวหาร โดยผู้ประพันธ์เขียนให้ตัวละคร คือ แม่วันและกล่าวเตือนสติพ่อเพชรน้องชาย ต่างมารดาของพ่อเทิด กรณีแห่งคุณกรณีจนเสียชีวิตในงานกองข้าว ดังความว่า

“เจ็บแล้วรู้จักอดทนก็ดีแล้ว แต่จะดีกว่านี้ถ้าเจ็บแล้วรู้จักจำ!”

“พี่เทิดพูดถูกแล้วนะ พ่อเพชร ที่ว่าให้จำก็หมายถึงว่าให้จำเอาเหตุการณ์ครั้งนี้ ไว้เป็นบทเรียน...จะยิ่งดีที่สุดถ้าพ่อเพชรรอดออกไปได้ในวันนี้ แล้วทำวันหน้าให้ดีกว่าเดิม ให้ถือเสียว่าวันนี้คือวันที่พ่อเพชรจะตั้งต้นชีวิตใหม่” แม่วันแนะได้อย่าง แนบเนียนงดงามยิ่งนัก

“อดทนให้มาก คิดให้ได้ว่าความลำบากความว้าเหวที่จะต้องอยู่ห่างบ้าน ห่างที่ห่างน้อง คือ การไกลโทษที่พ่อเพชรไปคร่าชีวิตคนอื่นเขา และจะดีขึ้นอีกถ้าพ่อเพชร จะบวช...”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 372)

นอกจากนวนิยายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบว่านวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เรื่อง **รถไฟเที่ยวสุดทายเป็นจากพญาตองซู** ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคโวหารเช่นกัน โดยให้ข้อคิดเรื่อง การเกิดและความตาย ดังความว่า

“ความตายอาจสามารถลบล้างเรื่องราวต่าง ๆ ได้ แต่การเกิดใหม่ไม่สามารถ ทดแทนสิ่งที่เสียไปได้” (สุมาตกร ภูลาวยาว, 2564, หน้า 187)

ผลการศึกษาด้านวรรณศิลป์เกี่ยวกับเทคนิคโวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นถึงความสามารถความเชี่ยวชาญในการเขียนนวนิยาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกสรรคำและโวหารมาใช้เพื่อสื่อความหมายเพื่อให้เรื่องราวที่นำมา กล่าวอ้างน่าเชื่อถือ ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามกับตัวอย่าง ให้ข้อมูลและข้อเท็จจริง กล่าวอ้างสุภาพ

คติธรรมและสัจธรรมต่าง ๆ มาแสดง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่กระจ่างจนยอมรับ มีความเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตาม และสามารถนำไปใช้เป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิตได้

1.4 สาธกโวหาร เป็นชั้นเชิงในการยกเรื่องราวมาเป็นตัวอย่างประกอบ ตัวอย่างที่ยกมาประกอบอาจมาจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต เรื่องที่พิสูจน์แล้วว่าจริง เรื่องราวของบุคคลสำคัญ ชาว หรือเหตุการณ์ เพื่อช่วยเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจ และเชื่อถือเป็นสำคัญ เช่น นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ผู้ประพันธ์ให้ตัวละคร คือ พ่อหมอดวงดีบอกกล่าวสั่งสอนสีมอยและปิมปา ด้วยการให้ปิมปาอ่านคำวพระยาพรหม เพื่อต้องการจะสอนให้รู้ว่า คนเรานั้นยอมมีบาปกรรมเก่าติดตัวมาตั้งแต่ชาติที่แล้ว ถ้าอยากได้บุญต้องสร้างสมเอาเอง ดังความว่า

“พ่อหมอ พ่อหมอเมื่อบุญหื้อข้าตวย ยะหยั่งข้าบเคยทำบาปเลยพ่อข้าก็บมีแม่ข้าก็บมี” ปิมปาขอ

“ข้าก็ขอบุญเมื่อตวย ข้าบเคยทำบาป ยะหยั่งพ่อบือกเป็นชี้เหล่าตีแม่กับตัวข้าจนแม่ทนบไหว ต้องฆ่าพ่อตาย” สีมอยขอตวย

“สีมอย ปิมปา บุญนั้นเราต้องสร้างสมเอง ขอขันบได้ ชาตินี้สูช่าบทำบาปแต่คนเรานั้นมีบาปกรรมเก่าติดตัวมาตั้งแต่ชาติที่แล้ว สูเปิดพับสาอ่านคำวพระยาพรหมให้ข้าฟังสิ ปิมปา” พ่อหมอดวงดีบให้ปิมปาอ่าน

“บได้ทำสัง เป็นกรรมบาปกกล้า หื้อเป็นเวรหาหนองพะ ภาว่าบุพเพ ปางหลังภาวะ รอยว้าข้าทำมา ได้เอาลูกนก พรากแม่มาตา หื้อเจียนจากคลา รังนอนบอนเล่นกรรมสยอง ครอบคืบสายเส้น เถิงเติงชายชาตินี้ ผิบมี ดังอันกล่าวชี้ รอยกรรมแต่งสร้างพามัว บังตอบทำ ไคว่ทันถึงตัว ฤาได้ชายงัว พลัดแม่มยามน้อย ลูกงัวใจหมอง ร้อนรนอ่อนอ้อย อยากนบอรั้งอง กรรมสยองหื้อข้าพลัดน้อง สายที่ข้องลำควน”

“คนเรามีกรรมเก่าทุกคน ถ้าบมีกรรมเก่ากอบต้องเกิดมาเป็นคน เกิดเป็นเทวบุตร เทวดา เป็นพระอริยะไปแล้ว ปิมปากับสีมอยเอ๋ย เกิดมาแล้วต้องทำความดี ความดีที่ทำนั้นมันอยู่กลางใจถึงใครบรูบหัน ตัวเราเองก็ต้องรู้ต้องหัน เทวบุตรเทวดาเองก็ต้องรู้ต้องหัน ผลบุญนั้นแหละจะกลับมาปกป้องคุ้มครองตัวเรา” พ่อหมอสั่งสอน

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 78-79)

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** พบผู้ประพันธ์ใช้สาธกโวหาร โดยผู้ประพันธ์เขียนให้ตัวละคร ยกเอาคำพระมาสอนเกี่ยวกับการรู้จักดูแลสุขภาพให้ห่างไกลจากโรคภัยทั้งปวง ดังความว่า

“...พ่อสั่งให้เจ้ก้อกับขวัญตาเอาถุงพลาสติกที่เขาใส่โอเลี้ยงแล้วทิ้งตามข้างทางนั่นแหละ สวมมือเสียก่อน พิชยาจะได้ไม่ซึมเข้าตัว พ่อผมรู้หลักอนามัยไม่น้อยนะครึบ แกสอนว่ากันไว้ดีกว่าแก้ ใครจะว่ายังงั้นอย่าไปสนใจ เราชักษาชีวิตและร่างกายของเราเอาไว้ไม่ให้เจ็บไข้ได้นั้นเป็นของประเสริฐกว่าสิ่งใด พระท่านสอนว่าความไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ”

(กาญจนา นาคินทร์, 2520, หน้า 76-77)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง **ลูกชาวนา** พบผู้ประพันธ์ใช้สาธกโวหาร โดยผู้ประพันธ์เขียนให้พ่อสอนน้อยเกี่ยวกับอาหารในธรรมชาติ หากจะใช้อะไร จงระวังให้มาก ต้องคำนึงถึงการหมดไปของมันด้วย ดังนั้นต้องรู้จักบริโภคอย่างคุ้มค่าที่สุด ดังความว่า

“ทุกอย่างที่เรากินเป็นอาหารใช้ว่าจะมีมากมายให้เราได้กินตลอดไปหรือกินจนลูกสิ่งที่อยู่บนธรรมชาติ มีเกิดมีดับและหมดไปได้ อย่าได้วางใจเสียว ลองคิดดูนะ หากเราจับกินหมดในคืนนี้ มันไม่มีโอกาสได้วางไข่ แล้วปีต่อไป จะมีกินให้เราอีกไหม” พ่อหยุดกลืนน้ำลาย แต่ผมถามขึ้นว่า

“หมดจริงหรือพ่อ กบตั้งมากมายขนาดนี้”

“ฮือ จริง พ่อจะยกตัวอย่างให้ฟังนะ เมื่อก่อน ในป่าใกล้ชายแดนแถว ๆ บ้านปู่จะมีเนื้อทราย เนื้อสมันเยอะเยอะ แต่ต่อมาต่างคนต่างล่ากินกันอย่างไม่บันยะบันยัง ตอนนี้เป็นไงล่ะ สัตว์พันธุ์ไปหมดแล้ว นี่เป็นสิ่งที่พ่อตระหนักรู้ ไม่อยากให้คุณเป็นผู้ทำลายเหมือนคนอื่น ๆ จะใช้อะไรจากธรรมชาติจงระวังให้มาก คำนึงถึงการหมดไปของมันด้วย”

“ครับพ่อ” ผมรับคำ ทั้งที่เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง

(เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 43)

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเซ็น** พบผู้ประพันธ์ใช้ สาทกโวหาร โดยผู้ประพันธ์เขียนให้ตัวละคร คือ พ่อครูที่ทุกคนเคารพนับถือกล่าวถึงความอุดม สมบูรณ์ของหมู่บ้านเมื่อก่อน เปรียบเทียบกันตอนนี้ คือแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เดียวนี้หมู่บ้าน กำลังถูกทอดทิ้ง หลายคนขาย หรือทิ้งที่นาให้รกร้าง ไปรับจ้างทำงานในเมือง ถ้าทุกคนทำแบบนี้ บ้านท่าเซ็นจะต้องกลายเป็นหมู่บ้านร้าง ไม่ต่างอะไรกับคนที่ถูกปล่อยให้ป่วยตาย ดังความว่า

“มันน่าอายนะ อายนุ้ย” พ่อครูถอนใจ “บ้านท่าเซ็นมีทั้งคลอง ทั้งเล ที่นา แต่หลายคนกลับทิ้ง ไปเป็นลูกจ้างในเมือง หมู่บ้านเราเดี๋ยวนี้เหมือนคนเจ็บหนัก ใกล้ตาย”

“ไม่ใช่คน หรือวัวควาย จะเจ็บป่วยตายได้ยังไงกัน พ่อครู?”

“ได้ซี! คน สัตว์ ยังเจ็บป่วยได้ ตายได้ หมู่บ้านก็เหมือนกัน เราอยู่ที่นี้มาตั้งแต่เกิด ได้เห็นหมู่บ้านเจริญเติบโต ทรุดโทรม และอาจกลายเป็นหมู่บ้านร้างหรือตายในที่สุด ความเปลี่ยนแปลงของมัน เห็นได้ด้วยตาและเข้าใจได้ด้วยความรู้สึกของคนที่นี่”

(อุดม วิเศษสาร, 2535, หน้า 30-31)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์ใช้ สาทกโวหาร โดยผู้ประพันธ์เขียนให้ครูมาซาพูดให้ข้อคิดและให้กำลังใจแก่ในการเริ่มต้นสร้างโรงเรียนสำหรับ ลูกหลานในชุมชนว่ามันเหมือนกับการคิดจะเปลี่ยนเสาเรือนที่ต้องอาศัยความร่วมมือกัน จึงจะสามารถเปลี่ยนได้สำเร็จ ดังความว่า

“...เราต้องช่วยกัน อย่างที่ผมพูดแต่แรกยังงี้ ปัญหามันมากและมันเกี่ยวพันกัน ไปหมด มันจะแก้จุดเดียวไม่ได้ มันต้องแก้พร้อม ๆ กันไปหลายจุด เมื่อเรายังเปลี่ยน เสาไม่ได้ เราก็ต้องหาวิธีที่จะไล่ยอดมันไปก่อน แม้จะช่วยยึดอายุมันไปได้ชั่วคราว ชั่วคราว ก็ดีกว่าเราจะดูตายปล่อยให้มันหักโค่นบ้านเราพังลงไปทั้งหลัง วันดีคืนดี สุขสบายดีบ้าง ก็ขอเรียวขอแรงเพื่อนบ้านมาช่วย ๆ กันเปลี่ยนเสานั้นเสีย หรืออาจจะ สร้างขึ้นมาใหม่ทั้งหมด ก็คงไม่เหลือปากว่าแรงนัก ผมเชื่อในข้อนี้ละ ผมเชื่อว่ายังมี คนอีกมากที่เขาพร้อมที่จะมาช่วยเหลือ มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ข้อนี้ถึงบอกก้างยังงี้ ว่าอย่าได้วิตกไปเลย ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าเราก็ต้องช่วยตัวเราเองก่อน ส่วนหนึ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างมันก็คงไม่หล่นมาจากฟ้าง่าย ๆ หรือก ไม่ว่าจะอะไรก็ตามที่ เราต้องลงมือทำด้วยตัวเราก่อน เมื่อนั้นแหละเรารู้ว่ามันมีปัญหาอะไรยังงี้ ชาติเหลือ อะไร ก็จะได้แก้ไขช่วยเหลือกันต่อไปใช้ไหม...”

“ใช้ ฤกษ์ของครู คือนี่ผมจะเรียกประชุมลูกบ้าน”

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 156-157)

การศึกษาด้านวรรณศิลป์เกี่ยวกับสาธกโวหารในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นถึงความสามารถความเชี่ยวชาญในการเลือกสรรคำโวหารมาใช้ เพื่อสื่อความหมายเพื่อให้เรื่องราวที่น่ามหัศจรรย์น่าเชื่อถือ ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามกับตัวอย่าง ให้ข้อมูลและข้อเท็จจริง กล่าวอ้างสุภาพิต คติธรรมและสัจธรรมต่าง ๆ มากกล่าวอ้างอิง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดการยอมรับ มีความเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตาม และสามารถนำไปใช้เป็นข้อคิด ในการดำเนินชีวิตได้

จากการศึกษาประเด็นการใช้โวหารที่ปรากฏในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง สามารถสรุปการใช้โวหารตามข้อค้นพบ 4 ชนิด คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร และสาธกโวหาร สรุปได้ ดังนี้ นวนิยายพื้นถิ่นที่พบการใช้ บรรยายโวหาร เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับ ได้แก่ เมืองแม่ ไนลิก ลูกชานา ปิมปา หุบเขาแสงตะวัน นวนิยายพื้นถิ่นที่พบการใช้พรรณนาโวหารเรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับ ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ไนลิก หมู่บ้านท่าแซะ คำอ้าย ปิมปา และนวนิยายพื้นถิ่นที่พบการใช้ เทศนาโวหาร เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับ ได้แก่ ไนวารวัน และหุบเขาแสงตะวัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การเลือกสรรถ้อยคำและโวหารในใช้นวนิยายแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญ ของผู้ประพันธ์แต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้โวหารในการเปรียบเทียบเรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรสจากการอ่าน และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ ผู้อ่านได้รับข้อคิด คติคำสอนจากการอ่านนวนิยายด้วย สามารถสรุปการใช้โวหาร ในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ตามตารางดังนี้

ตาราง 7 แสดงการใช้โวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	การใช้โวหาร			
	บรรยายโวหาร	พรรณนาโวหาร	เทศนาโวหาร	สาธกโวหาร
หุบเขาแสงตะวัน	27.78	33.33	5.56	0
ปิมปา	27.78	11.11	0	0
ลิเนฮามนตาแห่งลานนา	0	0	0	0
พรานชีวิต	11.11	0	0	0
สวนโลก	0	5.56	0	0
กรงกรรม	11.11	0	0	0
วิมานดิน	0	0	0	0
ในวาระวัน	0	5.56	11.11	0
ลูกชาวนา	27.78	5.56	0	0
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	0	0	0	0
คนเหนือน้ำ	22.22	5.56	0	0
รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู	11.11	0	0	0
ลูกอีसान	5.56	0	0	0
คำอ้าย	11.11	16.67	0	0
เดมาแสน	0	5.56	0	0
หมู่บ้านท่าเขิน	11.11	22.22	0	0
ในลี้ก	27.78	27.78	0	0
เมืองแม่	50	0	0	0

2. การใช้ภาพพจน์ คือ กลวิธีการใช้ภาษาเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น สมเกียรติ รัชชัณณ์ (2551, หน้า 73-97) ได้จำแนกการใช้ภาพพจน์จำนวน 19 ชนิด จากการศึกษาการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบว่ามีการใช้ภาพพจน์อยู่จำนวน 6 ชนิด คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อดีพจน์ ปฏิพจน์ สัทพจน์ ดังตัวอย่างพอสังเขปดังนี้

2.1 อุปมา (Simile) เป็นการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งให้เหมือนหรือคล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยพ้องเสียงที่รูปสมบัติหรือลักษณะสมบัติเป็นสำคัญ โดยใช้คำเปรียบต่าง ๆ เป็นคำเชื่อม เช่น ดั่ง ดั่ง ดุจ ประดุจ ประหนึ่ง เหมือน เสมือน เหมือนดั่ง เช่น เฉกเช่น ละม้าย คล้าย ราว รวากับ ปาน เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏการใช้อุปมามากที่สุด คือ นวนิยายพื้นถิ่นไทยภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ตามลำดับ ซึ่งนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้อุปมามากที่สุด ได้แก่ พรานชีวิต คนเหนือน้ำ ในวารวัน ปิมปา คำอ้าย และเมืองแม่ ตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบให้ลำยองเป็นเหมือนสุนัขคอยรับใช้ จงรักภักดี และอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของนายบรรจงผู้เป็นสามี ดังความว่า

“เขาเป็นผู้รักความสุภาพราบเรียบ อาผู้ดีผู้ร้าย ผู้ร้ายของสังคม เป็นพรานที่ล่าสังคม ล่าชีวิตทางอ้อมอย่างไม่มีใครมีโอกาสรู้เลยแม้แต่เมียของเขาเอง ลำยองผู้ภักดีต่อเขา**เหมือน**สุนัขรักเจ้าของ สุนัขที่ซื่อสัตย์ป้องกันนายที่คดโกงสังคม สร้างหายนะให้แก่สังคม ลำยองมีความเป็นอยู่ภายในความคุ้มครองของนายบรรจง**เหมือน**ผู้รักความสบายตัว มีทุกสิ่งทุกอย่าง มีเกียรติ มียศ มีทรัพย์...”

(แห ฅ วังน้อย, 2520, หน้า 123)

หรือกล่าวถึงตอนที่ลำยองมองจากหน้าต่างและเห็นนายอำเภอวรทัศน์กำลังยิงนกเขาในสวน ดูเหมือนเด็กนักเรียนที่ไม่ได้หิวผม ดังความว่า

“...ชายคนหนึ่งกำลังแก้งอยู่กับปืนลูกกรดเบื้องหน้าของเขา ข้ามคูน้าเจ้านกเขาตีปีกไปพับมา เสียงเปิดหน้าต่างของหล่อนทำให้เขาเหลียวมา ขณะเขากำลังตีหน้าจืด ๆ เขานุ่งกางเกงขาสั้นสีน้ำตาล แลดู**เหมือน**เด็กนักเรียน ผมเผ้ายุ่งเหยิง**ราวกับ**ไม่ได้หิวมาเลย” (แห ฅ วังน้อย, 2520, หน้า 99)

หรือตอนที่ลำยองมองดูกุลวดีว่าเธอมีลักษณะนิสัยเหมือนทั้งพ่อและแม่ที่รุนแรงและหยิ่ง ดังความว่า

“...กุลวดีมาลักษณะดั่งต้นคูณเขียว รุนแรง**เหมือน**แม่ และหยิ่ง**เหมือน**พ่อ ดังนั้นแม่จะดูสวยก็กลายเป็นคนดู ไม่น่ารักเท่าที่ควรเป็น...” (แห ฅ วังน้อย, 2520, หน้า 69)

นวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบให้เรือบินของทหารฝรั่งปล่อยระเบิดลงมาถล่มทหารญี่ปุ่นที่เสียงดังมาก เหมือนแผ่นดินจะแยกแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ ดังความว่า

“...แล้วระเบิดจากเรือบินก็ถล่มคำรามลงมาอีกสองสามละลอกติด ๆ กัน เหมือนแผ่นดินจะแยกแตกออกเป็นเสี่ยง...”

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงตอนคำฝ่ายตกใจเสียงระเบิดจนตัวสั่นเหมือนกับลูกนกตกน้ำ ดังความว่า

“นางคงถอดเข็มเงินไว้แน่น กายสั่นสะท้านปานหนาวเหน็บเหมือนลูกนกตกน้ำ” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 218)

หรือการกล่าวถึงตอนที่บัวผัดถอเรือส่งเสด็จพระนางจามเทวี และระหว่างทางเกิดพายุฝนเทกระหน่ำ หนาวจนสั่นสะท้านเหมือนเป็นไข้ ดังความว่า

“ท้องฟ้าสาดแสงวูบ ฟ้าลงมาเป็นเส้นสีมรกต แล้วฝนก็เทลงมาเหมือนฟ้ารั่ว ฟ้าคำรามลั่นเหมือนจะโกรธเกรี้ยว บัวผัดสั่นสะท้านเหมือนไข้จะขึ้น หนาวขึ้นมาทั้งกายและใจ...” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 140)

นวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบให้การตายของคำก่องหล้า เป็นเหมือนการดับลงของเปลวเทียนที่ไม่มีไส้กลาง ดังความว่า

“ทว่าเวลาของอีกชีวิตหนึ่งกลับจบลงง่าย ๆ ราวเปลวไฟจากดวงเทียนที่ดับแสงลงด้วยขาดไส้กลาง แม่ของวันสิ้นใจลงแบบนั้น...ง่าย ๆ และเงียบกริบ...ทิ้งไว้เพียงลูกสาวตัวน้อยที่อยู่ในห้องแม่ไม่ครบเก้าเดือน...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 100)

หรือกล่าวถึงดวงตาดำขลับของแม่วันที่นั่งจ้องย่าวที่กำลังขอให้หลานสัญญาว่าจะเก็บความสาวความสวยของตนเองให้พันตาคน ดังความว่า

“เด็กหญิงรุ่นสาวคนที่นั่งอยู่ต่อหน้าจ้องมองนางด้วยดวงตาแจ่มแจ๋ว ดวงตาที่ดำขลับคมงามราวกับดาวรุ่ง ดวงตาและรอยยิ้มสว่างไสวราวแสงสว่างแรกอรุณที่เปิดโลก...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 224)

หรือตอนที่แม่วันแอบลงเรือของพ่อเกิดจนเรือล่องมาไกลถึงกลางทะเล คนบนเรือเลยหาทางส่งข่าวไปบอกย่าวที่อยู่บนฝั่งให้ทราบ โชคดีที่มีเสียงหวูดของเรือกลไฟเที่ยวเย็น ผ่านมาพอดี ดังความว่า

“เด็กหญิงพูดยังไม่ทันจบประโยค เสียงประหลาดดังยาว คล้ายเสียงข้างร่อง หากท้อมกว่าก็แว่วมาจากขอบฟ้า...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 117)

หรือตอนที่พ่อติดกับพรรคพวกรีบไปช่วยแม่วันที่กำลังจะถูกพ่อพร้อมและพวก
ข่มเหงทำร้าย พายเรือท่ามกลางความมืด โดยต้องพรางให้แสงตะเกียงริบหรี่เหมือนแสงหิ่งห้อย
และแสงจันทร์ ดังความว่า

“เรือพุ่งปราดออกไปท่ามกลางความมืด แสงจากตะเกียงที่พรางไว้ดูเป็นเพียง
แสงเรืองรองราวแสงหิ่งห้อย ราวประกายแสงจันทร์บนยอดคลื่นเท่านั้น ไม่มีใครดูออกเลยว่านี่คือ
การมุ่งหน้าไปเพื่อรุกรบถึงตาย” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 416)

นวนิยายเรื่อง**ปิมปา** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบความสวยของปิมปาตอนที่
ลองใส่ผ้าชิ้นที่ขายค่าแบ่งแอบทอให้ ว่าใส่แล้วสวยเหมือนเทพิตาลงมาเดินบนดิน ดังความว่า

“...มือเหยียนยื่นผ้าชิ้นให้ปิมपालองนุ่ง เมื่อเห็นหลานนุ่งเสร็จงาม**ราว**เทพิตา
ลงมาเดินบนดิน ยายค่าแบ่งหักนิ้วเปาะ ใบหน้าแสดงความปลาบปลื้มใจ” (ชัญวลี ศรีสุโข,
2541, หน้า 101)

หรือกล่าวถึงความหล่อเหลาเหมือนรูปแกะสลักของไอ้โบ้ชายหนุ่มที่ถูกพ่อเลี้ยง
ข่มจนตาย มาเข้าฝันฝากให้พ่อแซมดูแลปิมปาแทนตน ดังความว่า

“...เมื่อเขาหันหลังกลับเขาก็พบว่าร่างสูงใหญ่ของหนุ่มหน้าตาหล่อเหลา**ราว**
รูปแกะสลัก”

“เวลาของข้าหมดแล้ว ขอฝากปิมปาด้วย...” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 181)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงตอนที่แซมกับอ่าเดินทางจากกรุงเทพฯ มาเชียงใหม่
โดยเรือ อยู่ท่ามกลางทิวทัศน์ ต้นไม้ แสงแดด แม่น้ำ และการรำให้โคกเศร้าเสียใจของแซม
ที่สูญเสียภรรยาและลูก ดังความว่า

“...เห็นทิวทัศน์สองฟากฝั่งเป็นต้นไม้ใหญ่ ๆ หนาที่บเอนให้ร่มแก่แม่น้ำ
ดวงตะวันส่องแสงวับ ๆ ลอดผ่าน**ราว**สายโยงใยระหว่างต้นไม้โน้นไปต้นไม้นี้ ดวงตางมจับตาดึงนัก
ริ้วน้ำกระเพื่อมสร้างลายแสงแลเงาฝ้าไหว สะท้อนขึ้นมาบนใบหน้าของแซม **ราวกับ**มีธารน้ำตา
ไหลริน อ่าเห็นแล้วอดถอนหายใจไม่ได้ จนฝ่ายตรงข้ามรู้สึกตัว” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 119)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงตอนที่ปิมปาไปไหว้ขอเจ้าพ่อแสนเวียงช่วยให้อีโบ้ฟื้น
แต่ขณะที่ไหว้มีลมพัด มีควัน ไอ้โบ้ที่หลอร**ราว**เทพบุตรยืนจ้อง เหมือนมีมือมาลูบมาซับน้ำตา
ให้ปิมปา ดังความว่า

“เสียงลมพัดอึ้งอวล กิ่งไม้เสียดสีดังกราวเกวียน ควันขาวรวมตัวกันคลุ้งลอยขึ้น
ด้านหลังของปิมปา เมื่อจางลงเห็นไอ้โบ้ในรูปอมมนุษย์ กายเปล่งประกาย**ราว**ฉาบด้วย
ทองดวงตางมยิงนัก ใบหน้านั้นแยมยิ้มส่งางาม**ราว**เทพบุตร จ้องมองปิมปาอย่างรักใคร่

สุดหัวใจ มือเอื้อมมาลูบศีรษะพลางซบหน้าตาให้สาวน้อย ปีมปาสะดั่งสุดตัวรู้สึกกรามมีใครมาลูบผมลูบหน้าบางเบา เหลียวหลังก็ไม่เห็นใคร เข้าใจว่าคงเป็นสายลมสายฝนพัดผ่านหยดย้อยลงหัวตน”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 116)

นวนิยายเรื่อง**คำอ้าย** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบลักษณะของเงาต้นไม้แห้งในน้ำสายไหวเหมือนงูเลื้อย และกิ่งไม้คดงอที่สะท้อนเป็นเงาในน้ำ ดูเหมือนเขากวางที่ไล่ชีวิตคนในน้ำ ดังความว่า

“คำอ้ายยืนลิ่งเลอยู่ริมฝั่ง มองเห็นเงาต้นไม้แห้งในน้ำไหวสาย**เหมือนงูเลื้อย** กิ่งที่คดงอโค้งงอเป็นงามดูคล้ายเขากวางไล่ชีวิตขวิดคนในน้ำ...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 144)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงหนูปันและเชียงบุญที่มักจะอยู่ด้วยกันตลอดเวลาเหมือนเป็นเงาตามตัว ดังความว่า

“ยิ่งนานวัน คำอ้ายยิ่งเห็นหนูปันกับเชียงบุญกายพันพันกันมากขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ทุ่งร้าง กลางป่าหรือที่เถียงนาร้าง ไม่ว่าฝนตกหรือแดดจ้าจะพบสองหนุ่มสาวนี้อยู่ด้วยกันเสมอ**เหมือนเป็นเงาตามตัว**” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 227)

หรือกล่าวถึงแม่ของคำอ้ายที่กลัวเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่กำลังตามหาเจ้าของไม้แก่นิ่งกระสับกระส่ายเหมือนลูกนกที่เห็นงูเลื้อยเข้ามาหา ดังความว่า

“...คำอ้ายได้ยินชาวบ้านพูดกันว่าเจ้านายกำลังลอบหาเจ้าของอยู่ที่เรือนผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างนี้แม่นิ่งกระสับกระส่ายอยู่บนเรือน**เหมือนลูกนกกำลังตกอยู่ในห่วงอันตราย** ขณะเห็นงูเลื้อยขึ้นมานั่ง” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 210)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงน้ำมันสีดำ ๆ เหนียว ๆ ได้ทิ้งรถลากไม้เหมือนน้ำมันยางที่ชาวบ้านใช้ทำไต้หรือใช้จุดไฟ ดังความว่า

“...พันชีที่น้ำมันสีดำ ๆ เหนียว ๆ ได้ทิ้งรถ คำอ้ายก้มเอานิ้วแตะมาดม มันมีกลิ่น**คล้ายน้ำมันยาง**มากทีเดียว...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 129)

นวนิยายเรื่อง**เมืองแม่** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาเปรียบเทียบถึงสถานการณ์ภายหลังน้ำท่วมที่บางพรอน ว่ามีเชื้อฮิวาต์เป็นเหตุให้มีคนเริ่มตายกันเหมือนใบไม้ร่วง ดังความว่า

“แล้วชาวก็แพร่สะพัดออกไป**เหมือนไฟลาม**ป่าว่า “เกิดโรคห่าขึ้นแล้ว!”

“ฮิวาต์ระบาดแล้ว!”

“คนเริ่มตายน**เหมือนใบไม้ร่วง!**” (นรารดี, 2559, หน้า 207)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงยอแสงแม่ของขวัญข้าวและเชิญขวัญว่า ยอแสงมีคนรู้จักเยอะเหมือนมีตาลับประกบที่มีคนคอยเป็นหูเป็นตารายงานข่าวสารให้ ดังความว่า

“...ในวันที่ 15 พี่ต้องควรไปรอรับพี่ขวัญที่ท่าเรือ พอพี่ขวัญนั่งเรือเล็กมาจากเรือใหญ่ ขึ้นที่ท่าห่างจากบ้านข้าวหนึ่งกิโลเมตร พี่ต้องไปรับเอาตัว แล้วพาไปบางพร่อนทันที! ซ้ำกว่านั้นข้าวไม่รู้ว่าจะเป็นยังไง เพราะแม่มันมีตามาก**เหมือน**ตาลับประกบ...” (นราวดี, 2559, หน้า 247)

หรือกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ท่านเดิมไม่สบายมีไข้ขึ้นสูงว่าตัวร้อนเหมือนไฟ โดยมีสมหมายคอยดูแลอยู่ไม่ห่าง ดังความว่า

“คอยโส้ง! หน้าผากร้อน**เหมือน**ไฟ! รีบไปรีบมาเตอะแจ่มเอ๊ย...ฉันใจไม่ดีแล้ว (นราวดี, 2559, หน้า 423)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงวัชชนสองตัวในบ่อนที่กำลังจะชนกันด้วยการเปรียบเทียบสีของวัชคือดำดั่งสีนิล และสีเหมือนลูกตาลโดนด ดังความว่า

“มันชื่ออะไรมั่ง วัชสองตัวนี้?”

“นิลเสริมกับโหนดเที่ยง”

“เดี๋ยวหันไปมอง เค้าว่าตัวดำดั่งนิลนั้นเป็นของนายเสริม ส่วนตัวที่มีสี**เหมือน**ลูกตาลโดนดนั้นเป็นของนายเที่ยง...” (นราวดี, 2559, หน้า 495)

หรือการกล่าวถึงอาจที่พูดกับยอแสงว่าเชิญขวัญลูกสาวก็เป็นคนเจ้าเล่ห์เหมือนกับยอแสงนั่นแหละ ดังความว่า

“เรื่องเจ้าเล่ห์เพทุบายละก็ยกให้หล่อน! เชิญข้าวก็**เหมือน**แม่นี้แหละ!” อาจพูดอย่างเอ็นดูแถมรำคาญ...” (นราวดี, 2559, หน้า 258)

จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่องพบว่า นวนิยายทุกเรื่องปรากฏการใช้อุปมามากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาพพจน์ประเภทนี้เป็นพื้นฐานที่มีการใช้โดยทั่วไป เมื่อผู้ประพันธ์นำมากล่าวแล้วทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังเขียนแต่ละคน แต่ละภาคมีการใช้คำต่าง ๆ ในการใช้ภาพพจน์ประเภทนี้มากน้อยแตกต่างกันออกไป ทำให้เห็นถึงความสามารถ สีสภาษา และความมีวรรณศิลป์ของนักเขียนแต่ละคนที่สามารถนำโวหารประเภทนี้มาเขียนในนวนิยายได้สร้างความประทับใจให้เกิดแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

2.2 อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งว่ามีคุณสมบัติร่วมหรือเช่นเดียวกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยพ้องเสียงที่คุณสมบัติ มักมีคำว่า เป็น คือ เท้า เท้ากับ เป็นต้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏการใช้อุปลักษณ์มากที่สุด คือ

นวนิยายพื้นถิ่นไทยภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคตะวันตก และภาคเหนือ ตามลำดับ ซึ่งนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้อุปสรรคณ์มากที่สุด ได้แก่ เรื่องเต่าแสนพรานชีวิต ในวารวัน หมู่บ้านท่าเซ็น คนเหนือน้ำ และหุบเขาแสงตะวัน ตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง **เต่าแสน** ผู้ประพันธ์ใช้อุปสรรคณ์เปรียบเทียบให้เห็นความสำคัญของครกตำข้าว หรือเรียกว่า ครกมองในอดีต ว่าเป็นมรดกทางปัญญาที่มีอยู่ทั่วไปทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะทางภาคอีสาน ดังความว่า

“...หลังทานข้าวแลงเสร็จต่างแยกย้ายเข้าประจำหน้าที่ที่ครกมองหัวเรือนครกมองคือมรดกทางปัญญาของบรรพบุรุษเพื่อใช้ในการตำข้าว...” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 92)

หรือการกล่าวเปรียบเทียบถึงข้าวเมล็ดแบน ๆ สีเขียวอ่อนนุ่ม มีกลิ่นหอมของสากเปลือกข้าวใหม่ ที่ชาวอีสานเรียกว่า ข้าวเฒ่า ซึ่งมีรสชาติอันเป็นเสน่ห์แห่งผลผลิตจากท้องทุ่ง ดังความว่า

“...รสชาติของข้าวเฒ่าคือเสน่ห์แห่งผลผลิตจากท้องทุ่งที่ผู้ได้สัมผัส ลองกินยากจะลืมมัน...” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 93)

หรือการกล่าวเปรียบเทียบถึงลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่องคือเด็กชายช่างว่าเป็นเด็กที่ฉลาด ช่างพูด ดังความว่า

“ใจของเต่าแสนคิดถึงหลานชายขึ้นมาตจิต ๆ ช่างฉายแววจฉลาดมาตั้งแต่อายุไม่กี่ขวบ เป็นเด็กช่างพูด ช่างคิดและช่างถามเมื่อสงสัยทุกครั้งที่อยู่ต่อหน้าเต่าแสน...” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 90)

หรือการกล่าวเปรียบเทียบถึงบทบาทของพ่อแม่ที่เป็นมากกว่าที่ปรึกษา นอกจากจะเป็นผู้ให้กำเนิดแล้ว พ่อแม่เปรียบเสมือนครูคนแรกและครูคนสุดท้ายของชีวิตลูก ดังความว่า

“พ่อแม่คือครูคนแรกของลูก และเป็นครูของลูกตราบลมหายใจเฮือกสุดท้ายสิ้นสุดลง” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 241)

นวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้ประพันธ์ใช้อุปสรรคณ์เปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของผู้หญิงที่ดีที่ผู้ชายจะเลือกมาเป็นคู่ครองในชีวิต คือ ผู้หญิงที่สามารถเป็นช่างเท้าหลังให้กับสามี และเป็นผู้ตามที่ดีของสามีได้ ดังความว่า

“...ประเสริฐก็คิดว่าเขาควรแต่งงานกับวลัย วลัยคงไม่ทำให้เขาผิดหวัง วลัยจะเป็นช่างเท้าหลังที่ดีไม่ขัดใจเขา หัวอ่อน สุภาพเรียบร้อย พอจะเข้ากับญาติพี่น้องของเขาได้...” (แซ ธ วังน้อย, 2520, หน้า 774)

หรือการกล่าวเปรียบเทียบถึงตัวละครที่เป็นคนหัวอ่อน ต้องการมีผู้นำคอยชี้นำจึงจะทำให้มีชีวิตที่ก้าวไกล ดังความว่า

“...วรทัศน์ก็ยอมรับว่าเขาพอใจหลายอย่างในตัวประเสริฐ น้องสาวของเขาอาจมีความสุขกับคู่ครองอย่างนี้ เพราะหล่อนเป็นคนหัวอ่อน ใจเย็น อยู่ในโอวาทของผู้ปกครอง ถ้าได้ผู้นำอย่างประเสริฐอันมีทางก้าวไปไกล หล่อนจะทนกับประเสริฐได้อย่าง ไม่ต้องพะวงสงกา ว่าวลัยจะไม่รักประเสริฐ วลัยรักมานานแล้ว...” (แช ธ วังน้อย, 2520, หน้า 855)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงศัตรูที่จะทำลายหลายอย่างในชีวิต คือตัวเรา พระเครื่องไม่สามารถป้องกันอาวุธภัยได้ ดังนั้นควรรู้จักควบคุมตัวเองเพื่อไม่ให้ศัตรูมาทำร้ายตัวเราเอง ดังความว่า

“...พระเหล่านี้นายบรรจงสรรหามาด้วยราคาแพง มีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในคุณวุฒิของแต่ละองค์โดยแท้จริง ส่วนมากเป็นพระในทางแคล้วคลาดป้องกันอาวุธภัย ไม่ใช่อะไรอื่น รู้ตัวว่าตนก่อศัตรูไว้มากก็หาวิธีป้องกันชีวิต แต่เขาหาความรู้ว่าตัวของตัวเองนั้นแหละคือศัตรูสำคัญยิ่งที่ระหัดประหารตัวเขาเสียเอง” (แช ธ วังน้อย, 2520, หน้า 966)

นวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** ผู้ประพันธ์ใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบสถานการณ์ของพันและวันที่ยากจะไปรับเสด็จในหลวงที่อ่างศิลา แต่ไม่มีใครอยากให้หนึ่งเรือไปด้วย จึงอยู่ที่บ้านแต่โชคดีที่ในหลวงเสด็จมาเมืองชล ไม่จำเป็นต้องกระเสือกกระสนไปไกลถือว่ามิบุญที่ได้รับเสด็จโดยบังเอิญ ดังความว่า

“โธ้ย! ได้เห็นพระองค์จริงใกล้ ๆ งามเหลือเกิน งามยิ่งกว่าพระรูปที่เอามาแขวนบูชากันเป็นหลาย ๆ เท้า ฉันทกับพี่วันโชคดีแท้ ๆ เรียกว่าเป็นคนมีบุญ ไม่ต้องกระเสือกกระสนเมาเรือไปถึงไหนก็ให้เห็นเป็นบุญหัว...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 317)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงลักษณะนิสัยของแม่พิศที่มีปัญญา แต่เป็นปัญญาไว้ในด้านคิดชั่วที่พยายามพูดให้แม่วันเสื่อมเสีย ดังความว่า

“หากแม่พิศก็เป็นคนปัญญาไว้ในด้านคิดชั่ว เจ้าหล่อนรีบบอกกับมารดาด้วยเสียงอันดัง เพื่อให้ทุกคนที่อยู่ที่นั่นได้ยินกันอย่างทั่วหน้า”

“มันหนีไปกับผู้ชายไปละมังแม่ เมื่อคืนวานมีหนุ่ม ๆ หลายคนมาวนเวียนอยู่รอบเรือน” เด็กสาวพูดทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้เห็นสิ่งใดเลย...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 435)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงแม่วันแม่จะอาภัพ แต่งตัวซอมซ่อ แต่พอเทิดก็ยังมองเห็นเนื้อแท้ที่ซ่อนอยู่ภายในของเธอ ดังความว่า

“ลูกชายของคุณหลวงประสิทธิ์จีนเจริญมองร่างเล็กในเสื้อผ้ามอมแมมหอมซ้อตรงหน้าอย่างเอ็นดู...แม่หลายเสียงจะกล่าวขวัญถึงกำเนิดที่อาภัพและมีดีค่าของแม่สาวน้อยหากในสายตาของเขา แม่วันคือทองเนื้อแท้ (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 263)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงความคิดของแม่วันที่เธอตั้งใจเก็บเอากระดูกนิ้วก้อยของย่าวางมาเสียบทองแขวนคอ เพราะเธอถือว่ายาเปรียบเสมือนพระองค์หนึ่งดังความว่า

“...แม่วันเตรียมผ้าแพรผืนน้อยมาผืนหนึ่ง เพื่อเลือกกระดูกนิ้วก้อยของคนเป็นยาไว้”

“เมื่อไหร่ที่มีเงินฉันจะเสียบทองพระแขวนคอตะครุเหนือ สำหรับฉันยาก็คือพระองค์หนึ่ง...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 237)

นวนิยายเรื่อง **หมูป่านท่าเซ็น** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาอุปไมยเปรียบเทียบนกกกับคนคือ หนู่น้อยที่หากินตอนกลางคืนเหมือนกัน ต่างก็ตื่นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด จึงเปรียบได้ว่านกกกับคนเป็นเพื่อนร่วมอาชีพ ดังความว่า

“ขณะที่เขาหลับคลุมโปงอยู่บนเรือลำนี้ นกชนิดนี้คงนึกว่าเขาเป็นขอนไม้ที่ลอยอยู่กลางทะเล มันจึงได้บินโผลงมาเกาะบนหน้าอกเขาเพื่อพักผ่อน เขานอนนิ่งกลั่นลมหายใจ ปล่อยให้เจ้านกตายใจ เมื่อได้จังหวะจึงพลิกตัว ตวัดผ้าห่มคลุมนกไว้อย่างรวดเร็ว ตั้งใจว่าจะเอากลับไปย่างกิน แต่แล้วก็ตั้งใจปล่อยมันไป ตอนนั้นเขาคิดว่านกกตัวนั้นไม่ต่างอะไรกับเขา ตึกตื่นคอนคินก็ยังคงตื่นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดเช่นกัน รู้สึกว่ามันเป็นเพื่อนร่วมอาชีพ...”

(อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 16)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงร่างกาย หรือสังขารของคนไม่มีความจีรังยั่งยืน เป็นของไม่เที่ยง ดังความว่า

“สังขารเป็นของไม่เที่ยง มันย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา” เขาคำหนึ่งถึงคำพระ (อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 82)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงพอสอนลูกว่าความคิดสมัยใหม่กับหัวโบราณ หากทั้งสองทำแล้วสบายใจไม่สร้างความเดือดร้อนก็ทำไป ดังความว่า

“...หนู่น้อยหันไปพูดกับลูกชาย “เอ็งมันเป็นคนสมัยใหม่อาจจะหาว่า**พอหัวโบราณ**”

“เออ...พอเชื่อเอ็ง พอทำแล้วสบายใจ เอ็งจำไว้นะ อะไรที่ทำแล้วสบายใจ ไม่สร้าง ความเดือดร้อนให้กับตัวเองและคนอื่น เอ็งอยากทำก็ทำไป ไม่บาปดอก” (อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 91)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบถึงทุกชีวิตย่อมต่อสู้เพื่อชีวิตรอด ไม่ควรปล่อยให้ ความท้อแท้มาทำให้ชีวิตยากลำบาก ดังความว่า

“ชีวิตคือการต่อสู้” จำไม่ได้ว่าได้ยินประโยคนี้มาจากที่ไหน แต่เมื่อมันแวบเข้ามา ในความคิด เหมือนแสงสว่างอันน้อยนิดที่แวบเข้ามาในความมืด รู้สึกกระหายต่ออนกตัวนั้น ที่ปล่อยให้ความอ่อนแอความท้อแท้เข้าครอบงำ” (อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 22)

นวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาอุปไมยเปรียบเทียบการมีผู้สูงอายุ อาศัยอยู่ในเรือนชานก็เหมือนมีร่มโพธิ์ร่มไทรคอยปกป้องรักษาขวัญกำลังใจ ดังความว่า

“...พอเข็มเงินก็คือเสาหลักที่ทุกคนในบ้านยึดมั่นศรัทธา”

“พ่อคือเจ้าพ่อแห่งป่าเขา รักผืนป่าเป็นชีวิต” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 240)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงการทำบุญสงฆ์พระธาตุของชาวอำเภอสามเงา เป็นงานไหว้พระพุทธรูป โดยเปรียบเทียบว่าวัดคือที่อยู่ของพระพุทธรูป ดังความว่า

“พวกเรานับถือพระพุทธรูป ท่านคอยช่วยปกป้องรักษาทำให้เราพ้นทุกข์ วัดคือที่อยู่พระพุทธรูป เราต้องไปขึ้นธาตุกันที่วัด” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 163)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงความสำคัญของแม่น้ำ เกี่ยวกับพิธีบูชาแม่น้ำที่ทุกคน ควรให้ความเคารพบูชา เพราะเชื่อว่าแม่น้ำเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังความว่า

“แม่น้ำคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีบุญคุณต่อทุกชีวิต เราทุกคนต้องเคารพบูชา ไหว้เหนือเกล้า...” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 114)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงวิถีชีวิตของตัวละครที่มีแม่น้ำบึงไหลผ่าน ผู้คนต่างให้ ความสำคัญกับแม่น้ำที่เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิต ดังความว่า

“ย่านริมีบ้านใบตองตั้งเพียงไม่กี่หลัง แม่น้ำบึงไหลผ่านหน้าหมู่บ้าน แม่น้ำคือ เส้นเลือดใหญ่ ชาวบ้านแถบนี้นับถือพุทธศาสนา มีหลวงพ่อบ้านใจในพระอุโบสถเป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวร้อยมนต์จิต ปะปนไปกับการนับถือผีสง ไม่ว่านี่แม่ธรณี แม่พระคงคาหรือเจ้าป่าเจ้าเขา” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 81)

นวนิยายเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์ใช้อุปมาอุปไมยเปรียบเทียบนาของ นายทุนนะ ว่าเป็นนาที่ต้องรอน้ำฝนจากฟ้าตกลงมาเท่านั้นจึงจะสามารถทำนาได้ ดังความว่า

“...พ่อพูดเมื่อหัวค่ำวานนี้ว่า ต้องรออีกสองสามวัน รอให้ดินอึมน้ำก่อน ค่อยลงไถ เพราะนาของพ่ออยู่ที่สูงเป็นน่าน้ำฟ้า ต้องทำทีหลังเขา” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 13)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวเปรียบเทียบลักษณะของนางแสงหล้า คนโตบนดอยแม่ฮ่องสอน ที่มีความขยันขันแข็งไม่ต่างไปจากผู้ชาย และเป็นภรรยาและเป็นผู้ตามที่ดีของสามีว่าเป็นช่างเท้าหลัง ดังความว่า

“นางเป็นคนร่างสูงบอบบาง ผิวขาวนวลเหมือนคนโต โดยทั่วไป ซึ่งมักมีที่สังเกตรองแหว เอวที่คนเมืองเขาเรียกว่า เอวยาวเลิง มีนิ้วมือยาวเรียวแต่ทว่าหยากกร้านด้วยงานหนัก นางก็เป็นหญิงที่ขยันขันแข็ง และไม่คอยจะมีปากมีเสียงอะไรมาก ดังเช่นภรรยาที่ดีทั้งหลาย ในหมู่บ้านนี้มักถือปฏิบัติกันเหมือนถือตัวว่าเป็นช่างเท้าหลังของสามี” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 2)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงความหนาวเย็นของอากาศบนดอยสูงที่แทบจะทำให้คำพูดหล่นเป็นน้ำแข็ง เป็นการเปรียบเทียบให้รู้ว่า สภาพอากาศเลวร้ายมากจนไม่สามารถที่จะทนนอนต่อไปได้ ทุกบ้านจะลุกมาก่อไฟเพื่อผิงในยามเช้า ดังความว่า

“...หมอกลงคุ่มคลุมแผ่นดินจนมืดและโปรยสายเหมยสุย ๆ ราวเม็ดฝนลงมาอีก จึงเป็นกองไฟโดยทั่วไปจุดไว้ใน “สิ่ง” มีรมเงาคุ่มหัว น้อยคนนักที่จะทนได้ เหมยที่เย็นเยียบเป็ยกขึ้นลึกเข้าไปในใจ แทบจะทำให้คำพูดหล่นเป็นน้ำแข็ง...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 94)

หรือการกล่าวถึงครูมาชาตัวละครในเรื่องพยายามปลุกฝังและสอนให้เด็ก ๆ ได้อ่านหนังสือ โดยการเปรียบเทียบว่าหนังสือเป็นเหมือนโลกกว้าง สามารถเรียนรู้สิ่งที่ไม่เคยเห็นได้ด้วยการอ่านหนังสือ ดังความว่า

“...ครูบอกว่าที่นั่นคือโลกกว้างเมืองใหญ่หลายเมืองที่ห่าบุญไม่เคยเห็นก็อยู่ในนั้น ทั้งคนดีคนชั่วและเพื่อน ๆ มันกว้างกว่าทุ่งกว้างที่ฝูงกาหลงเมื่อวันนั้นเสียอีก...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 52)

จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง พบว่า ทุกเรื่องปรากฏการใช้อุปลักษณ์แตกต่างกัน โดยทั่วไปนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยแต่ละเรื่องมีจำนวนการใช้โวหารประเภทนี้มากน้อยแตกต่างกันไป ทำให้ผู้อ่านเพลินเพลินไปกับจินตนาการที่ผู้ประพันธ์นำโวหารประเภทนี้มาเขียนในนวนิยายให้เกิดแก่ความเข้าใจอย่างชัดเจน

2.3 บุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการทำสิ่งที่ไม่ใช่คนให้มีความรู้สึกนึกคิดอย่างคน เพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจ มีอารมณ์สะเทือนใจ หรือให้ภาพที่งดงาม มากกว่า

การใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา จากการศึกษาพบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏการใช้บุคลาธิษฐานมากที่สุด คือ นวนิยายพื้นถิ่นไทยภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ตามลำดับ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้ภาพพจน์ประเภทนี้มากที่สุด ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน สวนโลก เต็มแสน ลูกชาวนา คนเหนือน้ำ และในลี้ก ตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์ใช้บุคลาธิษฐานกล่าวถึงดวงอาทิตย์ แสงตะวัน และเมฆซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตให้มีกิริยาประหนึ่งว่าเป็นคน คือ การไป การมา เยี่ยมเยือน หรือมีอ้อมแขนอย่างคน ดังความว่า

“ดวงอาทิตย์ไม่เคยมาเยี่ยมเยือนขอบฟ้าเลยในช่วงนี้ อ้อมแขนแสงตะวันไม่มีความหมาย ยวงเมฆขาวหายไปกับหมอกฝนที่ลอยกรุ่นออกมาจากขุนเขาสีน้ำเงินที่โอบล้อมหมู่บ้านอยู่...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 12)

หรือการกล่าวให้ป่ามีชีวิตอย่างคนที่หลับในอ้อมกอดของแสงแดด ดังความว่า “ไม่มีสรรพสำเนียงใดอีกที่กครึกโครม ป่ายามเช้าเหมือนหลับในอ้อมกอดแสงแดดอุ่น...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 27)

หรือการกล่าวให้วาวซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต มีกิริยาท่าทางอย่างคน คือ เต็มหรือส่ายหัวได้ ดังความว่า “...ได้ยินเสียงผิวปากมาจากที่ห่างไกล และวาวสีขาวเด่นเร่าส่ายหัวอยู่บนท้องฟ้าวิบ ๆ” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 112)

หรือการกล่าวให้ความเงิบซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต มีกิริยาท่าทางอย่างคนที่สามารถแสดงความรักด้วยการโอบอุ้มดาวไว้ ดังความว่า

“...ในช่วงขณะหนึ่งนั้นมาชมมองเห็นดาวรวงบนฟ้าไกลแสนไกลโอบอุ้มด้วยความเงิบ” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 150)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** ผู้ประพันธ์ใช้บุคลาธิษฐานกล่าวให้ต้นตะขบมีชีวิต สามารถสนทนาโต้ตอบกับแม่เมฆเด็กชายพิการได้เป็นเรื่องเป็นราวอย่างคน ดังความว่า

“...ต้นตะขบที่เฝ้ามองดูเขาด้วยความยินดี ท่ามกลางเสียงปรบปีกของฝูงนกเด็กชายได้ยินเสียงต้นตะขบ”

“ดีจริง ใคร ๆ ก็ไม่อาจเทียมเท่า”

เขาฉงนฉงาย ก็มองดูแขนขาของตัวเอง ก่อนจะแหงนมองขึ้นไปข้างบน

“ใคร ๆ ก็ไม่อาจเทียมเท่า หมายความว่าอย่างไร”

กึ่งก้านเหล่านั้นไหวสั่น

“หมายความว่าไม่มีเด็กคนใดในโลกนี้ที่โชคดีเหมือนเธอนะซี”

“โชคดี-โชคดี อย่างไรก็ตาม”

“เพราะว่าเธอมีสวนสนุกที่เด็กคนอื่น ๆ ไม่มีนะซี”

“คิดว่ายังงั้นหรือ”

“แหงอยู่แล้ว”

นับวันเด็กชายยิ่งรู้สึกสนิทสนมกับต้นตะขบมากขึ้น และพ่อกุณกับแม่คุณก็ไม่เคย
นึกประหลาดใจใด ๆ เลยที่มองเห็นเขาพูดคุยอยู่กับต้นตะขบ มิหนำซ้ำคนทั้งคู่ยังมักจะ
เอ่ยปากฝากฝังเขาไว้กับต้นตะขบอยู่เนือง ๆ อีกด้วย

“ฝากดูแลมาเมฆด้วยนะ ต้นตะขบ”

ก่อนที่คนทั้งคู่จะออกไปสู่การงานที่เผ้ารออยู่ตลอดเวลา

มาเมฆได้ยื่นเสียงต้นตะขบ

“จะ ไม่ต้องเป็นห่วง จะดูมาเมฆให้เอง”

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 189)

หรือการกล่าวให้ต้นยางนามีกิริยาท่าทางอย่างคน โบกมือให้กับมาเมฆ ดังความ
ว่า “ยางนาในสวนต้นนั้นก็เหมือนกำลังโบกมือให้...” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 135)

หรือการกล่าวให้ต้นไม้มีกิริยาท่าทาง มีความรู้สึก คือ สามารถพูดคุย กระซิบ
กระซิบ ปลอบประโลมอย่างคน ดังความว่า

“เขาก็ได้มองเห็นรอยยิ้มอันสงบเยือกเย็นของต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง ต้นไม้ซึ่งโน้ม
กระซิบถ้อยคำที่ข้างใบหูของเขา

“นั่นคือความตายที่สงบงามที่สุด นอนหลับแล้วละลมหายใจ”

เขารู้สึกฉงนฉงาย ราวครึ่งหลับครึ่งตื่น

“จากไปโดยที่ไม่ทันจะเอ่ยคำสั่งเสียใด ๆ อย่างนั้นนะหรือครับ พ่อคุณ”

ต้นไม้ยื่นกึ่งก้านมาลูบไล้หัวของเขา...”

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 249)

หรือการกล่าวให้ทุ่งข้าวและต้นไม้ใบหญ้ามีความรู้สึกอย่างคน คือ หดหู่ เื่อมระอา และสามารถกระซิบกระซาบ และนิินทาเกี่ยวกับบ้านที่กำลังเศร้าใจที่วารีพาลูก ๆ กลับไปอยู่บ้านพ่อแม่ของเธอ ดังความว่า

“ทุ่งข้าวและต้นไม้ใบหญ้ากลับคืนมามีชีวิตชีวาดังเดิม หรือมากกว่าเดิม จนฉัน สามารถได้ยินเสียงกระซิบกระซาบกึ่งล้อกึ่งนิินทาของพวกมันได้ พวกมันล้อและ นิินทาถึงความอ่อนแอไม่เอาไหนของฉัน ถึงความหยาบกระด้างของฉัน ถึงความซึ่มเศร้า ร้าวรานของฉัน และทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ที่ก่อเกิดขึ้นในฉันก็พลอยทำให้พวกมัน หดหู่และเื่อมระอาทำให้เหี่ยวเฉาและสิ้นไร้พลังชีวิต”

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 150)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เฒ่าแสน** ผู้ประพันธ์ใช้บุคลาธิษฐานกล่าวให้ ดวงตะวัน ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตให้มีกิริยาอย่างคน ดังความว่า

“ตะวันค่อย ๆ ลอยผ่าน หนีท้องฟ้าลงสู่ตีนฟ้าทางด้านทิศตะวันตก...” (ไพศาล ประหา, 2565, หน้า 223)

หรือการกล่าวให้ฟ้าซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่มีกิริยาอาการ มีอารมณ์ความรู้สึก เหมือนคน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์และมองเห็นภาพของเหตุการณ์ในเรื่อง ดังความว่า

“กลางเดือนสิบเอ็ดลมหนาวพัดมาวอย ๆ ฝนก็ยังมีลงมาบ้างประปราย ฟ้าก็ไม่ดูเหมือนต้นฝน คงจะเหนื่อยร้อจจึงหมดแรงกระชอก...” (ไพศาล ประหา, 2565, หน้า 95)

หรือการกล่าวให้ฝน และฟ้าร้อง ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่มีกิริยาอาการเยี่ยงคน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและมองเห็นภาพของฝนตกฟ้าร้องชัดเจนยิ่งขึ้น ดังความว่า

“เฒ่าแสนตื่นขึ้นมาอีกครั้งเมื่อคอนสว่างใกล้อรุณ เสียงฝนกระหน่ำลงมา เคาะสังกะสีดังแก๊ง ๆ ฟ้าร้องโครมครามชู่กระชอกตลอดเวลา...” (ไพศาล ประหา, 2565, หน้า 35)

หรือการกล่าวให้กระแสดลมซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่มีกิริยาอาการเยี่ยงคน ด้วยอาการที่กระโดดวิ่งถลาด้วยความตื่นเต้นดีใจ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ดังความว่า

“กระแสดลมที่ยังคงโลดแล่นย่ำไปใกล้อรุณ” (ไพศาล ประหา, 2565, หน้า 267)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** ผู้ประพันธ์ใช้บุคลาธิษฐานกล่าวให้ ความมืด ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตให้มีกิริยาที่คลานไปอย่างช้า ๆ อย่างคน ดังความว่า

“ความมืดสลัวขมุกขมัว คืบคลานเข้าสู่ห้องทุ่งอย่างเชื่องช้ามาดมัน...” (ชาวลิต
ชั้นคำ, 2557, หน้า 8)

หรือการกล่าวให้เดือนมีอารมณ์ความรู้สึกเยี่ยงคน ด้วยอาการที่อยู่ลำพังผู้เดียว
เปล่าเปลี่ยว อ้างว้าง ดังความว่า

“เดือนรูปเคียวยังคงลอยเดี่ยวดายเงียบเหงาอยู่บนท้องฟ้า ไม่นานก็คงมีเมฆดำ
เข้ามาบดบัง ทำให้ทั่วแผ่นฟ้ามืดมิด ท้องนาเงียบวังเวงราวโลกร้าง...” (ชาวลิต ชั้นคำ, 2557,
หน้า 224)

หรือการกล่าวให้สายฟ้าซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตทำเสียงชู้คารามเยี่ยงคน ดังความว่า
“ฟ้าเบื้องบนมีสายฟ้าแลบแปลบปลาบ ตามมาด้วยเสียงคารามดังครืน ๆ
เปรี้ยง ๆ ไม่หยุดหย่อน” (ชาวลิต ชั้นคำ, 2557, หน้า 33)

หรือการกล่าวให้ฟ้าซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตมีพฤติกรรมอย่างคนที่มีนิสัยร้ายกาจ
ชอบหลอกให้หลงเชื่อ ดังความว่า

“ฟ้าเบื้องบนช่างร้ายนัก หลอกล่อชาวนาว่าจะขจัดความแห้งแล้งให้หนีไกล
ในคราฝนแรก จนชาวนามีน้ำตกกกล้าและไถตะก้นจนเสร็จ แต่หลังจากนั้นอีกเป็นเดือน ฟ้ากลับ
ไม่ปล่อยฝนลงมาอีกเลย ต้นกล้ารอฝนจนบางส่วนแห้งตายจากยอดจนถึงโคนอยู่รอมร่อ”
(ชาวลิต ชั้นคำ, 2557, หน้า 47)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือฟ้า** ผู้ประพันธ์ใช้บุคลาธิษฐาน
กล่าวให้เปลวแดด ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตให้เคลื่อนไหวเด่นระบำไปตามจังหวะอย่างคน ดังความว่า
“เข็มเงินขนลุกทั้ง ๆ ที่แดดร้อนเริงแรง เหมือนเปลวแดดจะเด่นระบำอยู่
เบื้องหน้า” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 186)

หรือการกล่าวให้ฟ้าซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่มีอารมณ์ความรู้สึกโกรธเคืองอย่างคน
ดังความว่า

“พอหวั่นนัก หวั่นว่า ลักวันหนึ่ง ฟ้าดินจะพิโรธ เจ้าป่าเจ้าเขาจะทำสงคราม
กับมนุษย์ และหากวันนั้นมาถึง โลกจะน่ากลัว แผ่นดินจะหวั่นไหว...” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม,
2563, หน้า 252)

หรือการกล่าวให้กิ่งไม้ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่มีกิริยาอาการเยี่ยงคนด้วยการใช้มือ
ทำอาการเพื่อเป็นสัญญาณให้เข้ามาหา ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ดังความว่า

“กิ่งไม้โยกเยกคล้ายจะกวักมือเรียกให้คนเข้าไปเที่ยวชมอยู่ไหว ๆ” (เฉลิมศักดิ์,
2563, หน้า 213)

หรือการกล่าวให้สายลมมีกิริยาท่าทางพร้อมทั้งดูด่าว่ากล่าวอย่างรุนแรง ด้วยความโกรธ หรือให้เสียงกลองนั้นมีอารมณ์ความต้องการด้วยการแสดงกิริยารบเร้า ให้ทำบางอย่างเยี่ยงคน ดังความว่า

“คืนที่สายลมกราดเกรี้ยว ลมพัดพาเอาเสียงกลองฮึดแว่วเข้ามาในโสตประสาท บัวพัดถึงกับก้าวลงจากบ้าน เดินฝ่าออกไปในความมืด ตามเสียงกลองที่แว่วมากับสายลม เขาเดินไปเรื่อย ๆ ตามเสียงกลองที่เรงเร้า” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม , 2563, หน้า 24)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในลึกลับ** ผู้ประพันธ์ใช้บุคลาธิษฐานกล่าวให้ เมฆฝน ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต ให้เคลื่อนไหวเฉื่อยช้ายืดอาดอย่างคนใกล้คลอด เพื่อให้ผู้อ่านจินตนาการมองเห็นภาพการเคลื่อนไหวที่อย่างช้า ๆ ของก้อนเมฆได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังความว่า

“บ่ายสามโมงกว่า ๆ บุญถมออกจากบ้านพร้อมอุปกรณ์งเบ็ด ท้องฟ้า ด้านตะวันออกเฉียงเหนือมีเมฆฝนก้อนมหึมาลอยลงต่ำ เคลื่อนตัวฮึดอาดเหมือนหญิงใกล้คลอด” (จำลอง ผังชลจิตร, 2543, หน้า 158)

หรือการกล่าวให้ก้อนเมฆมีกิริยาเยี่ยงคน ผู้ประพันธ์กำหนดให้กระทำการปิดบัง หรือแอบซ่อนสิ่งของบางอย่างไว้ในที่ลับตา ดังความว่า

“บนโค้งฟ้าคร่อมมีดครีมี เมฆฝนก้อนมหึมาซ่อนดวงจันทร์ไว้เบื้องหลัง...” (จำลอง ผังชลจิตร, 2543, หน้า 125)

หรือการกล่าวให้เมฆก้อนใหญ่มีกิริยาท่าทางอย่างคน การเคลื่อนไหวที่ไม่คล่องแคล่วหรือเคลื่อนไหวยากลำบากอย่างคนอ้วน ทำให้มองเห็นภาพบรรยากาศที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอชัดเจนยิ่งขึ้น ดังความว่า

“ใต้ก้อนเมฆใหญ่อยู่อ้ายทางตะวันออกเฉียงเหนือเป็นม่านสีเทา ๆ แลเห็นเป็นสายอยู่ไกลลิบ” (จำลอง ผังชลจิตร, 2543, หน้า 161)

จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง พบว่า นวนิยายเกือบทุกเรื่อง ปรากฏการใช้บุคลาธิษฐานมากน้อยแตกต่างกัน การที่ผู้ประพันธ์นำภาพพจน์ประเภทนี้มาเขียนในนวนิยาย แสดงให้เห็นถึงศิลปะการใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดจินตภาพ ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับจินตนาการ และมีความเข้าใจเนื้อเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 อติพจน์ (Hyperbole) เป็นการกล่าวเกินจริง ที่ผู้ประพันธ์ต้องการย้ำความรู้สึกหรือความคิด โดยการย้ำความหมายให้ผู้อ่านรู้สึกหนักแน่นจริงจัง เน้นความรู้สึกให้เด่นชัดและน่าสนใจ แต่ไม่เน้นความเป็นจริง เพราะต้องการให้ผู้อ่านนั้นรู้สึกมากกว่าความเป็นเหตุเป็นผล ด้วยการใช้อ้อยคำเกินจริง เพื่อผลในทางความรู้สึกหรือทางอารมณ์เป็นสำคัญ

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์ใช้ดิพจน์ในการกล่าวเกินจริง ให้เชษฐชวัญเจอกันกับท่านต๋องในงานทอดกฐินในขณะที่กำลังรำลึลละอยู่ พอเชษฐชวัญได้สบตากับท่านต๋องก็มีความรู้สึกรักที่เกินจริง ดังความว่า

“...เพียงสายตาของเขาและหล่อนได้สบกันเข้าอย่างจิ้งครั้งเดียว เชษฐชวัญก็สะท้านสะเทือนจนหัวใจแทบหยุดเต้น...” (นรารัตติ, 2559, หน้า 664)

หรือเมื่อครั้งที่เชษฐชวัญเดินเล่นกับเจ้าคุณธนสาร (พี่พจน์) เขาบอกให้เชษฐชวัญเกาะแขนเขา เพราะฝนตกเกรงว่าจะลื่นล้ม เมื่อเธอเกาะแขนเขาอย่างสนิทสนมจึงทำให้เขามีความรู้สึกดีมากกว่าปกติของคนทั่วไป ดังความว่า

“...เจ้าคุณธนสารรู้สึกเหมือนเขาได้ยืมหัวใจของเขาร้องเพลง เสียงร้องนี้มีความกังวานหวานมากขึ้น...” (นรารัตติ, 2559, หน้า 667)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงความรักของเชษฐชวัญที่มีต่อพจน์นั้นมีมากมายเหลือเกิน เพราะเธอแอบรักพจน์มานานเหลือเกินแล้ว เป็นความรักที่เกินความเป็นจริงและไม่สมเหตุสมผลเลยว่าจะมีใครรักคนอื่นได้มากมายขนาดนี้ ดังความว่า

“ความรักของเราที่มีต่อพี่พจน์ เหมือนไฟที่ลุกโพล่ง ไม่มีน้ำชนิดใด มากมายแค่ไหนจะดับได้” (นรารัตติ, 2559, หน้า 197)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **บิมปา** ผู้ประพันธ์ใช้ดิพจน์ในการกล่าวเกินจริงถึงไอน้อย ลูกน้องของพ่อเลี้ยงหลวงโย ที่ถูกสั่งให้รับโทษติดคุกแทนพ่อเลี้ยง จนทำให้นอนไม่ได้หลายวัน และรู้สึกกลัวการถูกลงโทษจนหัวใจแทบวาย ดังความว่า

“...ไอน้อยหน้าตาอย่างกับคนอดตาหลับขับตานอนมาเป็นอาทิตย์ หน้าเหลืองผมเผ่ายุ่งเหยิง” หรือ “สองวันมานี้ไอน้อยบได้หลับเลยสักงีบ รู้สึกกลัวต่ออาญาแผ่นดินจนหัวใจจะวาย...” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 136-137)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงฉากที่บุญลือเล่นพนันน้ำเต้าปูปลา ระหว่างที่ลุ่นอยู่ ก็มีเสียงของหนานลือกจ๊อกผู้ใหญ่บ้านและกำลังเดินตรงมาที่วงน้ำเต้าปูปลา คนในวงตกใจสุดขีด ดังความว่า

“เมื่อคนเล่นวางเงินพนันบนผ้าหมดแล้ว เจ้ามือก็ค่อย ๆ แง้มกล่องลูกเต๋าออกทีละน้อย บุญลือหัวใจจะวายเมื่อเห็นลูกเต๋า ไม่ทันจะเสียวว่าอย่างไร เสียงมีอำนาจของคนคนหนึ่งก็ดังก้องปานฟ้าจะถล่มทะลาย” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 53)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงบิมปาที่คิดถึงหมอม่อม ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกินความเป็นจริงมาก และคงไม่มีใครที่ใจจะขาดด้วยความคิดอย่างแน่นอน ดังความว่า

“พระจันทร์สีเหลืองนวลลอยเด่นอยู่กลางเวหา บิมปามองดวงจันทร์คิดถึง หมอเข้มจนน้ำตาตกตา ป่านนี้หมอเข้มจะทำอะไรอยู่หนอ รู้หรือเปล่าว่าบิมปาคิดถึงใจเจียนจะขาดลงแล้ว” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 196)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาทองชู** ผู้ประพันธ์ใช้อดีตพจน์ในการกล่าวเกินจริงถึงความฝันของตัวละครในเรื่องกล่าวถึงเซลยศึกที่ถูกบังคับให้มาสร้างรางรถไฟ และถูกมัดไว้บนรางรถไฟ ทอดร่างเป็นไม้หมอนให้รถไฟวิ่งผ่าน ล้อเหล็กทับร่างทำให้มีปริมาณเลือดเยอะ ซึ่งตามธรรมชาติแล้วเป็นไปได้โดยที่จะมีปริมาณเลือดมากขนาดกลายเป็นแม่น้ำได้ ดังความว่า

“...ในที่สุดเมื่อรถไฟขบวนนั้นวิ่งผ่าน เลือดจำนวนมากก็ไหลรวมกันกลายเป็นแม่น้ำสีเลือด ไหลเลาะไปตามหุบเขา และยาวไกลสุดสายตา รถไฟขบวนนั้นวิ่งไปถึงไหน แม่น้ำสีเลือดก็ไหลไปตรงนั้น...” (สุมาตกร ภูลายยาว, 2564, หน้า 212)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึง “ผม” ตัวละครในเรื่องที่บอกถึงตอนที่เขาพบกับกับเย ทุน ตอนที่เธอส่งยิ้มให้ เขารู้สึกเหมือนหัวใจจะทะลุออกมาจากอก ดังความว่า

“...เมื่อเห็นหน้าเธอ หัวใจของผมเต้นแรงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ยิ่งตอนเย ทุน หันหน้ามายิ้มให้ หัวใจของผมเหมือนว่าจะทะลุออกมาจากทรวงอก...” (สุมาตกร ภูลายยาว, 2564, หน้า 223)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึง “เมฆ” ตัวละครในเรื่องเล่าถึงการมารับจ้างเป็นกรรมกรสร้างทางรถไฟให้กับพวกญี่ปุ่น ผู้ประพันธ์ใช้ภาษากล่าวเปรียบเทียบความยากลำบากไว้ดังความว่า

“งานอาบเหงื่อต่างน้ำของกรรมกร พวกเขาหวังเพียงลืมตาอ้าปากได้จากค่าแรงวันละแปดสิบสตางค์เท่านั้น...” (สุมาตกร ภูลายยาว, 2564, หน้า 123)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์ใช้อดีตพจน์ในการกล่าวเกินจริงถึงคำอ้ายดีใจที่ได้กางเกงตัวใหม่และพอจะพาไปดูแห่บั้งไฟ แม่จึงบอกให้คำอ้ายอาบน้ำ ชัดซีไคลให้เกลี้ยง แต่โดยปกติคงไม่มีใครจะชัดซีไคลรุนแรงเหมือนตัวละครในเรื่อง อ่านแล้วทำให้มองเห็นภาพถึงความใสซื่อของเด็กน้อยที่ดีใจจะได้ไปเที่ยวเล่นทำตามทีแม่บอก ดังความว่า

“...พอกลับถึงหมู่บ้าน คำอ้ายไม่ต้องรอให้แม่บังคับอาบน้ำเหมือนวันก่อน ๆ เด็กน้อยรีบหาเปลือกมะพร้าว ริงจี่สู่วังน้ำหน้าคั่นฝายพอใหญ่อาจ ซึ่งอยู่ตะวันออกเฉียงเหนือแล้วชัดซีไคลจนเนื้อตัวออกจะปวดแสบปวดร้อน” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 15)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงสมฤตดูร้อนพัดหอบเอาครอบครัวของเขี้ยวที่ย้ายออกไปจากหมู่บ้านให้กลับเข้าไปหมู่บ้านเดิม คำอ้ายดีใจมากที่สุดที่เพื่อนสนิทกลับมา ดังความว่า

“สายลมฤดูร้อน ได้พัดครอบคร้วเกลอเขียวกลับคืนบ้านเก่า อีกทั้งพวงเอาครอบคร้วใหม่มาด้วย คำอวยกระโดดโลดเต้นจนตัวลอย เหมือนกับจะเหาะเหินได้ ความปิติยินดี จูโจมจิตใจด้วยไม่คิดว่าชั่วชีวิตนี้จะมีโอกาสพบกันอีก...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 117)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงความเครียด ความวิตกกังวลเรื่องความแห้งแล้ง จนไม่สามารถทำนาได้ ดังความว่า “วันแล้ววันเล่า ลมร้อนยังเรื้องแรง เมฆแล้งยังล่องลอย ฝอยฝนไม่ปรากฏ ผู้คนกลัดกลุ้มดังไฟสุ่มอก...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 77)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา** ผู้ประพันธ์ใช้อดีตพจน์ในการกล่าวเกินจริงถึงฝนตก ลมแรง พายุร้อน จนเถียงนาโยกไหวเหมือนไกวเปล พายุร้อนเหมือนจะถล่มสภาพการณ์น่ากลัวเกินจริงมาก ดังความว่า

“มานฝนยังคงคลีคลุ้มทุกหนแห่ง ลมกรรโชกแรงจนดับหญ้าชายคาเหยอเปิง ออกมาอีก บางครั้งเถียงนาก็โยกไหวยวบยาบราวเปลญวน ทำเอาพวกเราใจหายใจคว้านั่งไม่ติดพื้น ขณะเบื่องบนก็มีแสงแปลบปลาบและตามด้วยเสียงดังเปรี้ยง ๆ คุต้นปานฟ้าจะถล่มทลาย อยู่ตลอดเวลา...” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 34)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงการทำแนวกันไฟ เวลาที่ไฟลุกลามอย่างรวดเร็ว อากาศร้อนมากจนเหงื่อไหลท่วมตัวจนบิดเอาน้ำได้ ซึ่งเป็นการกล่าวเกินจริง แม้ว่าจะร้อนมากที่สุด ก็ไม่สามารถทำให้มีปริมาณเหงื่อออกมาเยอะขนาดนั้น ดังความว่า

“ทุกคนต่างช่วยกันดับไฟอย่างเอาเป็นเอาตาย บางครั้งสะเก็ดไฟก็ปลิวไปตามแรงลม แล้วหล่นลงพื้นก็ถูกไฟเผาไหม้พาดซ้ำจนดับ การต่อสู้ระหว่างคนกับไฟกินเวลากว่าสองชั่วโมง จนเสื้อผ้าของทุกคนชุ่มเหงื่อปานจะบิดเอาน้ำได้...” (เชาวลิต ชันคำ 2557, หน้า 25-26)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** ผู้ประพันธ์ใช้อดีตพจน์ในการกล่าวเกินจริงถึงเพียงเพ็ญที่เบื่ออาหารเพราะมีความเครียดและกังวลใจรู้สึกอัดอั้นที่ต้องเก็บความลับเรื่องท้องกับก้านเอาไว้ในใจจนไม่สบายหนักมาก ดังความว่า

“...เพียงเพ็ญก็ยิ่งรวบรวมความกล้าเอ่ยความลับความในใจออกไปไม่ได้ เมื่อมีความกังวลใจ อาการเบื่ออาหารจึงกลับเข้ามาอีก พอกินไม่ได้ ร่างกายก็อ่อนแอ จนกระทั่งลมหนาวที่พัดกรูมาทำให้เพียงเพ็ญนอนจับไข้ตัวร้อนเป็นไฟ...” (จุฬามณี, 2560, หน้า 423)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงอาการรู้สึกผิดของประสงค์ที่มีต่อจันดา โดยธรรมดาไม่มีใครที่จะมีอาการกินไม่ได้นอนไม่หลับ เพียงเพราะรู้สึกผิดที่ทำให้คนอื่นเศร้าได้ ดังความว่า

“หลังจากที่รู้ว่าจะต้องตัดใจจากจันทาเพื่อเข้าพิธีแต่งงานกับพิไล ประสงค์ที่ลาสิกขากลับมาอยู่บ้านก็กินไม่ได้นอนไม่หลับ หลับตาที่ไรก็เห็นแต่ภาพดวงหน้างดงามนั้น เศร้าสร้อยเพราะมีเขาเป็นต้นเหตุ” (จุฬามณี, 2560, หน้า 55)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงเรณูที่คิดถึงปฐมจนจิตใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ซึ่งผิดวิสัยของคนทั่วไปเป็นความรู้สึกคิดถึงเกินจริงมากเกินไป ดังความว่า

“กลับมาที่บาร์แล้วเรณูก็ยังเหม่อลอย ผันถึงเขา ใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว บังคับหัวใจไม่ให้คิดถึงเขาไม่ได้” (จุฬามณี, 2560, หน้า 24)

จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง พบการใช้ข้อดีพจนช่วยให้น่าสนใจ ทำให้อ่านจินตนาการมองเห็นภาพและอารมณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ที่สามารถเลือกสรรถ้อยคำต่าง ๆ มาเชื่อมโยงให้ผู้อ่านเห็นภาพได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.5 ปฏิพจน์ (Oxymoron) เป็นการใช้อ้อยคำที่มีความหมายไม่สอดคล้อง ขัดแย้งหรือตรงกันข้ามกัน มากล่าวรวมกันหรือเข้าคู่กันได้อย่างกลมกลืนกัน เพื่อให้เกิดความหมายใหม่หรือมีผลทางอารมณ์เป็นพิเศษ จากการศึกษพบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏการใช้โวหารชนิดนี้มากที่สุด คือ นวนิยายพื้นถิ่นไทยภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลาง ตามลำดับ ซึ่งนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้ภาพพจน์ประเภทนี้มากที่สุด ได้แก่ เมืองแม่ ปิมปา และพรานชีวิต ตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้งด้านลบและด้านบวกของตัวละครในเรื่องคือ เชิญข้าว แม้ว่าจะสวยสู้พี่สาวคือเชิญขวัญไม่ได้ แต่เธอก็รอบรู้หลายด้าน เอาตัวรอดได้ดีกว่า มั่นใจกว่าพี่สาว ดังความว่า

“ขอแสงอดรู้สึกไม่ได้ว่าเชิญข้าวแม่ไม่สวยแต่ฉลาดรอบรู้ไปหมดทุกด้าน แม้งานบ้านที่หลอนไม่ค่อยจะสนใจ แต่ถ้าต้องทำหลอนก็มีความมั่นใจในตนเอง และทำได้ดีกว่าเชิญขวัญที่ยอแสงฝ้าเคี้ยวเชิญให้เก่งเรื่องงานบ้านการเรือน” (นราวดี, 2559, หน้า 120)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้งของด้านดีและด้านบวกมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความหมายใหม่หรือให้มีผลทางอารมณ์เป็นพิเศษ ในตอนที่ยอแสงพูดประชดอาจผู้เป็นสามีว่า ลูกแต่ละคนที่จะสามารถดูแลและรับผิดชอบธุรกิจของครอบครัวได้ ก็ต้องย้ายไปอยู่ที่อื่นกันหมด ยกเว้นลูกคนสุดท้ายคือ มีสิน ที่ยอแสงไม่มีความมั่นใจเลยว่าเขาจะสามารถดูแลกิจการของครอบครัวได้ดีหรือเปล่า ดังความว่า

“ถึงยังไงก็ไม่มีใครฉลาด เค็ม และทันคนเหมือนเชิญข้าว!” (นราวดี, 2559, หน้า 292)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้งของเรื่องบางเรื่องที่เหมือนกับว่า จะได้อะไรบางอย่างมาแล้ว จะสำเร็จอยู่แล้ว แต่แล้วก็มีอะไรมาขัดขวาง หรือทำให้คลาด และพลาดจากสิ่งนั้นไป ดังกรณีความรักของพจน์ ต๋อง และเชษฐวัณญ์ คนที่เพียบพร้อมดีทุกด้าน คือ พจน์ แต่เธอกลับเลือกต๋อง ดังความว่า

“...ทุกครั้งที่พบกับสายตาค้นคว้าและรอยคอยของชินตา เชษฐวัณญ์สะท้อนถอนใจ แล้วก้มหน้า บอกตนเองว่าคิดไปอีกที่เราเหมือนเป็นคนที่มีบุญแต่กรรมบัง ที่ต้องรักเราก็จริงอยู่ที่พจน์รักเราก็จริงแท้ ที่พจน์พิสูจน์มากขนาดนี้แล้ว ใจเราก็ยังไม่หันเหจากที่ต้อง! อวดคิดไม่ได้ว่าชาติก่อนเราคงเป็นคนพรอน เป็นคู่ชีวิตของที่ต้องมาก่อนแน่ ๆ...” (นราวดี, 2559, หน้า 214)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้ง เรื่องกลิ่นหอมของน้ำอบที่หอมจนอยากอาเจียน ดังความว่า

“อุณเรือนสางผมยาวให้ลูกสาว ปีนประดับผมหลายอัน ดอกเอื้องหลายช่อ วางอยู่ที่พื้น รอเวลาขึ้นไปอยู่บนมวยเกล้าของสาวสวยจามรี กลิ่นน้ำอบน้ำรำลอยคลุ้งเต็มบ้าน

“อีแม่ข้าหอมจนใครฮาก” ทองพี่ชายของจามรีแก้งล้อเลียน (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 95)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้งของรูปลักษณ์ของตัวละคร ที่เอาคำตรงกันข้ามมาเข้าคู่กัน เพื่อสร้างความขบขันให้กับเนื้อเรื่อง ดังความว่า

“...ไปไม่ถึงไหน ถ้าไม่ใช่เพราะปิมปาทุกข์ใจหนัก ก็เพราะว่าฉันมันหล่อเหมือนตอไฟลน แถมไม่มีผีมีอในทางจีบสาวนะพอเข้ม” อ่าถอนหายใจ (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 174)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นว่า แม้อากาศจะร้อนแต่ยังบอกว่าการกำลังเย็นสบาย แสดงให้เห็นว่า ถ้าพึงพอใจเรายอมทำสิ่งนั้นได้ เช่น แมว่าการเดินขึ้นวัดพระธาตุจะเหนื่อย แต่ทุกคนก็ตั้งใจและมีแรงศรัทธา เพื่อไปสักการะพระธาตุ ดังความว่า

... “ยิ่งสูง ยอดไม้ดูเปียดเสียดหนาแน่น อากาศก็หนาวเย็นขึ้น บางคนร้อนเหงื่อไหลก็บอกว่ากำลังเย็นสบาย เมื่อใกล้ถึงพระธาตุดอยสุเทพ ปิมปาผ่านลานดอกทานตะวัน มองขึ้นไปเห็นพระเจดีย์เด่นเป็นสง่าอยู่กลางม่อนดอย ใจปิติไปด้วยความเคารพศรัทธา” .... (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 197)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้ประพันธ์กล่าวถึงความขัดแย้ง เรื่องความสวยของแม่เลี้ยง ภรรยาคนใหม่ของวรทัศน์ และมีความขัดแย้งเรื่องพ่อบอกปิดความรับผิดชอบที่จะดูแลลูกที่มีกับภรรยาคนแรก โดยอ้างว่าแก่แล้ว ฟังเหมือนว่าอยากพัก แต่กลับบอกว่าจำเป็นต้องหาไว้ให้ลูกเล็ก ๆ อีกต่อไป ดังความว่า

“...พ่อมีเมียใหม่ พ่อยอมที่จะให้ผู้หญิงหน้าตาสวยพอดูได้มาพรากรูกและเมีย
คู่ทุกข์คู่ยากไปอย่างไม่อาลัยแล พ่อยังเอาบุญคุณแก่ลูกชายอายุ 18 ของเขาว่า

“ข้าเลี้ยงเอ็งกับแม่เอ็งมานานแล้ว จนเอ็งก็ปีกกล้าขาแข็งพอจะรับภาระของข้า
ได้แล้ว ก็ควรแบกไปมั่ง ข้าก็แก่แล้ว แม่จำเนียนเขาก็ท้องแก่กำลังจะมีลูก ข้าจำเป็น
ต้องหาไวให้ลูกเล็ก ๆ อีกต่อไป”

(แห ณ วังน้อย, 2520, หน้า 246)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้งของรูปลักษณ์และสติปัญญา
ของตัวละครที่เอาคำตรงกันข้ามมาเข้าคู่กัน เพื่อสร้างความขบขันให้กับเนื้อเรื่อง ซึ่งโดยปกติ
คนที่มีผิวคล้ำ ต่อให้ตัวซีดแคไหนก็ยังไม่สามารถมองเห็นความซีด ดังความว่า

“คนแจวเรือเป็นชายสูงอายุ รูปร่างยังแข็งแรงแต่ไม่เฉลียวฉลาด เขานั่งยอง ๆ
ลงยกมือไหว้ แม่ผิวเขาจะดำคล้ำแต่ก็ยังเห็นว่าหน้าซีดด้วยความกลัวปากสั่นเสียงสั่น” (แห ณ
วังน้อย, 2520, หน้า 275)

หรือตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวให้เห็นความขัดแย้งของความโกรธและภาพของกุลสตรี
มีต่อวรรทัศน์ ปกติเวลาตกใจหน้ามักจะซีด และเวลาโกรธหรือเกรี้ยวกราด ผิวหน้าเป็นสีแดง
เพราะเลือดพลุ่งพล่าน ดังความว่า “ผู้ร้าย” กุลสตรีร้องโกรธจนหน้าซีด นึกไม่ถึงหน้าเฉย ๆ
อย่างนั้นจะศอกกลับได้อย่างเจ็บแสบเพียงนี้” (แห ณ วังน้อย, 2520, หน้า 553)

จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง พบว่า การใช้โวหาร
ปฏิพจน์ ช่วยให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านจินตนาการมองเห็นภาพและอารมณ์ของตัวละคร
ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ที่สามารถเลือกสรรถ้อยคำทำให้
ผู้อ่านเห็นภาพได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.6 สัทพจน์ (Onomatopoeia) เป็นการใช้ถ้อยคำที่เลียนเสียงธรรมชาติ แฝงไว้
ด้วยนัยแห่งเสียงและอารมณ์ เสียงดนตรี เสียงร้องของสัตว์ เสียงกิริยาอาการของคน เสียง
ธรรมชาติแวดล้อมต่าง ๆ จากการศึกษพบว่า นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏการใช้
ภาพพจน์ชนิดนี้มากที่สุด คือ นวนิยายพื้นถิ่นไทยภาคเหนือ ภาคอีสาน และตะวันออก ตามลำดับ
ซึ่งนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้โวหารประเภทนี้มากที่สุด ได้แก่ เมืองแม่ พิมปา
และพรานชีวิต ตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์ใช้สัทพจน์
เพื่อกล่าวถึงเสียงฆ้อง เสียงระฆัง เสียงมอญตำข้าว ดังความว่า

“เสียงฆ้องยังยามง ๆ มาอีกวัด” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 35)

หรือเสียงระฆัง ความว่า “เสียงระฆังเข้าโรงเรียนดังกัง ๑ เด็ก ๑ กรุกกันเข้าห้องเรียน ผูกากัดกใจ โผบินรังกัก ๑ ไปยังป่าบนเนินเขาข้างหมู่บ้าน” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 51)

หรือเสียงมองตำข้าว ความว่า “เสียงมองตำข้าวเริ่มดังออกแดด ก่อนที่จะมีเสียงย่ำมองดั่งขึ้น โฉะจงลงใจจงลง แข่งกันมาจากที่นั่นที่นี่” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 2)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** ผู้ประพันธ์ใช้ศัพท์จนเพื่อกล่าวถึงเสียงสัตว์ เสียงฟ้าร้อง เสียงเคี้ยวอาหาร ฯลฯ ดังความว่า

“...งูเห่าตัวใหญ่กำลังแผ่แม่เบี้ยอยู่ข้าง ๆ จอมปลวก ทำเสียงใส่หมาเสียงพ้อ ๆ (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 19)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงเสียงฟ้าร้อง ความว่า

“ครูนั่นท่องฟ้าสีเหลืองอ่อนแกมสีครามยามเช้าก็เริ่มมีดลงอิมครีมเหมือนมีปาฏิหาริย์ มีเสียงครืน ๆ ทีหนึ่ง และสายฟ้าเบื้องบนก็แล่นวูบวาบ เปรี้ยง ๆ...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 40)

หรือผู้ประพันธ์กล่าวถึงเสียงเคี้ยวอาหาร ความว่า

“...ทิศฮาแล้วล้วงข้าวในกองจำแกงอ่อมกับแก้งเข้าปากเคี้ยวเสียงจู้บ ๆ” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 127)

และกล่าวถึงเสียงเสียงพังกิ่งไม้ ความว่า

“...พ้อขึ้นไปถึงกิ่งใหญ่ แล้วค่อยไต่ไปหากิ่งเท่าแขน เออพราที่คมปลาบพังกิ่งประคูดอยู่ฉะ ๆ” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 195)

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์ใช้ศัพท์จนเพื่อกล่าวถึงเสียงน้ำมันยางแตกเมื่อจุไฟเผาเอาขี้ยาง ดังความว่า

“เปลวไฟสีแดงลามพุ่งจากปากขุมขี้ยาง ดูคล้ายลิ้นไม้เสียไปรอบ ๆ บาดแผลตัวเอง เสียงน้ำมันยางแตกซาด ๆ เปรี้ยะ ๆ ครันสีด้าลอยดลรอบโคนต้น” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 235)

หรือกล่าวถึงเสียงกลอง ความว่า “เสียงกลองโหนดังปะโหนด ๑ ปลุกผู้คนชาวบ้านให้ลุกตื่นแต่เช้ามืด พวกแม่บ้านลูกหนึ่งข้าว ทำอาหารไปถวายพระ” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 203)

หรือกล่าวถึงเสียงใบไม้เสียดสีกัน เพื่อบอกถึงบรรยากาศที่เงียบจนได้ยินเสียงใบไม้เสียดสีกัน ความว่า

“เงียบ ไม่มีเสียงตอบจากบนเรือน นอกจากเสียงใบกล้วยเสียดสีกันดังแสกสาก” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 190)

หรือการบรรยายถึงเสียงน้ำตกใต้อ่างไฟตอนที่บั้งปลาร้าอึ่ง ความว่า
 “...คำอ้ายเคยกินปลาร้าอึ่งมาแล้ว แม่น้ำอึ่งที่เป็นปลาร้าไปบั้งไฟให้สูง จนมี
 น้ำเข้มหยดต้องถ่านแดงดั่งฉ่า ๆ...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 113)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** ผู้ประพันธ์ใช้ศัพท์จนเพื่อกล่าวถึงเสียงลับ
 ปลาร้าของยายเทียนเพื่อทำแจ่วบอง เป็นอีกหนึ่งอาหารหลักของชาวอีสาน ดังความว่า

“เสียงลับปลาร้าในครัวดังโป๊ก ๆ รั่วถี่ ๆ ตามด้วยเสียงโขลกกระเทียม
 อีกหลายที...” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 174)

หรือกล่าวถึงเสียงกลืนน้ำ ความว่า “เตมาแสนบอกข้างว่าทรายจะกรองน้ำ
 ให้สะอาดใช้ดื่มได้ เสียงกลืนน้ำลงคอตั้งอีก ๆ จนอิม” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 75)

หรือกล่าวถึงเสียงค้อนตอกลิ้มสลัก ความว่า “หลังจากต้อนวัวเข้าคอกเสร็จ
 เตมาแสนใช้ค้อนตีตอกลิ้มสลักที่ประตูคอกดังโป๊ก ๆ” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 259)

หรือการบรรยายถึงเสียงน้ำตกกระทบแผ่นไม้กระดาน “เสียงน้ำดังซ่า ๆ หล่น
 กระทบแผ่นไม้กระดานหลาย ๆ ครั้ง...” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 259)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกขาวนา** ผู้ประพันธ์ใช้ศัพท์จนเพื่อกล่าวถึงเสียง
 เขียดกระโดด ดังความว่า “...บริเวณที่พ่อพามลงมายังไม่มีใครเดินส่องผ่านไปแน่ เพราะมีเขียด
 กระโดดหนีเกิดเสียงดังตู่ตู่ปะปุจนหนานู...” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 10)

หรือกล่าวถึงเสียงล้อเกวียน ความว่า “...เสียงล้อเกวียนที่บดลงบนพื้นนาแล้ง
 ดังคลิกคลิก ๆ นั้น ทำให้บรรดาตึกแต่นดินสีโคลนที่เกาะอยู่ตามซังข้าวแห้งกรอบสองข้างทาง
 ต่างตกใจพากันบินหนีดังแตก ๆ อยู่ตลอดเวลา” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 2)

หรือกล่าวถึงเสียงน้ำค้างตกลงบนหลังคา ความว่า “น้ำค้างพร่างพรหมหลังคา
 ดังเปาะแปะ ...” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 78)

หรือเสียงปลาน้ำแห่งค่อนในแปลงนา ความว่า “...ปลาที่ลงไม่หมดจากต้นหนาว
 ยังคงค้างอยู่ในแปลงนา ครั้นน้ำลดลง พวกมันจึงเหมือนถูกต้อนให้ไปค่อนกันอยู่กลางแปลงนา
 และต่างดิ้นส่งเสียงดังคืด ๆ อัด ๆ ออกมาตลอดเวลา” (เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 117)

การศึกษานวนิยายพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง พบว่า การใช้ศัพท์จนช่วยให้เนื้อเรื่อง
 น่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านจินตนาการมองเห็นภาพและอารมณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี การใช้
 ภาพพจน์ชนิดนี้ของผู้ประพันธ์ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นด้วย เห็นได้ชัดเจนว่า
 ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างจินตภาพและบรรยายภาคเกี่ยวกับเสียงให้มีความสมจริงตามท้องถิ่น
 ในนวนิยาย

กลวิธีการใช้ภาษาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น สมเกียรติ รักษ์มณี (2551, หน้า 73-97) จำแนกการใช้ภาพพจน์ จำนวน 19 ชนิด จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง พบการใช้ภาพพจน์ 6 ชนิด คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ ปฏิพจน์ สัทพจน์ ภาคที่พบการใช้ภาพพจน์ เรียงลำดับจากมากถึงน้อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคอีสาน และภาคตะวันตก แสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์แต่ละคนมีความสามารถด้านการเลือกสรร ถ้อยคำ และมีท่วงทำนองการเขียนที่สื่อถึงอารมณ์ช่วยสร้างจินตนาการทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และสามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์ได้

จากการศึกษาการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย สามารถสรุปการใช้ภาพพจน์ตามตารางดังนี้

ตาราง 8 แสดงการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย	การใช้ภาพพจน์					
	อุปมา	อุปลักษณ์	บุคลาธิษฐาน	อติพจน์	ปฏิพจน์	สัทพจน์
หุบเขาแสงตะวัน	33.33	16.67	5.56	0	0	44.44
ปิมปา	11.11	0	11.11	22.22	0	11.11
ลิเนhamnตาแห่งลานนา	0	0	5.56	11.11	0	0
พรานชีวิต	11.11	0	0	0	11.11	0
สวนโลก	5.56	5.56	5.56	0	0	0
กรงกรรม	11.11	16.67	0	5.56	0	0
วิมานดิน	5.56	38.89	0	0	0	0
ในวาร์วัน	16.67	22.22	5.56	0	0	0
ลูกชาวนา	16.67	5.56	16.67	0	0	44.44
ป่าของใจในป่าของโลก	11.11	5.56	5.56	0	0	0
Vertigo forest						
คนเหนือน้ำ	44.44	27.78	0	11.11	0	0

ตาราง 8 (ต่อ)

นวนิยายกลืนอาย พื้นถิ่นไทย	การใช้ภาพพจน์					
	อุปมา	อุปลักษณะ	บุคคลิขฐาน	อติพจน์	ปฏิพจน์	สัทพจน์
รถไฟเที่ยวสุดท่ายจากพญา ดองชู	22.22	5.56	0	0	0	0
ลูกอีสาน	16.67	0	5.56	0	0	22.22
คำอ้าย	33.33	11.11	0	5.56	0	22.22
เฒ่าแสน	22.22	11.11	0		0	5.56
หมู่บ้านท่าเข็น	5.56	11.11	16.67	0	0	0
ในลี้ก	11.11	5.56	0	0	0	0
เมืองแม่	44.44	11.11	0	11.11	0	5.56

3. **ลีลาภาษา** คือ ท่วงทำนองทางภาษาที่มีเนื้อหามุ่งให้เกิดอารมณ์ที่แตกต่างกัน ดังที่ วรวรรธน์ ศิริภักย์ (2565, หน้า 137-138) กล่าวว่า ลีลาภาษาเป็นศิลปะและสุนทรียภาพที่ทำให้งานประพันธ์ถึงพร้อมด้วยงามของเสียงและความหมาย มี 4 ลักษณะ ได้แก่ เสาวรจณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง และสัลลาปังคพิสัย จากการวิเคราะห์ลีลาภาษาในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยนั้น จำแนกลีลาภาษาได้ 4 ลักษณะ คือ เสาวรจณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง และสัลลาปังคพิสัย สรุปได้ดังนี้

3.1 **เสาวรจณี** เป็นบทที่มีเนื้อหาชมความงามของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะความงามของตัวละคร เช่น นวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ในตอนที่เชิญขวัญกับเชิญข้าวเดินไปตรงลานกว้างหน้าโบสถ์ ก็ได้เห็นพจน์ในชุดผ้าม่วงและเสื้อราชปะแตนขาวสะอาด กลัดกระดุมห้าเม็ดส่งงามยืนอยู่ ดังความว่า

“ใบหน้าของพจน์แทบไม่เปลี่ยนแปลงเลย เป็นใบหน้ารูปยาว คางแหลม แหวดตาเชื่อมอ่อนโยน ริมฝีปากของเขาบางและยิ้มง่าย เป็นใบหน้าที่หล่ออยู่แล้ว แต่หล่อมากขึ้นไปอีกเมื่อเขาเป็นหนุ่มเต็มตัว และท่าทางของเขาก็โก้หรูแบบหนุ่มชาวกรุง...” (นรวาดตี, 2559, หน้า 92)

เช่นเดียวกันกับตอนที่พจนได้พบกับเชษฐชวัญ ชายหนุ่มก็รู้สึกพึงพอใจและรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของอาจและยอแสงที่มีใจเมตตาเห็นว่าเขามีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นคู่ชีวิตของเชษฐชวัญได้ และพอโตมาเห็นตอนโตแล้วก็ยิ่งพอใจมากขึ้น ดังความว่า

“เชษฐชวัญนอกจากรูปร่างหน้าตางดงามถูกใจเขาไปหมดแล้ว ยังเป็นคนสุภาพอ่อนโยน จิตใจดี เขาจะรักและเชิดชูหล่อน ขอให้ท่านทั้งสองวางใจว่าเขาจะปกป้องดูแลหล่อนอย่างดีจนวันตายของเขา” (นราวดี, 2559, หน้า 129)

หรือเป็นตอนที่ท่านต้องไปรำลึะในงานทอดกฐินสายตาเขาก็พบเข้าอย่างจังกับสายตาของเชษฐชวัญจนรู้สึกอบอุ่นไปทั้งร่าง แขนขาอ่อนเพราะความสวยของเธอ ดังความว่า

“ชวัญ! ยอดรัก สุดที่รักของพี่ต้อง!”

“ชวัญงามอะไรอย่างนี้! พี่เคยวาดภาพว่าชวัญงามเหลือเกิน แต่ก็ไม่ได้ครึ่งหนึ่งของตัวจริงที่ได้เห็น” (นราวดี, 2559, หน้า 87)

เช่นเดียวกับในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลิเนหามาตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์เขียนกล่าวชมตัวละครที่ชื่อ ราตรี ดังความว่า

“เธอสวยมาก รูปร่างระหงพอเหมาะ จมูกโด่ง ตาเรียวแต่คม ผิวขาวละเอียดแต่แก้มแดงเรื่อ ผมยาวสลวยแต่เวลารวบผมขึ้นไปเป็นมวย มีคนเคยบอกว่าเธอเหมือนภาพวาดหญิงลานนาโบราณ...” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 21)

หรือเป็นตอนที่พระญาผาสุริยาไปออกตรวจเวียงกับบารมีหมีควาย องค์เป็นเจ้าอยากลองกินอาหารธรรมดาแบบชาวบ้าน องค์เป็นเจ้าชมแม่ค้าอย่างโก้ ดังความว่า

“เหลือบเห็นคนอย่างโก้หน้าค้ำเพราะควั่นโขมง แต่ก็ยังดูออก เนื้อหนังมังสาขาวเหมือนแก้วเข้า กายาเลาอ่อนก้อม (ขาวเหมือนแก้วเข้า กายาเลาอ่อนก้อม เป็นภาษาล้านนา หมายถึง ผิวขาวใสเหมือนแก้ว ร่างกายสวยงาม มีความอ่อนโค้งได้สัดส่วน) (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 131)

นวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** มีตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงความงามของสาวช่างฟ้อน อายุได้แค่ 15 ปี มีนามว่า กองแก้ว มีความงดงามทั้งรูปร่างหน้าตาและฝีมือฟ้อนรำเลื่องลือไปทั่วเมือง ดังความว่า

กองแก้วรำรำตามจังหวะอย่างเนิบนาบเชื่องช้า มือถือหางนกยูงโบกไปมา ใช้เงินและทองเป็นเครื่องประดับทัดหู ทอดแขนขาสวยงามตามแบบคนนครรพ หน้านางหวานฉ่ำ คิ้วโค้งดัดคั่นนูนที่โก่งไว้ เอวอ่อนรัดไว้ด้วยผ้า มองดูประหนึ่งไม้เถา

ที่ลมพัดลุไปมา ปทุมอันอันงามเต่งตั้งอยู่ดูสล้าง เท้าที่ค่อย ๆ เยื้องย่างตามจังหวะ มองผ่านแสงเทียนสวยใส รวากับเทพอัปสรกำลังเหาะเหินเดินอยู่บนปุยมะฆา”

(ชัณวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 43)

หรือเป็นตอนที่อ้ากับเข็มล่องเรือจากกรุงเทพมหานครขึ้นเหนือมาเชียงใหม่ ล่องไปตามแม่น้ำปิง พอเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ระหว่างทางอำตตะสิงเห็นสาวงามยืนเล่นน้ำอยู่ริมตลิ่ง ดังความว่า

“แสงอาทิตย์ทอดแสงอ่อนโยนโลมไล้ร่างงามดูผุดผ่องทั้งตัว ตาสาวน้อย ที่ซอมนมอกดูแสงอาทิตย์ยามเย็นดูเจิดแจ่มจรัสยิ่งกว่าประกายเพชรในโลกหล้า คิ้วโก่งเข้มราวคันศร สีแก้มแดงเรื่อบริสุทธิ์ ผมสีดำสนิทปล่อยปะบาททอดลงไปเบื้องล่าง ชับผิวราวไต้ร่มผ้า ให้ดูเด่นเป็นประกายนุ่มนวล” (ชัณวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 131)

นอกจากเสาวรสจนี้ที่มีเนื้อหากล่าวชมความงามของตัวละครแล้ว จากการศึกษา ยังพบว่าผู้ประพันธ์ใช้เสาวรสจนี้ในการกล่าวชมความงามของธรรมชาติด้วย ดังความว่า

“การเดินทางขึ้นเหนือโดยเรือที่ผ่านมา ผ่านธรรมชาติงดงาม ตรึงตาตรึงใจ เป็นอย่างยิ่ง เมื่อเริ่มผ่านกรุงเทพฯ จากทิวทัศน์ที่มีเรือนแพสองฟากฝั่ง กลายเป็น ต้นไม้กับป่าเขา เทือกเขาที่อยู่ไกลสีน้ำเงินเข้มตัดกับท้องฟ้าสีฟ้าอ่อน ก้อนเมฆขาวจัด เปลี่ยนแปลงเป็นรูปแห่งจินตนาการตามกระแสลม บางวันแม่น้ำมีลูกคลื่นสูงโยกเรือโคลงไปมา บางครั้งน้ำน้อยจนต้องเข็นเรือ เมื่อผ่านเรือแจวเล็ก ๆ ที่ชาวบ้านใช้สัญจร หรือหาปลา ผ่านเรือบรรทุก ลากข้าว ลูกเรือก็จะตะโกนทักทายเป็นภาษาเหนือฟังดูไพเราะราวเสียงดนตรี”

(ชัณวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 117)

3.2 นารีปราโมทย์ เป็นการกล่าวแสดงความรัก เกี่ยวพาราสิ โอลิมกันของชายหญิง ตัวอย่างเช่นในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่พ่อเกิดพายเรือไปหาแม่ที่บ้านเพื่อแจ้งข่าวเกี่ยวกับพ่อเพชร ดังความว่า

“ห่วงแต่พ่อเพชร แล้วไม่ห่วงพี่ชายของพ่อเพชรบ้างหรือ”

“จะต้องห่วงอะไรละคะ ก็เห็นอยู่แล้วว่าแข็งแรงปลอดภัยดี ยังมาเห็นคนเขาเล่นให้เจ็บ ๆ คัน ๆ ได้อยู่” อีกฝ่ายยังไม่รู้เรื่องราวอีกตามเคย กลับตอบไปด้วยเสียงกลัวหัวเราะขบขัน

“แต่เมื่อคืนวานกับเมื่อเช้านี้เป็นห่วงมากอยู่เหมือนกันแหละค่ะ เพราะยังไม่รู้ข่าว จนได้ไปนั่งชายของที่ตลาด ปะเหลาะถามท่านขุน ท่านเล่าเรื่องให้ฟัง ได้รู้ว่าพี่เกิด ปลอดภัยดี ทั้งจากภยันตราย ทั้งจากความสงสัยของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง อีฉันก็หายห่วง ...”

“ชื่นใจ...” อีกฝ่ายลากเสียงยาว คราวนี้วิธีการพูดและกระแสเสียงของเขา เริ่มสะดุดใจแม่วัน จู ๆ เด็กสาวจึงร่อนดูไปแล้วหนาววาบไปทั้งตัว ยกแขนขึ้นกอดอก อย่างเปลือย ๆ แล้วก็ใจหายวาบ เมื่อพบว่าตัวเองไม่ได้ใส่เสื้อทำงานคลุมเหมือนทุกครั้ง ที่ออกจากห้อง

ยิ่งสายตาที่จ้องมอง...ไม่ใช่โลมเลียม...หากเป็นประกายของความปรารถนา... รวากับเขากำลังระงับไม่ให้ตนเองตรงเข้ามาใกล้เธอไว้ในอกในอก

ในใจสั้นไหว แมวันทำปากทำลิ้นของตนเองหายไปเมื่อเขาถาม

“ดอกจำปีนี่ดอกจริง ขอพี่ไปดมเล่นสักดอกได้ไหม” คนถามยิ้มขึ้นเมื่อเห็น แม่สาวน้อยนั่งนิ่งหน้าตื่น หน้าแดงก่ำไปจนจดเชิงผม...อันที่จริงแดงระเรื่ออิมเอิบราว กลีบพกาณ้ำน้ำ ตั้งแต่เนินอกที่พันผ้าแถบสีเข้มและลำแขนอวบเรียวมาเลยทีเดียว

เมื่ออีกฝ่ายลั่นถ้อยคำจะเอื้อนเอ่ย พ่อเทิดก็เป็นฝ่ายใช้แขนดึงเรือลำน้อย ให้เทียบชิดตัวเรือนด้านหลัง ชะโงกตัวเก็บจำปิดอกหนึ่งขึ้นมาจูบแผ่วเบาเมื่อบอก

“หอมจริง...ดอกจำปีของแมวันดอกนี้ คงทำให้พี่ไม่ได้กลิ่นหอมของดอกไม้ ดอกไหนอีกแล้ว!”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 384-385)

เช่นเดียวกับในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** ตอนที่ปฐุม กลับมาที่บ้านและเข้ามาทอดขณะที่เรณูกำลังทำขนมให้นางย้อยอยู่ในครัว ดังความว่า

“ทำเร็ว ๆ นะ คิดถึงจะแยะแล้ว” ปลายจมูกนั้นคลอเคลียอยู่ที่พวงแก้ม ริมฝีปาก ก็ขยับกระซิบเบา ๆ เรียกความวาบหวี

“ไปเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วอาบน้ำ จะได้สบายตัว”

“แค่อาบน้ำมันไม่สบายตัวหรอก มันต้องทำอย่างอื่นด้วย” เขาทำเสียงกระเส่า พร้อมส่งสายตาวานหยด เรณูย่นจมูก หน้าก็แดงระเรื่อ เพราะภายในใจก็เริ่มปั่นป่วน จากแรงเสนาหาของเขา

(จุฬามณี, 2560, หน้า 286-287)

นอกจากนี้ยังพบลีลาภาษาประเภทนาธิปริมาทย์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เรื่อง **คำอ้าย** ในตอนที่อ้ายเซียงบุญกับหนูไปจับแมงจิ้งหรีดด้วยกัน ดังความว่า

“อ้ายฮักน้องปานกะบองฮักซอนดอก ปานซอนดอกฮักซุ่มซี้ข้าง ซ้อยสิพาเจ้าสร้างเป็นเรือนเป็นชาน” เซียงบุญก่ายพุดดอกอ่อนพลางโอบร่างอวดเข้าสู่อ้อมอก หนูบันทึกไอนอ่อน มือไม้สั่นจนกะบองแทบหลุดมือ ซ้องปิดสายพลิกสายไปมา (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 198)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่พ่อเลี้ยงหลงโยกับลูกน้องไปหาสาวปิมปาที่บ้านเพื่อบอกกล่าวความในใจ ดังความว่า

“พ่อเลี้ยงหลงโยหัวเราะเบา ๆ ลงลูกคอ ใจเบิกบานที่ได้ปะสาวน้อย ยิ่งเห็นสาวเจ้าคาดไม่ถึง พ่อเลี้ยงก็ยิ่งพอใจ ลูกน้องที่มาด้วยพลอยหัวเราะเสียงดังเมื่อเอ่ยว่า

“แม่สาวจีปิมปา พ่อเลี้ยงของเราเป็นคนใจร้อน เพื่อนอยากได้อันใดต้องรีบติดตามมาเอา พ่อเลี้ยงหลงโยเพียงแรกเห็น นับว่าเป็นบุญของสุแล้ว เพื่อนให้หมูช้ำเป็นพยาน มารับสูไปตักแต่งเลี้ยงดูตามประเพณีให้อายุใคร สมบัติมหาศาลของเพื่อน จะบ่ทำให้สูน้อยหน้าไฟในหมู่บ้านนี้”

พ่อเลี้ยงย่างเท้าเข้าใกล้สาวปิมปา ตาแววหวาน กระซิบเสียงแหบพอดได้ยินสองคนว่า

“ปิมปา ข้าบใช้คนบ่เคยปะหญิงงามมาก่อน บ่ใช้คนหนุ่มที่หลงเมาไผ่ง่าย ๆ แต่ชะตาเราต้องกัน เพียงแรกเห็น ข้าก็บ่สามารถไล่สูออกจากกลางใจข้า ปิมปา ข้าเคยหลงเข้าดงป่าไม้แรมเดือน ยังกลับบ้านได้ใจบ่คล้อยเคลื่อน เมื่อหลงเจ้า ข้าปักคือนบ้านโดยปราศจากเจ้าหัวใจบ่ได้แล้ว” พ่อเลี้ยงใจร้อนด้วยเสน่ห์หาอันท่วมท้น

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 112-113)

3.3 พิโรธวาทัง เป็นการกล่าวแสดงความโกรธ ตัดพ้อต่อว่า กระทบกระเทียบ เปรียบเปรย ประชดประชัน เลียดลี แสดงความหึงหวง ตัวอย่างเช่นในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เรื่อง **พรานชีวิต** ในตอนที่แจ่มศรีมาตามหาร้อยตำรวจโทประเสริฐที่นันทบุรี เพราะรู้ว่าสามีของตนกำลังจะหมั้นกับหญิงสาว และหล่อนได้ยินว่าประเสริฐจะเลิกกับตน ทั้งสองมีปากเสียงทะเลาะกันต่อหน้านายอำเภอวรทัศน์ ดังความว่า

“...เลิกกับแจ่มศรี !!” มีเสียงกราดสวนฉับพลันขึ้นทันทีทันใด ทุกคนก็เห็นร่างของแจ่มศรีปรากฏตัวขึ้นที่บ้านโตโดยไม่มีใครคาดหมายไว้ก่อน หล่อนยกมือขึ้นชี้หน้า ร.ต.ท. ประเสริฐ อย่างเกรี้ยวกราด

“ไอ้คนร้อยลีน ปลิ้นปล้อนผู้หญิง ไอ้คนบัดซบ ขอให้มันอย่าได้พูดได้เกิดอีกทีเดียว พูดใหม่ทีพูดว่าจะเลิกกับแจ่มศรีนะ พูดใหม่ที” เสียงร่ำเร็วปรนหอบถี่ด้วยฤทธิ์โทสะของแจ่มศรีดังลั่น

(แห ฦ วังน้อย, 2520, หน้า 399)

หรือตอนที่ถ่ายของลือคประตู่ให้นายบรรจงรออยู่ในห้อง จากนั้นเธอก็ออกไปพบกับนายอำเภอวรทัศน์ พอกลับมาบ้านก็สะดุ้งวาบในใจเพราะเสียงซู่ตะคอกของนายบรรจงดังออกมาจากในห้องด้วยความโกรธเคือง ดังความว่า

“ถ่ายของ นังถ่ายของ นีมันหายหัวไปไหนหมดหา...อีเวร ...” ถ่ายของยังยื่นเกาะเสานิ่ง มันหมดความหมายเสียแล้ว เสียงนั้นยิ่งดังหนักขึ้น

“นีมันไปไหนหมด ไปตายโหงตายหาที่ไหน หมาสักตัวก็ไม่มี มีโคตรใครที่ไหน เอากูมาซังไว้ เดี่ยวพ่อ...”

“ไปไหนมาหา นังตัวดี ไป ไหนมา”

“บอกมา บอกมา เอ็งซังซังทำอะไร จะหนีเข้าไปเรอะ จะหนีไปไหน เอ็งคงไปหาไอ้วรทัศน์ซะซิจริงมะ บอกมานา ฮืม พ่อจะฆ่าเสียเชียวถ้าเอ็งขึ้นทำทรวงบอกมาซี้ อีเวร...ไปไหนมาหา...”

“ข้าอยากรู้ว่าเอ็งหายไปไหนทั้งวัน นังถ่ายของ ปล่อยให้ซังตะโกนจนคอแห้ง ข่าน้ำไม่ได้กินเอ็งจงใจจะให้ตาย เอ็งอยากมีผิวใหม่ กำลังจะหนีไปหาผิวใหม่ซะซี้”

“ถูกแล้ว ฉันกำลังจะไป ขอให้รู้ฉันกำลังจะไป ไปเดี๋ยวนี้”

(แห ฦ วังน้อย, 2520, หน้า 833-836)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ตอนที่ยอแสงจะให้เชิญขวัญไปกรุงเทพฯ แต่เชิญขวัญบอกความรู้สึกกับแม่ว่าไม่ได้รักพจน์ จึงทำให้ยอแสงโกรธมาก ดังความว่า

“ขอแสงมองลูกอย่างผิดหวังแกมเคืองขุ่น ถามเสียงเซียวว่า “ไม่รักพี่พจน์ แล้วรักใคร? บอกมาตามตรง!”

“ขวัญรักพี่ต้องคะ และเขาก็รักขวัญมาก แม่สงสารเราเถอะนะคะ อย่าให้เรา ต้องพรากจากกันเลย”

ขอแสงร้อง “ฮืม” อย่างเคียดดาล ถามเสียงตะคอกว่า “ขวัญดูไม่ออกเซียวรีว่า พี่พจน์นะเหนือกว่านายต้องลูกท่านต่อคนนั้นตั้งมากมาย แม่ไม่อยากเชื่อเลยว่าลูกแม่มากี่ตัวขนาดนี้!”

(นรารดี, 2559, หน้า 152)

หรือตอนที่ขอแสงคุยกับอาจารย์เป็นสามี และโกรธที่เชิญขวัญหนึ่งงานแต่งงาน เพื่อไปหาท่านต้องที่บางพรอน ถึงขั้นกล่าวตัดแม่ตัวลูกกัน ดังความว่า

“เท่ากับเราสูญเสียลูกสาวไปคนหนึ่ง” ดวงตาของหล่อนวาวดูน่ากลัว “ถ้าฉัน เหาะได้ ฉันจะเหาะไปเอาตัวมันกลับมา!”

“ถ้าขอแสงคิดอภัยให้สองคนนี้ นอกจากจะไม่สูญเสียเชิญขวัญแล้วเรายังจะได้ ต้องมาด้วย”

ขอแสงเบะปาก ไบหน้าเคียดขี้ “ฉันไม่เอาด้วยหรอก ต่อไปนี้ฉันไม่ถือว่าขวัญ เป็นลูกของฉันแล้ว! จะไม่ให้มันมาเหยียบบ้านเรา ถึงฉันตายก็ห้ามไม่ให้มันมาเผาผี!

(นรารดี, 2559, หน้า 289)

นอกจากนี้ยังพบลีลาภาษาประเภทพิโรธวาทังในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย เรื่อง **ปมปา** ตอนที่อุ้นเรื่อนไปหาขายคำแพงเพื่อแนะวิธีหาเงินมาใช้หนี้คืนพ่อเลี้ยงหลวงโย ดังความว่า

“อีคุณนายอุ้นเรื่อน สู้้อย่างนี้ได้ข้อย่างใดบอขายปาก สู้ก็เป็นแม่หญิงเหมือนกัน เมียน้อยหลานข้ายบ่อยากเป็น แล้วสู้จะให้หลานเข้าไปขายตัว ปุดโร ธัมโม สังโฆ เทียเตอะ ตั้งแต่เข้าเป็นยายคนมานี้ ข้างบ่เคยคิดขายหลานข้างกิน ขายหลานข้างชดใช้หนี้เป็นเด็ดขาด” ยายคำแพงเสียงสั้น (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 178)

3.4 สัลลาปังคพิสัย เป็นการกล่าวแสดงความโศกเศร้าเสียใจ คร่ำครวญ รำพึง รำพันหาบุคคลอันเป็นที่รัก โดยเฉพาะเมื่อยามต้องพลัดพรากจากกัน หรือเมื่อรักไม่สมปรารถนา

ดังตัวอย่างในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ในตอนที่พ่อหมอบัวผัดมารักษาอาการป่วยให้พระสนม ซึ่งเป็นแม่นมของพระนางจามเทวี แต่ก็สายไปเสียแล้ว ดังความว่า

บัวผัดเข้าไปกราบลงตรงร่างนั้นครั้งหนึ่ง แล้วขออนุญาตเปิดเปลือกตา สะดุ้งวูบเมื่อเห็นแววไร่ชีวิต รีบหันมาจับชีพจรบริเวณข้อมืออีกครั้งหนึ่ง

ชนลูกตลอดเรือนร่าง ไร่ชีพจรการเต้นของหัวใจ ผิวข้อมือเย็นชืดบอกว่าจับสิ้นชีวิตมานานแล้ว บัวผัดงยหน้าขึ้นสบพระเนตรแวบหนึ่ง ก่อนจะก้มลงกราบทูลด้วยน้ำเสียงแผ่วเบา

“สิ้นชีวิตแล้วร่วมช่วยยามที่ผ่านมา พระเจ้าข้า” พลันเมื่อการกราบทูลจบสิ้น พระพักตร์กษัตริย์ก็ชืดเผือด หัตถ์ที่ทรงจับบนเรือนร่างผู้เสียชีวิตก็สั่นระริก

“แม่นม...” เสียงตรัสสั้นสะท้อนดังออกมาเหมือนจะให้ได้ยินทั้งผืนแพ จากนั้นทั้งเรือแพก็รำไห่โหยหวน มาจากกลุ่มสนมนางในใกล้ชิด

(เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 133)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่ยายคำแปงแขวนคอตายเพื่อชดใช้หนี้ด้วยชีวิตให้ลูกชาย หัวใจของปิมปาแทบจะแตกสลายไปในยามนั้น ดังความว่า

ความทุกข์ความเศร้าของปิมปานั้นขึ้นมาขีดสุด เธอสยายผมเช็ดเท้าทั้งสองของผู้เป็นยายไปร้องไห้ไป ไม่สนใจผู้คนรอบข้าง ไม่ยอมให้ใครมาจู้จี้ให้เธอออกห่างจากร่างที่ปราศจากวิญญาณ

“อะระหังสัมมาสัมพุทธโธ ยายของข้าเป็นผู้มีพระคุณต่อข้าอันหาที่สุดได้ ข้าขอไหว้สองเท้าของยายด้วยความเคารพ สองเท้าที่ยืนหยัดเลี้ยงข้ามาแต่อ่อนแต่อด สองเท้าที่บุกบั่นทำงาน เสียสละทุกอย่างเพื่อให้หลานมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข” ปิมปาเอาเท้าสองข้างของยายวางบนหัวตนเอง จูบหอมสองเท้าด้วยน้ำตาเต็มหน้า แล้วเสียงยายที่เคยบอกตนเองยามเมื่อตนยังเล็ก “ปิมปายายบ่กลัวตาย ถ้าความตายของยายนั้นจะช่วยคนอื่นให้พ้นทุกข์ได้ คนเรานั้นยายเชื่อว่าเมื่อมีชีวิตอยู่ได้ทำความดีเมื่อตายไปก็ตายตาหลับห่วงอันใด

“ยายเฮ้ย ยายของปิมปา ยายเลี้ยงดูปิมปามาตั้งแต่เกิด ให้ความรักความอบอุ่นแก่ปิมปา ทำทุกอย่างให้หลานมีความสุข แต่ยายเฮ้ยยายข้าเจ้ายังบ่เคยทำให้ยาย

มีความสุขแม่แต่ครั้งเดียว ข้าเจ้ายังไม่เคยแทนบุญคุณยายเลยแม่แต่ครั้งเดียว ยายบ่หื้อโอกาสปืมปาเลย ยายเฮี้ยยายหยั่งต้องจากปืมปา บ่หื้อโอกาสปืมปาตอบแทนบุญคุณเลย” ปืมปาร้องให้คร่ำครวญ

(ชัณวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 184-185)

นอกจากนี้ยังพบลีลาภาษาประเภทสัลลาปังคพิสัยในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทย เรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่ยาวงเหนือยจากการทำงานและอยากนอนพัก แม่วันนี้ก็อยากกราบลงไปก็บอกแล้วกอด จูบแก้มยาวงพร้อมกระซิบบอกรักยาย แต่ทว่าก่อนแสงแรกของอรุณจะแลฟ้า เธอตื่นมาพบว่าร่างผู้เป็นย่านอนนิ่งสงบ เยียบเย็น ดังความว่า

“เธอไม่รู้ว่าตนเองจมอยู่ในความโศกเศร้าและสูญเสียที่นานสักแค่ไหน... คงนานชั้วกับชั้วก็ลั้...เธอคงตาย คงสิ้นใจไปแล้ว ก่อนจะฟื้นคืนชีพขึ้นมาผจญกับความปวดร้าวทุกข์ตรมราวชีวิตจะแตกสลายลงอีกครั้งในยามนี้

เด็กหญิงพบว่าตนเองมิได้ร่ำร้องกรี๊ดกราด ไม่มีเสียงใดหลุดออกจากปาก ตลอดเวลายาวนานที่เธอตายอยู่ภายใต้ความทุกข์นั้น มีเพียงเสียงสะอื้นกระซิกลึกล้ำจากโพรงอก เสียงแผ่วที่สะท้อนออกมาจากกันบึ้งของจิตวิญญาณ

แม้วันเลื่อนตัวลงมานั่งคุกเข่าอยู่ปลายเท้าย่า แบนหน้าและศิโรราบกับฝ่าเท้าเย็นซัดกราบลงด้วยความรัก ความเคารพและสำนึกในบุญคุณอย่างสูงสุด ก่อนลุกขึ้นเดินด้วยฝีเท้าอันเบากริบ...ย่าคงหลับสบายและเป็นสุข...สีหน้าเอิบอิ่มพริ้มเพราและรอยยิ้มที่ประดับอยู่บนริมฝีปากบอกเธอว่าอย่างนั้น”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 229)

จากตัวอย่างลีลาภาษาในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยที่ยกมากล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้ลีลาภาษาในนวนิยายของผู้ประพันธ์ทั้ง 4 ประเภท คือ เสาวรจณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาที และสัลลาปังคพิสัย แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้ท่วงทำนอง การแต่งเรื่องได้อย่างสละสลวย เปี่ยมไปด้วยรสความที่สื่อถึงอารมณ์อย่างลึกซึ้ง ช่วยสร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่านเกิดจินตภาพ รับรู้เรื่องราวและมีอารมณ์ความรู้สึกไปตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์ได้อย่างราบรื่น

จากการศึกษาวิเคราะห์ลีลาภาษาในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง สามารถสรุปการใช้ลีลาภาษาได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ เสาวรจณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาที

และสัลลาปังคพิสัย พบนวนิยายพื้นถิ่นไทยใช้เสาวรจนีมากที่สุด ได้แก่ พรานชีวิต พบนวนิยายพื้นถิ่นไทยใช้นารีปราโมทย์มากที่สุด ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน และพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยใช้สัลลาปังคพิสัยมากที่สุด ได้แก่ ปิมปา ในลี้ก และเมืองแม่ ตามตารางดังนี้

ตาราง 9 แสดงการใช้ลีลาภาษาในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย	ลีลาภาษา			
	เสาวรจนี	นารีปราโมทย์	พิโรธวาทัง	สัลลาปังคพิสัย
หุบเขาแสงตะวัน	5.56	16.67	0	0
ปิมปา	5.56	0	0	5.56
ลิเนhamnตาแห่งลานนา	5.56	0	0	0
พรานชีวิต	16.67	0	0	0
สวนโลก	5.56	0	0	0
กรงกรรม	0	0	0	0
วิมานดิน	0	0	0	0
ในวารวัน	5.56	0	0	0
ลูกชาวนา	0	0	0	0
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	0	0	0	0
คนเหนือน้ำ	5.56	0	0	0
รถไฟเที่ยวสุดท่ายจากพญาตองชู	0	0	0	0
ลูกอีसान	0	0	0	0
คำอ้าย	5.56	0	0	0
เดมาแสน	0	0	0	0
หมู่บ้านท่าเขิน	5.56	0	0	0
ในลี้ก	0	0	0	5.56
เมืองแม่	5.56	0	0	5.56

“...ชายหนุ่มชำเลืองมองคนข้าง ๆ ตัวอย่างสุขใจ ในใจโอบอ้อมแต่ความสุขเมื่อได้ใกล้ชิดคนที่เขารัก เพียงเห็นบิรมปาอิมหรือหัวเราะโอบอ้อมก็วาบหวิวเต็มใจ เขาไม่รู้มาก่อนเลยว่า ความรักมันมีพลังถึงเพียงนี้ ทำให้เขาไม่เหน็ดไม่เหนื่อย มีเรื่องเร่งทำงานทุกอย่าง ขอเพียงได้อยู่ใกล้ชิดกับบิรมปาเท่านั้น เมื่อก่อนเขาไม่เคยยิ้มไม่เคยหัวเราะ วัน ๆ มีแต่ความทุกข์อัดอั้นเต็มหัวใจ ไม่กล้าเล่นไปพบปะใคร ๆ ด้วยรู้สึกตนว่าไม่เหมือนกับคนอื่นเขา ความรู้สึกเลวร้ายทั้งหลายได้สลายไปสิ้นเมื่อพบบิรมปา”

(ชญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 99)

นอกจากนี้ยังพบศตวรรษในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย เรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่พ่อเกิดและแม่วันแต่งงานกันหลังจากเกิดเรื่องที่พ่อพร้อมและพวกเขาจะมาทำมิดีมีร้ายต่อแม่วัน ซึ่งพ่อเกิดตัดสินใจจัดการเรื่องงานแต่งงานทุกอย่างโดยไม่ได้ปรึกษาแม่วันเลย ดังความว่า

“เขามองเธอหนึ่ง เปิดเผยความรู้สึกทั้งหมดจากหัวใจผ่านประกายตา มีความรัก ความปรารถนา การขอลูแก่โทษ และการหยอกล้ออย่างเอ็นดู...เป็นความซิดใกล้แบบที่ไม่เคยมีต่อกันมาก่อน แม่วันรู้สึกถึงไอระเหยจากร่างของอีกฝ่ายโอบล้อมไว้

ก่อนที่ความเงียบและความใกล้ชิดจะทำให้เธอต้องชดเชนมากไปกว่านี้ ชายหนุ่มก็ยื่นตัวขึ้นใช้ผ้าที่ถืออยู่บรรจุซับน้ำตาให้เธออย่างนุ่มนวล

“พี่คงทำอะไรซัดใจแม่วันหลายอย่างในช่วงหลายวันที่ผ่านมา...อย่าโกรธและอย่าร้องไห้ไปเลยนะ ที่พี่ไม่ปรึกษาถามไถ่ จัดการทุกอย่างไปเองตามอำเภอใจก็เพราะมันจำเป็น...ไม่ใช่ต้องแต่งงานเพราะแม่วันมีเรื่อง เลยจำเป็นต้องแต่ง” เขารีบบอกไม่ยอมให้เธอต้องเข้าใจผิดในถ้อยคำของเขาแม้สักเพียงกระพริบ

“เพียงแต่จำเป็นที่ยังมาบอกกล่าว ปรึกษาเรื่องราวกับตัวแม่วันโดยตรงไม่ได้”

“ครูย่าเนืองกักตัวฉันไว้ตั้งแต่คืนวันที่เกิดเรื่องแล้วหนีออกมาได้ พี่เทิดคงลำบากที่จะเข้ามาพูดคุยปรึกษาหารือ”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 473)

4.2 หายรส เป็นรสที่เกิดจากความสนุกสนาน เกิดจากการได้รับรู้ความขบขัน ดังตัวอย่างในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พราณชีวิต** ตอนที่กุลวดีน้อยใจผู้กองวันชัย ที่ผิดนัด เธอเลยเดินลัดเลาะสวนไปหาผู้กองวันชัยที่บ้านพักในตอนดึก แต่กลับพบแม่ของเขา อยู่ที่บ้านนั้นด้วย สถานการณ์ตั้งเครียดแต่ก็ขบขันไปในเชิง ดังความว่า

“ใครกันลูกจ๋า แม่คนที่นั่งกระโปรงขาวใส่เสื้อคอกว้างแทบจะเห็นทะลุถึงสะเอว ทาปากทาผิวเหมือนนางละครที่มาหาลูกคืนนั้นนะหรือ โอ๊ย...จะเป็นลม แม่นึกว่านางพวกนั้นเสียอีก ไหมไหวลูกเห็นหน้าตา แม่ก็กลัวแทนเสียแล้ว...”

หรือ “...ใครกันนะลูก แม่คนปากแดงเหมือนคุณเลือดสดคนนี้นะ” (แช ณ วังน้อย, 2520, หน้า 491-492)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่พ่อเลี้ยงหลงโย ไปบ้านหนานลือกจ็อกเพื่อไปกล่าวขอโทษเรื่องทำร้ายร่างกายจนไอ้ใบ้เจ็บหนัก พอไปถึงกลับ สัมผัสว่าจะมาทำอะไรเพราะเห็นปิมปาอยู่ที่นั่น ดังความว่า

“แค่เผลอหน้าเข้าไปบนชานเรือน เห็นเท้าขาวเปลือยของใครบางคนทีเผลอหัน ชายชืนออกมา ไส้สายตาขึ้นโลมเสีย ด้านหลังเห็นเอวคอดที่รับกับแผ่นหลัง ลำคอขาวผ่อง ศีรษะทุยได้รูปสวย เห็นมือเรียบบางเท้าที่พื้น ก็ทำให้พ่อเลี้ยงกลืนหายใจลึบตัวว่าตนกำลังมา ทำอะไร เงอะงะราวกับคนรุ่นหนุ่ม พยายามยี้ดหลังอให้ส่งยามเดิน ชาก็ยังพาลจะขวิดกัน” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 139)

หรือตอนที่บุญลือและยายคำแปงอุ้มปิมปาเดินลัดกอหญ้าสูงไปขอกินนม แม่กำเดียนอนเรือนแต่เช้า ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะท่าทางของบุญลือออกมาได้อย่างน่าขบขัน และทำให้มองเห็นภาพตัวละครได้อย่างชัดเจน ดังความว่า

“บุญลือเดินเสียงสวบสวบ ทำตัวโอนอ่อนบิดตะโพกแหวกทางรกที่มีกอหญ้าสูง ตัวเปี้ยกปอนด้วยหญ้าที่ยังคงชุ่มน้ำค้าง ปากร่องเตีอนให้ผู้เป็นแม่ระวังหญ้าคา จะบาดตา หันมาจิบปากจิบคอกว่าหลานแต่เช้า

“อีแม่ ข้าวบต้องเสาะหานมให้มันกินหรือก ป้อนน้ำข้าวให้มันก็พอแล้ว เกิดมา ข่าแม่ ลูกผีตัวโตมาเกิดข้าง “ซี้ด” นึก”

“สุเดินให้มันดี ๆ อย่าไปแอนไปแอนมาอย่างนั้นมันจะ “ซี้ด” ยิ่งกว่าอีปิมปา” ยายคำแปงมองลูกชายที่ทำตัวเป็นผู้หญิงด้วยความหมั่นไส้

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 27)

นอกจากนี้ยังพบรสที่เกิดจากความสนุกสนานในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่ครูย่าเฝ้าทอดถึงกระจกบานใหญ่ของนางปริกจนหลายคนหัวเราะเสเฮฮา ในคำพูดของครูเฝ้า ดังความว่า

“กระจกยาวของนางปริกได้ประโยชน์วันนี้เอง ก่อนหน้านั้นฉันก็บ่นเสียไม่มีดีว่าจะซื้อทำไมบานใหญ่บานโต จะเอามาส่องहारอยย่นที่แก้มกันหรือไง...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 462)

4.3 กรูณารส เป็นรสที่เกิดจากความทุกข์โศกจนเกิดความสงสารเห็นใจเมื่อเห็นความทุกข์โศกของผู้อื่น ดังปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่แม่วันและพ่อเทิด ออกไปตามหาที่มาของตัวเองที่อำเภอพนสนิมคม แล้วได้พบกับยายคำศรีวงศ์ผู้เป็นแม่ของคำก่องหล้า ดังความว่า

“ยายอยู่ก็เหมือนติดคุกสองชั้น...ชั้นหนึ่งเป็นคุกของท่านอินตา อีกชั้นหนึ่งเป็นคุกของเจ้าทองอินทร์ ที่ซึ่งความคิดของท่านอินตาไว้อีกต่อหนึ่ง ...ยายต้องให้นางแพงเอาทองออกไปขายก็เพราะเมื่อปีที่แล้วยายเจ็บหนักขาดสนเต็มทน ไม่มีใครคอยดูแลใส่ใจ และที่ต้องเอาไปขายให้ไกลก็เพราะเกรงมันจะรู้ว่ายายยังมีเครื่องทองหลงเหลืออยู่...”

“ไปอยู่กับอิฉันนะเจ้าคะ ไปบางปลาสร้อย อิฉันมีเรื่องมีราว มีทรัพย์มากพอที่จะดูแลได้...” แม่วันพูดขึ้นทันที หากฝ่ายนั้นก็ส่ายหน้า

“ยายทิ้งใครทางนี้ไปไม่ได้...”

“พาไปด้วยเจ้าคะ ก็คนอิฉันก็มีปัญญาเลี้ยง” อีกฝ่ายบอกอย่างหนักแน่นจริงใจ

“ยายเป็นไม้ที่ฝังรากลึกเกินเคลื่อนย้ายเสียแล้วลูก เขาเป็นว่าในชีวิตนี้แค่ได้เห็นหน้าหลาน แต่ทำให้หลานได้รู้ว่าตัวเองมีรากมีฐาน มียายมีตาที่พอใจแล้ว ที่เป็นอยู่ขาดสนบ้าง แต่ก็ไม่ได้ลำบากอะไร”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 646)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ตอนที่พ่อแม่ของเข้มเงินถูกระเบิดเสียชีวิต พ่อของคำฝ่ายคนรักของเข้มเงินสงสารที่เข้มเงินเป็นทุกข์เหลือตัวคนเดียว จึงเห็นใจยอมยกลูกสาวให้ไปใช้ชีวิตคู่อยู่รวมกันกับเข้มเงิน ดังความว่า

“ชาวบ้านจัดการศพพ่อและแม่อย่างเรียบง่าย ๆ เก็บศพไว้เพียงคืนเดียว หลวงพ่อวัดโสมงแนะนำให้เผาโดยเร็วที่สุด ในสถานการณ์สงคราม ข้าราชการมากแวงเดียวเข้มเงินก็สิ้นเนื้อประดาตัวเท่านั้น

จากนั้น โชคดีในชีวิตเข้มเงินก็ตามมา พ่อของคำฝ้ายคงกลัวว่าแกจะเศร้าโศกเกินกว่าเหตุ จึงเรียกสองหนุ่มสาวเข้ามาหาแล้วตกลงกัน

“มึงก็อายุพอสมควรแล้วหนานเข้มเงิน... พ่อแม่อีกตายหมดก็จะให้คำฝ้ายไปอยู่เป็นเพื่อนมึง จะเอาก่อ”

น้ำตาสิ้น ๆ เต็มเบ้าตา ซึ่งในพระคุณน้ำใจนัก ถ้าไม่มีคำฝ้ายชีวิตแกก็คงผกผันไปอีกแบบ อาจกลายเป็นหนุ่มล่ำมะเลเทเมาติดฝิ่นติดกัญชาเสียผู้เสียคนเหมือนไอ้พวกหัวขโมยที่มาลักควาย

(เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 238)

นอกจากนี้นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** ตอนที่ก้านซึ่งจากรยานจากพะมั่ง เพื่อมาซื้อยาให้แม่ที่ร้านขายยาในชุมชน บังเอิญเจอกันกับกมล และเงินไม่พอจ่ายค่ายา กมลเลยช่วยจ่ายให้ส่วนที่ขาดจะได้ไม่ต้องเอายาออก ดังความว่า

“อ้าว ของลื้อได้แล้ว” อาแปะบอกกับก้าน แล้วก็บอกกับกมลต่อ

“อาซาเจ้านี้ก็อาการคล้าย ๆ กับเตี้ยลื้อ แต่ว่าคนที่ไอคือแม่ของเขา ไอ่จนกินไม่ได้นอนไม่หลับ ผอมแห้งแรงน้อย ตลกดีนะ อยู่กันคนละที่ แต่อาการป่วยดันเหมือนกันได้” ก้านมองยาตรงหน้าแล้วถามราคา พอรู้ราคา หน้าของเขาถอดสี ก่อนจะบอกว่า “คือ...ผมมีเงินมาไม่พอ มีมาแค่อี่สิบบาท ถ้าจะขอเอายาออกบ้างให้เหลือยี่สิบบาทได้ไหม”

“ได้ซี”

“ไม่ต้องหรอก แปะ คิดเขาแค่อี่สิบนั่นแหละ อีกลีสิบบาทเดียวเอาที่อ้าว”

ก้านไม่คิดว่าจะเจอคนดีมีน้ำใจถึงเพียงนี้ แม้จะรู้สึกตื่นตัน แต่เขาก็รู้สึกเกรงใจเป็นอย่างมาก

“มันเอ่อ...ไม่ตี้มึง น้องชาย ให้อาแปะเอายาออกเถอะ”

“อย่าเอาออกเลย พี่ชาย รับน้ำใจจากผมไปเถอะ เตี่ยผมก็ป่วยเหมือนกันนอนฟังเตี้ยไอทั้งคืนก็สงสารเตี้ย พี่ชายก็คงเหมือนกัน คิดซะว่าผมซื้อยาให้พี่ชายแล้วกันนะ รับไว้เถอะ รับไว้เถอะ...”

(จุฬามณี, 2560, หน้า 201)

4.4 เราทรอส เป็นรสที่เกิดจากความโกรธ ความเคืองแค้น และความรุนแรง ดังเช่นที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ตอนที่มืด เปลี่ยน และชาวออกปล้น พวกเขามักจะอ้างชื่อของท่านต้อง เพราะแค้นใจเมื่อตอนเป็นเด็กเคยมีเรื่องบาดหมางกับท่านต้อง ส่วนท่านต้องก็ต้องการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนโดยไม่ฟังพาดำรวจ เมื่อทั้งหมดประจันหน้า จึงเกิดการปะทะกัน เพราะมืดไม่ยอมออกมาคุยเพื่อยุติปัญหาที่ค้างคาในใจ ดังความว่า

“มืด! ออกมาพบกัน ฉันยังเรื่องจะตกลงกับแก!”

“ท่านเติมนั่นเอง!” มืดพูดเสียงต่ำ ๆ กับขาว “ตอนแรกนี่กว่าดำรวจ มึงจับตาแลให้ดี ได้โอกาสเมื่อไหร่ก็ฆ่ามันเสีย เพราะมันรู้แล้วว่าเราใส่ร้ายมัน มันถึงตามมา!”

ขาวกระซิบตอบว่า “คนบ้านเดียวกัน ต้องถึงกับฆ่ากันเที่ยวหรือ?”

“มึงคิดว่าปล่อยให้มันฆ่าเราก่อนดีกว่าเรอะ?”

“ท่านเติมไม่ใช่คนใจโหดพรวรคั่น!”

“กว่ามึงคาดคิด และสมหมายกับแจ่มมันก็โหดพอ มันอาจจะฆ่ามึงเสียก่อน แต่ถ้าหัวหน้านั้นดอย ภูเชื่อว่ามันจะใจเสียและหนีไป มึงทำตามที่ถูกสั่งอย่าซัดซ้า จะได้ย้อนกลับไปต่อนว่ว ป่านนี้มันกระจัดกระจายไปไหนหมดแล้วก็ไม่รู้”

“ได้ยินไหมไอ้มืด?” สมหมายตะโกนถาม “มึงใช้ชื่อพวกภูปล้น ใส่ร้ายพวกภู ถ้ามึงออกมาดี ๆ และยอมไปสารภาพกับดำรวจ ท่านเติมจะไว้ชีวิตมึงกับพวกของมึง!”

“มันนี่กว่ามันฉลาด และภูนั้นเปื้อนเหลือเหตุ!” มืดพูดอย่างแค้นใจ

“หากไปสารภาพ...ดำรวจต้องลงโทษเราแน่ อาจถึงประหาร หรือขังตลอดชีวิต!” แล้วเขาก็ตะโกนตอบว่า “มึงหาญจริงมึงเข้ามาเอาตัวกูเลย!”

สมหมายวิ่งออกมาจากที่ซ่อน มุ่งใกล้เข้าไป ท่านเติมร้องเตือนว่า “ใจเย็น ๆ หมายฉันไม่ต้องการให้ใครดอย!” แล้วเขาก็สะดุ้งเมื่อปรากฏเสียงปืนดังขึ้นจากข้างหลัง เขาเห็นแจ่มหันไป แล้วแจ่มก็ยิงโต้ตอบกับเปลี่ยน มืดถือโอกาสที่ท่านเติมกับสมหมาย ตกตะลึงอยู่กับด้านหนึ่ง วิ่งออกมาและเล็งไปที่ท่านเติม

“ปัง” สมหมายเห็นเข้าก็ยิงมืด แต่พลาดไปจากเป้า มืดหลบเข้าไปอีกครั้งหนึ่ง แล้วเมื่อเห็นสมหมายซัดขึ้น เขาก็ยิงมาอีก ไม่ซ้ำมืด ขาว และสมหมาย ก็ยิงกันสนั่นป่า ริมน้ำนั่นเอง และแล้วแจ่มก็กระหืดกระหอบมาบอกว่า “ท่านเติม เราต้องหนีแล้ว! เปลี่ยนมันอ้อมมายังฉัน ฉันยิงมันดอยแล้ว!”

(นราวดี, 2559, หน้า 201)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** วันเผาศพของแม่ทิพ ตอนที่ลับหรือแยกเก้ากระดูกและพบว่ามิเคยหนังสือน้ำตาลออกดำอยู่ตรงตำแหน่งช่องท้อง ทำให้พ่อเทิดรู้สึกเจ็บแค้นเป็นอย่างมาก ดังความว่า

“พ่อเทิด...มันทำคุณแม่ทิพจริง ๆ อย่างที่ยายจาดว่า...เราจะปล่อยให้มัน ลอยหน้าอยู่ได้ยังไง” นายสินละล่ำละลัก ขณะที่น้ำตาของนางจาดหยาดเมื่อพร่ำพูด

“อาจยังไม่ถึงเวลาของท่าน แต่มันทำ มันทำให้ท่านต้องไป เพื่อที่มันจะได้ เข้าสวมรอยแทน!”

“เราส่งคืนได้ ขอเวลาคืนเดียว ให้ฉันเรียกเพื่อนฉันมาชายอีกแรง ไ้ที่เราเห็นอยู่ที่นี่ มันจะแตกตัว ทางหน่อออกมาใหม่เหมือนหน่อกล้วย แล้วเราส่งคืนไปให้คนที่ส่งมันมา และส่งไปให้คนที่สั่งให้ส่งมันมาก็ได้ด้วย..” ตานวมบอกลเสียงเย็น

“...ดวงตาทุกคู่หันมามองเด็กหนุ่มเป็นตาเดียว และพ่อเทิดก็รู้ทันที...คือ เรื่องที่เขา ต้องคิดต้องตัดสินใจด้วยตัวเอง ท่านพระครูไม่ห้าม ด้วยรู้ว่าถ้าใจของเขาไม่ยอมสยบ ท่านห้ามไว้ได้ในวันนี้ วันหน้าเขาก็ต้องหาโอกาสตอบโต้อย่างแน่นอน

“เด็กหนุ่มขยับตัว...รู้สึกเหมือนอกจะแตกด้วยความขมขื่นและดั่งแค้น ฐุร้าย ในใจเขาเลื้อยปราดออกจากโพรงมีดดำสกปรก เขาต้องตอบโต้ ต้องให้มันได้รู้รสกัน เสียบ้าง...”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 207)

นอกจากนี้นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** ตอนที่ตีมหาเรณู ที่ชุมแสง เพราะตีมอยากให้เรณูเอาวันเดือนปีเกิดของพิไลมาให้ เพื่อจะทำของใส่แก้แค้นพิไล ดังความว่า

“ไม่อ้อมค้อมเลยแล้วกัน ที่กูมาวันนี้ กูอยากได้รูปถ่าย และวันเดือนปีเกิด เวลา ตกปากของอีพิไล มึงหาให้กูได้ไหม” ตีมพูดเสียงไม่ดังนัก

“เรณูเหลือบไปมองตุรุษที่อยู่อหลังร้าน แล้วถามว่า “พี่จะเอาไปทำอะไร”

“ยังไม่รู้ แต่ที่รู้ ๆ กูไม่ปล่อยมันไว้เป็นเลี้ยนหนามชีวิตมึงแน่ ๆ”

แม้ตีมจะไม่ยอมบอก แต่เรณูที่คุ้นกับหมอก้อนดีก็รู้ว่าสิ่งที่ตีมต้องการนั้น ตีมจะเอาไปทำอะไร

“ถึงฉันจะไม่ชอบมัน ถึงมันจะเกลียดฉัน แต่ฉันก็ไม่อยากเห็นมันมีอันเป็นไป
หรือกนะ พี่ตี๋”

“แล้วมึงมันใจได้อย่างไร ว่ามันติดกับมึงอย่างที่มึงติดกับมัน”

เรณูนิ่งเงียบ เพราะรู้ว่า อย่างไรก็ตามพี่โลก็ยังไม่ปล่อยให้เธอลอยชายอยู่ที่ชุมแสง
อย่างอยู่ดีมีสุขต่อไปแน่ ๆ

“อีณู มึงดูหน้ากู มึงไม่มาเป็นกู มึงไม่รู้หรือว่ามันเจ็บแค่ไหน ใครทำกูเจ็บ
มันต้องเจ็บยิ่งกว่า” ร็วรอยที่นายเชิดกระทำนั้นยังมีให้เห็นอยู่บนใบหน้าของตี๋
เรณูเห็นแล้วก็เข้าใจว่า คราวนี้ทำไมตี๋ถึงได้แค้นนัก สีหน้าของเรณูนั้นเต็มไปด้วย
ความหนักใจ และเพื่อให้ตี๋นั้นคลายความพยาบาท เรณูจึงต้องพูดว่า “แต่ฉันไม่อยาก
ให้พี่ต้องก่อเวรก่อกรรมเพิ่มขึ้นไปอีก เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวรนะ พี่”

“กูรู้ แต่กูทำอย่างที่พระท่านสอนไม่ได้หรอก”

(จุฬามณี, 2560, หน้า 256-257)

4.5 วีรรส เป็นรสที่เกิดจากความกล้าหาญของผู้กล้าอย่างวีรบุรุษ มีความมุ่งมั่น
ในการต่อสู้กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ดังเช่นที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา**
ตอนที่น้อยตัดสินใจเดินทางไปโรงเรียนคนเดียว เพราะไม่ชอบถูกแซวเวลาที่เดินไปโรงเรียนกับ
ลูกสาวของลุงสิงห์ ดังความว่า

“อ้าว ราวจับหายไปไหน”

“เดินไป คงตกน้ำแน่ ๆ แล้วจะทำอย่างไรดีล่ะนี่” ผมรู้สึกกลัวน้ำในลำคลองนี้
มากกว่าคลองที่ผ่านมาแล้วเสียอีก เพราะคลองนี้ทั้งลึกและตลิ่งก็ชันมาก...” ผมยืน
กุมขมับอยู่เป็นสิบนาที แล้วคำสอนของแม่ในวันที่ผมเขียนหนังสือไม่ได้ก็แว่วเข้ามา
“ตั้งสติมัน ทำใจให้เย็นลง มองรอบทิศหลายทางแล้วจะพบทางแก้ปัญหาเอง” ผมยืน
สงบนิ่งตั้งสติอีกครั้ง และในที่สุดผมก็คิดวิธีข้ามสะพานโดยไม่ใช้ราวจับได้...” ทว่า
ในที่สุด ผมก็มายืนอยู่อีกฝั่งอย่างโล่งอกอีกครั้ง

(เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 200)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนกลางคืนแม่วัน
ต้องอยู่บ้านคนเดียว พร่อมและพวกวางแผนจะบุกเข้ามาทำมิดีมิร้ายแม่วันด้วยคำสั่งของป่าพริ้ง
ทางเดียวที่เธอจะหนีรอดได้คือ ต้องรีบตัดสินใจผูกผ้าและปีนออกทางหน้าต่าง ดังความว่า

“เสียงกระแทกประตูดังตึง ๆ ไม่คุกคามไม่เขย่าประสาทของแม่วันเหมือนเมื่อ
อดีตที่แล้วอีกต่อไป เมื่อเธอปลงใจเด็ดเดี่ยวได้ว่า หากอ้อนวอนเกลี้ยกล่อมไม่สำเร็จ
เช่นนี้ และในเมื่อไม่มีทางหนีรอดก็ตายเสียดีกว่า!”

“แม่วันผูกชายผ้าไว้กับขอบหน้าต่าง โหนตัวขึ้นอย่างว่องไว...เมื่อเห็นทางรอด
ก็ไม่ว่าเร็วแรงมาจากไหน หญิงสาวทำทุกอย่างได้รวดเร็วแม้ว่าจะสิ้นเทาไปทั้งตัว...”

“...เธอค่อยหย่อนตัวลงสู่พื้นน้ำอย่างเงียบกริบ...แม่วันเซ็นเรือไปถึงชายป่าละเมาะ
ป็นขึ้นไปนั่งคว่ำพาดด้วยมืออันสิ้นเทา...เธอปลอดภัยแล้ว...และอีกไม่กี่ไกลเลยก็จะถึง
เรือนครูยาเนือง”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 419-421)

4.6 ภยานกรส เป็นรสนที่เกิดจากความหวาดกลัว เกิดได้จากได้รับรู้ความน่ากลัว
ความทุกข์ทรมาน ดังในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ตอนที่ผู้ประพันธ์เขียน
บรรยายถึงสภาพศพของนายบรรจงที่ตัดสินใจแขวนคอตายบนชื่อ ดังความว่า

“ลำยองยังคงนั่ง มีเสียงถอนใจยาวด้วยความอึดอัดใจ บรรยากาศในห้องนั้น
ลึกลับซอบบกลมืดทึบ มีแสงแดดแต่หน้าต่างบานเดียวที่อยู่ตรงข้ามศพเปิดอยู่
แสงแดดยามบ่ายส่องเข้ามาต้องร่างที่ปราศจากลมหายใจเห็นได้ถนัด แม้กระทั่งน้ำลาย
ที่ไหลมาทางปาก ที่จมูกนั้นมีโลหิตไหลกรังอยู่บนหนวด และลิ้นที่ล่อแลบมาอยู่นอก
ริมฝีปาก สายลมแผ่ว ๆ ทำให้ร่างนั้นโอนเอนไปมาราวกับยังมีชีวิตอยู่ เส้นผมปลิวหยอย
ตากลมคูนั่นจ้องไปข้างหน้า เหมือนจะคาดคั้นต้องการความจริงทั้งหลาย ลำยอง
ก้มหน้าหนีเสียจากภาพน่าเกลียดน่ากลัว ปล่อยเสียงสะอื้นไว้กับเสา มือทั้งสองบิดไปมา
อย่างปวดร้าวใจเป็นที่สุด”

(แช ฅ วังน้อย, 2520, หน้า 894)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา**
ตอนบัวตองกับอินคำจูงมือเดินออกจากประตูเวียงนั้นทบุรีไปในความมืด เพื่อไปส่งบัวตอง
กลับบ้าน ระหว่างเจอกับคำผุย คำพาย และไชยลังกา เข้ามาทำร้าย และจุดบัวตองไปข่มขืน
และอินคำถูกดาบปาดคอตายอย่างอนาถ ดังความว่า

“...อินคำก็ถูกตีปล่มลง ชายหนุ่มสองคนตื่นตั้งลงไปบนอกจนจุก เงยหน้าขึ้นมา เจอปลายดาบจ่ออยู่ที่คอหอย ได้ยินเสียงบัวต๋องร้องกรี๊ด”

“...คำผุยใช้ตีนเหยียบหน้าของอินคำให้หันแนบดิน ในขณะที่คำผุยยังเอาคมดาบจ่ออยู่ที่คอ...อินคำจะลุกขึ้น ทั้งสองก็กระโดดทับลงไปอีก สองมือของคำผุยจับหัวของอินคำกดลงแหงนหงายเผยให้เห็นคอหอย คำผุยปาดทันทีด้วยคมดาบ เลือดพุ่งกระฉูด อินคำกระตุก ๆ สองสามที ก็ขาดใจตายไป”

(บัณฑิต ล้ำซ่า, 2556, หน้า 451-452)

4.7 พิภตสรส เป็นรสที่เกิดจากความน่ารังเกียจหรือน่าเบื่อระอา น่าขยะแขยง ดังในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ตอนที่นายบรรจงและลำยองต้องหนีออกจากบ้านแก่งจันทน์มาพักอาศัยอยู่ในชะแมบพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ไร้ซึ่งความสะดวกสบาย ต้องอยู่อย่างหลบซ่อนเพราะความผิดคือค้าอาวุธ คำผีน ดิดลีนบนนายตำรวจ ตั้งแต่ออกจากบ้านแก่งจันทน์ นายบรรจงก็เปลี่ยนไปเป็นเกรี้ยวกราด น่าเกลียดน่ากลัว ผิดไปจากนายบรรจงดั้งเดิม มักทำร้ายร่างกายจิตใจลำยอง จนเธอรู้สึกเอือมระอาเป็นอย่างมาก ความว่า

“ใครเลยที่จะใจแข็งไปไหน เมื่อนึกถึงว่าคน ๆ นี้ เมื่อไม่นานมานี้เองช่างโอ้อ่า ภาคภูมิใจเสียเกิน คนมาบัดนี้ผมเฝ้ารุ่งรัง ไม่ยอมให้ใครยุ่งวุ่นวายกับร่างกาย หมวดเดรา รุ่งรัง หน้ามันสกปรกเหมือนไม่เคยผ่านการชำระล้าง ผิวหนังก็เหี่ยวเหิน ชูบพอม เขาได้เผยลักษณะสัตว์ป่าที่มีประจำในสันดานออกมาจนหมดสิ้น

“ถูกแล้ว ถูกดังที่วรทัศน์ได้บอกแก่ซัด นายบรรจงกำลังติดตะรางอยู่ข้างนอก นั่นคือ ถูกธรรมชาติลงโทษ ธรรมชาติของจิตใจที่เตลิดออกไปจากการควบคุม...”

(แช ฌ วังน้อย, 2520, หน้า 792)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่แม่พิศพยายามจะให้ท่าพ่อเทิด สรรหาวิธีด้วยมารยาเสแสร้งต่าง ๆ แต่ถึงกระนั้นพ่อเทิดหาได้สนใจไม่ ยิ่งรู้สึกอึดหนาระอาใจ มีแต่ความรังเกียจกับพฤติกรรมของเธอ ดังความว่า

“มืออันว่องไวของแม่พิศปลดผ้าคาดอกออกตัวดวงไว้ในเรือแล้วขยับคลี่ผ้าที่นุ่งอยู่ขึ้นมาเป็นกระโจมอกแหวกว่ายอย่างสายอกสบายใจ และด้วยท่าที่ราวกับอยู่

เพียงลำพัง...แขนขาขาว ๆ กวัดไกวอยู่ใต้สายน้ำ ผ้าบาง ๆ แบนเรื่อนร่างอบอ้อมที่เจ้าตัว
จงใจจวด ดวงหน้าระรื่นชื่นบาน

ภาพที่เห็นคงทำให้เลือดในกายของชายหนุ่มทุกคนร้อนฉ่า...การดีบร้อนให้ได้ก่อน
แล้วค่อยแก้ไขปัญหาใด ๆ ที่จะตามมาเอาในภายหลังคงเกิดขึ้นง่าย ๆ หากคนมองไม่ใช่
ชายหนุ่มคนนี้...คนที่มิจำปีสี่ขวานวลหอมหวานแย้มบานอยู่เต็มดวงใจ

มีแต่ความรังเกียจเมื่อยามที่พอเทิดมอการพลิกกายไปมาของสาวน้อย...รู้ใจ
ตัวเองดีว่าไม่มีวันโดดลงหลุมพรางที่ขุดล่อด้วยการลงไปอยู่ในน้ำกับแม่พิศ หากก็คง
หนีไม่พ้นเรื่องยุ่ง ถ้าเจ้าหล่อนขึ้นมานั่งเนื้อตัวเปียกปอนอยู่เคียงข้าง... เขาไม่มีทาง
คืนหลุดหากมีใครมาเห็นเข้า มือไหวเทาความคิด ชายหนุ่มถอนบันไดไม้ไผ่ขึ้นเสียทันที
เป็นการตัดทางไม่ให้สาวน้อยที่จงใจลงไปแหวกว่ายยั่วยวนอยู่ขึ้นมาประชิดตัวได้

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 410-411)

4.8 อัทธุตรส เป็นรสที่เกิดจากความอัศจรรย์ใจ ประหลาดใจ เกิดจากได้รับรู้ภาวะ
น่าพิศวง ดังในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest**
ตอนที่พรานมณพยายามสังกระเสจติดถึงเอื้อย แต่กลับรู้สึกว่ามีบางอย่างน่าแปลกใจ เต็มไปด้วย
หมอกควันประหลาดรบกวนขณะที่เธอพยายามสื่อสารกับเอื้อย ความว่า

“พรานมณได้แต่นิ่ง จุกคิดขึ้นมาถึงการสื่อสารระหว่างเธอและเอื้อย เธอได้ยิน
จากเอื้อยจริง แต่ก็ไม่ได้ล่วงรู้อะไรไปมากกว่านั้น ไม่ได้รู้มากพอที่จะยืนยัน
ความปลอดภัยของเอื้อยได้ ชายลึกลับคนนั้น นอกจากจะรู้วิธีการสื่อสารของเธอและเอื้อย
ยังสามารถสะกดบทสนทนานั้นได้ด้วย

พอนึกได้เท่านี้ พรานมณก็จำได้ถึงเมฆหมอกที่แทรกตัวลงมาตัดขาดบทสนทนา
ของเธอและเอื้อย บัดนี้เธอตระหนักได้ว่าเมฆหมอกนั้นได้บดบังความแน่ใจของเธอ
เสียงที่ได้ยินจากเอื้อย เสียงของชายลึกลับและเมฆหมอกของเขา ต่างกลมกลืนอยู่ใน
ที่เดียวกันอย่างแยกไม่ออก แยกไม่ได้ว่าอะไรเป็นความรู้ที่ฟังพาได้ และอะไรเป็นเพียง
สิ่งที่ปราศจากซึ่งนัยทุกอย่าง ต่อให้ได้ยินก็ไม่ต่างจากเสียงนกเสี้อยหรืองูกระพือปีก”

(เขมวิช ภั้งคานนท์, 2557, หน้า 123-124)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** บันนารู้สึกแปลก
ที่บุญเรืองหายไป ปกติเขามักจะแวะมาหา มาพูดคุยด้วยที่กระท่อม แต่หลายเย็นมานี้ที่บันนา

เห็นบุญเรื่องเดินลับ ๆ ล่อ ๆ อยู่แถว ๆ ชายไร่ และน่าแปลกใจที่เมื่อเรียกบุญเรื่อง เขามองมาครู่หนึ่ง และหายลับไป ดังความว่า

“เมื่อเย็นวันวานฉันก็เห็นบุญเรื่องที่ชายไร่นั้นอีก แต่เขาก็เร้นหายไปอย่างเงิบงันดังเดิม วารื่อบอกว่าฉันคงตาฟาดไป หรือไม่ก็อาจจะมองเห็นใครอื่นที่ไม่ใช่บุญเรื่อง บางทีอาจเป็นพวกนักตีสั่ง หรือไม่ก็พวกนักล่านกหนูหรือไก่ป่า ที่มักเข้ามาลับ ๆ ล่อ ๆ อยู่ในอาณาบริเวณแห่งนี้ แต่ฉันก็ยืนยันกรานว่าตาไม่ฟาดและมองไม่ผิดอย่างแน่นอน... ในยามบ่ายฉันได้ยินคล้ายเสียงพลุถูกจุดต่อเนื่องกัน...พลุพวกนั้นถูกจุดในงานเผาศพของบุญเรื่อง...บุญเรื่องตัดสินใจใช้มีดเล่มหนึ่งปักลงยังอกของตนเองเมื่อหลายวันก่อน...”

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 234)

4.9 ศานตรส เป็นรสที่เกิดจากความสงบใจ เกิดจากอารมณ์อันสงบ ดังในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ตอนที่เชิญข้าวต้องเผชิญกับโรคมะเร็งเนื้ออกในหลอดอาหารระยะสุดท้าย และคืนสุดท้ายเธออยู่ในห้องนอนตามลำพังกับบรรพจน์ ซึ่งเฝ้าเธอทั้งคืนแทบไม่ยอมนอน เพราะอาการของเธอหนักมาก แต่สุดท้ายเธอก็จากไปอย่างสงบในอ้อมกอดของสามีที่เธอรักที่สุด ดังความว่า

เชิญข้าวมองเขาผ่านม่านน้ำตาแล้วพึมพำแผ่วเบาว่า “จนถึงวันนี้...พี่พจน์...ก็ไม่เคยรักข้าว...”

เจ้าคุณธนสารเม้มปาก น้ำตาเอ่อเต็มเบ้า เขาขึ้นนั่งบนเตียง กอดประคองหลอนไว้ แล้วบอกด้วยความรู้สึกผิดและแสนสงสาร “ข้าวจา...พี่รักข้าวมานาน...หลายปีแล้ว” แล้วเขาก็จูบบนเปลือกตา บนน้ำตาของหลอนกับบนริมฝีปากที่แห้งผากจากการรอคอย และจากการโกล้งลิ้นใจของหลอน...

(นราวดี, 2559, หน้า 658)

เช่นเดียวกับนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** หลังจากที่หมอสุมดีช่วยถอนคุณไสยออกจากพิไลได้สำเร็จ เธอก็ปล่อยวาง มีความสำนึกตั้งใจไว้ว่าจะรักษาศีลบวชชั้ และกลับไปอยู่บ้านอย่างชนิดบัวไม่ช้ำน้ำไม่ชุ่น และจากลาไปกับประสงค์ด้วยดี ดังความว่า

“ถ้าหนึ่งปีนี้ เสียใจใคร่ที่ดีกว่าฉัน เจอคนที่คู่ควรเหมาะสมกัน เสียจะแต่งงานใหม่ ฉันก็ไม่ว่าอะไรหรอกนะ เสีย”

“พิไล”

“ฉันจะกลับมาหยาให้” ประสงค์นั่งเงียบ

“ที่ผ่านมา หากว่าฉันเป็นเมียที่ไม่ได้เรื่องของเสีย เป็นลูกสะใภ้ที่แย่ของมา ฉันต้องขอโทษเสียด้วยนะ”

“เสียไม่เคยถือโทษโกรธเคือง”

“เสียไม่เคยมีอาการกับเรื่องใด ๆ หรือ เสียเป็นคนดี ดีจากข้างในซึ่งไม่เหมาะกับผู้หญิงอย่างฉันหรือ เสีย นี่เป็นโหนดที่ดินที่ฉันรับจำนองไว้ ถ้าเจ้าของเขาเอาเงินมาไถ่ เสียก็จัดการคืนเขาไปด้วยแล้วกัน ถ้าเขามาถามถึงที่ดินเขา ก็บอกเขาไปว่าฉันไม่คิดดอกเบี้ยอะไรหรอกนะ แล้วเงินพวกนั้นก็เก็บไว้ใช้แล้วกัน ฉันคืนให้ และที่ฉันเอาติดตัวไป ฉันก็เอาไปเพื่อชีวิตใหม่ของฉันเท่านั้น”

“พิไล” ประสงค์น้ำตาไหลออกมา พิไลเห็นดังนั้นจึงโผล่เข้ามาอดเขาจนแน่นกว่าทุกครั้งที่เคยกอด เพราะว่ามันเป็นกอดครั้งสุดท้าย และเหมือนประสงค์จะรู้ว่ากอดครั้งนี้เป็นการกอดลา แรงกอดและแรงจูบที่มีตอบกลับไปนั้นก็แน่นและแรงกว่ากอดและจูบทุก ๆ ครั้งเช่นกัน

(จุฬามณี, 2560, หน้า 734)

จากตัวอย่างทั้งหมดเกี่ยวกับการใช้สรรพนามทั้ง 9 รส คือ ศฤงคารรส หาสยรส กรุณารส เราทรรส วีรรส ภยานกรรส พิภตสรส อัทฤตรส และศานตรส ดังที่กล่าวมาข้างต้น พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่ใช้สรรพนามดีครบทั้ง 9 รส ได้แก่ พรานชีวิต กรงกรรม คำอ้าย เมืองแม่ ปิมปา และสิเนหามนตาแห่งลานนา ส่วนนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ก็ปรากฏสรรพนามดีในจำนวนที่ลดหลั่นกันไป ส่วนภาคที่ปรากฏการใช้สรรพนามดีในนวนิยายพื้นถิ่นเรียงลำดับจากมากถึงน้อยที่สุด ตามลำดับ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ เห็นได้ว่าการใช้สรรพนามดีทั้ง 9 รส แสดงให้เห็นถึงฝีมือและความสามารถของผู้ประพันธ์ในการเขียนด้วยท่วงทำนองภาษาที่สละสลวย สื่ออารมณ์ได้ตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์ ช่วยสร้างจินตนาการให้เกิดแก่ผู้อ่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากการศึกษารสรพนามดีในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง สามารถสรุปสรรพนามดี 9 รส ได้แก่ ศฤงคารรส หาสยรส กรุณารส เราทรรส วีรรส ภยานกรรส พิภตสรส อัทฤตรส และศานตรส สรุปตามตารางดังนี้

ตาราง 10 แสดงรสนววรรณคดีในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทย	รสนววรรณคดี								
	ศตงคารรส	หาดยรส	กรณารรส	เราทรส	วีรส	ภยานกรรส	พิภตสรรส	อิภภตสร	ศานตรรส
หุบเขาแสงตะวัน	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ปิมปา	5.56	5.56	5.56	5.56	11.11	5.56	0	5.56	5.56
ลิเนหามนตาแห่งลานนา	0	0	5.56	0	5.56	5.56	0	5.56	5.56
พราณชีวีต	0	5.56	0	0	0	0	0	0	0
สวนโลก	5.56	0	0	0	0	0	0	0	0
กรงกรรม	0	5.56	0	5.56	5.56	0	0	0	0
วิมานดิน	0	5.56	0	0	0	0	0	0	0
ในวารวัน	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ลูกชาวนา	0	5.56	0	0	0	5.56	0	0	5.56
ป่าของใจในป่าของโลก	0	0	0	5.56	0	5.56	5.56	0	0
Vertigo forest									
คนเหนือน้ำ	0	0	0	0	0	0	0	0	5.56
รถไฟเที่ยวสุดท้าย	0	0	0	0	0	0	0	5.56	0
จากพญาทองชู									
ลูกอีสาน	0	5.56	0	5.56	0	0	0	0	0
คำอ้าย	0	5.56	5.56	11.11	0	0	0	5.56	0
เดมาแสน	0	0	0	0	0	0	0	0	0
หมู่บ้านท่าเซ็น	0	0	0	5.56	5.56	0	0	0	0
ในลือก	0	0	0	5.56	11.11	0	5.56	5.56	0
เมืองแม่	5.56	5.56	11.11	11.11	16.67	0	0	0	0

จากการศึกษาการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับข้อความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย
ในรอบ 5 ทศวรรษ ทั้ง 18 เรื่อง สามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 11 สรุปการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับข้อความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย	ภาษาวรรณศิลป์ระดับข้อความ			
	การใช้โวหาร	การใช้ภาพพจน์	ลีลาภาษา	รสวรรณคดี
หุบเขาแสงตะวัน	66.67	100	5.56	0
ปิมปา	38.89	44.44	11.11	50
ลิเนฮามนตาแห่งลานนา	0	16.67	5.56	27.78
พราณชีวิต	11.11	22.22	16.67	5.56
สวนโลก	5.56	66.67	5.56	5.56
กรงกรรม	11.11	27.78	0	16.67
วิมานดิน	0	44.44	0	5.56
ในวารวัน	16.67	44.44	5.56	0
ลูกชาวนา	27.78	83.33	0	16.67
ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest	0	22.22	0	16.67
คนเหนือน้ำ	27.78	83.33	5.56	5.56
รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู	11.11	33.33	0	5.56
ลูกอีसान	5.56	44.44	0	11.11
คำอ้าย	5.56	72.22	5.56	27.78
เดมาแสน	5.56	33.33	0	0
หมู่บ้านท่าเขิน	33.33	83.33	5.56	11.11
ในลี้ก	5.56	16.67	0	27.78
เมืองแม่	50	72.22	5.56	50

จากข้อมูลในตารางข้างต้นสามารถสรุปรายละเอียดภาพรวมเกี่ยวกับการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับข้อความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ดังนี้ นวนิยายพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้โวหารเรียงลำดับจากมากถึงน้อยที่สุด ตามลำดับ ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ในลี้ก เมืองแม่ ปิมปา

หมู่บ้านท่าเซ็น คนเหนือน้ำ ลูกชาวนา ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้ภาพพจน์เรียงลำดับ จากมากถึงน้อยที่สุด ตามลำดับ ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน หมู่บ้านท่าเซ็น คนเหนือน้ำ ลูกชาวนา คำอ้าย เมืองแม่ สวนโลก ปิมปา วิมานดิน ในวารวัน ลูกอีสาน เฒ่าแสน รถไฟเที่ยวสุดท้าย จากพญาตองซู ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้ลีลาภาษาเรียงลำดับจากมากถึงน้อยที่สุด ตามลำดับ ได้แก่ พรานชีวิต และ ปิมปา และนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้วรรณคดี เรียงลำดับจากมากถึงน้อยที่สุด ตามลำดับ ได้แก่ ปิมปา เมืองแม่ ลีเนหามาตาแห่งลานนา คำอ้าย ในลี้ก จะเห็นได้ว่าแต่ละภาคปรากฏการใช้ภาษาวรรณศิลป์ระดับข้อความในนวนิยายกลืนอายุ พื้นถิ่นไทยมากน้อยต่างกันไป แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์แต่ละคนมีความสามารถด้านการใช้คำ ถ้อยคำ ข้อความ และท่วงทำนองการเขียนที่สละสลวย สื่อถึงอารมณ์ช่วยสร้างจินตนาการทำให้ ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์

บทที่ 5

คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย

วรรณกรรมเป็นมรดกทางสังคมที่รวบรวมเอาสภาพทางภูมิประเทศ วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไว้ ดังนั้นการวิจัยในบทนี้เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่สอง คือ เพื่อศึกษาคุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทนวนิยายไทยที่มีเนื้อหาและเป็นเรื่องราวของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นไทยในภาคใดภาคหนึ่ง คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2514-2564 จำนวนภาคละ 3 เรื่อง จากผู้แต่ง 18 คน เพื่อให้ทราบว่า นวนิยายชุดดังกล่าว สะท้อนคุณค่าด้านสังคมอย่างไรบ้าง จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผลการวิเคราะห์สามารถจำแนกคุณค่าด้านสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่และอาณาเขต
2. สถาบันสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง
3. ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง

องค์ประกอบของสังคม

การที่ประชากรหรือกลุ่มคนมาอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมอาณาบริเวณเดียวกัน มีการปะทะสังสรรค์ซึ่งกันและกันอยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกัน และก่อให้เกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชลธิชา ศาลิคุปต์ (2543, หน้า 5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคมว่า สังคมประกอบด้วย สิ่งอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม นั่นก็คือ ประชากร พื้นที่ และอาณาเขต อันจะเป็นตัวแบ่งหรือชี้ชัดได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มคนเหล่านั้นอยู่ในจังหวัดใดหรือภาคใดในประเทศไทย จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ด้านองค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่และอาณาเขต ที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงประชากร พื้นที่ อาณาเขตของแต่ละภาคโดยสังเขป ดังนี้

1. ภาคเหนือ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่เรียกว่า “ไทยเหนือ” หรือ “คนเมือง” ภาคเหนือเป็นภูมิภาคที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย มีเขตแดนทางตอนเหนือติดต่อกับชายแดนพม่าและลาว ทางตะวันออกติดต่อกับชายแดนลาวและภาคอีสาน ทางตะวันตกติดต่อกับพม่า และทางใต้ติดต่อกับภาคกลาง ทิศเหนือ ดินแดนที่อยู่เหนือสุดของภาค คือ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าและลาว มีเทือกเขาแดนลาว แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก กั้นเขตแดน ทิศตะวันออก ดินแดนที่อยู่ทางตะวันออกสุดของภาค คือ อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว มีเทือกเขาหลวงพระบางกั้นเขตแดน ทิศตะวันตก ดินแดนที่อยู่ทางตะวันตกสุดของภาค คือ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอาณาเขตติดต่อกับ ประเทศพม่า มีแม่น้ำเมยและแม่น้ำสาละวินกั้นเขตแดน และทิศใต้ ดินแดนที่อยู่ทางตอนใต้สุดของภาค คือ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยภาคเหนือ 3 เรื่อง ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ปิมปา และ ลีเนหามาตาแห่งลานนา ภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเนื้อเรื่องมีทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ นอกจากนี้ยังพบคำภาษาถิ่นตระกูลอื่นด้วย นั่นก็คือ เรื่องหุบเขาแสงตะวันที่ใช้ภาษาไทยใหญ่ในการบอกเล่านำเสนอเรื่องราว และเรื่องลีเนหามาตาแห่งลานนา พบคำภาษาจีนหนึ่งคำที่นำมากล่าวถึงในเนื้อเรื่อง กลวิธีการนำเสนอเรื่องราวของผู้ประพันธ์เกี่ยวกับฉาก เหตุการณ์ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง เป็นการบอกเล่าถึงสถานที่ และสภาพภูมิประเทศ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการเห็นภาพถึงฉาก ภาพบรรยากาศ เรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน ได้เป็นอย่างดี มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ผู้ประพันธ์บอกเล่าถึงตัวละครที่มีวิถีชีวิตแบบท้องถิ่นบนดอยสูง ที่เรียกตนเองว่า คนไต หรือ คนไทใหญ่ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็ก กลางหุบเขาสูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีวิถีชีวิตแบบชาวชนบทดั้งเดิม ดังความว่า

“เสียงมองตำข้าวเริ่มดังออกแดด ก่อนจะมีเสียงย่ามอดังขึ้น โຈ้จงลงโຈ้จงลง แข่งกันมาจากที่นั่นที่นี้ โຈ้จงลง ๆ ปลุกความเงียบให้ตื่นขึ้นที่บ้านนี้บ้านโน้น” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2520, หน้า 2)

จากข้อความข้างต้นจินตนาการเห็นภาพได้ว่าหมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีจำนวนประชากรไม่มาก ในทุก ๆ เช้า ทุกคนจะได้ยินเสียงมองตำข้าวดังทั่วไป หมู่บ้านถูกโอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ มีหมอกปกคลุม อันเป็นลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านพื้นถิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **บิมปา** ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวผ่านตัวละครซึ่งเป็นชาวล้านนา อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน ดังความว่า

“...ลูกเรือก็ตะโกนทักทายเป็นภาษาเหนือฟังดูไพเราะราวเสียงดนตรี” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 117)

นอกจากนี้ยังมีชาวต่างถิ่น และชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยปะปนอยู่กับชาวเชียงใหม่บ้างแล้ว ชาวเชียงใหม่เรียกชาวผิวขาวกลุ่มนี้ว่า กุลวาชาว ซึ่งเป็นมิชชันนารีชาวอเมริกันที่เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในสมัยรัชกาลที่ 4 ทำให้เชียงใหม่มีแขกมาเยือน มีการค้าขาย มีการเดินทางไปศึกษาที่กรุงเทพฯ ของเจ้าเมืองเชียงใหม่ ดังความว่า

“ยามนั้น เจ้าทุกองค์ของเชียงใหม่ ต้องเสด็จไปกรุงเทพฯ ทุกสามปี เพื่อถวายเครื่องราชบรรณาการพุ่มดอกไม้เงินพุ่มดอกไม้ทอง และรับน้ำพิพัฒน์สัตยาเยี่ยงอย่างประเพณีเจ้าประเทศราชที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา เมื่อกลับเชียงใหม่มักมีพวกฝรั่งที่คนเหนือเรียกกุลวาชาว ขุนน้ำขุนนาง พ่อค้าวานิชเมืองกรุง ติดตามมาเที่ยวบ้าง ดูลู่ทางทำป่าไม้บ้าง หาแหล่งทำมาค้าขายบ้าง เมืองเหนือจึงเต็มไปด้วยอาคันตุกะมาเยือน...”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 41)

อีกทั้งมีคนมอญเข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ มีพ่อค้าไม้จากกรุงเทพฯ เข้ามาในเชียงใหม่ ดังความว่า “...พ่อเลี้ยงหลวงโยเศรษฐีใหม่ชาวมอญผู้ได้รับช่วงสัมปทานทำงานป่าไม้จากบริษัทของชาวต่างประเทศ” “...พ่อค้าไม้คนสนิทของพวกกุลวาชาวมาจากกรุงเทพฯ” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 44,83)

นอกจากนี้ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์ยังบอกเล่าถึงบรรยากาศของจังหวัดน่านผ่านตัวละครเอกที่ชื่อรุ่งราตรีในภาคแจ้ง (ภาคปัจจุบัน) ให้เป็นผู้บอกเล่าถึงสภาพภูมิประเทศของจังหวัดน่าน ดังความว่า

“...ก็ปัดเริ่มลดระดับเครื่องลง เนื่องจากเข้ามาในเขตน่านฟ้าของจังหวัดน่านแล้ว รุ่งราตรีมองผ่านหน้าต่างออกไป เห็นเลยว่าภูมิประเทศเปลี่ยนเป็นสีเขียวครึ้มหมดแล้ว เทือกเขาเป็นลอนซ้อนทอดออกไปสุดสายตาทั้งซ้ายขวา อ้อ นี่หรือคือดินแดนลานนา ตะวันออกที่แอบซ่อนอยู่ในมุมสวयนี้ของพระราชอาณาจักรไทย... รุ่งราตรีมองลงไป

ด้านล่าง เห็นแม่น้ำลัดเลี้ยวไหลผ่าน พื้นที่ทำนาอันกว้างใหญ่และเขียวขจี คงเป็นแม่น้ำน่านนะ...วัดและเจดีย์มีให้เห็นไม่ขาดสายตา...นั่นตัวอำเภอเมืองอยู่ข้างหน้าเมืองเล็ก ดูไม่มีรกรากเท่าใด วัดมีอยู่แทบทุกถนน”

(บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า, 29-30)

“...รุ่งราตรีรู้สึกเบิกบานใจในความกะทัดรัดและความเรียบง่ายที่เธอได้มาพบในวันนี้ มองไปซ้ายขวามีแต่ความสงบ รันรวงเล็ก ๆ สลับกันไปกับวัดขนาดย่อม ๆ ที่แม่คูผ่าน ๆ ก็เห็นได้ว่าสะอาดสะอ้าน รกรากที่มีอยู่ไม่มาก ทั้งรถยนต์และจักรยานยนต์ก็ขับกันอย่างเรียบร้อย ไม่มีใครขับเร็วมากนัก ไม่มีการบีบแตรไล่กันอย่างน่ารำคาญ...”

(บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า, 31)

ข้อความตัวอย่างข้างต้น ผู้อ่านสามารถจินตนาการถึงสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิประเทศของจังหวัดจังหวัดน่านได้ นอกจากนวนิยายช่วยผู้อ่านให้ทราบถึงข้อมูลของท้องถิ่นผ่านเรื่องราวในนวนิยายแล้ว ผู้อ่านยังสามารถจินตนาการถึงลักษณะนิสัยของผู้คนในจังหวัดน่านว่ามีลักษณะนิสัยเป็นเช่นใดได้อีกด้วย

2. ภาคกลาง เป็นภูมิภาคที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เพราะเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูง เพราะการอพยพย้ายถิ่นของประชากรที่หลั่งไหลเข้ามาหาอาชีพ มีพื้นที่ครอบคลุมที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ติดต่อกับภาคเหนือทางทิศเหนือ ติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคอีสาน ทางทิศตะวันออก โดยมีทิวเขาเพชรบูรณ์กั้น ติดต่อกับภาคตะวันตก ทิศเหนือติดต่อกับทิวเขาผีปันน้ำ พื้นที่เคยเป็นดินแดนที่สำคัญของอาณาจักรอยุธยา และยังเป็นพื้นที่ที่สำคัญของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยภาคกลาง 3 เรื่อง ได้แก่ พรานชีวิต สวนโลก และกรรมกรรม ภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเนื้อเรื่องเป็นภาษาถิ่นกลางตลอดทั้งเรื่อง ฉาก เหตุการณ์ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายช่วยทำให้ผู้อ่านทราบถึงวิถีชีวิตของตัวละครในจังหวัดนนทบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้ประพันธ์บอกเล่าถึงตัวละครซึ่งเป็นชาวนนนทบุรี กลุ่มคนในเรื่องเป็นคนที่มีความ และอยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี ดำเนินชีวิตอยู่ใน

สังคมด้วยอำนาจหน้าที่ และให้ความสำคัญเรื่องวัตถุนิยมอย่างชัดเจน เล่นพรรคเล่นพวก เพื่อเอื้อความสะดวกในการประกอบธุรกิจการงานของตนเอง ดังความว่า

“พຽ່ງนี้ເລີຍຮັບນາຍອຳເກອໂພ່ເຂາສັກໜ່ອຍ ເຮືອແຂກຮາວ 50 ຄນ ເອາທີ່ດຸ້ນເຍຍ ກັບພວກກຣມການຈັງຫວັດ ດຳຮວຈ ພ່ອດຳບ້າງ ອຍ່າງເຍຍແທລະ ໜູພິມພັກກັດແລ້ວ ເອາມາເື່ອາດູກ່ອນ ເື່ອຈະຕກແຂກບ້າງ”

“ເຮືອນວ່າຍັງໄຈຕະ”

“ກ່ອເລີຍສ່ງນາຍອຳເກອເກາສີ ແລ້ວກໍເຮືອຄນໂພ່ເຂາມາດ້ວຍ”

“ໂມ່ຕ້ອຍເຮືອນເລີຍຮັບດ້ວຍຮີຕະ”

“ໂມ່ຕ້ອຍ ມັນຈະດູເປັນການປະຈບເກິນໄປ

(ແຂ ໓ ວັງໜ່ອຍ, 2520, ໜ້າ, 28)

ข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า ตัวละครในเรื่องยอมลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ ที่ตนต้องการ มักแฝงตัวอยู่กับบุคคลที่มีอำนาจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของคนที่อยู่ในสังคมเมืองที่ต้องเอาตัวรอด และต้องตัดดวงเอาผลประโยชน์เข้าตัวมาให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะต้องแลกด้วยอะไรก็ตาม

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** ผู้ประพันธ์กล่าวถึงตัวละคร ที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง บอกเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในตลาดชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้ประพันธ์มุ่งให้ตัวละครยึดติดและให้ความสำคัญเรื่องฐานะและหน้าตาทางสังคมเป็นหลัก ดังความว่า

“...พอกำนันเดินเข้ามา นางย้อยเห็นลักษณะผิ่ผายมีสง่าราศีก็ยกมือขึ้นไหว้ ไหว้เพราะว่ากำนันนั้นอายุมากกว่า มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ใคร ๆ ต่างนับหน้าถือตา นอกจากนั้นที่คอของกำนันศรยังมีสร้อยทองคำน่าจะหนักถึงห้าบาท มีพระเลี่ยมทอง องค์ใหญ่พอเหมาะกับสร้อย แล้วที่นิ้วชี้ก็ยังมีแหวนทองหัวทับทิมเม็ดแป้งอีกวง ยิ่งทำให้ นางย้อยรู้สึกได้ว่า ควรไหว้”

(จุฬามณี, 2560, ໓໓, 47)

และนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวชีวิตที่มองเห็นความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของสภาพสังคม ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในนวนิยายจึงทำให้ตัวละครพยายามหลีกเลี่ยง ปลูกตัวห่างจากสังคมเมือง พยายามมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แวดล้อมด้วยธรรมชาติ โดยตัวละครพยายามอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบเดิมเอาไว้ด้วยการใช้ชีวิตแบบพอเพียง สมถะ และเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ดังความว่า

“...บ้านกำเนิดในท้องนาและทุ่งไร่ของภาคกลาง ในวันเวลาที่ควายฝูงสุดท้ายถูกต้อนหายไปจากท้องทุ่ง และก่อนหน้านั้นไม่นานปี ตาก็ได้เร่ร่อนหายไปจากบ้านทุ่งดุจเดียวกัน ขณะที่ขบวนรถไฟได้เข้ามาแทนที่ พวกมันพากันบดย่ำเสียจนท้องนาสะเทือนเลื่อนลั่น และหลังจากนั้นไม่นานชาวพันธุ์พื้นเมืองก็หายสาบสูญ” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า, 14)

3. ภาคตะวันออก ประชากรในภาคตะวันออกมีลักษณะปะปนกันเช่นเดียวกับประชากรในภาคอื่นของไทย เป็นภูมิภาคย่อยทางตะวันออกของประเทศไทย เดิมถือเป็นส่วนหนึ่งของภาคกลาง ที่อยู่ติดชายฝั่งอ่าวไทยด้านตะวันออก มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับกับภูเขาสูงชัน มีชายฝั่งทะเลที่เรียบยาวและโค้งเว้า มีทิวเขาจันทบุรีอยู่ทางด้านชายฝั่งทะเลตะวันออก ทอดตัวไปทางด้านทิศตะวันตก ติดต่อกับทิวเขาบรรทัด ซึ่งเป็นทิวเขาที่เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาพื้นที่ของภาคตะวันออกมีขอบเขตติดต่อกับภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ทิศเหนือ ติดต่อกับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวไทย และทิศตะวันตก ติดต่อกับ อ่าวไทย และภาคกลาง

จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยภาคตะวันออก 3 เรื่อง ได้แก่ วิมานดิน ในวารวัน และ ลูกชาวนา มีทั้งฉาก เหตุการณ์ และเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี จังหวัดชลบุรี และจังหวัดปราจีนบุรี ตัวละครในนวนิยายทั้งสามเรื่องเป็นชาวบ้านธรรมดา มีชีวิตเรียบง่าย ค่อนข้างเรียบง่าย มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** ผู้ประพันธ์บอกเล่าถึงครอบครัวขนาดกลางที่อาศัยอยู่ในอำเภอลำน้ำราชนิง จังหวัดลพบุรี ครอบครัวเป็นชาวนา ใช้ชีวิตกันอย่างพอเพียงตามแบบวิถีชีวิตเรียบง่ายของชาวนา ดังความว่า

“เราเตรียมตัวมาเหมือนกันอย่างประหยัดเต็มที่ คือ เราจะหาที่เหมาะสม ๆ กางเต็นท์เข้ากับข้างรถของเรา เครื่องครัวเราก็เตรียมมาพร้อมจนกระทั่งเตาและถ่าน ถึงเราจะเดินทางต่อไปสักห้าวันห้าคืนเราก็ไม่อดตาย จนกว่าข้าวสารจะหมดนั่นแหละเราจึงจะยอมแพ้...” (กาญจนา นาคนันท์, 2520, หน้า, 15)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** เป็นเรื่องราวของตัวละครอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ชุมชนชายทะเล อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การประมงและการเดินเรือ ดังความว่า “บางปลาสร้อย เป็นชุมชนชายทะเลที่มีผู้คนอยู่หนาแน่นไม่น้อย หากผู้คนส่วนใหญ่ มักมีอาชีพหลักในเรื่องการประมงและการเดินเรือสืบทอดกันมาช้านาน จนสะดวกแก่การปลูกสร้างบ้านเรือนไว้ในทะเลมากกว่าบนแผ่นดิน” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า, 5)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา** ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตของชาวนาชายแดนภาคตะวันออก ที่มีความเป็นอยู่ตามวิถีความพอเพียงของชาวนาไทยชายแดนไทย – กัมพูชา ด้วยภาวะสงครามทำให้หลายครอบครัวต้องอพยพย้ายถิ่นฐานจากบ้านเกิดเข้าไปอาศัยอยู่ที่นาตงอันยากลำบาก เพื่อหลบหนีภัยสงครามของเขมรแดง ดังความว่า

“ช่วงปีพุทธศักราช 2519–2520 ในยุคที่เขมรแดงเรืองอำนาจ พวกเขาตีเขมรของรัฐบาลลอน นอล ที่พวกเราเรียกว่า “เขมรดำ” จนแตกพ่าย เขมรแดงยึดพื้นที่ใกล้แนวชายแดนไทย โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ติดบ้านใหม่ปากสอง ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี ในขณะนั้นพวกเขาสร้างความเดือดร้อนให้กับพวกเรา ด้วยการเข้ามาปล้นสะดมและเผาหมู่บ้านในเวลากลางคืน จนชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านต้องจัดเวรยามร่วมกับทหารเพื่อปกป้องหมู่บ้าน ทั้งเด็ก ผู้หญิง และคนแก่ต้องหนีเข้ามานอนใต้ต้นไม้บนโพนา หรือบนฝืนนาที่อยู่ลึกเข้ามาในเขตไทย เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้คนในบ้านใหม่ปากสองที่แต่เดิมมีจำนวนครอบครัวราวสองร้อยห้าสิบครอบครัว พวกเขาย้ายออกจากหมู่บ้านไปหาที่อยู่ใหม่กัน จนกระทั่งเหลือบ้านเรือนราวสามสิบหลังคาเรือนเท่านั้น”

(เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า, 1)

4. ภาคตะวันตก เป็นภาคที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด มีชนกลุ่มน้อย ได้แก่ มอญ กะเหรี่ยง และพม่า อาศัยอยู่ในทุกพื้นที่ เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดและมีความหนาแน่นมากที่สุด คือ จังหวัดราชบุรี ส่วนจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุด และมีความหนาแน่นเบาบางที่สุด คือ จังหวัดตาก เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทยในระบบการแบ่งแบบ 6 ภูมิภาค ตามคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ และเป็นภูมิภาคย่อยของภาคกลางของระบบการแบ่งแบบ 4 ภูมิภาค ซึ่งรวมภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ภาคตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าทางทิศตะวันตก ติดต่อกับภาคเหนือทางทิศเหนือ ติดต่อกับภาคกลางทางทิศตะวันออก และติดต่อกับภาคใต้ทางทิศใต้ ภาคตะวันตกประกอบด้วย

จังหวัดเพียง 5 จังหวัด แม้ว่าจะจัดรวมอยู่ในภาคตะวันตก แต่ในภูมิภาคนี้ยังมีความหลากหลายตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ซึ่งแตกต่างกันค่อนข้างมาก จังหวัดที่มีขนาดเศรษฐกิจดีที่สุดในภาคตะวันตก คือ จังหวัดราชบุรี รองลงมา คือ จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามลำดับ

จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยภาคตะวันตก 3 เรื่อง ได้แก่ ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest คนเหนือน้ำ และรถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู เหตุการณ์ในนวนิยายเกิดจากจินตนาการของผู้ประพันธ์เป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้อ่านยังได้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ และบรรยากาศจริงในประวัติศาสตร์อยู่บ้าง เป็นเรื่องราวชีวิตของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดตาก มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest** และ **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** ผู้ประพันธ์บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดกาญจนบุรี ลักษณะภูมิประเทศมีป่าไม้จำนวนมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีทั้งป่า ถ้ำ และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเรื่องราวของการสร้างรางรถไฟ เรียกว่า ทางรถไฟสายมรณะ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน ดังความว่า

“ที่ยืนอยู่อย่างสงบโดยลำพังเบื้องหน้าของท่าน นั่นก็คือมนฤดีหรือพรานมนคนนำทางป่าที่มีไหวพริบและทักษะที่สุดคนหนึ่งของเมืองกาญจน์ฯ” (เขมวิช ภัทธานนท์, 2557, หน้า 13)

“ปลายเดือนตุลาคม สังขละบุรีหนาวสลับฝน สะพานไม้ที่ทอดยาวข้ามฝั่งแม่น้ำซองกาเรียสงบนิ่งในสายฝน หลังฝนซาผู้คนกลับมาสัญจรบนสะพานอีกครั้ง หลังการสร้างเขื่อนสังขละบุรีตอนนี้ต่างจากเมื่อหลายสิบปีก่อน เรื่องราวในอดีตสำหรับบางคนไม่อาจจมนหายไปกับสายน้ำ แต่สำหรับบางคนแล้ว อดีตนั้นเลื่อนรางเสียเต็มประดา” (สุมาตกร ภูลายยาว, 2564, หน้า 47)

หรือ สังขละบุรีเมืองที่อยู่ในเส้นประวัติศาสตร์เกี่ยวกับทางรถไฟสายมรณะที่ถูกก่อสร้างขึ้นในช่วงสงคราม นักค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ได้บอกเล่าเรื่องราวของกองทัพญี่ปุ่นเอาไว้มากมาย...” (สุมาตกร ภูลายยาว, 2564, หน้า 64)

ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในการนำเสนอเนื้อเรื่องทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนในอำเภอสามเงา จังหวัดตาก ชาวบ้านที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับพื้นที่เหนือเขื่อน แม้ว่าจะเป็นเรื่องแต่งขึ้น แต่วิถีชีวิตของตัวละครก็สะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่แบบชาวบ้านที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และอยู่ร่วมกัน

กับธรรมชาติ บอกเล่าให้ทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ผืนป่าและหวงแหนแผ่นดินเกิดของตน ดังความว่า

ตอนอพยพออกจากหมู่บ้านได้นำขึ้นมาอยู่บนภูเขาที่บ้านโสมง มันเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องอพยพ เมื่อมีการก่อสร้างเขื่อนกันสายแม่น้ำปิง เดิมชื่อว่าเขื่อนยันฮี ตามชื่อของภูเขาที่ขวางกันอยู่ใกล้ ๆ เหนือสันเขื่อนขึ้นไป เมื่อครั้งสร้างเสร็จใหม่ ๆ แต่ต่อมาภายหลัง เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่เก้า กรมชลประทานผู้รับผิดชอบการดูแลเขื่อน จึงขอพระราชทานนามพระองค์ท่านมาเป็นชื่อเรียกแทนชื่อเขื่อนยันฮีว่า “เขื่อนภูมิพล”

(เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 176)

5. **อีสาน** หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรชาวอีสานยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพูดภาษาดั้งเดิม ภาคอีสานเป็นเขตหรือภาคหนึ่งทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช มีแม่น้ำโขงกั้นเขตทางตอนเหนือและตะวันออกของภาค ทางด้านใต้จรดชายแดนกัมพูชา ทางตะวันตกมีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาตงพญาเย็น เป็นแนวกั้นแยกจากภาคเหนือและภาคกลาง ภาษาหลักของภาคนี้คือภาษาอีสาน แต่ภาษาไทยกลางก็นิยมใช้กันแพร่หลายโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ขณะเดียวกันยังมีภาษาเขมร ที่ใช้กันมากในบริเวณอีสานใต้อีกด้วย

จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยภาคอีสาน 3 เรื่อง ได้แก่ ลูกอีสาน คำอ้าย และเฒ่าแสน ภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเนื้อเรื่องใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน นำเสนอเรื่องราวชีวิตของตัวละครที่อาศัยอยู่ในภาคอีสาน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาทั่วไป ประชาชนยึดการทำนาเป็นอาชีพหลัก มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** นำเสนอเรื่องราวของตัวละครชาวอีสานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทที่มีความแห้งแล้งแค้นในจังหวัดอุบลราชธานี ดังความว่า

“...รอบ ๆ หมู่บ้านก็เป็นทุ่งนาและหนองน้ำ ซึ่งจะแห้งขอดบ่อย ๆ เลยหนองน้ำไปอีกหน่อย ก็เป็นป่าโปร่งที่ชาวบ้านเรียกว่า โคกอีแหลว วันไหนแดดร้อนจัดจะไม่มีเด็กวิ่งในถนน เพราะพื้นดินส่วนมากเป็นดินทราย...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า, 11)

“วันหนึ่งเป็นวันที่ร้อนมากที่สุด ขณะที่เด็ก ๆ สามคน เล่นอยู่ใต้ถุนเรือน คุณเห็นแม่เดินออกไปที่กองทรายหน้าบ้านแล้วคุ้ยทรายหยิบเอาไขไก่ขึ้นมาสามลูก... พอลงมาเห็นก็บอกว่าไข่มกในทรายกินแซ่บกว่าไข่มกในน้ำ...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า, 13)

“...ฝนทางบ้านเฮาดกหลายท่า สิให้ว้มน้อย่างซาไว ๆ ได้จั้งได้บักชี้ครอก” คุณก็ได้แต่ถอนใจ จันดีถามว่าถ้าอย่างนั้นพวกบ้านเราคงได้ไถนาหว่านกล้ากันบ้างแล้ว ลุงกาก็พูดว่าใช่แล้ว ถึงจะเป็นเดือนเก่าก็ทำนาได้ ขอให้มันมีน้ำฝนชงในนาก็แล้วกัน...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า, 288)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่ยากลำบากของชาวอีสาน ที่ไม่มีแม้กระทั่งรองเท้าสำหรับสวมใส่ อากาศร้อน แห้งแล้งจนพื้นที่ที่เป็นดินทรายร้อนจนไม่สามารถเดินได้ด้วยเท้าเปล่า ร้อนจนสามารถนำไขไปหมกในทรายแทนการต้มในน้ำเดือดได้ เห็นได้ว่าความแห้งแล้งนั้นสร้างความทุกข์ยากลำบากให้แก่ชาวอีสานเป็นอย่างมาก แต่เมื่อไหร่ที่ฝนตกนั้นหมายถึงชาวอีสานจะมีชีวิตรอดอีกครั้ง

ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ผู้ประพันธ์บอกเล่าชีวิตตัวละครเด็กชนบทพื้นที่ราบสูง ชีวิตที่ผูกพันอยู่กับท้องไร่ท้องนา สะท้อนวิถีชีวิตของชาวอีสาน ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไปทำนา ดังความว่า

“ตื่น ๆ บักคำตื่น เสียงพอดังแทรกความเงียบส่งดยามปลายดึก คำอ้ายสะดุ้งตื่นจ้วงเจียลุกขึ้นนั่ง โกงวงงองงนอนอยู่พักหนึ่ง ก็ล้มตัวแผลงลงอีก ลุก ๆ กูจะพาออกไปไถนาสุด” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า, 7)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก ต้องทำงานภายใต้เงื่อนไขที่ไม่จำกัดด้านเวลาและประเภทของงาน ต้องตื่นแต่เช้า โดยเฉพาะลูกชายคนโตที่จะต้องช่วยพ่อทำงานโดยไม่มีทางเลือก

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เฒ่าแสน** เป็นเรื่องราวของตัวละครที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับท้องทุ่ง การทำนา หาเลี้ยงชีพแบบชาวชนบท การเฝ้ารอดคอยฝน และการตื่นแต่เช้าเพื่อไถนาจนถึงตอนค่ำ ดังความว่า

“เฒ่าแสนเอ๊ย แกลงมือไถนาสุดริยังวะ” เพื่อนวัยใกล้เคียงตะโกนถามยามฟ้าสว่าง แดดล้าแรกสาดถึง

“ว่าจะให้มันตกอีกสักสองสามครั้งก่อน เมื่อวานนี้ลองใช้จอบขุดดู ดินยังแข็งอยู่เลยอ้อ สงสารควายมัน แล้วเอ็งล่ะ”

“โอย ของข้ารี ข้าล่อมมันไปแล้วตั้งสามสี่ไร ฉลุยเลยวะเอ็ง” ดูตาอำภาคภูมิใจ
สีหน้าอึมเศร้าที่ได้เดินล้าหน้าไปก่อนเพื่อนบ้านร้วติดกัน

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า, 9)

“รอยไถสุดท้ายมาบรรจบกันที่กลางแปลงนาเมื่อฟ้าใกล้มืด...” (ไพศาล ประหา,
2564, หน้า, 29)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน ความแห้งแล้งที่เป็นตัวสร้าง
ปัญหาให้การทํานาช้ากว่าที่ควรจะเป็น เพราะต้องรอฝน และแม้ว่าชาวอีสานจะยากลำบาก
เพียงใด แต่พวกเขาก็มีความหวังเสมอ เพราะถ้าฝนตกก็สามารถทํานาได้

6. ภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่ของภาคใต้มีลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคมเช่นเดียวกับ
ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย แต่บริเวณภาคใต้ตอนล่างมีประชากรที่มีเชื้อชาติ ศาสนา
และภาษาแตกต่างกันไปบ้าง ได้แก่ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ไทยใหม่หรือชาวเล และเงาะป่า
หรือชนเผ่าซาไก ทุกจังหวัดของภาคใต้มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล ยกเว้นจังหวัดยะลา และจังหวัด
พัทลุง ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดินแดนที่อยู่ทางเหนือสุดของภาค คือ
อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับอ่าวไทย ดินแดนบนแผ่นดินใหญ่ที่อยู่
ทางตะวันออกสุดของภาค คือ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ทิศใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศ
มาเลเซีย ดินแดนที่อยู่ใต้สุดของภาค คือ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และทิศตะวันตก มีพื้นที่
ติดต่อกับทะเลอันดามัน ดินแดนบนแผ่นดินใหญ่ที่อยู่ทางตะวันตกสุดของภาค คือ อำเภอ
ท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยภาคใต้ 3 เรื่อง
ได้แก่ หมู่บ้านท่าเข็น ในลิก และเมืองแม่ ภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการนำเสนอเนื้อเรื่องใช้ทั้ง
ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ เป็นเรื่องราวชีวิตของตัวละครที่อาศัยอยู่จังหวัดสงขลา
จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดนราธิวาส ภาคใต้ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเข็น** ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวของชาวบ้าน
หมู่บ้านท่าเข็น ในจังหวัดสงขลา ที่พยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่
อาชีพและสังคมแบบดั้งเดิม รวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวกำลังถูกทำลายด้วยความเจริญเติบโต
ทางเศรษฐกิจ ดังความว่า

“เดี๋ยวนี้ในเล กลางคืนมีแสงไฟเต็มไปหมด ยังกะฝูงหิ่งห้อยตามต้นลำพู ไฟเรืออวนลากทั้งนั้น อวนพวกนี้มันร้าย มันจะลาก กวาดทุกอย่างเข้าถุ่หมด ตั้งแต่ลูกปลาข้างเหลืองไปจนถึงปลาหลามโต ๆ หากตกอยู่ในเส้นทางของมัน” (อุตม วิเศษสาคร, 2535, หน้า, 13)

“มันคงไม่มีวันกลับมาอีกแล้ว ภาพในอดีต เขาถอนหายใจคิดถึงคำพูดของพ่อตอนที่มันมีชีวิตอยู่” (อุตม วิเศษสาคร, 2535, หน้า, 14)

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงสิ่งที่เปลี่ยนไป คือ มีกลุ่มเรืออวนลากขนาดใหญ่เข้ามาหาปลาแทนเรือกอและลำเล็กของชาวบ้าน ทำให้ปลาในทะเลน้อยลง ชาวบ้านต้องออกเรือกอและไกลจากชายฝั่งไปมากกว่าเดิม ด้วยความหวังว่าพอจะมีปลาหลงเหลือจากการถูกเรืออวนลากอยู่บ้าง

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในลึกลับ** กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านที่หาเลี้ยงชีพด้วยการชั่งเบ็ด ขายปลา เลี้ยงเบ็ดเพื่อการยังชีพ ตัวละครในเรื่องประสบภาวะถูกเลิกจ้างจากการเป็นพนักงานสื่อพิมพ์ เขาต้องยอมลาออกจากงาน และกลับสู่บ้านเกิดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สิ่งที่เขาได้เพื่อการปรับตัวใหม่ให้เข้ากับท้องถิ่นแบบเดิมให้ได้ นั่นคือ การออกชั่งเบ็ด สถานที่ที่ชั่งเบ็ดคือทุ่งลึกลับ ดังความว่า

“เด่นพงศ์ยังไม่มีครอบครัว โอกาสถอยกลับไปตั้งหลักที่บ้านเกิดไม่ยุ่งยากเหมือนรุ่นพี่หลายคน อายุเขาเพิ่งสามสิบกว่า ๆ ยังพอขยับขยายได้ ชายหนุ่มบอกคนรักว่าเขาตกลงปลงใจเดินทางกลับบ้านเกิดหลังตงงานปีกว่า ๆ” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543, หน้า, 72)

“เด่นพงศ์ชั่งเบ็ดช้ำที่อยู่ไกลบ้านนานร่วมเดือน แม้อยากลุยทุ่งลึกลับไปหาปลาชอนตัวใหญ่ ๆ แต่ยังไม่มั่นใจเรี่ยวแรงของตัวเอง อีกอย่างหนึ่งเขาไม่ได้หาปลาเพื่อขายเหมือนคนหาปลารายอื่น ๆ ที่สู้นอดหลับอดนอนออกไปลุยทุ่ง ยอมตากน้ำค้างก็เพราะความชอบมาแต่เดิม ออกหาปลาเป็นวิธีเดียวที่สามารถกลับสู่ชนบทได้อย่างรวดเร็ว...” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543, หน้า, 105)

ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** เรื่องราวบอกเล่าถึงชาวเมืองมะนาอหรือบางนรา ซึ่งเป็นชื่อเดิมของเมืองนราธิวาส ตั้งอยู่ปากแม่น้ำบางนราติดชายทะเลอ่าวไทยและบางพรอน เมืองนราธิวาส ดังความว่า

“โคกอิฐนั้นว่ากันว่าเดิมตั้งอยู่บนฝั่งทะเลใกล้บางพรอน ซึ่งเป็นคลองบางพรอนในปัจจุบัน คือสมัยก่อนนี้ ตากใบเป็นเกาะและพรอนในตากใบนั้นเป็นเมืองท่า ต่อมาหลายส่วนของตากใบ รวมทั้งบางพรอนได้เชื่อมเข้ากับบางส่วนของบางนรา สภาพความเป็นเกาะจึงค่อย ๆ หายไป เมื่อก่อนมีเรือสินค้าจากต่างประเทศเข้าออก

ที่บางพรอนได้สะดวกทุกฤดูกาล ตัวเมืองใหม่ซึ่งเดิมนี้นี้เรียกว่าเมืองเก่าที่โคกอิฐนั้น อยู่ชายป่าลึกสุดแดนทุ่งนา คือ อยู่ทางด้านทิศใต้ของบางพรอน ภูมิประเทศที่นั่น ส่วนมากเป็นแผ่นดินราบต่ำ ไม่มีภูเขา เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา และเลี้ยงสัตว์ มากกว่าอย่างอื่น”

(นรชาติ, 2559, หน้า, 32)

จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ด้านองค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่และอาณาเขต ในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ทำให้เห็นถึงความแตกต่างด้านการใช้ชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นในแต่ละภาค การปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศในพื้นที่ของตน โดยมีสิ่งสำคัญนั้นก็คือ ความอดทนพยายามเอาตัวรอดจากสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม การยอมรับกับความแร้นแค้น และสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพด้วยการยืนหยัดต่อสู้ และสำนึกรักในพื้นแผ่นดินเกิด จุดเด่นและจุดรวมของคุณค่าด้านองค์ประกอบของสังคมที่ปรากฏในนวนิยายพื้นถิ่นไทย คือ การอยู่ร่วมกันของคนในท้องถิ่น การถ้อยทีถ้อยอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในอดีตที่หาได้ยากยิ่งแล้วในสังคมปัจจุบัน

สถาบันทางสังคม

เป็นกลุ่มของบรรทัดฐานทางสังคมที่จัดไว้เป็นหมวดหมู่อย่างมีระบบ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติกิจกรรมตามค่านิยมและตามความจำเป็นหรือความต้องการของผู้คนในสังคม ดังที่ คิริรัตน์ แอดสกุล (2559, หน้า 138) อธิบายความหมายของสถาบันทางสังคมว่า หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมด้านต่าง ๆ เพื่อการดำรงอยู่ของสังคม จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ผลการวิเคราะห์พบสถาบันหลัก 5 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. **สถาบันครอบครัว** เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่คนในครอบครัวจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น ครอบคลุมไปจนถึงแนวทางการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเลือกคู่ครอง การหมั้น การแต่งงาน การเลี้ยงดูลูก การอบรมสั่งสอนหรือการขัดเกลาทาง

สังคม การหย่าร้าง และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเครือญาติทั้งหมด จากการศึกษา
นวนิยายพื้นถิ่นไทยทั้ง 18 เรื่อง สามารถจัดกลุ่มสถานภาพของครอบครัวที่พบในนวนิยาย
แบ่งกลุ่มได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง คือ ครอบครัวชาวบ้านทั่วไป มีวิถีชีวิตแบบชาวชนบท
เรียบง่าย อยู่อย่างพอเพียง แม้บางครั้งอาจลำบากแต่ทุกคนในครอบครัวก็มีความสุข รักใคร่
สามัคคีกันเป็นอย่างดี ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน บิมปา สวนโลก วิมานดิน ในวารวัน ลูกชานา
คนเหนือน้ำ ลูกอีสาน คำอ้าย เฒ่าแสน หมู่บ้านท่าเข็น ในลี้ก เมืองแม่ และกลุ่มที่สอง คือ
กลุ่มครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี ไม่ต้องดิ้นรนไขว่คว้า อยู่ในสภาพสังคมที่ค่อนข้างเจริญ มีร้านค้า
การเดินทางสะดวกสบาย ได้แก่ สีนหามนตาแห่งลานนา พรานชีวิต กรงกรรม ป่าของใจในป่า
ของโลก Vertigo forest และรถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู สามารถสรุปภาพรวมเกี่ยวกับ
สถาบันครอบครัวตามสถานภาพครอบครัวได้ ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง คือ ครอบครัวชาวบ้านทั่วไป กลุ่มนี้มีวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน เรียบง่าย
อยู่อย่างพอเพียง มองเห็นคุณค่าของสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ รอบตัว เช่นนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง
หุบเขาแสงตะวัน เป็นเรื่องราวของครอบครัวเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย พ่อ
(นายทุนนะ) แม่ (นางแสงหล้า) ลูก (หล้าบุญ) บทบาทของพ่อคือความชัดเจนในการเป็นผู้นำ
ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวตามแบบวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น ยิงนก หาบปลา ล่าสัตว์ ส่วนแม่ทำได้ทั้ง
งานหนักและงานเบา คอยดูแลเรื่องหุงหาอาหารในครัวเรือน เป็นช่างทำหลัง ส่วนลูกมีหน้าที่
ที่สำคัญ คือ การเรียนหนังสือ และช่วยงานบ้านเท่าที่จะสามารถรับผิดชอบและแบ่งเบาภาระ
ของครอบครัวได้ ดังตัวอย่าง

“...สิ่งแรกที่นางแสงหล้าจะทำคือยกกระบุงข้าวเปลือกลงไปที่ถุนเรือนแล้วลงมือตำ
และดูเหมือนว่าหญิงแม่เรือนของทุกบ้านจะทำเช่นนี้... ส่วนหล้าบุญจะช่วยก่อไฟหุงข้าว
ด้วยความเคยชิน ทั้งที่นางไม่ว่าจะบอก เพราะเป็นสิ่งที่หล้าบุญถือว่าเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบ
อยู่แล้ว...” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 2)

ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **บิมปา** เป็นครอบครัวขนาดเล็กเล็ก สมาชิกในครอบครัว
มีกันแค่ 3 คน คือ ยายคำแบ่ง บุญลือ (น้ำ) และบิมปา ยายคำแบ่งถือเป็นเสาหลักคอยหาเลี้ยง
จุนเจือครอบครัวด้วยการนำผักไปขายที่ตลาด ส่วนบุญลือนั้นร่างเป็นชายแต่ใจเป็นหญิง
ไม่ทำงาน ชอบเล่นการพนันจนติดหนี้ ดังตัวอย่าง

“...ยายอึดตั้งแต่ลูกจากกาดมา ผู้เป็นยายปฏิเสธ ด้วยตื่นตั้งแต่ไถ่ยังไม่ทันชั้น
ไปซื้อผักในตลาดกับบิมปา กลับมารู้สึกเหนื่อยจึงมานอนเล่นกับหลานสาว” (ชัญวลี ศรีสุโข,
2541, หน้า 34)

หรือ “...จริง ๆ แล้วข้าก็ว่ามันคงผิดที่ตัวข้าที่เลี้ยงดูผิดหมู่ชาวบ้าน มันจึงบ่เป็นผู้ชาย เรื่องการพนันชั้นต่อข้าจะพยายามสอนมัน...” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 61)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** เป็นครอบครัวเดี่ยว ใช้ชีวิตแบบพอเพียงในเชิงอนุรักษ์ มีวิถีชีวิตแบบพึ่งพิงธรรมชาติขั้นสูงสุด แม้ไร้ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกสบายแต่ทั้งสองครอบครัวก็ไม่เคยมีความรู้สึกว่าเขาทำอะไรไปในชีวิต ตรงกันข้ามคือ ทั้งสองครอบครัวมอบความรักความเอาใจใส่แก่กันและกันตลอดเวลา เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** เป็นลักษณะครอบครัวขนาดกลาง มีสมาชิกอาศัยอยู่ด้วยกันถึงหกคน ทุกคนเอาใจใส่และถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เป็นครอบครัวเกษตรกรรมมีความสมถะ พึ่งพอใจในสภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายธรรมดา เป็นอีกหนึ่งครอบครัวที่ใช้ชีวิตอยู่ในวิถีความพอเพียง ความสนิทสนมในครอบครัวรักและผูกพันกันมาก ดังตัวอย่าง

“วารีย์ยื่นอุ้มเข้าชีวิตอยู่เบื้องหลังผู้เป็นสามี ดวงตาของเด็กน้อยวัยสองขวบทอแววสงสัยใคร่รู้ กลิ่นสีเขียวสดของเหล่าต้นหญ้าอวลอายอยู่ในอากาศรายรอบตัว สามชีวิตยืนอยู่ในโอบล้อมของภูเขาใหญ่น้อย เสียงกรูกราวของระรอกลมที่พัดผ่านดงป่าฟังราวเสียงเพรียกของเหล่าชีวิตไกลโพ้น” (เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 10)

“ผมว่าครอบครัวเราน่าเอ็นดูจะตายไป เรามีเจ้าก่องกะเจ้าก่องเป็นยาชูกำลังบ้านไหนถ้าขาดเด็กบ้านนั้นคงเหงาพิลึก เมื่อครั้งก่อนที่เราอยู่กัน ตอนที่เจ้าก่องกะเจ้าก่องยังไม่อยู่ด้วยเราไม่สนุกอย่างนี้หรอกครับ เพราะฉะนั้นภายในรถลุงไกรงของเราเนี่ย ประกอบไปด้วยคนแก่คนหนุ่ม คนที่กำลังจะเป็นสาว เด็กและหมาตัวหนึ่ง ผมว่ามันก่อให้เกิดเป็นสถาบันที่น่านับถือขึ้นได้สถาบันหนึ่งที่เดียว...”

(กาญจนา นาคินทร์, 2520, หน้า 77)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** เป็นครอบครัวขนาดเล็กของสองย่าหลาน ย่าวางสอนและเป็นตัวอย่างที่ดีเกี่ยวกับการครองตนให้แก่หลานสาว คือแม่วันได้เป็นอย่างดี สั่งสอนตักเตือนโดยใช้เหตุและผลในการสอนเสมอ จนแม่วันมีเนื้อแท้ที่สวยยิ่งกว่าทอง และมีอีกหนึ่งครอบครัวที่มีหลักในการเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างจากย่าวางมาก คือพ่อชิต แม่พริ้ง ลูกชาย 2 คน พร่อมและพัน และลูกสาว แม่พิศ ครอบครัวนี้แม่เป็นใหญ่ ไม่ว่าจะกล่าวตักเตือน ไม่สั่งสอนว่าสิ่งไหนถูกหรือผิด นวนิยายเรื่องนี้ทำให้เห็นความแตกต่างของผลลัพธ์จากการเลี้ยงดูทั้งสองแบบได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

“...เสียงไม้คว่ำ ๆ นั้นไม่ต้องมองก็รู้ว่ามันไม่ได้พาดลงบนเนื้อตัวแข่งขาใครทั้งนั้น หากเป็นการกระทบลงบนพื้นไม้ และแม่พริ้งก็ไม่ทิ้งโอกาสต่่ากระทบ ทั้ง ๆ ที่กำลังทำที่เป็นคู่ค้ำโทะลูกชายหญิงของตนเองอยู่เช่นนั้น”

“สอนแล้วไม่จำ! ว่าอย่าไปเอาอย่างเขา! เขามั่นคนหน้าด่าน ต้องทำงานต่ำ ๆ เพราะไม่มีทางไป!”

(ปิยะพร ตักดีเกษม ,2548, หน้า 191)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา** เป็นครอบครัวชาวภู่ออาศัยอยู่ติดชายแดนไทย-กัมพูชา ความยากลำบากของหลายครอบครัว คือ ต้องอพยพไปอยู่พื้นที่นาตง อยู่ให้ไกลจากพื้นที่การสู้รบกันของชาวเขมรแดง เช่นเดียวกับครอบครัวนี้ที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ น้องนาง และวิท ต้องอพยพออกจากหมู่บ้านมาอยู่นาตง ผู้นำครอบครัวคือพ่อและแม่ต่างคอยดูแลครอบครัว บางครั้งลูก ๆ ช่วยทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ แบ่งเบาภาระพ่อแม่ การอบรมสั่งสอนกันในครอบครัวด้วยการเน้นปลูกฝังให้ลูกเป็นคนดี ไม่ลักขโมย ตั้งใจเรียน และฝึกให้ลูกรู้วิธีหาอาหารเพื่อยังชีพ เช่น ตกปลา ส่องกบ หาหน่อไม้ ดักหนู ฯลฯ โดยมีพ่อและแม่คอยสอนและเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก ๆ ดังตัวอย่าง

“พ่อพาผมเดินเลาะข้างโพนนาที่แม่ปลูกพืชสวนครัวไว้ แล้วลัดลงแปลงนา มุ่งสู่ใจกลางทุ่งนาของตน ไม่นานเราก็มาถึงที่หมาย “ดูหลุมน้ำที่มีน้ำน้อย ๆ ก่อน” พ่อพูดเมื่อมาถึงหลุมน้ำกลางแปลงนา สิ่งแรกที่ผมเห็นก็คือ ซากปลาเล็กปลาน้อยและซากลูกกบที่กำลังเน่าเหม็น มีหนอนชอนไชอยู่เต็มไปหมด “ว่า เน่าแล้วนี่พ่อ” ผมพูดอย่างเสียดาย “นี่ หลุมนี้ต่างหากเล่า” พ่อบอก พร้อมเปียงตัวให้ผมดูหลุมน้ำถัดมา...”

(เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 124)

สังเกตได้ว่าครอบครัวที่มีความยากลำบาก คนในครอบครัวมักมีความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง เป็นห่วงเป็นใยกัน ต้องอาศัยความเพียรพยายาม ความอดทนในการอยู่รอดหาเลี้ยงชีพ โดยอาศัยแรงงานของตนเองเป็นหลัก ทุกคนในครอบครัวอยู่กันด้วยความรักและรับผิดชอบในหน้าที่ของตนตามที่ทุกคนในสังคมพึงกระทำ ดังความว่า

“คืนนี้พ่อไปอยู่เวรยามที่หมู่บ้านชายแดนอีกแล้ว ถึงแม้ว่าพวกเราย้ายมาอยู่ นาดงกันนานแล้ว แต่พ่อก็ยังไปมาหาสู่เพื่อน ๆ และญาติมิตรที่อยู่ชายแดนเสมอ พ่อจึงได้รับหน้าที่เป็นเวรยามของหมู่บ้านเหมือนชายฉกรรจ์คนอื่น ๆ เมื่อพ่อไม่อยู่ ภายในเที่ยงนาจึงมีเพียงแม่และลูก ๆ เพียงลำพัง ในคืนเดือนมืดเช่นนี้แต่ละเที่ยงนา จะมีเพียงแสงวับแวมของตะเกียงเท่านั้นที่พ่อจะใช้สื่อสารกันได้บ้าง...”

(เซาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 73)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ทุกคนอาศัยอยู่ในพื้นที่เหนือน้ำ ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น เพราะรัฐบาลต้องการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ หลายครอบครัว ยินยอมที่จะย้ายไปที่อื่น แต่มีครอบครัวของเข้มทองและแม่ที่พากันอพยพไปอยู่ในพื้นที่สูง เหนือน้ำขึ้นไป ทั้งสองใช้ชีวิตท่ามกลางขุนเขา โอบล้อมไปด้วยป่าและธรรมชาติ เพราะแม่ ไม่ต้องการย้ายไปที่อื่น เธอถือว่าที่นี่เป็นแผ่นดินเกิด ดังความว่า

“ภูเกิดที่นี่ ภูอยากตายที่นี่ เข้าใจกอ...เข้มทอง” (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 290)

ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน คำอ้าย และเฒ่าแสน** ทั้ง 3 เรื่อง มีวิถีชีวิต และรูปแบบการดำเนินชีวิตคล้ายกัน โดยยึดการทำนาเป็นอาชีพหลัก ไม่ว่าจะเป็นการไถนา ปลูกข้าว และเก็บเกี่ยว นอกฤดูทำนามีกิจกรรมและวิถีชีวิตแบบชาวชนบททั่วไป เพราะอยู่ ใกล้ชิดธรรมชาติ ฟ้าฝนมีอำนาจต่อการอยู่รอด ผู้นำครอบครัวยังคงเป็นสามีเป็นช่างเท้าหน้า ทำหน้าที่จับปลา ล่าสัตว์ ส่วนภรรยาใช้ชีวิตที่เป็นช่างเท้าหลังที่ดี ยึดถือหลักความดีในการครองตน และสั่งสอนบุตร เช่น นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** ภายในครอบครัวมีความอบอุ่น ถึงแม้ว่า สภาพโดยทั่วไปของครอบครัวจะอดอยาก เช่น ครอบครัวของคุณ พ่อแม่มีความขยันขันแข็ง สู้อชีวิต เข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอาใจใส่ดูแลลูก ๆ อยู่เสมอ ทำให้คุณมีความรู้สึก ว่าพ่อของเขาเก่งในทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับนกคุ้ม การล่าสัตว์ และการรู้จักประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้เอง ส่วนแม่ของคุณนั้น มีความสามารถเหมือนผู้ชายที่ต้องทำงานทั้งดำข้าว ผูกหญ้าคา การออกหาอาหาร และการดูแล สามีและลูก ๆ

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** หมู่บ้านที่เริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ รูปแบบการประมงแบบใหม่ที่ใช้อวนและเรือลำใหญ่ แทนเรือกอและ เมื่อชาวบ้านที่มีเรือลำเล็กหมดหนทางในการหาเลี้ยงชีพและมีชีวิต ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม หลายครอบครัวต้องยอมเปลี่ยนแปลงการทำมาหากินแบบเดิม

เปลี่ยนมาทำบ่อกึ่งจากคำแนะนำของนายทุน และหนูขี้ก็เป็นหนึ่งในครอบครัวที่ลองผิดลองถูก เพื่อหาอาชีพที่สอดคล้องเหมาะสมกับถิ่นที่อยู่ของตนให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติให้มากที่สุด จากเนื้อเรื่องเห็นได้ว่า ความสามัคคีกลมเกลียวกันภายในครอบครัวนั้นสามารถช่วยให้ผ่านวิกฤตไปได้ในที่สุด อีกหนึ่งครอบครัวขนาดเล็ก คือ นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในลึกลับ** กล่าวถึงความผกผันเปลี่ยนแปลงของวิกฤตเศรษฐกิจโลก บริษัทห้างร้านหลายแห่งต้องเลือกตัดสินใจลดจำนวนพนักงาน หรือบางแห่งต้องยอมปิดกิจการ เช่นเดียวกับชีวิตของเด่นพงศ์ ตัวละครในเรื่อง ที่ตัดสินใจออกจากเมืองหลวง เดินทางจากกรุงเทพมหานครกลับสู่จังหวัดบ้านเกิด ในนครศรีธรรมราช ความโชคดีของตัวละครตัวนี้ คือ การมีสถาบันครอบครัวที่ดี เป็นแหล่งพักพิงยามตกยาก แม้ว่าลูกชายคนเดียวจะออกจากงาน หรือถูกเลิกจ้าง และกลับมาอยู่บ้านเกิด แต่ครอบครัวก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ครอบครัวมีความอบอุ่น ให้กำลังใจในการกลับมาเริ่มต้นชีวิตในบ้านเกิด รื้อฟื้นวิถีชีวิตแบบเดิม คือ การรณรงค์หาปลา สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำมาหากินในพื้นที่สาธารณะ คือ ความซื่อสัตย์และการเป็นคนดี ในเรื่องจะเห็นว่ามีคนแอบขโมยปลาจากเบ็ดของคนอื่น จากการกระทำและความคิดของตัวละคร หากไม่มีสถาบันครอบครัวที่ดี คอยปลุกฝังความคิดที่ดีสั่งคมคงจะวุ่นวายระส่ำระสายมากกว่านี้แน่ ดังความว่า

“ผมไม่เคยเอาของใครเลย เบ็ดผมถูกหักไปไม่รู้ก็คืนต่อกี่คืน ผมรู้ว่าน้ำขโมยปลาผม แต่ทำไมผมยังลากน้ำไปขึ้นถนนได้ เพราะผมคิดว่าเราต่างเป็นคนเหมือนกัน ผมไม่ใช่คนใจไม่ไส้ระกำที่จะปล่อยให้ใครคนใดคนหนึ่งตายไปต่อหน้าต่อตา ทั้ง ๆ ที่ได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือเหลือ ไม่ว่าคน ๆ นั้น จะเป็นคนแถวนี้หรือคนต่างถิ่น น้ำกับผมเป็นคนเหมือนกัน” (จำลอง ผังชลจิตร, 2543, หน้า 271)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** เห็นได้จากสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนรู้และทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ผู้นำครอบครัววางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกหลาน รับผิดชอบหน้าที่ของตนในการดูแลชาวบ้าน รักและห่วงหาผูกพันเมืองแม่ให้ดีที่สุดเท่าชีวิต การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในครอบครัวและลงแรงช่วยเหลือชาวบ้านในยามที่เกิดวิกฤตต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม เชื้อโรคระบาด ช่วยเหลือแม่ตัวจะได้รับอันตรายก็ยังดูแลเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจนสุดความสามารถ และผ่านวิกฤตเหล่านั้นมาด้วยกัน จุดที่น่าสังเกตประเด็นเรื่องครอบครัวในนวนิยายเรื่องนี้ คือ หัวหน้าครอบครัวมีความชัดเจนในเจตนารมณ์ด้านการปกครองคนในการรับผิดชอบตนเองก่อน จากนั้นให้ความสำคัญกับคนกลุ่มใหญ่ในชุมชน ประพฤติปฏิบัติต่อคนเหล่านั้นประหนึ่งคนในครอบครัว ผลลัพธ์ที่ได้คือความสามัคคี ความเคารพนับถือ การได้รับเกียรติ ความเชื่อถือ และความจริงใจต่อกันจึงทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

กลุ่มที่สอง คือ ครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ต้องดิ้นรนไขว่คว้าก็สามารถอยู่ได้ในทุกสภาพสังคม สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างเจริญ มีร้านค้า การเดินทาง สะดวกสบาย ได้แก่ นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** พรานชีวิต กรงกรรม ป่าของใจในป่าของโลก vertigo forest และรถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู สามารถสรุปภาพรวมเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวได้ ดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** เป็นเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดน่าน สอดแทรกประวัติศาสตร์เมืองน่าน วิถีชีวิตทั้งเก่าและใหม่ผสมผสานกัน น่านเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว เนื้อเรื่องเน้นสถาปัตยกรรม เมืองโบราณ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แม้เรื่องราวส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น แต่สถานที่หลายแห่งก็มีอยู่จริง และแน่นอนว่าย่อมดึงดูดผู้คนในชีวิตจริงให้ไปเยี่ยมชมเมืองน่านได้ไม่ยาก โดยการเล่าผ่านตัวละครหลัก คือ รุ่งราตรี หากมองผ่านตัวละคร เห็นได้ชัดเจนว่าเธอต้องมาจากครอบครัวสมัยใหม่ เพราะเรียนจบจากต่างประเทศ เคยใช้ชีวิตในต่างแดน กลับมาทำงานในเมืองไทย มีการเปรียบเทียบระหว่างสังคมตะวันตกกับสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมในเมืองกรุง สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในเมืองหลวง ที่คราคร่ำไปด้วยผู้คนมากหน้าหลายตา การสัญจรสะดวกแต่แออัดยัดเยียด คนในเมืองโหยหาวิถีชีวิตแบบชนบท ส่วนในภาคเงาสถาบันครอบครัวให้ความสำคัญกับผู้ชายเป็นใหญ่กว่าผู้หญิง ส่วนในภาคแจ้งที่เป็นยุคสมัยใหม่ ยุคที่พยายามผลักดันให้เพศหญิงอยู่ในระดับเดียวกันกับเพศชาย สังเกตได้จากตัวละครรุ่งราตรี เธอมีนิสัยคล้ายผู้ชาย เธอไปเที่ยวที่ไหนก็ได้ ไปเที่ยวต่างจังหวัดกับรุ่นน้องที่เป็นน้องชายของเพื่อนก็ไม่มีใครมองว่าเสียหาย ไม่ต้องโทรรายงานหรือต้องเกรงใจใครในครอบครัวหรือคนในสังคมรอบข้าง แสดงให้เห็นถึงความมีอิสระในการใช้ชีวิตของผู้หญิงในยุคปัจจุบัน ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** เป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย พ่อ (นายบรรจง) แม่เลี้ยง (ลำยอง) ลูก (กุลวดี) และย่า ซึ่งแยกบ้านออกไปอยู่คนเดียวในพื้นที่เดียวกันกับบ้านลูกชาย นายบรรจงเป็นผู้นำที่มีอำนาจเด็ดขาดและเป็นใหญ่ในบ้าน เพราะเขาเป็นคนหารายได้มาสู่ครอบครัว ฐานะดีเพราะทำธุรกิจสีเทา ส่วนภรรยาและลูกมีหน้าที่ทำตามคำสั่งของนายบรรจง ทำหน้าที่ในการจัดเลี้ยงดูแลแขก เป็นแผนกต้อนรับสังสรรค์แขกผู้ใหญ่เพื่อหาพรรคพวก เพราะแหล่งที่มาของเงินของเขาต้องง้อเจ้าหน้าที่ราชการ ดังนั้นภรรยาและลูกสาวต้องทำหน้าที่ดูแลเอาใจแขกของนายบรรจงให้ดีที่สุด ดังตัวอย่าง

“...พຽງນີ້ເລີຍຮັບນາຍອຳເກົາໃໝ່ເຂົາສັກໜ້ອຍ ເຊີນແກງຮາວ 50 ຄົນ ເອົາທີຸ່້ນເຮົາແລະ ກຣຸມກາງຈັງຫວັດ ດຳຮວງ ພ່ອຍບ້າງ ອຳເກົາແລະ ໜູ່ພິມພິກາຣ໌ດມາແລ້ວເອົາມາໃຫ້ອາດູກ່ອນ ເພື່ອຈະຕັກແກງບ້າງ” (ແຂ ຄຸ ວິງໜ້ອຍ, 2520, ໜ້າ 28)

สำหรับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรงกรรม** เป็นครอบครัวเชื้อสายไทย-จีน ที่ยึดระบบกงสี ทุกคนต้องช่วยกันทำงานที่เป็นธุรกิจของครอบครัว ความแตกต่างของครอบครัวไทยกับครอบครัวเชื้อสายจีน คือ ลูกต้องเชื่อฟังและทำตามที่พ่อแม่ชี้แนะหรือสั่ง พ่อหรือแม่ใครคนใดคนหนึ่งจะมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการจัดการหรือตัดสินใจ สั่งการลูกทุกคนได้ และหน้าที่สำคัญของลูก คือ ทำตามคำสั่งเท่านั้น เช่น การแต่งงานหรือเลือกคู่ครอง แม่จะเป็นฝ่ายเลือกและตัดสินใจว่าใครเหมาะสมที่จะมาเป็นลูกสะใภ้ ในเรื่องกรงกรรม แม่เป็นผู้ที่มีอำนาจที่สุดในบ้าน ดูได้จากการสั่งให้ลูกชายที่บวชพระอยู่ ให้สึกออกมาแต่งงานแทนพี่ชาย ดังตัวอย่าง

“ถ้าหนูพิไลตกลง เรื่องสักไม่ใช่เรื่องใหญ่หรอก ฉันตามใจให้บวชหนึ่งงานเป็นปี ๆ พอสึกออกมาก็ต้องตามใจฉันบ้าง” (จุฬามณี, 2560, หน้า 23)

ส่วนนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest** เป็นเรื่องสลับซับซ้อนของการออกตามล่าหาสมบัติที่คิดว่าชาวญี่ปุ่นเอามาซ่อนไว้ในถ้ำที่ใคร ๆ ก็ไม่สามารถจะเดินทางเข้าไปเองได้ จำเป็นต้องมีพรานผู้ชำนาญเส้นทางนำทางไปเท่านั้น มีการอ้างอิงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ กล่าวเสียดสีการใช้อำนาจมิชอบทางการเมืองในปัจจุบัน เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู** บางครั้งเหมือนมีสิ่งลึกลับอยู่ เรื่องราวเกี่ยวข้องกับคนญี่ปุ่น เกี่ยวกับการขุดหาสมบัติ การสร้างรางรถไฟ การตามหาบางสิ่งบางอย่าง การเดินทาง การผจญภัย

จากการศึกษาถึงสถาบันครอบครัวในนวนิยายพื้นถิ่นไทย สามารถสรุปภาพรวมเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวตามสถานภาพครอบครัวได้ โดยการนำนวนิยายพื้นถิ่นไทย กลุ่มครอบครัวชาวบ้านทั่วไป ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ปิมปา สวนโลก วิมานดิน ในวารวัน ลูกสาวนา คนเหนือน้ำ ลูกอีสาน คำอ้าย เต่าแสน หมู่บ้านท่าเข็น ในลี้ก เมืองแม่ และกลุ่มครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี ได้แก่ สีเนหามนตาแห่งลานนา พรานชีวิต กรงกรรม ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo forest และรถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู มาเปรียบเทียบกันถึงลักษณะของครอบครัว วิธีการคิด แนวทางในการวางตน เห็นได้ชัดเจนว่า ลักษณะของสถาบันครอบครัวทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกัน คือ จุดเด่นของกลุ่มครอบครัวชาวบ้านทั่วไป ชัดเจน คือ มีฐานะยากจน แต่มักมีจิตใจดี ความคิดดี และจิตสำนึกดี มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่เบียดเบียนหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ส่วนกลุ่มครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี เพียงพร้อมในทุกอย่าง สังเกตเห็นว่าคนในกลุ่มนี้ขาดจิตสำนึกที่ดี มีความเห็นแก่ตัว เอาตัวรอด คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สถาบันครอบครัวที่ด้อยนั้นสามารถช่วยขัดเกลาจิตใจคนในครอบครัวให้เป็นคนดีได้ ไม่จำเป็นต้องรวยมีเงินมากที่สุด แต่ต้องอยู่บนพื้นฐาน

แห่งความพอดี ไม่พุ่งเพื่อจนสร้างความลำบากให้ตนเองและผู้อื่น ชีวิตก็สามารถหาความสงบสุขได้จากครอบครัวที่อบอุ่น

2. สถาบันการศึกษา หมายถึง แบบแผนในการคิดตัดสินใจเกี่ยวกับการปลูกฝังการอบรมให้การศึกษาแก่สมาชิกของสังคม เพื่อให้มองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษารวมไปจนถึงการสนับสนุนให้การศึกษาแก่สมาชิกคนในครอบครัวซึ่งเป็นเยาวชนของสังคมและประเทศชาติ ให้รู้จักบรรทัดฐานของสังคม เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหาเลี้ยงชีพ และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ จากการศึกษานวนิยายพื้นถิ่นไทย พบการนำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นภาพด้านการศึกษา ดังต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** มีเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษาตอนที่พ่อของหล้าบุญเห็นด้วยที่ครูจะให้การบ้าน และสั่งให้นักเรียนฝึกอ่านหนังสือกันเองที่บ้าน ซึ่งพ่อได้สังเกตเห็นและให้ความสำคัญว่าควรสนับสนุนให้ลูกมีโอกาสสูงสุดในการศึกษา และชื่นชมครูที่สนใจสั่งสอนลูกศิษย์ ดังความว่า

“เอาไปอ่านที่โรงเรียนบ้างเถอะ” แม่ว่าหล้าบุญเหมือนกัน

“นั่นแหละลูกจะได้โง่เหมือนควาย ชาวบ้านเราค่ามากก็หลับสิ่ง (หลับสนิท) ลูก ๆ มันเลยอ่านหนังสือไม่ได้สักที ลูกเรารู้สึกหัวคน เรายังหนวกหูแทบตาย ครูคนเดียวลูกตั้งสามสี่ปีต้องให้การบ้านมาบ้าง” พ่อเข้าข้างหล้าบุญ

“ครูคนนี้อาการเอางานดี” พ่อออกปากและชาวบ้านทุกคนก็ออกปากเพราะโรงเรียนห้วยดำเชิงของเราเดี๋ยวนี้ไม่เหมือนแต่ก่อน “สวยงามดีจริง”

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 50)

หรือตอนที่หัวหน้าเผ่ากังวลใจหัวหน้าเผ่าสาวกะเหรี่ยงกล่าวว่าอยากให้เด็กได้เรียนหนังสือ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังความว่า

“...ข้าต้องการให้พวกเด็กไปเรียนหนังสือจริง ๆ ไม่ใช่การเรียนเรื่องลัทธิและการเซ่นฆ่า พวกเขาต้องไม่โง่เหมือนข้า ใจของข้าอยากให้เขาได้เรียนหนังสือไทย เพราะเขาเกิดมาในแผ่นดินไทย” (พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 149)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **บิมปา** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษาตอนที่พ่อหมอดวงดีบอกลายคำแบ่งว่าคนเราถ้าจะเป็นคนดีหรือไม่ดี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะหรือการเรียนรู้อาชีพต่าง ๆ ก็ช่วยให้เป็นคนดีได้เช่นกัน ดังความว่า

“...ถ้ามันใหญ่ขึ้นพออุ้งมือเรื่องสุพามันมาเรียนรัฐวิชาต่าง ๆ จากข้า ข้าจะช่วยสอนให้อัปต้องกลัว คนเรานั้นบ่อยู่ที่ลายมืออย่างเดียว เลี้ยงมันให้ดี ๆ มันก็ควรจะเป็นคนดี” (ชัญวลีศรีสุโข, 2541, หน้า 24)

นอกจากนี้ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลิเนหามนตาแห่งลานนา** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา ตอนที่พระญาผาสุริยาสั่งผู้รับผิดชอบให้ใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียน เริ่มจากการเรียนอักขระล้านนา จากนั้นให้ช่างหรือครูผู้มีความรู้ความชำนาญในศาสตร์ต่าง ๆ มาถ่ายทอดวิชาให้ ด้วยมองการณ์ไกลว่าการศึกษานั้นจะสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ดังความว่า

“จงใช้วัดเป็นสถานที่ที่จะให้มีการสั่งการเขียนในวิชาต่าง ๆ เรื่องแรกคือการเขียนอักขระลานนา ที่จะเป็นสื่อในการกระจายความซื่อออกไป ผ่านใบลานที่จารแจกเรื่องนี้ก็ต้องให้ตุ้หลวงครูบาเจ้าทั้งหลายเป็นผู้เริ่มต้น เพราะมีความรู้ดีกว่าไฟ พอมีอักขระลานนาเป็นสื่อกลางแล้ว ก็ให้หาสล่า มาถ่ายทอดวิชาทั้งหลายให้คนเวียงและชาวนา แต่เรื่องที่สำคัญที่สุด คือ การปลูกฝังการสั่งการเขียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพวกละอ่อนทั้งหลาย จะได้เป็นนิสัยเป็นคุณต่อตนเองและหมู่เฮาโดยรวมต่อไปในภายภาคหน้า นิสัยที่ใฝ่เพิ่มปัญญา ผนวกกับการตั้งอยู่ในศีลธรรมและความมีวินัย และความเพียรนั้น จะทำให้หมู่เฮามั่งมุนมีและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง”

(บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 311-312)

นอกจากนี้ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา ตอนที่ม้าเมฆไม่เคยพลาดการไปดูงานเทศกาลหนังสือใต้ดินเลย เขาเห็นความสำคัญของการอ่านว่าสามารถช่วยให้มองเห็นชีวิตบนโลกนี้กว้างขึ้นและความฝันที่ชัดเจนขึ้น ดังความว่า

“บนท้องถนนของเทศกาลแห่งหนังสือใต้ดินม้าเมฆเดินปะปนอยู่กับผู้คนที่รักชอบการอ่าน การอ่านที่เขาถูกหล่อหลอมขึ้นมาจากใครบางคน การอ่านที่ดลดาลโลกใบน้อยขึ้นในโลกใบใหญ่ และการอ่านที่ช่วยให้มองเห็นชีวิตและความใฝ่ฝันกระจ่างชัดขึ้น” (เรวัตร์พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 130)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรงกรรม** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา ตอนที่นางย้อยพูดถึงลูกชายที่ชื่อปทุม เกี่ยวกับการตัดสินใจเรียนต่อว่าปทุมวางแผนจะเรียนให้ถึงปริญญาตรีเพื่อหาสอบเข้ารับราชการ เห็นได้ว่าตัวละครให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษา เพราะยิ่งเรียนสูงยิ่งมีโอกาสสอบเข้ารับราชการ ดังความว่า

“...ตอนแรกมันไปเรียนศึกษาผู้ใหญ่ต่อ จบปอเจ็ดแล้วก็ต่อมัธยมต้น พอมีวุฒิ
ญาติช่างเมี่ยมมันก็ฝากเข้าทำงานเป็นเสมียนในบริษัทของพวกเขาแหละ แล้วมันก็เรียนต่ออีก
มันว่าดีไม่ตีมันจะเอาให้ถึงปริญญาตรีแล้วหาสอบเข้ารับราชการ” (จุฬามณี, 2560, หน้า 787)

หรือตอนที่เรณูพูดถึงเงินที่ปทุมแอบฝากให้มาให้ลูกว่าจะเก็บเงินเอาไว้ส่งให้นายเรียน
ให้สูงที่สุด การที่เรณูพูดเช่นนี้แสดงว่าเธอให้ความสำคัญเรื่องการเรียนสูง ๆ ว่าจะทำให้
คุณภาพชีวิตที่ดี ดังความว่า

“ขอบคุณ ขอบคุณเรื่องเงินที่ฝากมาส่งต่อให้เลี้ยงลูก ไม่ได้เอามาใช้ส่วนตัวหรอกนะ
จะเก็บเอาไว้ให้นายมันเรียนหนังสือให้สูงที่สุด” (จุฬามณี, 2560, หน้า 813)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา
เช่นกัน ตอนที่ยาของกุลวดีปรึกษากับนายอำเภอวรทัศน์เกี่ยวกับบ้านแก่งจิ้นหลังจากที่นายบรรจง
เสียชีวิตไปแล้วนั้น ว่าควรทำประโยชน์อย่างไรดี วรทัศน์จึงแนะนำให้ทำเป็นโรงเรียน เพราะเขา
มองว่า การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของประเทศ ดังความว่า

“...นนทบุรีควรจะมีโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้น เด็กยังขาดโรงเรียน ประเทศจะ
เจริญก้าวหน้าเพราะการศึกษา ไม่ใช่การสถาปนาศาลเด็กขึ้นเพื่ออาชญากรผู้เยาว์
และโรงแรม เด็กยังขาดสถานที่เรียนอีกมากครับ คุณย่า” วรทัศน์รีบอธิบายเมื่อเห็น
คุณย่าอึ้งอยู่...

“การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของประเทศ การศึกษาของประชาชนไม่ดี ประเทศ
จะเจริญอยู่ไม่ได้หรอกครับ บ้านแก่งจิ้นใหญ่โตเกินไปสำหรับอยู่กันไม่กี่คน ผมคิดว่า
ถ้าจะทำให้เป็นประโยชน์ขึ้นก็จะดีมาก...”

(แห ฌ วังน้อย, 2520, หน้า 969)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา
ตอนที่ขวัญตาสอนให้กองกับก้อนอ่านเขียนหนังสือเองที่บ้าน ทำให้เด็กทั้งสองรู้เยอะกว่าระดับชั้น
ที่จะต้องเข้าเรียน พออายุถึงเกณฑ์ที่ต้องเข้าโรงเรียน แต่เพราะเคยเรียนเองที่บ้านมาก่อนหน้า
นั้นแล้ว ทำให้เด็กทั้งสองเกิดความเบื่อหน่ายเวลาที่เรียนร่วมกับคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน ขวัญตาจึง
ต้องหาวิธีจัดการว่าควรทำอย่างไร จนในที่สุดกองได้เรียน ป.2 และก้อนได้เรียน ป.3 ดังความว่า

“...เด็กขวัญตาสอนให้มันอ่านเขียนหนังสือมันเอง เจ้ากองมันอ่านหนังสือพิมพ์ได้แล้ว
ให้มันไปนั่งเรียนประถมหนึ่ง มันถึงได้เบื่อ...เด็กขวัญตาจึงนั่งรถเมล์ไปอำเภอเข้าไปหาศึกษาธิการ

อำเภอเอง...ในที่สุดเด็กก้องก็ได้ไปนั่งชุกอเรียนที่ชั้น ป.3 และเจ้าก่องอยู่ชั้น ป.2” (กาญจนา นาคินทร์, 2520, หน้า 138)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชาวนา** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา ตอนที่พ่อของน้อยได้สติฟื้นขึ้นมาหลังจากมีอาการชัก พ่อได้เห็นผลการเรียนที่น้อยเอามาให้พ่อดู และพ่อบอกว่าจะสนับสนุนการศึกษา เพื่ออนาคตจะได้ไม่ลำบากเหมือนพ่อแม่ ดังความว่า

“ลูกเอ๋ยให้ตั้งใจอย่างนี้ตลอดไปนะ พ่อเองไม่มีปัญญาหาที่ทำกินให้ลูกทุกคน ได้เหมือนป่า ๆ ลุง ๆ มีสิ่งเดียวที่พ่อทำได้ คือ สนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือนี้แหละ ถึงจะยากจนข้นแค้นอย่างไรก็ตาม ขอให้น้อยตั้งใจเรียนให้ดีนะลูก พ่อสัญญาว่าตราบใด ที่พ่อยังมีลมหายใจอยู่ พ่อจะส่งลูก ๆ เรียนหนังสือให้มีวิชาความรู้เพื่อจะได้มีหน้าที่การงานเลี้ยงชีวิต เพราะการมีวิชาความรู้ดีตัวนั้นเสมือนมีทุ่งนาผืนใหญ่ที่ลูก จะได้ทำมาหากินตลอดไป โดยไม่ต้องมาอาบเหงื่อต่างน้ำอย่างพ่อแม่”

(เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 223)

และในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ก็พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา เช่นกัน ตอนที่ยาวงพาแม่วันไปช่วยงานที่บ้านนายอากรซังและพูดคุยเกี่ยวกับการเรียนต่อ ในบางกอกของพ่อทิด ทำให้เห็นสาเหตุที่ทำให้หลายคนที่สนใจอยากเรียน แต่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เพราะความยากจน ดังความว่า

“...ความรักเรียนทำให้เด็กหญิงสนใจ “คุณพี่” ที่จะให้พ่อทิดไปอยู่ด้วยเมื่อไปเรียนต่อชั้นห้าชั้นหกที่บางกอกเป็นพิเศษ...แม้จะรู้ว่าตนเองไร้โอกาส หากก็สนใจอยู่ดี สำหรับแม่วันเอง การได้หัดอ่านหนังสือ ได้หัดคิดเลข หัดคิดทำบัญชีกับครูเนื่อง ถือว่าโชคดียิ่งแล้ว...ด้วยความเป็นผู้หญิงและฐานะความเป็นอยู่อย่างเธอ เรื่องการไปเรียนต่อชั้นห้าชั้นหกในบางกอกเป็นเรื่องไกลเกินฝัน เพราะแค่เข้าเรียนชั้นหนึ่งถึงสี่ที่โรงเรียนหลวงยังทำไม่ได้”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 33-34)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษา ตอนที่เข้มเงินต้องไปบวชเรียนที่วัด ด้วยเหตุนี้เข้มเงินจึงเริ่มแตกฉานด้านภาษาโบราณ เข้าใจ

ความหมายในแต่ละบรรทัดที่อ่านมากขึ้น ทำให้เห็นว่าการเรียนมีประโยชน์ และข้อดีของผู้ชาย คือ สามารถบวชเรียนได้ ดังความว่า

“เข้มเงินคือทนายาที่ผู้รับมรดก รับหีบใบนี้จากปู่และพ่อที่จากไปหลายปี พ่อเป็นคนไม่ค่อยพูด แต่ก็พยายามสอนสั่งให้แกรับรู้อักขระอักษรในใบลานแต่ละใบ สอนอย่างช้า ๆ เพื่อให้เข้มเงินซึมซับและเข้าใจความหมายในภาษาโบราณเหล่านั้น...แล้ววันหนึ่งพ่อก็บังคับให้เข้มเงินต้องไปบวชเรียนที่วัดตามอย่างผู้ชายไทยในอดีต ก่อนแต่งงานต้องบวชเรียน เข้มเงินจึงเริ่มแตกฉานภาษาโบราณ เข้าใจความหมายในแต่ละบรรทัดที่ปรากฏมากขึ้น นึกขึ้นมาคราใด ก็ระลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดีที่วัดโสมง ที่เดียวเชิญเจ้าจี้จ้ำไซ้ให้เขาแตกฉานภาษาเหล่านั้น เขาจึงได้อ่านความเป็นมาของหนานบัวผัดที่เล่าเรื่องราวสมัยพระนางจามเทวีเสด็จผ่านอำเภอสามเงา”

(เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 188-189)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษาของเด็กผู้ชายสมัยก่อนสามารถรับการศึกษาโดยการไปเรียนกับพระที่วัด หากเรียนเยาะและเรียนเก่งสามารถเลือกทำอาชีพใดก็ได้ ความว่า

“คืนหนึ่งคุณตื่นตื่นมากกว่าครั้งใด ๆ เพราะพ่อบอกว่า พรุ่งนี้เช้าจะพาไปฝากตัวกับหลวงพ่อก่อนในวัด เพื่อจะเข้าเรียนหนังสือในวันเปิดเรียนใหม่ แต่เมื่อพ่อบอกว่ายังมีเงินดีลูกบ่าวศรีลึงค์เข้มอีกคนที่จะไปเรียนด้วยกันกับคุณ ก็ทำให้คุณใจดีขึ้นบ้าง ส่วนเสียไปโรงเรียนนั้นจะซื้อให้ก่อนทางเก่ง เป็นอันว่าพรุ่งนี้เช้าคุณจะได้มุ่งทางเก่งตัวเก่ากับเสียใหม่ไปพบหลวงพ่อ”

(คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 62)

“ถ้าเรียนหนังสือเก่ง ใหญ่มาสิเป็นหมอลำกะได้ เป็นครู เป็นนายฮ้อยขายควายกะได้ ยามอ่านหนังสืออ่านอนอ่าน ชี้กลากจะกินหน้าอก” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 67)

ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษาเช่นกัน ตอนที่คำอ้ายคุยกับพ่อเรื่องโตขึ้นอยากเป็นอะไร และตอนนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา คือ ถ้าอยากเป็นทหารต่อเรียนให้เก่ง ดังความว่า

“ถ้าอยากเป็นทหารออกรบเข้าศึกอย่างปู้หาญลี ต่อไปมึงเข้าโรงเรียนต้องเรียนให้เก่งกว่าเพื่อน ตอนนี่ก็ฝึกหัด อดทน ช่วยงานพ่อแม่ ดูแลน้องให้ดี อย่าซื้อคร้าน คนซื้อคร้านไม่อดทน เป็นทหารออกไปรบไม่ได้หรอก” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 40)

หรือตอนที่แม่สั่งสอนคำอ้ายเรื่องการเรียน มีวิชาติดตัว โตขึ้นจะได้ไม่ต้องไถนาอย่างพ่อแม่ ดังความว่า

“ไปปักคำ ไปกินข้าวเตรียมไปโรงเรียน มันสายแล้ว”

เช้าวันนี้ ไม่มีนักเรียนคนใดไปโรงเรียน คงยืนมุงดูรถ ตะวันสายขึ้นเรื่อย ๆ คำอ้ายเองก็อยากชมรถเหมือนกับเพื่อน ๆ จนคิดจะขาดโรงเรียนสักวัน แต่แม่ก็ถือไม้เรียวบังคับไปจนได้ แม่ฝากน้องไว้กับแม่จิว แล้วลากตั้งแขนคำอ้ายเดินออกจากบ้านมือขวาคอยใช้ไม้เรียวจี๋หลัง ลากถูถูกั๊งสู่ทุ่งที่เจิงน้ำ คำอ้ายหอบกระดานหนังสือเดินอย่างไม่มีกะจิตกะใจ

“มึงจะดูทำไมประสาธไปโรงเรียนนั่น ที่มันจะได้เป็นดิบเป็นดี” แม่พูดเสียงดูเห็นลูกชายเดินพลางหันมองข้างหลังอย่างเสียดายรถ แม่พูดซ้ำ

“มันยังจะมาให้เห็นอีก ฎุได้ยินว่า มันจะมาลากไม้ในดงบ้านป่าอย่างสูง เหนือนาแม่ใหญ่ มึงจะดูเมื่อไรก็ได้”

คำอ้ายเดินเหยอะเหยอะออกหน้า แม่อุ้มท้องอ้ายเดินไล่หลัง ระวังทางก็พูดสั่งสอนไปตลอด โดยสรุปก็คือลูกไม่ได้อย่างไรแม่ เอาแต่จะเล่น แม่อยากให้ได้เป็นดิบเป็นดี มีวิชาความรู้ติดตัวเมื่อเติบโตใหญ่ จะได้ไม่ต้องจับหางไถทำนากินอย่างพ่อแม่

“มึงอย่าไปเอาอย่างคนอื่นมันจะขาดโรงเรียนก็ช่างมัน แต่มึงต้องไปทุกวันเรียนให้มันเก่งกว่าเขาหมด” แม้ว่าพลางก็ใช้ผ้าขาวม้าที่รัดหน้าอกเช็ดซู้มูกซี้ตาให้คำอ้ายไปด้วย แดดสองจ้ารอนจนเหงื่อไหล แม่เดินเปลือยอกเปลือยท้อง คำอ้ายเห็นท้องโย้ของแม่กระเพื่อมขึ้นลง แม่คงเหนื่อยมาก

(ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 130)

หรือตอนที่คำอ้ายคุยกับจันเรื่องที่จะไม่ได้เรียนต่อ ทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาของความยากจนข้นแค้น ทำให้เด็กเรียนดี มีความตั้งใจ แต่มีฐานะยากจน ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา ดังความว่า

“พ่อกูไม่ให้เรียน ม. ต่อแล้วละ”
 “ทำไมจึงไม่ให้เรียนล่ะคำ” จันทามสีหน้าแปลกใจ
 “พอบอกว่ายังทุกข์ยาก ไม่มีเงินส่งเรียน” คำอ้ายตอบเสียงอ่อยคร่ำ
 “แล้วมึงจะทำยังไง” จันทพลอยหงอยไปด้วย
 “พอบอกว่าจะให้กูบวชเณรเรียนเอา”

(ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 277)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** ยังพบเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของความยากจน และการที่ชาวชนบทมีลูกหลายคนจึงเป็นสาเหตุที่ไม่สามารถส่งเสียให้เล่าเรียนได้สูง ๆ มากสุด คือ แค่ชั้น ป.4 ดังความว่า

“ยายเทียนเป็นลูกสาวคนเดียว มีพี่น้องร่วมท้องห้าคน แกเป็นคนเล็กสุด พี่ทั้งสี่เป็นชาย ต่างแยกย้ายไปเป็นเขยที่อื่น... ด้วยฐานะทางบ้านไม่ค่อยจะดี โอกาสในการเรียนหนังสือ แกจบแค่ชั้น ป.4 แต่ในเรื่องการอ่านการเขียนภาษาไทยนั้น ยายเทียนก็ไม่มีใครสอนในหมู่บ้าน” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 37)

หรือตอนที่เตมาแสนคุยกับหลานเกี่ยวกับการเรียนให้สูงเพื่อที่จะได้เป็นเจ้าของคนนายคน ตัวละครสังเกตเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ไม่ต้องลำบากเหมือนคนรุ่นก่อน ดังความว่า

“เอ็งมีหน้าที่เรียนให้เก่งและเรียนสูง ๆ ก็พอ โตขึ้นจะได้ไม่ต้องมาหาบข้าวจนแก่เหมือนพ่อใหญ่ ต้องเป็นเจ้าของคนนายคนให้ไ้รู้มัย” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 105)

“ถ้าเราไม่เรียนหนังสือนะ วันหน้าก็จะลำบาก ต้องมาทำงานง ๆ เหมือนพ่อใหญ่กับแม่ใหญ่ อาชีพชาวนาไม่ได้สร้างให้กินอยู่สบาย ส่วนมากก็เป็นได้แค่พออยู่พอกินเท่านั้น...” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 129)

หรือในตอนที่เตมาแสนคุยกับลูกชายเรื่องนโยบายของรัฐบาลกับการศึกษา และประโยชน์ของการอ่านมากฟังมากเปรียบเสมือนกับการท่องจักรวาลแห่งความรู้ ดังความว่า

“บางครั้งชีวิตของคนเราก็ต้องยอมให้ถูกบังคับโดยกฎเกณฑ์ของนโยบายรัฐ โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษา ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้แสวงหา ถูกกรอบของรัฐขีดกำหนด ในขณะที่เดียวกันรัฐก็มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณที่มาบังคับการกระทำ”

“พ่อนี้เป็นปราชญ์แห่งท้องทุ่ง ดังที่ชาวบ้านเขากล่าวว่าจริง ๆ” ครูชื่นชมบุพการี
 “ไม่ตอก พ่ออ่านเยอะฟังเยอะ ก็เลยหลุดพ้นจากกะลาครอบได้”

“การอ่านมาก ฟังมาก ก็เหมือนกับการท่องจักรวาลแห่งความรู้ แต่มีข้อสำคัญว่า จะต้องเปิดประตูสมองตัวเองเพื่อรับเรื่องราวหรือข้อมูลต่าง ๆ เข้ามาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ย่อยเนื้อหาที่เป็นแก่นแท้มันออกมา แล้วขึ้นตาซึ่งความน่าจะเป็น โดยมีสมองซึ่งเปรียบเป็นเข็มในตราซึ่งดุลพินิจอันชาญฉลาดชี้ไปที่น้ำหนักของการวินิจฉัย”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 170)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยภาคใต้เรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษาที่พ่อครูไม่เห็นด้วยที่โชนลูกชายของหนู้อยจะไม่เรียนและออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน เพราะพ่อครูเล็งเห็นว่าการศึกษาความรู้ จะสามารถเอาตัวรอดได้ ความว่า

“พ่อครูนอนอยู่บนเก้าอี้ไม้โยกเกาคร่ำคร่าตัวโปรตบนเฉลียงหน้าบ้าน อารมณ์ของพ่อครูไม่ค่อยดีนัก เมื่อหนู้อยเล่าเรื่องโชนให้ฟัง

“คนรุ่นต่อไปต้องมีวิชาความรู้ จึงจะเอาตัวรอดได้” พ่อครูพูดซ้ำ ๆ แบบครูกำลังสั่งสอนศิษย์ “มีงไม่อยากเรียน เพราะซื้อคร้านจะเรียนมั่ง ถ้าอยากช่วยพ่อแม่ต้องเรียนสูง ๆ จะได้กลับมาช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยชาวหมู่บ้านต่อไป”

(อุดม วิเศษสาทร, 2564, หน้า 36)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในลิก** ยังพบเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ หลังจากเรียนจบมหาวิทยาลัยแล้ว ทุกคนไปทำงานที่อื่น ไม่มีใครกลับมาใช้ความรู้เพื่อพัฒนาหมู่บ้านของตน ดังที่พ่อแม่คาดหวังว่าอยากให้ลูกเรียนสูง ๆ เพื่อที่จะได้กลับมาพัฒนาหมู่บ้าน ดังความว่า

“เขาก้าวข้ามลวดหนามเกาสนิมเซอร์อะเขาสวนรกร้างที่พ่อแม่ซื้อจากป่าประนอม แยกขายเอาเงินส่งลูกชายกำลังเรียนมหาวิทยาลัยปีสุดท้ายในกรุงเทพฯ...สามีป่าประนอมเสียชีวิตกว่าสิบปีมาแล้ว ลูกชายคนโตทำงานที่กรุงเทพฯ ลูกสาวคนกลางรับราชการในตัวจังหวัด จึงไม่มีคนลงมือพลิกพื้นผืนดินแปลงนี้ให้เกิดประโยชน์ เมื่อเห็นลูกแต่ละคนไม่มีใครคิดปลูกสร้าง แกลเลียดัดสิ้นใจขายเอาเงิน”

(อุดม วิเศษสาทร, 2564, หน้า 33-34)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** พบเนื้อหาที่สะท้อนเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการมองว่าเรียนหนังสือในเมืองดีกว่าเรียนในโรงเรียนชนบทของคนมีอันจะกิน ฐานะดี ทำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพราะคนที่มีฐานะยากจนหากเป็นเด็กผู้ชาย พ่อแม่มักจะนำลูกไปฝากเรียนหนังสือกับพระที่วัด จึงไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ ดังความว่า

“คุณพ่อบอกว่า พี่เรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ ดีกว่าเรียนทางใต้” (นรวาดี, 2559, หน้า 63)

“พ่อเดิมอายุเจ็ดขวบ ท่านต้องกพาไปฝากให้เรียนหนังสือกับเด็กอื่น ๆ โดยเป็นศิษย์ของหลวงพี่คนหนึ่งที่เคยสอนท่านต้อง ตอนนีหลวงพี่อยู่ในวัยกลางคน เป็นที่รู้จักและนับถือของชาวบ้านทั่วไป และลูกศิษย์ของท่านต่างเรียกท่านว่าหลวงพ่อ” (นรวาดี, 2559, หน้า 330)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เห็นได้ว่านวนิยายพื้นถิ่นไทยแต่ละเรื่องสะท้อนถึงปัญหาเดียวกัน คือ ความยากจน การศึกษาสำหรับคนที่มีฐานะยากจน เมื่อต้องส่งลูกไปโรงเรียนจะต้องคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพราะประสบปัญหาและติดขัดเรื่องค่าใช้จ่าย ชุคนักเรียน และอุปกรณ์การเรียนของลูก บางคนต้องไปเรียนอ่านเขียนกับพระที่วัด แต่ในภาพรวมของสถาบันการศึกษา คือ การศึกษานั้นมีหน้าที่ต่อบุคคลและสังคมในการพัฒนาความเจริญของมวลมนุษยชาติ ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีมีวัฒนธรรม รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี มีค่านิยมที่ดีงาม ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่บางครั้งความด้อยโอกาสทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาระดับชาติของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากข่าวสารต่าง ๆ ที่ตีแผ่เรื่องราวของเด็กเรียนดีแต่ยากจน หรือเด็กเรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ ขาดผู้สนับสนุน หรือข่าวเกี่ยวกับลูกของนักธุรกิจ ลูกของผู้มีฐานะสร้างปัญหามากมายในสังคม เต็มโตมาในสังคมที่พัฒนา แต่ตัวบุคคลกลับเป็นคนที่ไม่มีคุณภาพ ความแตกต่าง คือ เด็กยากจนมีความใฝ่ฝันอยากเรียนให้สูงที่สุดเพื่อจะได้กลับมาเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น มองอนาคตของครอบครัวที่สุขสบายมากขึ้น ส่วนเด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะดี พยายามคิดว่าอยากอยู่เฉย ๆ แต่มีเงินใช้จ่ายได้สะดวก ไม่ต้องแข่งขันแก่งแย่ง หรือไขว่คว้าอะไรกับใครเพราะมีเพียบพร้อมอยู่แล้ว นี่คือการแตกต่างที่เน้นย้ำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำกันในสังคมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

3. สถาบันศาสนา หมายถึง แบบแผนทางความคิดในการกระทำเกี่ยวกับจิตใจ ความศรัทธาต่อสิ่งที่เคารพบูชา โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ด้านการดำเนินชีวิต จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยพบการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับศาสนา ดังต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยเฉพาะในวันพระ ดังความว่า

“เสียงมง ๆ ดังมาจากหมู่บ้าน วันนี้เป็นวันพระครุมาชานึกขึ้นได้ “แต่เรากำลังจะไปยิงนก...” เขาคิดตาทอนตนเองอยู่ในใจ ที่หลงลืมไม่ดูวันที่วันทาง สู้ชาวบ้านเขาไม่ได้ เขาไม่มีปฏิทินคู่กัน แต่ก็ไม่เคยลืมเลือนวันเดือนดับเดือนเพ็ญ...”

ครุมาชาารู้สึกละเอียดใจ เขาเดินกลับเข้าสู่หมู่บ้าน “ไม่เคยมีใครตั้งกฎเกณฑ์เอาไว้ แต่มันก็เป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติกันมา ไม่มีใครลงนาล่าสัตว์ วัดต่างหากคือที่ที่ทุกคนควรไป ใครไม่ไปก็อยู่ที่บ้าน ไม่มีใครว่า...”

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 34)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่ยายคำแพงเตรียมอาหารเพื่อเอาไปทานขันข้าว หรือทำบุญให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่วัดในวันสงกรานต์ ชาวเหนือเรียกวันนี้ว่า วันพญาวัน ดังความว่า

“15 เมษายน ผู้คนต่างพร้อมใจมาทำบุญที่วัด เสียงทักทายแซ่ซ่ง ชันโตกพร้อมข้าวปลาอาหารวางเข้าแถวเรียงกัน เตรียมทานขันข้าวหาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

แกงฮังเล ข้าวเหนียวนึ่ง และขนมจอกในขันโตกของยายคำแพงดูน่ากินยิ่งนัก ยายคำแพง กับปิมปา ประเคนเสร็จ ก็กระเียบถอยมานั่งพนมมือ เตรียมหยาดน้ำลงจากที่กรวดน้ำลงขัน ปิมปาจับแขนยายช่วยกรวดน้ำด้วย เมื่อเสียงท่านเจ้าอาวาสวัดแสนเวียง ให้พรเป็นคำไวหารอุทิศส่วนกุศล...”

(ชัยวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 59)

หรือเมื่อถึงวันเพ็ญเดือนแปด ผู้คนในหมู่บ้านแสนเวียงต่างเตรียมตัวเดินขึ้นดอยเพื่อไปไหว้สาพระธาตุดอยสุเทพ ดังความว่า

“การได้ไปสักการบูชาพระธาตุนั้น โดยเฉพาะพระธาตุดูประจำปีเกิดนั้น ถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตน จะได้อายุยืน ได้บุญอานิสงส์ การสะสมบุญนั้น ไม่ได้เกิดจากการสักการะพระธาตุดูประจำปีเกิดเท่านั้น การได้ไหว้พระธาตุ พระสถูปเจดีย์ พุทธสถานอื่น ๆ ก็นับว่าเป็นการสะสมบุญทั้งนั้น สำหรับวัดพระธาตุดอยสุเทพนั้น นอกจากมี

พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือยิ่งแล้ว คนแก่คนเฒ่าในหมู่บ้านยังบอกลูกหลานเสมอว่า ยอดดอยเป็นที่สิงสถิตของวิญญาณของสุเทพฤาษีของปู่แสะย่าแสะและบรรพบุรุษของหมู่ชาวนบ้านเรา”

(ชัชวาลย์ ศรีสุข, 2541, หน้า 194-195)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินะหมานตาแห่งลานนา** สะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนความคิดด้านศาสนาในเรื่องการยึดถือเอาพระพุทธรูปที่นับถือมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังความว่า

“พระญาผาสุริยา เมื่อกลับมาถึงคุ้มหลวง สิ่งแรกที่ทำคือ ขึ้นไปบนหอคำ เพื่อไหว้ลาพระพุทธรูปสุโขทัย อันศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มหลวง แห่งวัดทุ่งฝิ่งถวายมาให้บุชานานแล้ว ไปลาม่าไหว้องค์เป็นเจ้าก็ปฏิบัติเช่นนี้สม่ำเสมอมาตลอดชีวิต และเชื่อว่าพุทธานุภาพนั้นจะช่วยรักษาให้ปลอดภัย...” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 53)

หรือตอนที่มะไฟไปพึ่งเทศน์ฟังธรรมที่เพื่อหวังว่าจะช่วยผ่อนคลายภาวะอารมณ์เศร้าได้ ดังความว่า

“มะไฟได้ฟังธรรมของตุ้หลวง ก็ค่อยคลายความง่อม (เหงา) ความเส้า (เศร้า) โดยทั่วไปลงได้บ้าง” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 251)

หรือตอนที่พระญาผาสุริยาเข้าไปในโบสถ์เพื่อถอนพิษมนต์มายาแห่งสินะหมานออกจากตัว เป็นการแสดงให้เห็นว่าพระพุทธรูปสามารถช่วยจัดสิ่งชั่วร้ายได้ ดังความว่า

“พระญาผาสุริยาเข้าไปในโบสถ์ของวัดหลวงอีกครั้งหนึ่ง คุณเขาลงจุดธูปเทียนแล้วไหว้สา หยิบเอาอันไม้เต้าน้ำที่คั้นเจดไต้หมอนนั้นออกมาวางตรงหน้าและพนมมือว่ากาถาแห่งตุ้หลวงวัดทุ่งฝิ่ง เพื่อถอนพิษมนต์มายาแห่งสินะหมานที่แฝงมากับอันนั้น” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 261)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่แม่วันอายุครบกำหนดที่จะต้องโกนจุกแล้ว เด็กบางคนจะให้พ่อโกนให้ แต่วัดก็ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นมงคลแก่ชีวิต ดังความว่า

“แม่วงกับหลานนั่งสำรวจอยู่หน้าแถวพระภิกษุซึ่งกำลังฉันทันเข้า เป็นพิธีการโกนจุกเรียบ ๆ ง่าย ๆ อย่างที่ลูกชาวนบ้านทั่ว ๆ ไปกระทำ นั่นคือการมาโกนเสี้ยวที่วัด ด้วยพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ จะโน้มนำเอาสิริมงคลเข้ามาสู่ชีวิตเพียงพอแล้ว” (ปิยะพร คักดีเกษม, 2548, หน้า 205)

และในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรงกรรม** ตอนที่อามาและจันตาทำบุญตักบาตร กับพระประสงค์ในตอนเช้าด้วยกัน หรือวันใดที่พระออกมาบิณฑบาตไม่ได้ อามาจะสั่งให้จันตา หิ้วปิ่นโตไปถวายให้พระถึงที่ แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ดังความว่า

“สาวจนยากผู้มีใจศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าที่พระประสงค์มองเห็น ชื่อ “จันตา หญิงสาวเป็นชาว ไท-ยวน” คนเมืองลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์...พระประสงค์บวชได้ไม่กี่วัน อามาแม่เจ้าของร้านเป็นคนใจบุญ ทุก ๆ เช้าจะต้องตื่นมาหุงข้าวทำกับข้าวใส่บาตรพระ เมื่อออกบิณฑบาตพบอามาก็จะพบจันตา นั่งหรือยืนอยู่กับอามา” (จุฬามณี, 2560, หน้า 46)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธา ในพระพุทธศาสนาที่ก่อนจะย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านใหม่ต้องทำบุญบ้านเสียก่อน ดังความว่า

“พ่อใหญ่แม่ใหญ่ทำบุญบ้าน ถวายภัตตาหารหวานคาวแด่พระเณร หลังจากพระเณร ฉ้นเสร็จ และสวดยถาสัพพี ไปแล้ว ชาวบ้านที่มาร่วมทำบุญก็ร่วมวงข้าวต่อ” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 151)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เต่าแสน** ก็สะท้อนด้านศาสนาเกี่ยวกับการทำบุญถวายอาหารให้แด่พระสงฆ์ ดังความว่า

“ไก่อึ่งชีวิต ไปถวายเป็นอาหารหลวงพ่อยังจะได้บุญหรือเต่าแสน”

“แกก็อย่าไปคิดอะไรมากลิเทียบ ไก่อึ่งมาเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์ มันเป็นเรื่องของชีวิตที่เกิดมาเพื่อใช้กรรม ก็หมายถึงชีวิตมันต้องเกิดเป็นไก่อตามกรรมกำหนด หลวงพ่อท่านทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาเพื่อเป็นสิ่งค้ำจุนโลก ถ้าหากท่านละเว้นอาหารพวกโปรตีนที่มีอยู่ในเนื้อสัตว์ ท่านจะเป็นพุทธสาวกที่ทำงานเผยแพร่ศาสนาได้เข้มแข็งอย่างไรเล่า” เต่าแสนยืนยันหนักแน่น

(ไพศาล ประหา, 2531, หน้า 154)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ตอนที่เชิญขวัญเดินทางโดยเรือ เพื่อมากรุงเทพฯ กับพจน์ และอุดม แต่เกิดพายุระหว่งการเดินทาง ยอแสงจึงเป็นห่วงและยึดเอา พระพุทธรูปเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และตอนที่มณฑาไหว้ขอพรให้พระคุ้มครองหลานทั้งสองของตน ดังความว่า

“ยอแสงเดินเข้าเดินออกห้องพระ จุดธูปจุดเทียนกราบไหว้วิงวอนหน้าพระพุทธรูป ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองเชิญขวัญ พจนและอุดม...”

“มณฑาอธิษฐานขอให้คุณพระคุณเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงในโลกนี้คุ้มครองหลานรักของหล่อนให้เติบโตขึ้นเป็นเด็กดีไม่นำความทุกข์ความเศร้าหมองมาสู่ครอบครัว (นราวดี, 2559, หน้า 180, 370)

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้น จากการศึกษาประเด็นด้านสถาบันศาสนาในนวนิยายพื้นถิ่นไทย เห็นได้ว่าชาวไทยมีความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับวัด และพระพุทธรูปเป็นอย่างยิ่ง แม้มีฐานะยากจนเพียงใด แต่คนไทยมักจะไปทำบุญที่วัดในวันพระ หรือเดินขึ้นไปนมัสการพระธาตุ บางครั้งก็จัดพิธีศพที่วัดแทนการเอาไว้ที่บ้าน หรือการอธิษฐานขอให้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ช่วยปกป้องรักษาให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง กล่าวได้ว่า สถาบันศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ช่วยขัดเกลาจิตใจให้คนเป็นคนดี เกรงกลัวต่อบาปและการกระทำผิดศีล อีกทั้งศาสนายังมีหน้าที่ ต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ สร้างความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ดังเช่น เวลาที่ชาวบ้านร่วมเดินขึ้นไปสักการะพระธาตุ วันนั้นย่อมเป็นวันที่หลายคนได้ หวนคืนกลับมาพบปะ ทักทายถามสารทุกข์สุขดิบแก่กันอีกครั้ง และวัดซึ่งเป็นแหล่งรวมสิ่งที่จะ มาควบคุมความประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคม นอกจากจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจแล้ว ยังทำให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติอีกด้วย

4. สถาบันเศรษฐกิจ หมายถึง แบบของการคิดเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและอาหาร รวมทั้งการแจกจ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม จากการศึกษานวนิยายพื้นถิ่นไทย พบการนำเสนอเกี่ยวกับเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** ตอนที่ผู้ประพันธ์บรรยายเกี่ยวกับการแลกอาหาร โดยนำเงินเพียงเล็กน้อย หรือนำสิ่งของอย่างอื่นมาแลกเปลี่ยนกัน ดังตอนที่ขบวนเกวียนหาปลา ของครอบครัวคุณและเพื่อนบ้าน กำลังเดินทางกลับบ้าน หลังจากหาปลาได้เป็นจำนวนมาก ในระหว่างการจัดสิ่งของบนเกวียนก็ต้องเผื่อที่ว่างสำหรับวางข้าวสารที่ชาวบ้านจะนำมาแลกปลาไว้ด้วย แสดงให้เห็นถึงการใช้ระบบเศรษฐกิจการแลกเปลี่ยนสิ่งของแทนการจ่ายเงิน เพื่อการดำรงชีวิตมากกว่าการสะสมทรัพย์ ดังความว่า

“บ่ายวันหนึ่ง ขบวนเกวียนได้หยุดพักใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง คุณกับจันตีและอ้าย กาจ ลูกลุงกาได้พากันเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อป่าวประกาศให้ชาวบ้านเอาของต่าง ๆ ไปแลกปลา หมู่บ้านนี้มีคนไม่มากและแห้งแล้งอดอยากเหมือนบ้านของคุณ

“ต่อจากนั้นก็ยังมีผู้หญิงอีกสี่ห้าคนเอาข้าวสารมาแลกเปลี่ยนกับแม่ คุณต้องช่วยแม่ ห่อปลาต้มบ้าง ปลาร้าบ้างอย่างดีใจ ยายแก่คนหนึ่งดูเหมือนจะทำยาของคุณ เติบกระยะของกระแยมมา พร้อมกับถ้อยอดผักมากำใหญ่ ผักอย่างหนึ่งในนั้นคุณรู้ว่าคือ ผักตำนิหรือผักตำลึง เพราะยามพ่อไปโคกพ่อเคยเก็บมาให้แม่ลวกกินกับแจ่วบอย ๆ เมื่อปีก่อนบางทีแม่ก็แกงใส่กับไข่ไก่กินก็อร่อยเหมือนกัน ยายคนนี้พูดว่าข้าวสารที่เรื่อน มีไม่มาก ข้าวเปลือกอยู่บนเส้าก็มีน้อยเต็มที นึกอยากกินปลาต้มสักตัวจึงหาเก็บผัก มาแลกเปลี่ยน แม่คุณถามว่าลูก ๆ ไปไหนหมด แกก็บอกว่ามีแต่หลานสาวอยู่เลี้ยงแก่คนเดียว หลายชายคนหนึ่งที่หนีไปไทย ไปเมืองบางกอกหลายวันแล้ว แม่คุณพูดว่าทำไมจึงใจดำ ทั้งแม่ใหญ่ไว้คนเดียว ยายก็เล่าว่าหลานของแกหนีไปเพราะยืมเงินผู้ใหญ่บ้านไปห้าตำลึง เพื่อไปหาซื้อหมูน้อยมาขาย พอซื้อได้มาสี่ห้าตัวไล่มาถึงเรือนหมูน้อยก็ตายหมด หลานชายแก่กลัวผู้ใหญ่บ้านด่าก็เลยหนีไปจ้อย...”

(คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 282,285)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่แม่วันออกตีบกระดานหาหอย ตั้งแต่เช้าเพื่อนำหอยไปขาย แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาตนเองในภาวะเศรษฐกิจการเงินที่ฝืดเคือง แต่การเก็บเล็กผสมน้อยก็สามารถทำให้คุณภาพชีวิตยังดำเนินต่อไปได้ ดังความว่า

“เด็กสาวก้มลงมองถึงไม้ที่วางอยู่บนกระดานแผ่นยาวรวมมา ปลายด้านหนึ่งอน นิด ๆ เพื่อให้แล่นไกลไปบนพื้นเลนได้อย่างรวดเร็ว...หอยแครงตัวอ้วนกองอยู่เกือบเต็มถึงแล้ว มองเผิน ๆ เหมือนก้อนหินสีดำขนาดเท่า ๆ กัน หากตีบกระดานวนหาอีกสักสองสามเที่ยวก็คง เต็มถึง...พร้อมให้เธอเอามันไปแปรเป็นสตางค์แดง...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 244)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นเรื่อง **ลูกชาวนา** ก็สะท้อนให้เห็นภาพด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับสภาพคล่องทางการเงินที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย เกิดการกู้หนี้ยืมสินเพื่อต่อชีวิต ให้สามารถอยู่รอดและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่หวังว่ามันจะสามารถช่วยปลดหนี้ได้บ้าง โดยเฉพาะ การกู้ยืมมาเพื่อการทำนา ดังความว่า

“ทำไมรีบต้องเย็บให้เสร็จตั้งแต่เช้าล่ะพ่อ” ผมถามพ่อทันทีที่โผล่หน้าออกมา จากบ้านฟาง

“เดี๋ยวเขาจะมาเก็บค่าเช่านา และเจ้าหนี้ยี่ก็จะมาเอาดอกหนี้ยี่ด้วย” พ่อพูดเสียง เศร้า ๆ

“อ้าว จะมีคนมาเอาข้าวเราด้วยหรือพ่อ” ผมตกใจ ผมคิดว่าข้าวตั้งมากมาย
อย่างนี้คงกินไม่หมด และคงจะนำไปขายได้เงินมาก ๆ แน่نون

“มีค่าเช่าสูงสน ค่าดอกที่กู้มาให้พ่อไปหาหม้ออีกลูก และยังมีค่านุ้ยเขาอีกนา”

(เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 156)

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่าชาวบ้านประสบปัญหาความยากจนด้วยภาวะ
เศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ชาวนาที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก แต่ความแห้งแล้งก็ทำให้ชีวิตมีความยากลำบาก
มากยิ่งขึ้น ผลผลิตได้มาน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณของน้ำฝน และความตรงต่อเวลาของฝนตก
ในแต่ละปี ยิ่งได้ผลผลิตน้อย ระบบทางด้านเศรษฐกิจก็แยลง แม้แต่ข้าวที่จะนำมาแลกเปลี่ยน
ยังมีไม่พอ บางครั้งปัญหาที่ชาวนายังประสบคือขายข้าวได้ในราคาต่ำกว่าทุน ในแต่ละปีลงทุน
ลงแรงไปเยอะมาก แต่ผลผลิตที่ได้ตอบแทนก็น้อยจนไม่สามารถนำผลผลิตไปขายเพื่อนำเงิน
มาใช้จ่ายจนเจ้าครอบครัวได้ คนหนุ่มคนสาวทนความแห้งแล้งไม่ไหว ต้องระเห็จไปอยู่เมืองหลวง
เพื่อหางานทำ ดินรนใช้ชีวิตในต่างถิ่น ทิ้งให้คนแก่ชราอยู่บ้านตามลำพัง เหล่านี้ก็เป็นปัญหาสังคม
เพิ่มขึ้นไปอีก

5. สถาบันการเมืองการปกครอง หมายถึง แบบอย่างของการคิด การกระทำในเรื่อง
ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาภาวะเบียบความสงบสุข เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ที่ต้องมีกฎ ข้อบังคับ
รวมถึงการตัดสินใจร่วมกัน ที่ใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกในสังคมยึดถือปฏิบัติ และต้องปฏิบัติหน้าที่
ตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนดไว้ จากการศึกษาเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองการปกครอง
ในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย มีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **กรรมกรรม** สะท้อนให้เห็นถึงการปกครองภายในครอบครัว
ตอนที่มิ่งคลรบเร้าขอให้นางย้อยซื้อกล้องถ่ายรูป แต่นางย้อยตัดสินใจเองไม่ได้ เพราะจะต้อง
ถามความเห็นของทุกคนในครอบครัวก่อน เพราะเงินทุกบาททุกคนช่วยกันหามาเข้ากสิ ดังนั้น
ถ้าจะจับจ่ายใช้สอยเงินไปกับสิ่งใด ทุกคนในครอบครัวต้องมีความเห็นและมีมติตรงกัน
ดังความว่า

“นะ ม้า ขอกล้องถ่ายรูปนะ นะ...นะ...นะ”

แจ็กเซ่งนั่งกินข้าวไปพลางสายหน้าเบา ๆ แล้วในที่สุดแกก็ตัดรำคาญโดยการ
ตัดสินใจแทนเมียเสียเอง “ซื้อ ๆ ให้มันไป อย่างไรก็ตามก็ต้องใช้ในเร็ววันอย่างที่มีนะ”

“เอ้ เตี่ยใจดีชะมัดเลย เห็นไหม ม้า เตี่ยตกลงแล้ว เหลือแต่ม้าแหละ อย่าใจแข็ง
นักเลยนะ”

ตอนนั้นนางย้อยเหลือบตามองหน้าคนช่วยหาเงินอีกสองคน ประสงค์อ่านตาของแม่ก็รู้ใจ เขาพยักหน้า ส่วนกมลที่รู้ว่ากำลังตัวนั้นตนจะมีสิทธิ์ได้ใช้ด้วยเพราะมงคลไม่ใช่คนหวงของ ก็พยักหน้าเช่นกัน พอคนหาเงินเข้าบ้านอีกสามคนตกลง นางย้อยจึงบอกว่า “เงินทองในบ้านมาได้หาคนเดียวนะสิ พี่เขาก็ช่วยกันหา ทำงานหนักกันแค่นี้ แยกก็เห็น เพราะฉะนั้น จะใช้อะไรเกินความจำเป็น มาก็ต้องถามความเห็นของพวกเขาก่อน”

(จุฬามณี, 2560, หน้า 116)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** สะท้อนให้เห็นการเมืองการปกครองแบบผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้าน ความมีอำนาจในการควบคุม และว่ากล่าวตักเตือนเมื่อลูกบ้านทำผิด ดังความว่า

“เมื่อชาวบ้านที่อยู่ใต้น้ำขึ้นจากน้ำตัวเปียกโชกหัวหูกเปียกปอน อุ่นเรือนหยุดหาปูในรูดิน คนไถนาหยุดไถ บุญลือร้องฮือ ๆ ลงจากต้นมะขามเป็นประเภทขึ้นได้ไหลลงต่างมารวมตัวที่เถียงนาต่อหน้าแกบ้านหนานลือกจ้อก ถามแซงแซวว่า “แกบ้านมีอะหยัง จะใช้หมูขี้”

“หมูสูเขา...แกบ้านประกาศ...การเล่นการพนันมันบ่ใช้ของดีบ่อยากให้อสูเขาเล่นน้ำเต่า ปู ปลา เว้นในงานศพ งานปอย เมื่อนานก็เล่นเอามวนเสียดื้อหนึ่ง นี่เป็นเรื่องหนึ่งที่ข้าจะบอกสู แฮ่มเรื่องหนึ่งก็คือเจ้าหลวงอินทวิไชยานนท์มีคำสั่งให้อสูเขาพาลูกหลานไปปลุกหนองผีจากท้องวัวบ้องกันโรคผีตาย...”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 55)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** สะท้อนให้เห็นการเมืองการปกครองแบบผู้นำครอบครัว คือ พ่อ ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ถ้าตัดสินใจแล้วทุกคนในครอบครัวต้องปฏิบัติตามกฎ ห้ามต่อต้านหรือมีข้อขัดแย้งใด ๆ ดังความว่า

“พ่อทำหน้าที่ขั้บรถเอง ไม่ยอมให้ผมแย่งพวงมาลัย เวลาที่พ่อนั่งอยู่หลังพวงมาลัย พ่อทำหน้าที่ภาคภูมินัก ออกผายไหล่ผึ่งขึ้นมาทีเดียว พ่อคงอยากจะอวดใคร ๆ ว่า พ่อยังไม่แก่ ความจริงพ่ออายุ 50 กว่า ๆ ริ้วรอยต่าง ๆ บนใบหน้าก็มีไม่กี่รอย ผมคิดว่าพ่อมองดูหนุ่มกว่าผู้ชายบางคนที่ยุ่ราว 40 ด้วยซ้ำไป เพราะพ่อไม่กิน

เหล่า ไม่สู้บุญหรี แล้วยังมาบังคับผมให้ประพฤติตามอีกด้วย ผมเห็นว่าผมมีพ่อคนเดียว ก็เลยตามใจแกเสียหน่อย”

(กาญจนา นาคินทร์, 2520, หน้า 11)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินะหนามตาแห่งลานนา** สะท้อนให้เห็น การเมืองการปกครองในระบบกษัตริย์ผู้ครองเมืองที่ต้องควบคุม ดูแล ให้คำชี้แนะแก่ข้าราชการ และข้าหลวง จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าไม่มีบุคคลใดคัดค้านการตัดสินใจ เพราะถือเป็นอำนาจ สิทธิขาดในการปกครองบ้านเมือง

“สังคมของหมู่เฮาชาวลานนา” องค์เป็นเจ้าให้ข้อคิด ยังมีวัดเป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่ เกิดจนตายก็วนเวียนเข้าออกวัด ดังนั้น จึงใช้วัดเป็นสถานที่ที่จะให้มีการสั่งการเขียน ในวิชาต่าง ๆ เรื่องแรก คือ การเขียนอักษรลานนา ที่จะเป็นสื่อในการกระจายความรู้ ออกไป ผ่านใบลานที่จารแจก เรื่องนี้ก็ต้องให้ตุ้หลวงครูบาเจ้าทั้งหลายเป็นผู้เริ่มต้น เพราะมีความรู้ดีกว่าไฟ พอมีอักษรลานนาเป็นสื่อกลางแล้ว ก็ให้หาสล่ามาถ่ายทอด วิชาทั้งหลายให้คนเวียงและชาวนา แต่เรื่องที่สำคัญที่สุด คือ การปลูกฝังการสั่ง การเขียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพวกละฮ่อนทั้งหลาย จะได้เป็นนิสัยเป็นคุณต่อตนเอง และหมู่เฮาโดยรวมต่อไปในภายภาคหน้า นิสัยที่ไฟเพิ่มปัญญา ผนวกกับการตั้งอยู่ใน ศีลธรรมและควมมีวินัย และควมเพียรนั้น จะทำให้หมู่เฮามั่งมุ่นมีและมีความ เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง”

“บาทเจ้า” สองข้าหลวงผู้มีอิชฌา รับอาชญาและขอเสนอแนะนำจากวิญญา ของพระญาผาสุริยา แล้วก้มลงไหว้สาก่อนคลานออกไปจากโถงประชุม

(บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 311-312)

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นเกี่ยวกับการศึกษาประเด็นการเมืองการปกครองในนวนิยาย กลิ่นอายพื้นถิ่นไทย พบว่า การที่คนหลายคนอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีบุคคลที่สามารถ เป็นผู้นำคนในสังคม คอยควบคุม ตักเตือน ชี้แนะให้คนในสังคมอยู่ในกรอบระเบียบที่ควรจะเป็น เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข หรือในครอบครัวก็ย่อมต้องมีผู้นำในครอบครัวเช่นกันที่จะคอย ควบคุมความประพฤติของสมาชิกในครอบครัวให้อยู่บนพื้นฐานที่ดี ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างมีความสุข ดังนั้นนอกจากนวนิยายจะให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านแล้ว ยังสอดแทรกในเรื่อง

บทบาทของผู้นำและผู้ตามที่ดี การยอมรับและอยู่ภายใต้กฎระเบียบของสังคม ย่อมนำมาซึ่งความสงบสุข

ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม

เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ ตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรู้ว่าควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไร ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างราบรื่น สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข กฎระเบียบถือเป็นสิ่งที่สนับสนุนและมีส่วนช่วยสังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมด้านระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครอง ในนวนิยายกสิณอายุพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง จาก 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. ความเชื่อ ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์ในทุกกลุ่มวัฒนธรรม ถูกหล่อหลอมจากปัจจัยต่าง ๆ และถ่ายทอดสืบต่อมายังคนรุ่นหลัง ความเชื่อเป็นสิ่งทรงพลังที่กำหนดความคิด ตลอดจนพฤติกรรมของผู้คนในสังคมได้ ผู้ที่สร้างสรรค์งานวรรณกรรมซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมมักได้รับอิทธิพลจากความเชื่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการศึกษานวนิยายกสิณอายุพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง ปรากฏความเชื่อดังนี้ 1) ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมในการดำรงชีวิต 2) ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ดวง ลายมือ โหงวเฮ้ง การลัก ของขลังและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม บาป บุญ การเกิดและการตาย และ 4) ความเชื่อเรื่องความฝัน ไสยศาสตร์ และการบนบานศาลกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมในการดำรงชีวิต เช่น นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ชาวบ้านได้ทำพิธีสังเวยเลี้ยงผีฟ้าที่แก่งโจดำแห่งผู้ใหญ่บ้านของชาวไทใหญ่ที่รอดชีวิตกลับมาหลังจากการถูกทหารกะเหรี่ยงอิสระจับตัวไป ดังความว่า

“เสียงเป่าเขาในยามเย็นฟังดูเยือกเย็น และอังกว้าง เด็กตัวเล็ก ๆ ที่ตกค้างอยู่ในหมู่บ้าน วิ่งออกมาต้อนรับหัวหน้าเผ่า คนแก่ ๆ เดินหลังโก่งออกมาจากกระท่อมที่ยกพื้นสูงมาก ร้องอุทานด้วยภาษาของเผ่าเบา ๆ และแหงนหน้าไปบนท้องฟ้า แม่เฒ่าคงกล่าวขอบคุณกับสวรรค์ที่ลูกชายของนางได้รอดชีวิตกลับมา และคืนนั้นเองหมู่บ้านก็มีงานรื่นเริง หมูที่ปล่อยกันยั่วเยี้ยตามลาดเนินถูกจับมาสองตัว เพื่อทำพิธีสังเวยเลี้ยงผีฟ้า และขอบคุณคนแปลกหน้า”

(พิบูลศักดิ์ ละครพล, 2519, หน้า 146)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ชาวบ้านทางภาคเหนือมีความเชื่อว่าอำนาจของพระพุทธคุณสามารถไล่ผีได้ ในกรณีที่ผู้ป่วยรักษาด้วยยาหม้อยาเมืองแล้วไม่ดีขึ้น ชาวบ้านจะให้พระมาทำพิธีให้ ดังความว่า

“พิธีสุดท้าย ซึ่งเป็นประเพณีโบราณของทางเหนือ ที่เชื่อกันว่า อาศัยอำนาจของพระพุทธคุณสามารถไล่ผีได้ เตรียมสถานที่โดยการปักเสาสีทึด สูงระดับหน้าอกคนยืน เอาเฉลวทำด้วยดอกหักขัดกันเป็นมุมห้ามุม ปักยอดเสา ใช้เชือกที่พันจากหญ้าคาสด ๆ ผูกสีเสาดูโดยรอบ ที่โคนเสาวางสะดวงเป็นกระทงทำด้วยกาบกล้วย กะบายตอง ภายในมีเนื้อดิบ ปลาดิบ ผักสด ตุง-ธงกระดาษสีขาวสีแดงปักขอบสะดวง... แล้วเสียงสวดพระปริตรก็ดังก้องขึ้น ต่อจากนั้นพระได้ทำพิธีประพรมน้ำพุทธมนต์ก่อนลากลับวัดพระ”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 7)

หรือตอนที่ยายคำแปงพูดถึงลักษณะบ้านของแม่กำเดือนว่าต้องเอาหนามต้นเล็บแมวมาวางไว้ตามเสาเรือน บันได ใต้ถุนบ้าน เพื่อป้องกันผีมารังควาญ ดังความว่า

“ตามใต้บันได ใต้ถุน และเสาเรือน มีหนามเล็บแมวอยู่ การสะหนามนี้เชื่อว่าเอาไว้กันผีกะ ซึ่งเป็นประเภทเดียวกับผีปอบผีกระสือ ผีกะนี้ชอบกินของสดของคาว ชอบกินเลือดในหัวใจของเด็กที่เกิดใหม่ ถ้าไม่ระวังให้ตีมันจะเข้ามากล่อมแม่เด็กให้หลับ ปีบคอกเด็กคูตเลือดกินได้” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 30)

หรือในตอนที่ปิมปาถูกยาศีจนป่วยเป็นไข้หนักหลายวัน จนพ่อหมอดวงดีบิบนแนะนำว่าต้องทำพิธีเรียกขวัญและทำพิธีส่งแถนสะเดาะเคราะห์จึงจะหาย ดังความว่า

“หนานลือกจ็อกเปิดยามเอาสายสิญจน์ของเจ้าอาวาสวัดแสนเวียงผูกข้อมือปิมปา พิมพ์คาถาในคอ เป่าคาถาเจ็ดครั้งลงที่ตายสายสิญจน์ที่กำลังมัดอยู่ แล้วหันมาจัดแต่งสะดวง ซึ่งเป็นกระทงทำด้วยกาบกล้วย ใส่อาหารแกงส้มแกงหวาน บุหรี่ เมียงส่งของสังเวชของปิมปาที่เกิดปีไก่ ได้แก่เงิน 100 คำซึก หมาตัวหนึ่ง หมาหัวหนึ่ง พลุมัดหนึ่ง ผ้าผืนหนึ่ง ซิ่นผืนหนึ่ง ช้างตัวหนึ่ง เบี้ย 7 แก่น ข้าวเปลือกฉางหนึ่ง โดยของแต่ละอย่างทำเป็นชิ้นเล็ก ๆ แกงส้มแกงหวานเป็นใบมะขามเด็ดใส่กระทงเล็ก ๆ ใส่น้ำสมมุติเป็นแกง เงินเป็นเศษกระเบื้อง หมา ช้าง ก็ใช้ดินเหนียวปั้น ผ้าตัดผืนเล็ก ๆ เอาเศษผ้ามาทำเป็นบุหรี่ปุหรี่ หมา กะ เมียง ตรงกลางสะดวงปั้นดินเป็นรูปผู้หญิงสมมุติว่า

เป็นปีมปา เมื่อได้สะดวงมา ก็เอาวางต่อหน้าปีมปา อ่านคำโองการให้ปู่แถนย่าแถน รับเอาเครื่องเช่นสรวงสังเวย กรวดน้ำอุทิศให้เป็นเสรีจพิธิ ก็เอาสะดวงไปแขวนไว้ที่รั้ว กระถิน”

(ชัญวลี ศรีสุโข 2541, หน้า 90)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** และ **พรานชีวิต** พบความเชื่อที่ว่า หากใครป่วยหนักและอาการไม่ดีขึ้นเลย มีความเชื่ออีกหนึ่งอย่างที่จะทำให้อาการป่วยดีขึ้นได้ นั่นก็คือการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ดังความว่า

“งานที่บ้านนายอากรซ่งครั้งนี้เป็นงานบุญ ท่านจะทำบุญเลี้ยงพระใหญ่ ต่ออายุ สะเดาะเคราะห์ให้แม่ทิพเมียรของท่านที่เพิ่งหายเจ็บ” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 10)

หรือ “...นางตลับก็ยังหวังที่จะอยู่ อยากดูโลกต่อ อยากดูธิดาคนเดียวเป็นฝั่งเป็นฝาเห็นทันตา และตั้งน้ามนตร์และยาผีบอกก็ได้ใช้ในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งมีแม่ผัวเป็นผู้ต้นคิดเข้าช่วยเหลือหาน้ามนตร์และหมอมผี มีการสะเดาะเคราะห์และต่ออายุ” (แห ธน วังน้อย, 2520, หน้า 53)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินะหามาตาแห่งลานนา** ก็มีความเชื่อเรื่องการสืบชะตาชีวิต จะช่วยบำบัดเป่าเคราะห์ร้ายต่าง ๆ ให้ออกไปจากชีวิต ทำให้ปลอดภัยจากเคราะห์ภัยได้ด้วย ดังความว่า

“ในพระอุโบสถของวัดช้างค้ำ ได้จัดให้มีพิธีสืบชะตาแบบลานนา...กลัวย่น้ำว่า เป็นต้นไม้ที่สำคัญในวัฒนธรรมล้านนา ด้วยเชื่อกันว่ามีคุณสมบัติในการข่มอาคม มะพร้าวเองก็ถือว่ามีคุณสมบัติในการล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรออกไป ดังนั้นผลไม้ทั้งสองชนิดนี้ จึงถูกนำมาใช้ในพิธีศักดิ์สิทธิ์เช่นการสืบชะตานี้” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 493)

“ที่กลางโบสถ์ของวัดภูเพียงแช่แห้งนั้น ได้มีการตั้งซุ้มไม้ไผ่สามขาประดับใบกล้วย เพื่อให้องค์เป็นเจ้านั่งตอนทำพิธีสืบชะตา พรั่งพร้อมไปด้วยของขลัง ของมงคล มีมะพร้าวทั้งหลาย ก้วยอ่องทั้งหรี และสะดวงใส่เครื่องบัดพลี สายสิญจน์นั้นโยงไปถึงพระพุทธรูปวัดทุ่งฝิ่งองค์นั้น ที่ไปไหนไปด้วยกันมาโดยตลอด เข้าตอกดอกไม้ ลูกส้มของหวาน ของกินของตานวางอยู่โดยทั่วไป พระมหาเถรเจ้าธรรมบาลและเหล่าครูบา สวดยอดกาถา อัญเชิญเทวดามาเป็นสักขีพยาน ขอให้พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ แลสังฆานุภาพ จงอภิบาลให้พระญาติสาครุยาเกษมสำราญ อายุยืนนาน เกษภัยอย่าได้มารังควาน มีแต่ความเบิกบานตลอดชีวิต”

(บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 534)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลิเนหามาตาแห่งลานนา** ยังพบความเชื่อเรื่องการทำพิธีสืบชะตาเมือง และขอบคุณเทพเทวาที่ปกป้องรักษาบ้านเมือง เพื่อให้ผู้คนอยู่เย็นเป็นสุข ดังความว่า

“ที่ลานกว้างนั้น โต๊ะวางเครื่องบวงสรวงจัดไว้อย่างอลังการ มีหัวเบ็ด ไก่ ป่า กุ้ง พร้อมด้วยผัก ผลไม้ และของหวานหลากชนิด อีกทั้งเหล้า น้ำและมวนยา ที่สำคัญที่สุดก็คือ ไข่มุกยอที่ศักดิ์สิทธิ์เหนือบายศรีอันวิจิตรนั้น แสนหลวงธำรงสมภารส่งเทียนชนวนให้องค์เป็นเจ้าจุดเทียนชัย อีกทั้งเทียนราง 9 เล่ม และรูป 9 ดอก มัดรวมเป็นกำปักในกระถาง ข้าหลวงลั่นกิ่ง เป่าสังข์ องค์เป็นเจ้ารับรูปเล็กอีกกำหนึ่ง จากข้าหลวงเพื่อไปปักในทุก ๆ งานหรือถ้วยของเครื่องสังเวศ ปู่อาจ่าน่านโองการบูชาเทวดา ทั้งหมดนี้เป็นพิธีเพื่อขอบคุณเทพเทวา รวมไปถึงผีคุ้มผีเวียง ที่ได้รับการไหว้รอนครนั้นร่มเย็นเป็นสุข อีกทั้งมั่งมีและแคล้วคลาดจากภัยอันตราย”

(บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 120)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** พบความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผีปู่ตา แต่ละบ้านจะมีศาลผีปู่ตาในบริเวณบ้าน การไหว้ผีปู่ตาเป็นการแสดงความเคารพแก่ผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ดังความว่า

“...แม่บอกว่าทุกปีชาวบ้านต้องมาเลี้ยงผีปู่ตา เพื่อจะได้พากันอยู่เย็นเป็นสุข”

(คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 103)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** และ **เมืองแม่** ยังพบความเชื่อเกี่ยวกับข้าวที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตด้วยการทำพิธีปลงข้าว และทำขวัญข้าว เพราะเชื่อว่าพระแม่โพสพจะให้ข้าวเยอะ ข้าวอุดมสมบูรณ์ และถือเป็นการขอพรและบวงสรวงเจ้าแม่โพสพด้วย ดังความว่า

“พอข้าวสุก แม่เทจากหวดใส่กะโปม แล้วส่าย ไข่มุกคนทั่ว ๆ เป่าโอควันร้อนออกจากข้าว...จากนั้น พ่อก็เริ่มทำพิธีปลงข้าว มีข้าวเหนียวหนึ่งปั้น ไข่มุกต้มหนึ่งฟอง มีหมากพลู และมวนบุหรี่ปวงบนโอ พ่อหนึ่งคุกเข่าด้านหัวลอมข้าว ยกโอขึ้นเหนือหัว กล่าวขอพรจากแม่โพสพ พิมพ์ทำนองว่าให้มั่งให้มี ให้ได้ข้าวมาก ๆ เต็มลาน แล้วจึงเอาฟางห่อของเหล่านั้นเข้าด้วยกัน มัดที่หัวท้ายฟาง คล้ายมัดครึ่งเพาะเชื่อบนกิ่ง

ต้นจำฉา แล้วเอาปลายหลาวเสียบปักไว้หัวลอมข้าวนั้นเอง เสรีจพิธีแล้วพ่อนพ่อนข้าว
ลงฟาดทันที”

(ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 43)

“หลังจากครอบครัว ณ บางพรอน ได้ทำขวัญข้าวด้วยการจัดอาหารและส้มสุก
ลูกไม้บวงสรวงแม่โพสพ เพื่อให้ขวัญข้าวสิงอยู่กับข้าวและช่วยให้ข้าวอุดมสมบูรณ์...” (นราวดี,
2559, หน้า 588)

**1.2 ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ดวง ลายมือ โหงวเฮ้ง การลัก ของคลัง และสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์** จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามเรื่อง **พรานชีวิต
ปิมปา ลูกอีสาน** และ **หมู่บ้านท่าเขิน** เกี่ยวกับการหาฤกษ์นิยมทำในงานมงคล เช่น งานแต่งงาน
หรือกิจกรรมบางอย่างที่มีความสำคัญเป็นกรณีพิเศษ ดังตัวอย่าง

“...เขาอยากแต่งเสียก่อนย้าย ผมเองก็ไม่อยากขัดใจเพื่อน”

“เอ๊ะ ไม่ได้ซีคุณอำเภอ ขัดใจก็ต้องยอมละ งานมงคลอย่างนี้เขาต้องหาฤกษ์
หายามเสียก่อน ไม่ได้ ไม่ได้” (แห ณ วังน้อย, 2520, หน้า 973)

“พ่อหมอดวงตีบหาฤกษ์แต่งงานได้ก็ให้ฝ่ายเจ้าสาวเตรียมงานบอกญาติพี่น้อง
ที่เคารพให้มาร่วมงาน...” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 204)

“...พ่อไปถามเรื่องวันที่จะเปลี่ยนหลังคาเรือน แล้วหลวงพ่อเคยบอกว่าวันมะรืนนี้
เป็นวันดีสำหรับมุงหลังคาเรือน” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 119)

“เงินที่ได้มาต้องแบ่งทำบุญไปบ้าง” หนูน้อยบอกหลังจากนั่งเงียบไปชั่วครู่ พรุ่งนี้
จะไปหาพ่อหลวงที่วัดให้ท่านหาวันดีให้ อยากจะทำบุญกระดุกพ่อแม่ปู่ย่าสักครั้ง” (อุดม
วิเศษสาคร, 2535, หน้า 105)

หรือพบความเชื่อเรื่องการดูดวง ดูลายมือ และดูโหงวเฮ้ง ในนวนิยายพื้นถิ่นไทย
เรื่อง **ปิมปา กงกรรม** และ **ในวารวัน** ดังตัวอย่าง

“เมื่อจับมือน้อย ๆ เล่น มันก็กำนิ้วพ่อหมอนั่น เลยรดหางดูลายมือ ใจพ่อหมอ
ก็หล่นลงตาดุ่ม รู้สึกบ่ม่วนใจ “อี่ปิมปา ลายมือตัดปูดทั้งสองข้าง ชีวิตนี้จะได้ข้องเกี่ยวกับ
ความตายของคนหลาย ๆ คน ถ้าเป็นคนดีก็จะดีหาไฟเปรียบได้ ถ้าร้ายก็จะร้ายกว่าไฟในหมู่บ้าน”
(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 23)

หรือตอนที่หมอทำนายดวงให้พ่อเลี้ยงหลวงโย ดังความว่า “ถ้าหมอดูบทำนาย
ว่าเมื่อมีห้าเมีย ดวงข้าจะรุ่งเรื่องถึงที่สุด ข้าจะหยุดไว้ที่เจ้าอุ่นเรือน...” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541,
หน้า 191)

“หลังจากคุยเรื่องของป๊อก เรณูเห็นว่ายังมีเวลาจึงให้หลวงพ่อบรรณพุดตรวจดวงชะตา ในปีหน้าให้ หลวงลุงนั่งลงเลขอยู่ติดใจก็ชักลิ้นหน้าเครื่องขริม ก่อนจะเปรยเบา ๆ ว่า “ปีหน้าเรื่องเงิน เรื่องทองดี หยิบจับอะไรก็เป็นเงินเป็นทอง เรื่องสุขภาพมีเกณฑ์ต้องระวังหน่อย” (จุฬามณี, 2560, หน้า 467)

“หลานสาวคนเดียวของแม่วงก็ถือกำเนิดในยามเช้า...เวลาที่พระภิกษุเริ่มออก บิณฑบาต...เวลาที่โบราณถือกันว่าเด็กที่เกิดในยามนี้จะมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างมากในเรื่องการงาน ...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 99)

“หลานสาวของแม่วงนอกจากจะหน้าตาดีแล้ว ยังลักษณะดีอีกด้วย” คนพูด หมายถึง ลักษณะ โหงวเฮ้ง ตามตำราจีน “ตาแจ่มใส หน้าผากกว้าง บอกว่าเป็นคนฉลาด ช่างสังเกต เรื่องการงานอย่ากลัว ต้องรุ่งเรืองแน่นอน หัวดีกว้างแสดงว่าเป็นคนใจกว้าง ใจดี ให้อภัยคนอื่นง่าย ๆ โตขึ้นจะมั่งคั่งร่ำรวย เป็นที่พึ่งพารักใคร่ของผู้คน...ขอให้ ขยันขันแข็งมีมานะ คิดดีทำดีก็แล้วกัน”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 30)

“ลูกเป็นคนหูทาบ ทำทางจะฉลาดเฉลียวดีอยู่ดอก” แม่หยุดนึกอะไรหน่อยหนึ่ง จึงกล่าวต่อ “เมื่อลูกยังแดง ๆ อยู่ ตอนนั้นแม่จะอุ้มลงเรือนครั้งแรก แม่เอากระดาษกับดินสอ ไล่มือให้ลูกกำไว้ แล้วอุ้มลงเรือนเอาฤกษ์เอาชัยว่าไปภายหลัง ลูกจะได้เป็นครูเป็นบา ใช้ปัญญา หากิน จำไว้ให้ดี เรียนหนังสือให้เก่ง” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 121)

นอกจากนี้ยังพบความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และของขลัง ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่ พรานชีวิต และ สีนหามนตาแห่งลานนา** ดังตัวอย่าง

“เดื่อนั้นมีพระเครื่องมากมายจากหลายสำนัก พระรอด พระร่วง หลวงพ่อดังนี้ หลวงพ่อดังนั้น หลวงปู่ดั่งนั้น และนานาเครื่องรางของขลัง ทั้งหมดนี้หล่อนเคยหวงแหนหนักหนา ทว่าตอนนี้ถึงเวลาแล้วที่หล่อนจะเสียสละ ยกให้ท่านทั้งหลายไปอยู่กับหลานรักของหล่อน เพื่อท่านจะได้ช่วยปกป้องคุ้มครองท่านเดิมกับเพื่อน ๆ ของเขา” (นราวดี, 2559, หน้า 564)

“เมื่อเขามีเวลาอยู่บ้าง ก็กลายเป็นฝึกฝนอยู่กับการเล่นพระเครื่องซึ่งเป็นที่นิยมกัน อยู่ในสมัยนี้” (แชน วังน้อย, 2520, หน้า 95)

“งาสะเด็น!” สีมาอุทานออกมา

“ใช่แล้ว” องค์เป็นเจ้ายืนยัน “ของข้างแก้วหมอกมุงเมือง กระเด็นออกมาตอนที่
ซ้อมทิ่มแทงต้นไม้ ตั้งแต่ตอนที่ไปเหมืองเกลือที่บนดอยภูคา”

“โอ อย่างนี้ขลังยิ่งนัก จักขับไล่ความชั่วร้ายทั้งหลาย” สีมาแสดงความทึ่ง
ในสิ่งของที่หาได้ยากยิ่ง”

(บัณฑิต ล้ำค่า, 2556, หน้า 179)

นอกจากนี้ยังพบความเชื่อเรื่องการสักว่า สามารถทำให้คงกระพัน เก่งกล้า
สามารถ อดทน ดังตัวอย่าง

“พ่อชายถ้าบได้สักคาถาหัวตัว ก็บเรียกว่าพ่อชาย บ่ขามบ่อยู่ยงคงกระพัน
คนบ่สักบ่เก่งกล้าสามารถ บ่อดทน เป็นที่ดูถูกดูหมิ่นของเพื่อนฝูงพี่น้อง หาเสียก็บได้...”
(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 76)

“การสักขามนั้นเชื่อว่าเมื่อสักขามลงไปในร่างกายคน ตัวขามจะเข้าไปผสม
กับเลือดลม เมื่อเลือดชนิดแรงจะเกิดความขลัง คงกระพัน ชาตรี แทงไม่เข้ายังไม่ออก
ออกฤทธิ์ตามข้อดีของรูปสัตว์ที่สักไว้ การสักขาลายนั้นแสดงถึงความเข้มแข็งอดทน
ของผู้ชาย ถ้าผู้ชายคนไหนบ่สักขาลาย เวลาอาบน้ำที่แม่น้ำรวมกลุ่มกับผู้ชายก็จะถูก
ล้อเลียนว่าขาวขาวเหมือนผู้หญิงไม่ใช่ผู้ชายเต็มตัว”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 139)

“การสักกลายเป็นความเชื่อถือของบ้านเรามานานแล้ว มันทำให้ใจกล้าหาญ
ไม่กลัวแดดกลัวฝนและกลัวผู้ร้าย” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 134)

“เรื่องการสักยันต์ของผู้ชายนั้น ถือเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิตเลยทีเดียว ผู้ชายที่ผ่าน
พิธีการสักยันต์ ซึ่งจะสักกันที่ต้นขา ถือได้ว่าได้แสดงความเข้มแข็งและแข็งแกร่งอดทน...”
(บัณฑิต ล้ำค่า, 2556, หน้า 154)

1.3 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม บาป บุญ การเกิด และการตาย จากการศึกษา
พบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ได้แก่ **ในวาระวัน** และ **กรงกรรม** ดังตัวอย่าง

“สัตว์โลก...ต้องเป็นไปตามกรรม ทำมาอย่างไร ก็จะได้ช้อย่างนั้น...นางวง แก่ทำ
หน้าที่ทุกอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ดีที่สุดในหมู่บ้านหนึ่งซึ่งเป็นลูก เป็นเมีย เป็นแม่ เป็นย่า จะ

ทำได้แล้ว ปล่อยวาง ทำให้เสียให้ได้ว่าทุกคนจะต้องชดใช้กรรมของตัวเอง ไม่มีใครช่วยใครได้...เราจะอยู่หรือไม่ก็มีค่าเท่ากัน..." (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 211)

“กัมกราบลงไปแล้วมาลากีซบหน้าอยู่กับพื้นแล้วสะอื้นฮัก ๆ เรณูทำได้เพียงลูบหลังมาลาเบา ๆ แล้วก็บอกว่า “สี่เขาไปดีแล้ว อยู่ก็แต่พวกเราที่ยังต้องใช้เวรใช้กรรมกันต่อไป เข้มแข็งไว้ อย่าลืมว่าเธอยังมีลูกของเธออยู่นะ” (จุฬามณี, 2560, หน้า 578)

นอกจากนี้ยังพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏความเชื่อเรื่องบาปบุญ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ได้แก่ **กรรมกรรม ลูกชานา** และ **ปิมปา** ดังตัวอย่าง

“เวรกรรมที่เปลอไผลทำไปนั้น นางย่อยไม่รู้ว่ามันจะหวนมาหาตนเมื่อไหร่ แต่กุศลผลบุญจากการที่นางบวชลูกชายถึงสองคนและตั้งใจจะบวชอีกสองคน ก็น่าจะทำให้กรรมนั้นบรรเทาลงได้บ้าง” (จุฬามณี, 2560, หน้า 102)

“สุดท้ายเรณูก็เลือกหยิบส่วนที่จะทำให้ได้กำไรออกมาถาดละห่อ สี่ถาดสี่ห่อยกมือที่มีขนมขึ้นจับ พร้อมอธิษฐานขอให้กุศลผลบุญที่ทำในวันนี้ ส่งผลให้ตนเองนั้นร่ำรวย สุขสบายตราบนานกว่าจะสิ้นลมหายใจ” (จุฬามณี, 2560, หน้า 79)

“เขาเชื่อกันว่าการปล่อยปลาไหล ทำให้ผู้ปล่อยอายุยืน ทำอะไรก็จะได้ผลดี สิ้นไหล แต่หากปล่อยแล้วจะต้องไม่กินปลาไหลอีกต่อไป” (เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 99)

“หากทำไม่ดีต้องตกนรก ทำดีต้องได้ขึ้นสวรรค์ หมาหมีคงตกนรกแน่นอนเพราะกินไขไก่ของเจ้าของและยังฆ่าไก่ไปอีกหลายตัว แต่ความดีที่มันเป็นเพื่อนผม เป็นขวัญใจของครอบครัวและเผ่าเถียงนาในระยะเวลาที่มันมีชีวิตอยู่ จะช่วยให้มันได้ขึ้นสวรรค์บ้างหรือเปล่าหนอ ผมเผ่าคิดตามลำพัง” (เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 132)

“ทำบุญทำทานไปเถอะหล้า บ่ถึงตาหนานพรหม แม่กองแก้วของสุเขา ก่อเป็นการทำบุญไว้ชาติหน้า ตาสูแม่สุไปดีแล้ว เหลือเรานั้นแหละต้องอยู่ชดใช้เวรเก่า” (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 58)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน คำอ้าย เมืองแม่ พรานชีวิต** และ **เต่าแสน** พบความเชื่อเรื่องการเกิด การตาย ดังตัวอย่าง

“พอสอนอีกว่าเรื่องผีฟุ้งไต้คนโบราณถือว่าถ้าคนเกิดในขณะที่มีผีฟุ้งไต้ตกคนนั้น ๆ จะเก่งกล้าสามารถในทางใดทางหนึ่ง ลูกเอี้ยยคำกองก็ต้องเก่งทางหนึ่งแน่ ๆ คือเก่งกว่าคนอื่น” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 306)

หรือ “เดือนถอนหายใจยาวแล้วกล่าวว่า “พื้มนทาสิมที่ฉานเคยแกลงไว้แล้วหรือที่คนโบราณบอกว่าเวลาผู้หญิงพุ่งใหญ่ ถ้าอยากกินของต่ำ เด็กที่มากเกิดก็เป็นวิญญาณต่ำ ๆ

ถ้าอยากกินของสูงของหอม อย่างมะพร้าว น้ำหอม เด็กที่มาเกิดก็เป็นวิญญาณ ดี ๆ สูง ๆ” (นราวดี, 2559, หน้า 318)

หรือ “ก่อนที่ญาติพี่น้องของผู้ตายจะเลือกที่เผาและฝังศพจะต้องกลิ้งไข่ ซึ่งเชื่อว่าไข่ไก่มีดวงวิญญาณของผู้ตายเชิญมาจากบ้าน กลิ้งไข่ไปแตกที่ไหนที่นั่นคือที่ที่ผู้ตายเลือก” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 114) หรือ

“ใครมีเงินเหรียญมั่ง ขอเงินบาทใส่ปากคนตายสักอัน” ทิดเปรี๊ยะเดินตามตามประดาคนที่นั่งอยู่ข้างนอก “ไม่มีไม่ได้นา เดียวไม่ได้ใช้ในเมืองผี”

“พี่ขาว ใครมีมั่ง ไม่มีไม่ได้ซี บาบตายเชียว ต้องมี”

“...ไม่ซำก็คิดขึ้นมาได้ว่าผ้าปูที่นอนผืนที่นายบรรจงใช้ผูกคอบลิตชีวิตตัวเองก็ใช้ได้ ยิ่งงี้ก็ต้องมีผ้าขาวห่อศพ ลุงสังข์มาแล้วย้าอีก ดอกไม้ธูปเทียนอีกล่ะพ่อคุณเอามาด้วยซี เขาจะได้เอาไปไหว้ยมบาล”

(แช ฌ วังน้อย, 2520, หน้า 902-903)

1.4 ความเชื่อเรื่องความฝัน โสยศาสตร์ และการบนบานศาลกล่าว

จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีความเชื่อเรื่องดังกล่าวนี้ ได้แก่ **สินเหมายนตา** **แห่งลานนา เมืองแม่ หมูบ้านท่าเข็น คนเหนือน้ำ ในวารวัน** และ **กรรมกรรม** ดังตัวอย่าง

นวนิยายที่พบความเชื่อเรื่องความฝัน หลังจากที่ได้ดูด้วยตาแล้ว พระญาผาสุริยาได้ตัดสินสร้างเมือง ณ ที่ตรงนั้น ดังตัวอย่าง

“สุบินนิมิตนั่นคือเทวดามาบอกทางที่ถูกต้อง องค์เป็นเจ้าจึงมีอาชญาให้พากันข้ามแม่น้ำไปดูให้เห็นกับตา... ภาพที่เห็นนั้นช่างเหมือนกับในสุบินนิมิตอย่างกับวาดมา ให้ดีใจอิมอุรา” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 381)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยที่พบความเชื่อเรื่องการบนบานศาลกล่าว และหากเรื่องที่บนไว้ประสบความสำเร็จคนที่ขอนั้นต้องมาแก้บน ถวายสิ่งของที่ได้กล่าวไว้ให้ครบถ้วน ดังตัวอย่าง

“เจ้าประคูน เจ้าที่เจ้าทาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์มั่งหลายขอให้ช่วยคุ้มครองอย่าให้กุ่มเป็นอะไรเลย” หนูนุ้ยกลายเป็นคนที่ได้รับการยกย่องมากขึ้น เขาอยากจะทำทุกคนว่าเป็นเพราะเจ้าที่เจ้าทาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในที่แห่งนี้ช่วย” (อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 92) หรือ

“แต่ละล้าห้วย เมื่อจะตัดต้นไม้ใหญ่ ต้องขึ้นศาลเพียงตาบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่าเจ้าเขา บนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขอให้ตัดไม้ได้สำเร็จตลอดทั้งล้าห้วย อย่าให้มีสิ่งใดมาขัดขวาง อุบัติเหตุอย่าพึงมี อย่าน้ำป่าป่าทะลัก เป็นอุปสรรคต่อการตัดไม้ รวมถึงการชักลากด้วยช้าง ขอให้ลุล่วงผ่านไปด้วยดี ช้างอย่าได้ตกมัน อย่าน้ำได้อาละวาด จนถึงกับล้มหายตายจาก เมื่อเสร็จแต่ละภาระกิจแต่ละล้าห้วยแล้ว จะได้เอาหัวหมู พร้อมไก่หนึ่ง เหล้ายาปลาบั้งมาถวายแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละล้าห้วย”

(เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 257)

“แข็งใจออกไปข้างนอก ไปจุดธูปบอกกล่าวผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษสักหน่อย แล้วก็ไปห้องพระจุดธูปเทียนไหว้พระอีกนิด”

“เห็นไหมละ ของแบบนี้มันมีจริง เจ้าประคุณ เจ้าพ่อเจ้าแม่ เจ้าทุงเจ้าท้าว เจ้าป่าเจ้าเขา ผีบ้านผีเรือน ถ้านิ่งหนุ่ยหายเป็นปกติจนงานเสร็จสิ้นลูกช้างจะถวายหัวหมูหนึ่งหัว ไก่ตัว เหล้าสองขวด”

(จุฬามณี, 2560, หน้า 296)

นอกจากนี้ยังพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์การทำคุณไสย เพื่อให้คนมารักหลง สามารถเปลี่ยนใจคนที่เกลียดให้มารักชอบได้ ดังตัวอย่าง

“อ้อ...อย่างไรก็อย่าลืมบอกให้เขามาอุดหนุนของที่ร้านเราบ้าง การค้ามันต้องช่วยกันไปมา มันถึงจะอยู่รอดทั้งสองฝ่าย” พิไลได้ยินแล้วยิ้มกริ่ม โดยไม่ได้รู้สึกนึกว่าเป็นเพราะขนมที่ตัวเองถือมานั้นแหละที่ทำให้นางยิ้มหลงใหลรักใคร่เอ็นดูเรณูเหมือนกับว่าไม่เคยโกรธเกลียดกันมาก่อน!” (จุฬามณี, 2560, หน้า 223)

“ก่อนจะกินก็เอาปืนโตลอดใต้หว่างขาก่อนนะ ซา” พิไลแทรกเข้ามา

“ลอด...ลอดทำไม” กมลยังพาซื้อ

“อ้าว ก็แก้คนทำของไสไ้...” (จุฬามณี, 2560, หน้า 431)

จากตัวอย่างเกี่ยวกับความเชื่อข้างต้นจากการศึกษาประเด็นด้านความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ทั้ง 18 เรื่อง พอสรุปได้ว่า ความเชื่อบางอย่างเป็นการยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม บางครั้งความเชื่อยังก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อบุคคลได้ เช่น การจัดระเบียบสิ่งที่พบเห็น ทำให้บุคคลเข้าใจความหมายของสิ่งที่พบเห็น ลดความซับซ้อนของประสบการณ์ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง

2. ค่านิยม เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง สังคมไทย ค่านิยมเป็นสื่อกำหนดแบบแผนความประพฤติ ทัศนคติ อุปนิสัย ทัศนคติ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล เป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตนของคนในสังคม จากการศึกษาค่านิยมที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบว่า มีประเด็นที่จะศึกษาแบ่งเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีน้ำใจ 2) การพึ่งตนเอง มานะอดทน และพูดตรง จริงใจ 3) ยกย่องผู้ที่มีความรู้ และให้ความเคารพผู้อาวุโส 4) ประหยัด และอยู่แบบพอเพียง 5) รู้จักเหตุผล บาปบุญคุณโทษ รู้จักประมาณตน และ 6) รักแผ่นดินเกิด มีรายละเอียดนี้ดังต่อไปนี้

2.1 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีน้ำใจ เป็นค่านิยมที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏค่านิยมดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่ปิมปาเกิดมาแล้วแม่เสียชีวิต ก็มีอุ้นเรือนที่ช่วยให้นมปิมปา ดังนั้นเวลาอายุค่าแบ่งทำอาหารอะไรก็มักจะแบ่งไปให้บ้านอุ้นเรือนเสมอ ดังตัวอย่าง “ยายค่าแบ่งให้ปิมปาเอาแกงไปให้อุ่นเรือน แกงอะไรดีแกงอะไรอร่อย ยายก็แกงเผือกคนบ้านใต้ ยายว่า “ต้นกล้วยค้ำงาม งามค้ำต้นกล้วย” พี่นช่วยเรา เราช่วยพี่น (ชญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 94)

หรือตอนที่ยายค่าแบ่งไม่สบาย หมอเข้มช่วยตรวจดูอาการและจัดยาสมัยใหม่ให้ แต่หมอเข้มก็ไม่ได้คิดค่ายาหรือค่าบริการใด ๆ เพราะหมอเข้มรู้เรื่องความลำบากยากจนของยายค่าแบ่ง จึงอยากแสดงน้ำใจ ดังตัวอย่าง

“ยายค่าแบ่งยกมือไหว้หมอเข้ม เปิดชายพกหยิบเงินออกมาเตรียมให้พ่อหมอเข้ม “ยายค่าแบ่ง ผมไม่รับเงินหรือกณะยาย เกิดเป็นคนได้ช่วยผู้อื่นบ้าง ผมก็ดีใจแล้ว” (ชญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 170)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ปรากฏค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีน้ำใจ ตอนที่แม่ทิพไม่สบายรักษากับหมอคคนใดอาการก็ไม่ดีขึ้น จนได้หมอสุกเทวดามาช่วยรักษาจึงหาย และหมอไม่เคยคิดค่าตอบแทนเลย ดังตัวอย่าง

“หมอเขาเก่ง” คุณหลวงประสิทธิ์จีนเจริญหรือนายอากรซ่งยิ้ม

“แม่ทิพหาหมอมามากหลายรายไม่เคยหาย มาหาที่พ่อหมอสุกเทวดานี้แหละรักษาแล้วก็ไม่ยอมรับค่ารักษาอีกตามเคย...ให้พ่อเทิดเอาไปให้ที่บ้านอีกรอบก็ไม่ยอมรับ”

“พ่อหมอลูกไม่เคยรับคำรักษาหรือหอกะ ท่านคงบูชาครูไว้ว่าอย่างนั้น คงบูชาไว้ว่าจะรักษาโดยไม่คิดค่าตอบแทน...”

(ปิยะพร คักดีเกษม, 2548, หน้า 31)

หรือในวันสงกรานต์แม่วันซื้อผ้าให้ปักกับลูกเขยของเธอ แม้ว่าพวกเขาจะไม่สนใจใยดีอะไรแม่วันเลย แต่เพียงเพราะเป็นญาติกันแม่วันก็ทำดีกับคนครอบครัวนี้เสมอ ดังตัวอย่าง

“แม่วันเพียงแค่นี้ไปทำบุญกับครูเนื่องที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปยังผู้เป็นที่รักอันล่วงลับไปแล้ว และเธอก็ได้ซื้อผ้าไหมสองสำหรับมาไหว้ป่าพริ้งกับพ่อชิตผู้เป็นลูกเขย โดยที่คนทั้งคู่ไม่ได้ออกมารับ ทำเพียงแค่ว่าตะโกนออกมาจากในเรือนว่า “วางไว้ตรงนั้นแหละ” (ปิยะพร คักดีเกษม, 2548, หน้า 345)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** ปรากฏค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีน้ำใจเช่นกัน ตอนที่หลายครอบครัวต้องอพยพออกจากหมู่บ้านรวมถึงครอบครัวของน้อยด้วย ซึ่งเทียมก็มาช่วยขนของ ดังตัวอย่าง

“เราต้องย้ายไปอยู่ที่นาตงเพราะพ่อชานาลูกสนเอาไว้ที่นั่น เราต้องไปก่อนฝนลงวันนี้พี่เทียมวางพอดี จึงมาช่วยพวกเราขนของได้” (เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 3)

ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **วิมานดิน** ตอนที่รถน้ำมันหมด ไม่มีเงินเติมน้ำมันครอบครัวนี้ต้องมารับจ้างทำงานรายวัน พอได้ค่าจ้างแม้ว่าจะเป็นเด็กแต่ยังมีน้ำใจยกเงินจากน้ำพักน้ำแรงช่วยสบทบเป็นค่าน้ำมัน ดังตัวอย่าง

เราทำงานสองวัน งานของพ่อนายพะเนงก็เสร็จ เขาจ่ายค่าแรงสำหรับเจ้าก่องวันละสิบบาท มันดีใจใครจะเหมือน พ่อส่งเงินค่าแรงให้มัน มันยกขึ้นจอบ แล้วก็ส่งให้พ่อผม แล้วบอกว่า “หนูสมทบทุนค่าน้ำมันรถกับตาด้วย” (กาญจนา นาคินทร์, 2520, หน้า 77)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** พบค่านิยมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีน้ำใจ ตอนที่ ทิดจุ่น ทิดฮาด และลุงเข้ม มาช่วยพ่อของขุนมุงหลังคา ก่อนจะกลับพ่อของขุนเอาหินเหล็กไฟมาแจกให้คนละก้อน แสดงให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อชอบแบ่งปันผู้อื่น ดังตัวอย่าง

“ก่อนพวกลุงเข้มจะกลับพ่อของขุนเอาหินเหล็กไฟมาแจกคนละก้อน ทิดฮาดร้องขึ้นว่า ดีหลายเพราะไม่ได้ใช้หินเหล็กไฟมาสองเดือนแล้ว” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 130)

หรือตอนที่พ่อของขุนเอาเม็ดกับเสียมไปให้พ่อใหญ่ลุยดี ตอนถามราคาพ่อใหญ่บอกเอาปลาสมมาฝากก็พอ แสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังตัวอย่าง

“อ้อ ข้อยเอามีติดอกกับเสียมชุตมาตี สีเอาเท่าใดก็ได้” พ่อของคุณว่าพลางส่ง มีติดอกกับเสียมให้ “กูบ่เอาดอก กลับมาเอาส้อมปลาชาวตัวใหญ่ ๆ มาฝากกูก็แล้วกัน” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 145)

หรือตอนที่ทิดจุ่นมาบ้านย่าของคุณและเอาปลาต้มมาแบ่งปันให้คนละห่อ ดังตัวอย่าง

“เมื่อไปถึงข้างบนเรือนเดี่ยวเดี่ยว ทิดจุ่นก็ยิ้มแต่ขึ้นมา ส่งห่อใบตองกล้วย ให้แม่ห่อหนึ่ง บอกว่าเป็นห่อปลาต้มซื้อมาจากร้านญวน แก่ได้แบ่งให้ย่าตัวหนึ่ง เอาไปไว้ให้แม่แก่ ตัวหนึ่ง เอามาให้เรื่อนคุณนี่ตัวหนึ่ง...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 111)

หรือตอนที่พ่อของคุณออกไปหาอาหาร ได้อาหารมาน้อยไปสำหรับครอบครัว ของตน พ่อเลยเอาแบ่งปันให้เพื่อนบ้านแทน ดังตัวอย่าง

“พอนั่งลงพูดว่า พวกที่ไปป่าได้นกขุ่มคนละตัวสองตัว บางคนก็ได้กิ้งก่ามาบ้าง พ่อของคุณได้กิ้งก่าสองตัว แต่ยกให้ลุงเข้ม เพราะเอามากก็ไม่พอกอຍกิน...” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 62)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เตมาแสน** พบคำนิยามการช่วยเหลือกัน และกัน ตอนที่เพื่อนบ้านมาช่วยลงแขกนาเตมาแสน ยายเทียงก็ต้องจัดเตรียมอาหารหลายอย่าง เพื่อเลี้ยงเพื่อนบ้านที่มารวมตัวกัน ดังตัวอย่าง

“เพื่อนบ้านกระจายลงในแปลงนาแบบเรียงหน้ากระดาน ดึงต้นกล้า ออกจากมัดไปปักลงในดิน แต่ละต้นความห่างแค่ฟุต ต่างคนก็ต่างดำนาไป เหนื่อยก็ นั่งพักบนคันนา สูบบุหรี ดื่มน้ำ ส่วนเตมาแสนก็เร่งไถคราดแปลงที่สามให้ทันการปักดำ เมื่อเวลาเที่ยงก็ขึ้นไปกินข้าวที่เถียงนา บ่ายก็ลงมาลุยงานต่ออย่างชะมัดเขม้นเอาจริง เอาจริง ไม่ต้องมีใครคอยคุมและตักเตือน เพราะทุกคนรู้ในสำนึกหน้าที่ของผู้ได้รับเกียรติ ให้มาเป็นหนึ่งในการลงแขก ค่าตอบแทนของผู้ให้वानและผู้รับเชิญคือน้ำใจอันบริสุทธิ์ ที่มอบให้แก่กันเท่านั้น”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 48)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** พบคำนิยามการช่วยเหลือกัน แม้จะเป็นคนแปลกหน้า ชาวบ้านต่างยินดีรับให้การช่วยเหลือ ดังตัวอย่าง

“เมื่อสองปีก่อนรถตู้ที่นั่งท่องเที่ยวชนกับรถเก๋งของนักท่องเที่ยวอีกคันอย่างจัง รถตู้พลิกตะแคงตกลงไปในคูน้ำ รถเก๋งด้านหน้าพังบู้บี้อยู่กลางถนน ผู้บาดเจ็บจากรถทั้งสองคัน ส่งเสียงครวญครางขอความช่วยเหลือกันระงม ชาวบ้านรีบช่วยดึงคนที่ติดค้างอยู่ในรถออกมา ช่วยกันปฐมพยาบาลปีบนวดให้ยาตามกันไปตามประสา ช่วยกันชูลมุนราวกับว่าคนเหล่านั้นเป็นญาติพี่น้องของตนเอง ไม่มีใครรังเกียจเลือดสด ๆ และกลิ่นคาวจัดของมันที่เปื้อนตามเสื้อผ้าร่างกายตน”

(อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 52)

2.2 การพึ่งตนเอง มานะอดทน และพูดตรงจริงใจ จากการศึกษาพบ นวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีค่านิยมดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกอีสาน** ตอนที่คุณกับจันตีไปหาเก็บครั้งไปขายเพื่อจะนำเงินไปซื้อเสื้อกับกางเกงเอง ดังตัวอย่าง

“คุณเล่าความจริงให้ฟังแล้ว ลูกงาก็หัวเราะฮา ๆ บอกว่าคุณกับจันตีเก่งกว่าเด็กหลายคน เพราะรู้จักหาเงินซื้อของตัวเองแต่เนิ่นๆ และถ้าอยากได้ครั้งไปขายก็จะให้ครั้งสด ๆ ไปคนละห้ากะลามะพร้าวถ้าไปขายก็ได้กะลาละสามบาท พอราคาเสื้อหรือกางเกงตัวหนึ่งแต่คุณกับจันตีต้องถอดเสื้อกางเกงออกให้หมดแล้วช่วยแกเก็บครั้งจนหมด” (คำพูน บุญทวี, 2519, หน้า 90)

ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่ลูกพี่ลูกน้องของแม่วันมีเรื่องกับแม่ตารา แม่วันก็เข้ามาพูดจาไกลเกลี่ย แสดงให้เห็นถึงความซื่อตรงจริงใจไม่เสแสร้งของแม่วัน ทำให้อีกฝ่ายไม่มีอคติด้วย ดังตัวอย่าง

“อิฉันเป็นลูกพี่น้องของแม่พิศเจ้าคะ” แม่วันเงยหน้าขึ้นมามอง ดวงตาดำใสซื่อ และเปิดเผยจับใจอีกฝ่ายได้ไม่ยาก และยังเมื่อเจ้าตัวพูดอย่างซื่อตรง อย่างคนที่มี ความยุติธรรมในหัวใจก็ยิ่งทำให้อีกฝ่ายเปิดใจยอมรับได้มากกว่าเดิม

“อย่างไรก็ต้องขอโทษแทนด้วย อิฉันเห็นแล้วว่าฝ่ายอิฉันหาเรื่องกับแม่ตารา ก่อน”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 339-340)

หรือตอนที่แม่วันมารับจ้างช่วยงานที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองด้วยความขยันขันแข็ง สามวันติด แสดงให้เห็นถึงความอดทนในการเก็บเล็กผสมน้อย ไม่เลือกงานของเธอ ดังตัวอย่าง

“แม้วันอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตลอดเวลาสามวันของงานกองข้าว เริ่มงานแต่เช้าด้วยการปักกวาดทำความสะอาดศาลให้เรียบร้อย เมื่อผู้คนเริ่มทยอยกันมากก็คอยรับข้าวของที่ทุกคนเตรียมมาบูชาเจ้าพ่อ” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 351)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เฒ่าแสน** ตอนที่ยายเทียนจะมาเกี่ยวข้าวที่นา ยายจะแวะทำบุญที่วัดก่อน จากนั้นจึงเอาอาหารมาให้เฒ่าแสน และตนก็ไปเกี่ยวข้าวแทนเพื่อให้เฒ่าแสนมาพักกินข้าว ดังตัวอย่าง

“บางวันยายเทียนก็ต้องแวะไปถวายอาหารเช้าพระที่วัด หลังรับศีลรับพรเสร็จถึงจะเลยไปที่นา เพราะยายเทียนเชื่อว่าไม่เช่นนั้น ปู่ ย่า ตา ทวด บรรพบุรุษรุ่นก่อน ๆ จะอดกัน นั่นคือสำนึกดีของลูก ๆ ที่พึงปฏิบัติต่อบุพการีแม้จะลาลับสู่ปรโลก เมื่อแกมาถึงนาก็จัดแจงทออาหารใส่ถ้วยจานแยกอาหารตาหลานต่างหาก ให้ช่างเผ้าพาข้าวไว้ ยายเทียนเดินลงไปแปลงนาพร้อมเคียวคู่อายุหนึ่งเล่ม เสียงพระตีกลองเพลดั่งตึง ๆ แ่วมาจากอีกหมู่บ้านไม่ห่างมาก ยายเทียนลงไปเกี่ยวข้าวแทน แล้วให้เฒ่าแสนขึ้นมากินข้าว”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 103)

2.3 ยกย่องผู้ที่มีความรู้ และให้ความเคารพผู้อาวุโส จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีค่านิยมดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พราณชีวิต** ลำยองชอบไปที่บ้านสวนของแม่สามีที่เธอเรียกว่า คุณย่า ตามที่กุลวดีเรียก ลำยองขึ้นชอบที่จะนั่งฟังย่าเล่าถึงชีวิตเก่า ๆ ดังตัวอย่าง

“หล่อนชอบคุยกับคุณย่าเพราะคุณย่าช่างเล่าถึงชีวิตเก่า ๆ เล่าถึงประเพณีโบราณที่มีทั้งน่าชื่นและฉลาดรอบคอบ และบางที่คุณย่าก็เล่าเรื่องธรรมโมที่ไปฟังมาจากวัดใกล้บ้าน บางทีลำยองต้องหอบเอา หวี กรรไกร มีดโกน ไปตัดผมให้คุณย่าด้วยไม่ว่าไปไหนกลับมา ลำยองมักจะซื้อขนมที่คุณย่าชอบมาฝากเสมอ ความมีน้ำใจเหล่านี้ทำให้คุณย่ารักหล่อน”

(แห ธ วังน้อย, 2520, หน้า 92)

ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คำอ้าย** ตอนที่คุณตื่นตื่น ประทับใจ และชื่นชมที่พ่อสามารถเขียนและอ่านตัวธรรมได้ ดังตัวอย่าง

“คำอัยมมองพ่อด้วยความชื่นชม พ่อช่างเก่งไปทุกอย่าง อ่านตัวอักษรขยุกขยิก ก็ได้อ่านแล้วยังเทศน์เหมือนพระตามวัดได้อีกด้วย...” (ยงค์ ยโสธร, 2531, หน้า 351)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** ความกล้าหาญ ความสำนึกรักในแผ่นดินเกิด และการเป็นคนดีของพ่อสร้างประทับใจและความน่าชื่นชมให้แก่ลูกชายเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่าง

“แม่ยังสั่งสอนอีกว่า ใครมีบุญคุณเราต้องจดจำไว้และต้องตอบแทนทันทีเมื่อมีโอกาส คนไทยต้องสำนึกในบุญคุณของผืนแผ่นดินที่เป็นบ้านเกิด และแทนคุณด้วยการเป็นคนดี หากมีใครมารุกรานจะต้องช่วยกันต่อสู้ปกป้องกันผืนแผ่นดินเกิดเอาไว้จนชั่วลูกชั่วหลาน เหมือนพ่อที่ออกไปช่วยทหารป้องกันหมู่บ้าน เมื่อได้ฟังเช่นนั้นผมรู้สึกภาคภูมิใจในตัวพ่อยิ่งนัก”

(เชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 89)

2.4 ประหยัด และอยู่แบบพอเพียง จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีค่านิยมดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สวนโลก** กล่าวถึงครอบครัวของปันนาและวารีย์ที่ใช้ชีวิตด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ ทุกอย่างได้จากธรรมชาติรอบตัว ไม่ต้องใช้เงินซื้อ แสดงให้เห็นถึงการกินอยู่แบบพอเพียง ดังตัวอย่าง

“เราแทบจะไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ให้ต้องกังวลเพราะเรากินใช้จากสิ่งที่เราผลิตมันขึ้นมาเอง เราเคี้ยวน้ำมันมะพร้าว และหีบน้ำมันงา เราหีบน้ำอ้อยแล้วเคี้ยวเป็นน้ำตาล เรามีข้าวเปลือกใส่ยุ้งไว้ให้สีหรือดำกินไปตลอดทั้งปี เรามีพืชผักและหน่อไม้หมักดองไว้ในไห มีถั่วเน่าแทนกะปิ ใช้เกลือหรือเต้าเจี้ยวแทนน้ำปลา เรากลายเป็นครอบครัวมังสวิรัตที่ไม่เคร่งครัดนัก เพราะการได้เก็บไข่ไก่ในแต่ละวันนั้นคือกิจกรรมที่แสนโปรดปรานของพวกเขาเด็ก ๆ ไข่ไก่ฟองเล็ก ๆ ที่ถูกทิ้งไว้ในรังบุเส้นฟาง

เด็ก ๆ ของพวกเขาไม่เคยเรียกร้องที่จะกินขนมซึ่งวางขายอยู่ในร้านค้า เพราะว่าแม่ของพวกเขาสามารถเนรมิตขนมต่าง ๆ ขึ้นมาได้ตลอดเวลา จากพืชพรรณที่ออกมามองอยู่รายรอบตัว ทั้งเผือก มัน ถั่วต่าง ๆ ข้าวโพด พักทอง ถั่วฝักยาว มะพร้าว... เธอกวณเชื่อม บวด นึ่ง ปิ้ง ทอด หรือฉาบ...”

(เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, 2556, หน้า 259)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง **เตมาแสน** กล่าวถึงครุฑมสันให้เงินพ่อแม่เพื่อใช้จ่าย แต่ทั้งสองก็ไม่เคยเอาเงินมาใช้เลย แสดงให้เห็นถึงความสมณะ ประหยัด ใช้สิ่งของที่มีในนาในสวน มากมายโดยไม่ต้องใช้เงินซื้อ ดังตัวอย่าง

“ครูให้มาก็จับยัด จับเข้าหีบล็อกตู้ ป่านนี้ไม่ใช่มีหลายพันแล้วรี”
 “แม่นี้ใช้เงินไม่ค่อยจะเป็นเลย” ครูหนุ่มบ่นน้ำเสียงตัดพ้อ
 นอกจากทำบุญกินทาน ของอย่างอื่นก็มีอยู่ในนาแล้ว จะให้แม่ใช้ทำอะไรล่ะลูก”
 “เฮ้อ! ก็เป็นอย่างที่แม่แกว่านั่นแหละ ข้าวก็มีเต็มยุ้ง พืชผักก็มีในสวน ปูปลา
 ในหนองนาก็ไม่เคยกินหมดสักปีดอก”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 258)

2.5 รู้จักเหตุผล บาปบุญคุณโทษ รู้จักประมาณตน จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่มีค่านิยมดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ตอนที่ยาวางให้เหตุผลในการสอนแม่วัน เรื่องการเบียดเบียนสัตว์เพื่อเล่นสนุกแบบลูก ๆ ป้าพริ่งนั้นไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ดังตัวอย่าง

“อย่าไปเอาอย่างเขา อย่าหาความสุขความสนุกบนความทุกข์ความเจ็บปวดของชีวิตอื่น จำที่ท่านพระครูบอกได้ไหมลูกแม่วัน....สัตว์ทั้งหลายล้วนเกิดมาเป็นเพื่อนร่วมทุกข์...เขากรรมที่ต้องเกิดมาเป็นสัตว์ รับทุกขเวทนาอย่างสัตว์ เราก็กรรมที่ต้องเกิดมาเป็นคน ต้องรับทุกขเวทนาอย่างคน อย่าสร้างบาปต่อเนื่องเพิ่มเติมให้กัน และกัน อย่าเบียดเบียนกัน ย้ายกเว้นให้เฉพาะเอามาเป็นอาหารหรือเอามาซื้อขายเป็นอาชีพเท่านั้น”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 16)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **หมู่บ้านท่าเขิน** ตอนที่หนู๋ยัญญา เพื่อปลอบใจว่าจะสร้างพระองค์ใหญ่ให้แม่ ดังตัวอย่าง

“สักวันผมจะสร้างให้แม่ เอาให้องค์โตเลย เป็นทองเหลืองทั้งองค์ให้องค์โตขนาดนี้” หนู๋ยัญญา พร้อมกับทำท่ากางแขนให้ดูขนาดพระเขาเองตอนนั้น สัญญาเพียงเพื่อปลอบใจแม่เท่านั้น

“องค์เล็กก็พอ” แม่บอกเสียงแผ่ว ยิ้มอย่างมีความสุข และสอนต่อไปว่า “คนเรา เวลาทำบุญ ต้องทำด้วยความศรัทธา ทำแล้วอย่าให้เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น จึงจะ ได้บุญ”

(อุดม วิเศษสาคร, 2535, หน้า 108)

ในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ลูกชานา** พ่อกถามความเห็นน้อยตอนที่ออกไปจับบ ว่าหากจับบมากินจนหมด กบยังจะมีให้กินอยู่อีกหรือไม่ ดังตัวอย่าง

“ทุกอย่างที่เรากินเป็นอาหารใช้ว่าจะมีมากมายให้เราได้กินตลอดไปหรือกนะลูก ลึ่งที่อยู่ในธรรมชาติ มีเกิดมีดับและหมดไปได้ อย่าได้วางใจเชียว ลองคิดดูนะหากเราจับบกั้หมด ในคืนนี้ มันไม่มีโอกาสได้วางไข่ แล้วบิตต่อไปจะมีกบให้เรากินอีกไหม” (ชาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 43)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง **เต่าแสน** ตอนที่จะต้องเข้าไปเอาไปทำอาหาร ถวายพระ ยายเทียนกลัวจะบาป แต่เต่าแสนก็ใช้หลักเหตุผลมาอธิบายให้ยายเทียนรู้สึก สบายใจขึ้น ดังตัวอย่าง

“แกก็อย่าไปคิดอะไรมากสิเทียน ไก่เลี้ยงมาเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์ มันเป็นเรื่องของชีวิตที่เกิดมาเพื่อใช้กรรม ก็หมายถึงชีวิตมันต้องเกิดเป็นไก่ตามกรรมกำหนด หลวงพ่อท่านทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาเพื่อเป็นสิ่งที่ค้าจุนโลก ถ้าหากท่านละเว้นอาหาร พวกโปรตีนที่มีอยู่ในเนื้อสัตว์ ท่านจะเป็นพุทธสาวกที่ทำงานเผยแพร่ศาสนาได้เข้มแข็ง อย่งไรเล่า” เต่าแสนยืนยันหนักแน่น

“เออ ๆ ฉันเข้าใจแล้วละ เดี่ยวจะปรุงรสให้สุดฝีมือเลย”

(ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 154)

2.6 รักแผ่นดินเกิด ไม่อยากย้ายไปที่อื่น จากการศึกษาพบนวนิยายพื้นถิ่นไทย ที่มีค่านิยมดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในลิก** ตอนที่แฟนสาวของเด่นพงศ์บอกเหตุผลว่าทำไมถึงจะไปเรียนต่อต่างประเทศ และยังไม่คิดจะย้ายไปอยู่กับเขาที่นครศรีธรรมราช ดังตัวอย่าง

เธอยิ้มเยือกเย็น “พี่...ตอนที่พี่ไม่อยู่ ณีมาคิดใหม่อีกที่ ณีเป็นคนกรุงเทพฯ ยังไง ๆ ก็ยังรักที่จะอยู่กรุงเทพฯ พุดตามตรง ณียังชอบเดินห้าง ชอบเข้าร้านหนังสือใหญ่ ๆ ชอบดูหนัง ชอบกาแฟ ชอบดูนิทรรศการศิลปะ ที่กรุงเทพฯ มีคนที่น่าสนใจให้แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นมากมาย ถ้าไปอยู่ต่างจังหวัดไกล ๆ หนีกลัวไม่ทันโลก” (จำลอง ผังชลจิตร, 2543, หน้า 88)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ตอนที่รัฐบาลขอความร่วมมือให้ชาวบ้านเหนือน้ำทุกคนย้ายออกจากพื้นที่เพราะต้องสร้างเขื่อนแทน คำฝ้ายแม่ของเข้มทองไม่ต้องการย้ายไปไหน อยากตายที่แผ่นดินเกิด ดังตัวอย่าง

“ภูเกิดที่นี่ ภูอยากตายที่นี่ เข้าใจก่อน...เข้มทอง” คำตอบแม่เกือบเป็นตะโกนแค่นี้ก็รับรู้ว่ามีแม่อยากอยู่ที่นี่ (เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม, 2563, หน้า 290)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** ตอนที่ท่านต้องไปขอให้ท่านเดือนช่วยเรื่องนัดเจอเชษฐาวิญ เดือนไม่ยอมช่วยและพูดเตือนสติว่าคนบางพรอนยังงี้ก็ต้องอยู่ดูแลเมืองแม่ และต้องตายที่นั่น จะต้องหาคู่ชีวิตที่พร้อมใจไปอยู่ที่พรอนเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงความรักแผ่นดินเกิด ยึดมั่นที่จะอยู่และตายในแผ่นดินเกิดของตนเท่านั้น ดังตัวอย่าง

อย่ามา “โอ...นะ!” เดือนหน้าเครียด “อย่าลืมนะเอ็งสืบเชื้อสายมาจากแม่ทัพต้นบรรพบุรุษเราขอมแยกจากเจ้านายของท่าน เพื่อปกป้องหลักช่วยเหลือลูกน้องที่ตกค้างอยู่ที่พรอนและท่านตายที่นั่น เราจะทิ้งที่นั่นไปไม่ได้! เอ็งต้องหาเมียเป็นคนพรอนหรือคนที่ขอมไปอยู่ที่พรอนกับเอ็ง! เอ็งต้องอยู่รักษา “เมืองแม่” ของเอ็งและลูกหลานของผู้ที่บรรพบุรุษของเราปกป้องรักษามาตั้งไม่รู้กี่ชั่วคน”

(นรชาติ, 2559, หน้า 98)

“พ่อไม่ต้องห่วงหรอก ฉันสัญญาว่าจะรักษาเมืองนี้ และผู้คนเมืองนี้ไว้ด้วยชีวิตตราบไต่ที่ความเจริญและมือที่รับผิดชอบทางราชการยังเข้ามาไม่ถึง ไม่ทัน ตราบนั้นพวกเขา คือภาระและหน้าที่ของฉัน!” (นรชาติ, 2559, หน้า 169)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ท่าเขิน** ตอนที่มียายทุนมาซื้อที่ในราคาค่อนข้างสูง หลายครอบครัวตัดสินใจขายที่ หรือเปลี่ยนมาเลี้ยงกุ้งตามคำแนะนำของนายทุน แต่สำหรับหนูน้อยนั้นไม่คิดที่จะขายเพราะเป็นมรดกจากปู่ย่าตายาย เขายังห่วงแหนอยากเก็บรักษาเอาไว้ ดังตัวอย่าง

“สู้ไม่คิดขายที่ทาง โยกย้ายไปทำมาหากินในตัวจังหวัดอย่างคนอื่นบ้างรี”
พ่อครูถาม หลังจากคุยเรื่องดินฟ้าอากาศรุนแรงในปีนี้
“ไม่ละ พ่อครู”

“ทำไม”

“ที่เป็นของปู่ตายาย ชายของเขาไม่ได้ เขาจะมาเข้าพันด่าเอา”

“เออใช่...เออใช่ ถูกของสู” พ่อครูพยักหน้าหัวเราะปากกว้างจนเห็นเหงือก

“ไม่ได้ชายลุง ที่ของผมไม่ชายเด็ดขาด”

“เออ...ดี สมบัติพ่อแม่ ควรเก็บรักษา ให้มันงอกเงยเพิ่มขึ้น มีงำคำกู่ให้ดี แล้วจะเจริญ”

(อุดม วิเศษสาร, 2535, หน้า 29, 86)

จากตัวอย่างค่านิยมที่ปรากฏในนวนิยายพื้นถิ่นไทยข้างต้น พอสรุปได้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง ซึ่งกล่าวได้ว่า วรรณกรรมมีส่วนอย่างยิ่งในการสะท้อนค่านิยมของมนุษย์ในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ดังนั้นในการศึกษาค่านิยมของมนุษย์ในสังคมที่ปรากฏในนวนิยายเรายังสามารถศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมของคนในยุคสมัยนั้นได้ด้วย

3. ขนบประเพณี บางครั้งเรียกว่า ระเบียบประเพณี เป็นประเพณีที่ตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนไว้อย่างชัดเจนว่า ควรจะปฏิบัติเป็นขั้นตอนกันอย่างไรตามลำดับ ซึ่งถ้าหากไม่ปฏิบัติตามก็อาจถูกตีฉინินทาให้เกิดความอับอายได้ จากการศึกษานิยายกึ่งนิยายพื้นถิ่นไทย ปรากฏขนบประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน พิธีศพ และขนบประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลหรือประเพณีส่วนรวม ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ สงกรานต์พระธาตุ งานทอดกฐิน งานบุญกองข้าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ขนบประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน และพิธีศพ จากการศึกษา นวนิยายพื้นถิ่นไทย พบการแต่งงานแบบชาวเหนือในนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ที่พ่ออาจารย์จะช่วยหาฤกษ์ยาม จัดเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ตามความเชื่อแบบชาวล้านนา มีทั้งการแห่ขันหมาก การเรียกขวัญ การส่งเข้าเรือนหอ ดังตัวอย่าง

“พอหมอดวงตีบหาฤกษ์แต่งงานได้ก็ให้ฝ่ายเจ้าสาวเตรียมงานบอกญาติพี่น้องที่เคารพนับถือให้มาร่วมงาน เตรียมขันปอกมือ เป็นพานบายศรี เตรียมข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงคนร่วมงาน ฝ่ายเจ้าบ่าวก็เตรียมสิ่งของให้ผี ได้แก่ ดาบหนึ่งเล่ม ขันหมากหนึ่งหีบ หีบหนึ่งใบ ผ้าห่มใหม่หนึ่งผืน เงินอีกสิบแปดแถบ” (ชัยวุฒิ ศรีสุโข, 2541, หน้า 204)

เจ้าบ่าวจะแห่ขบวนขันหมาก บ้านเจ้าสาวจะมีกั้นประตูเงินประตูคำ โดยต้องจ่ายค่าผ่านประตูแล้วแต่จะตกลงราคา จากนั้นขั้นตอนต่อไปคือ “เจ้าบ่าวเอาแหวนสวมนิ้วเจ้าสาว หนานลือกจ็อกทำพิธีปิดเคราะห์ เรียกขวัญ ผูกข้อมือเจ้าบ่าวเจ้าสาว ต่อจากนั้นเชิญแม่เจ้าบ่าว แยกผู้ใหญ่ในงานผูกข้อมืออวยชัยให้พร...หลังจากผูกข้อมือเสร็จแล้ว ก็จึงเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าเรือนหอ...”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 205-206)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เมืองแม่** การแต่งงานแบบภาคใต้ก็มีการแห่ขบวนขันหมาก ประตูเงินประตูทอง ผูกข้อมือด้วยด้ายดิบ กราบพ่อแม่และบรรพบุรุษ ดังตัวอย่าง

“เช้าวันรุ่งขึ้น ท่านต้องในชุดเจ้าบ่าวนุ่งผ้าม่วง สวมเสื้อราชปะแตน พร้อมขบวนขันหมาก ก็พากันมาพร้อมกับเถาแก่ฝ่ายเจ้าบ่าว คือ ลำดวน มีผู้คนตามมาเป็นขบวนยาว พุดคุยและหัวเราะกันอย่างร่าเริง เมื่อจวนจะถึงตัวเรือน ก็พบว่ามีสาวแก่แม่มาแย และเด็กวัยรุ่นพากันมากั้นประตูเอาไว้หลายชั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นประตูสมมติก่อนถึงตัวเรือน...ท่านต้องกับเชิญขวัญ ยกพานรูปเทียนแพส่งให้ท่านต่อและมณฑา แล้วก็ลงกราบ ท่านต่อกับมณฑาเอาด้ายดิบผูกข้อมือให้คู่บ่าวสาว...บนเรือนก็ให้ญาติผู้ใหญ่ และไหว้บรรพบุรุษ...”

(นราวดี, 2559, หน้า 2285-286)

การแต่งงานในนวนิยายเรื่อง **กรงกรรม** เป็นพิธีแบบภาคกลาง มีพระสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จพิธี ดังตัวอย่าง

“กมลที่อยู่ในชุดสูทกรมท่า เนกไทสีชมพู นั่งพับเพียบหลังตรง รอเจ้าสาว อยู่หน้าพระสงฆ์จำนวนแปดรูปที่เดินเรียงขึ้นเรือนมาพร้อมกับวงปี่พาทย์บรรเลงเพลงสาธุการ พอเพลงรับพระจบก็ต่อยด้วยเพลงมหาฤกษ์-มหาชัย โดยระหว่างนั้น มัคนายกก็บอกให้เขาขยับตัวยกถาดใส่เหยือกน้ำ-แก้วน้ำ ทานหมากพลูหรือประเคนให้พระสงฆ์ไปพลาง เสร็จก็จิกกับพระสงฆ์ เขาก็ถอยมานั่งรอเจ้าสาวอยู่ที่เดิม...เพียงเพ็ญ ซึ่งอยู่ชุดไทยศิवालัญนึ่งผ้าสวมเสื้อแขนกระบอกสีเขียวใบแค ห่มทับด้วยสไบลายฉลุ โทนสีเหลืองเลื่อมประกายสร กล้าผมมวยต่ำติดปิ่นใบไม้ไหว...พิธีกรรมทางพระสงฆ์ จบลงกระทั่งพระฉันของหวานเรียบบร้อยยกสำหรับเก็บ เจ้าสาวจึงถูกตามตัวให้ออกมา

ทำพิธีเจิมหน้าผาก ถวายจตุปัจจัยเครื่องไทยธรรม พังสัสมโหม่นยกถาดจากองค์
ประธานสงฆ์ เรื่องฆราวาสธรรม หรือธรรมของผู้ครองเรือนสั้น ๆ หลังพระสงฆ์
ลงจากเรือน เพลงส่งพระจากวงปีพาทย์จบลง

(จุฬามณี, 2560, หน้า 298-299)

ส่วนขอบประเพณีเกี่ยวกับพิธีศพ พบการจัดการพิธีศพในนวนิยายแบบชาวอีสาน
แบบดั้งเดิม ที่มีขั้นตอนในการเผาศพด้วยฟืนในกองฟอนที่จัดเตรียมไว้ในนวนิยายเรื่อง **ลูกขาวนา**
ดังตัวอย่าง

“ย่าเสียแล้ว เด็กอย่าเข้าไปใกล้เลย...หลังจากนั้นผมก็เห็นพ่อกับลุง ๆ เอาย่าใส่
ลงไปโนงไม้ ครั้นตกลางคืนก็มีพระมาสวด แยกหรือมากหน้าหลายตามากันเต็มบ้าน
ทุกคืนญาติ ๆ ทำอาหารเลี้ยงแขกจนตีกตื้น...และเป็นเช่นนี้ตลอดสี่วัน...พ่อชวมน้อย
ไปเก็บฟืนเพื่อส่งย่าขึ้นสวรรค์ ขบวนแห่ศพเลาะผ่านหมู่บ้านที่ไม่มีบ้านคน ข้ามถนน
ยุทธศาสตร์เข้าสู่เขตวัดเก่าตรงไปยังเนินดินที่มีกองฟอนตั้งอยู่ เมื่อไปถึงบริเวณกองฟอน
พระนำชบวนเวียนซ้ายไปรอบเนินดิน ขณะที่เวียนก็หว่านเงินไปด้วย โดยเอาเหรียญ
สลึงบ้าง ทำสิบสตางค์บ้าง มาเสียบเข้ากับท่อนกล้วยดิบแล้วหว่านมาเป็นระยะ ๆ
ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่ร่วมชบวนต่างแย่งกันเก็บเหรียญหลังจากเวียนครบสามรอบแล้ว
คนที่ห้ามต่างช่วยกันเอาโลงไปวางบนกองฟอนที่เตรียมไว้ จากนั้นก็ทอดผ้าบังสุกุล
แล้วให้ทุกคนวางธูปที่กองฟืน พระผู้ใหญ่สั่งให้เปิดโลง แล้วเอาน้ำมะพร้าวอ่อนเทลงไป
ในโลงเพื่อล้างหน้าย่าเป็นคนแรก ญาติ ๆ ต่างถือลูกมะพร้าวอ่อน แล้วเทน้ำมะพร้าว
ราดลงไปโนง...พ่อเป็นคนสุดท้ายที่ขึ้นไป ผมขยับจะขึ้นไปบ้าง แต่ก็ถูกป้าห้าม
เสียงหลง ว่าเป็นเด็กห้ามขึ้นไปเป็นอันตราย หลังจากพ่อล้างหน้าย่าแล้ว พ่อกับลุงป้า
ก็ช่วยกันตั้งเสื่อเพื่อพลิกศพให้คว่ำหน้า หลังจากช่วยกันยกฝาโลงปิดลงอีกครั้ง
แล้วพ่อกับลุงก็ช่วยกันบีบหลักไม้ที่เสียบไว้สี่มุมของกองฟอนให้ขัดกันเพื่อกดให้โลง
แน่นกับกองฟอน ไม้ที่เรียกว่า “ไม้ข่มเหง” ที่ใช้กดโลงและป้องกันไม่ให้ศพลุก
“ราดน้ำมันก๊าดได้แล้ว” พระผู้ใหญ่สั่ง

(เขาวลิต ชันคำ, 2557, หน้า 204-207)

นอกจากนี้พบการจัดการพิธีศพในนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **พรานชีวิต** ตอนที่
นายบรรจงตัดสินใจผูกคอตาย ความเชื่อในการจัดการศพที่เสียชีวิตในลักษณะเช่นนี้ อีกทั้ง

สมัยก่อนไม่มีโลงเย็นให้สามารถเก็บศพไว้ได้นานอย่างในปัจจุบัน ต้องทำการจัดการพิธีให้เร็วที่สุด
ดังตัวอย่าง

“เสียงน้ำรดขู่ ๆ อยู่ในห้อง กุลวดิรู้ว่าเขากำลังอาบน้ำศพบิดาของหล่อน แต่ไม่
ไหวแล้ว หล่อนไม่อาจเข้าเข้าไปในห้องนั้นได้อีกแล้วทั้ง ๆ ที่หล่อนควรเข้าไปอย่างยิ่ง
“ใครมีเงินเหรียญมั่ง ขอเงินบาทใส่ปากคนตายสักอัน”
“ไม่มีไม่ได้นาเดียวไม่ได้ใช้ ในเมืองผี เงินเก่า ๆ เหรียญบาท ใครมีขอสักอัน”
“ฟ้าขาว ใครมีมั่ง ไม่มีไม่ได้ซี บาทตายเขี้ยวต้องมี”
เสียงดังของลุงสั่งผู้เขี้ยวชาญกับศพ ก่อความวุ่นวายแก่คนในห้องไม่น้อย
“ดอกไม้อุปเทียมนอีกละพ่อคุณเอามาด้วยซี เขาจะได้เอาไปไหวยมบาล”
(แห ฦ วัจน้อย, 2520, หน้า 901-903)

3.2 ขนบประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลหรือประเพณีส่วนรวม ได้แก่ วันสงกรานต์
สงกรานต์พระธาตุ ออกพรรษา ทอดกฐิน ขึ้นบ้านใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์หรือวันปีใหม่
ของชาวล้านนา ซึ่งตรงกับวันที่ 13-15 เมษายน ว่าชาวล้านนามีขึ้นตอนในแต่ละวันอย่างไรบ้าง
ซึ่งการอ่านนวนิยายพื้นถิ่นไทย นอกจากจะได้รับความบันเทิงแล้ว ยังได้ทราบถึงประเพณี
ที่ชาวล้านนาให้ความสำคัญและต้องปฏิบัติเช่นนี้ทุก ๆ ปีที่ถึงวาระ ดังตัวอย่าง

วันที่สิบสามเมษายนหรือวันสังขารล่อง เป็นวันที่ชาวบ้านแสนเวียงช่วยกันขับไล่
ปู่สังขานต์หรือตัวเสนียดจัญไร โดยการทำความสะอาดบ้านช่องห้องหับ เสื้อผ้า ร่างกาย
และช่วยกันทำแพหยวกกล้วยเอาแป้งข้าวเหนียวเช็ดตัว ดูดขับเอาสิ่งชั่วร้ายออกจาก
ร่างกาย แล้วลอยแพไป ตั้งแต่นั้นนี่ต่อไปอีกสามวัน ชาวบ้านมีการละเล่นสาดน้ำ
สงกรานต์ อย่างสนุกสนาน

วันที่สิบสี่เมษายน หรือวันเนา วันนี้เป็นวันห้ามดาทอผิตหัวกัน แต่ละบ้าน
เตรียมทำขนม เช่น ขนมจอก ข้าวแตน ขนมวง ข้าวเกรียบ ไว้ไปวัดวันรุ่งขึ้น ตอนบ่าย
หนุ่มสาวชนทรายเข้าวัด กอเจดีย์ทรายไว้ทานตุ่ง

วันที่สิบห้าเมษายน วันพญาวัน หรือวันปากปีปากวัน เป็นวันทานขันข้าวให้ผู้
ล่วงลับไปแล้ว และทานตุ่ง การทานตุ่งคือการประดับตกแต่งเจดีย์ทรายด้วยตุ่งที่ตัดเป็น
ฉกรูปร่างต่าง ๆ มากมายอย่างสวยงาม

(ชญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 57-58)

หรือประเพณีการสงฆ์พระธาตุ ที่ชาวล้านนามีความเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า การได้เดินขึ้นพระธาตุเพื่อไปกราบไหว้พระธาตุสักครั้งหนึ่งในชีวิต ถือเป็นสิ่งที่ เป็นสิริมงคล แก่ตนเองมาก ดังตัวอย่าง

“เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนแปด ผู้คนในหมู่บ้านแสนเวียงต่างเตรียมตัวขึ้นดอยไปไหว้พระธาตุดอยสุเทพ ถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตน จะได้อายุยืน ได้บุญอันยิ่งใหญ่ การสะสมบุญนั้น ไม่ได้เกิดจากการสักการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดเท่านั้น การได้ไหว้พระธาตุ พระสถูปเจดีย์ พุทธสถานอื่น ๆ ก็นับว่าเป็นการสะสมบุญทั้งนั้น (ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 194-195)

เช่นเดียวกับนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **เต่าแสน** ตอนที่กล่าวถึงผ้าป่าและเข้าวันมหาสงกรานต์ 13 เมษายน ในภาคอีสาน ลูกหลานชาวอีสานที่ไปทำงานต่างถิ่นจะร่วมกันระดมทุนทำบุญร่วมกัน ไม่ว่าจะป็นนำเงินผ้าป่ามาสบทบในการสร้างวัด สร้างวิหาร สร้างกุฏิ หรือทำนุบำรุงรักษาพุทธสถานต่าง ๆ และถือโอกาสกลับมาเยี่ยมบ้านเกิด กลับมาหาญาติพี่น้องของตน ดังตัวอย่าง

“คืนวันที่ 12 เมษายน ผู้คนทั้งหมู่บ้านนอนตึกผัดปกติกว่าทุก ๆ วัน มาก แม้แต่ต่างในภารกิจแต่ก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ เตรียมงานต้อนรับผ้าป่าในวันพรุ่งนี้เข้าวันมหาสงกรานต์ 13 เมษายน บางกลุ่มกำลังทำขนมจีน บางกลุ่มกำลังคั่วพริก คั่วข้าวสาร หั่นผัก ล้างถัวยขามและอื่น ๆ จิปาถะ เพื่อใช้ในการประกอบอาหารเลี้ยงผู้คนที่มากับขบวนผ้าป่า” (ไพศาล ประหา, 2564, หน้า 249)

จากตัวอย่างชนบประเพณีที่ปรากฏในนวนิยายข้างต้น สรุปได้ว่าชนบประเพณีเป็นการประพฤติปฏิบัติที่คนกลุ่มหนึ่งกำหนดถือเป็นแบบแผนต่อกันมา แต่ละสังคัม แต่ละท้องถิ่นมีการวางกฎระเบียบแบบแผนที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคัมว่ามีวิธีการปฏิบัติตามชนบประเพณีกันอย่างไรให้ถูกต้องตามที่ได้วางกฎเกณฑ์เอาไว้

4. งานศิลปกรรม ศิลปกรรม คือ สิ่งที่เป็นศิลปะ สิ่งสร้างสรรค์ขึ้นเป็นศิลปะ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ดนตรี การพ่อนรำ ซึ่งงานศิลปกรรมของในแต่ละท้องถิ่นก็จะมี ความโดดเด่น และมีลักษณะเฉพาะตัวของท้องถิ่นนั้น ๆ จากการศึกษาวิจัยกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ปรากฏศิลปกรรม ดังตัวอย่างดังนี้

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **บิมปา** ผู้ประพันธ์นำเสนอเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมบ้านแบบล้านนา ที่มีลักษณะเฉพาะของเรือนทางภาคเหนือเกี่ยวกับองค์ประกอบของส่วนต่าง ๆ ของตัวบ้าน ดังตัวอย่าง

“เรือนหลังนั้น เป็นเรือนชั้นเดียวยกพื้นสูง ใต้ถุนเป็นดินอัดแน่น มีบันไดแปดชั้น ทอดขึ้นสู่ชานกว้าง ซ้ายมือเป็นร้านน้ำที่มีหลังคาเล็ก ๆ คลุมสำหรับวางหม้อน้ำดื่ม พร้อมกระบวยกะลาแขวนอยู่ข้าง ๆ ถัดจากชานขึ้นไปเป็นห้องโถงโล่งยกพื้นสูงจากระดับชานสองคืบ เป็นส่วนที่มีหลังคาคลุม เรียกภาษาเหนือว่า เต็น ถัดจากเต็นนั้น เป็นห้องห้องเดียวของบ้านที่ปิดทึบ มีประตูสำหรับเปิดเข้า เหนือประตูมีลวดลายไม้แกะสลักสวยงามที่ชาวบ้านเรียกว่า ห้ายนต์ เป็นแผ่นไม้ค้ำค้ำดีลือทึบป้องกันไม่ให้ภูตผีปีศาจ เข้าไปในห้องนอน กรอบประตูล่างมีแผ่นธรณีประตูสูงกว่าขอบประตูปกติ เรียกว่า ข่มประตู ห้ามคนนอกบ้านก้าวล้ำข้ามข่มประตู ถ้าก้าวล้ำจะถือว่าผิดผีต้องทำพิธีขอมา ถัดจากห้องนอนไปด้านข้างเป็นครัวไฟ มีแม่เตาไฟเป็นกรอบไม้บรรจุดินเหนียว วางเส้าเป็นหินสามก้อน สำหรับหุงต้มอาหาร มีพื้นกองเป็นกองอยู่ข้าง ๆ เหนือแม่เตาไฟ เป็นตะแกรงโปร่งสานด้วยไม้ไผ่ เก็บสิ่งของเครื่องใช้ รวมทั้งเม็ดพืชเม็ดผัก”

(ชัญวลี ศรีสุโข, 2541, หน้า 5)

นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** ผู้ประพันธ์นำเสนอเกี่ยวกับ จิตรกรรมภาพวาดฝาผนัง “กระซิบรัก” ของปู่ย่ามาตามัน ดังตัวอย่าง

“ภาพวาดฝาผนังและประวัติจิตรกรรมแบบในโบสถ์วัดภูมินทร์ก็มีรวบรวมอยู่ใน เอือนหนานบัวผัน ภาพแบบประยุกต์ก็มีที่เห็นได้ชัด คือ การเอาภาพ “กระซิบรัก” ของปู่ย่ามาตามัน มาแปลงเป็นรูปแบบต่าง ๆ มากมายน่าสนใจมาก...” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 138)

หรือสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับวันต้นแหลง เกี่ยวกับวิหารทรงตะคุ่ม ที่มีหลังคาลาดต่ำ ซ้อนกันถึงสามชั้น ดังตัวอย่าง

“...มีวัดต้นแหลง ซึ่งมีสิ่งปลูกสร้าง คือ วิหารทรงตะคุ่ม หลังคาลาดต่ำซ้อนกัน 3 ชั้น อนาคตหลังคาเป็นนาคสามเศียรคล้ายกับขนาดของวัดในประเทศลาวนั้น น่าจะวิวัฒนาการมาจาก วิหารไม้หลังเดิม ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมของชาวไทลื้อ แถบสิบสองปันนา” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556, หน้า 139)

นอกจากนี้นวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** ที่นำเสนอเกี่ยวกับ เครื่องดนตรีล้านนาหลายชนิด ได้แก่ เครื่องเป่า เครื่องดีด เครื่องสี และเครื่องตี ในแบบของ ชาวล้านนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตามแบบของชาวล้านนา ดังตัวอย่าง

“วันนี้มีดนตรีและการพ่อนด้วย นักดนตรีเริ่มบรรเลงให้มีความครึกครื้นสมกับเวลา แห่งความปิติยินดีของคนเวียง มีปี่ มีขลุ่ย เป็นเครื่องเป่า มีเพ็ยะ มีพิณ เป็นเครื่องดีด มีสะล้อ เล็กใหญ่ เป็นเครื่องสี และมีก้องหลวง ก้องแหว ก้องปู่เจ อีกทั้งก้องเป็นเครื่องตี ให้จังหวะและ

สร้างพลัง บรรยากาศเริ่มมีความเร้าใจด้วยเสียงดนตรีที่ประโคนแน่นขึ้น” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 47)

หรือด้านการผ่อนร่ำ นาฏศิลป์ กล่าวถึงตอนที่มะไฟมาพ้อนต้อนรับพระญาผาสุริยา ดังตัวอย่าง “นางพ้อนคนนั้นเองค่อยเอียงย่างออกมาจากหลังฉาก นุ่งซิ่นตีนจกสีแดงลายทอง คาดเข็มขัดเงิน ผ้าฮ้างอกสีขาว เปิดไหล่ทั้งสอง ไม่เหมือนเมื่อห่มผ้าเบี่ยงเมื่อตอนกลางวัน ทำให้เห็นเนินถันตันออกมา หากบังนิค ๆ แต่ไม่มีคนกด้วยผ้าพันคอสีชมพูที่ห้อยลงมา ผมรวบเป็นมวยทัดดอกไม้ พระญาผาสุริยาจ้องดูไม่พับตา” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 64)

จากตัวอย่างข้างต้นเกี่ยวกับการศึกษาด้านงานศิลปกรรมที่ปรากฏในนวนิยายพื้นถิ่นไทย แต่ละภาคจะมีงานศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น การที่ผู้ประพันธ์งานศิลปกรรมต่าง ๆ มากกล่าวถึงไว้ในนวนิยายพื้นถิ่นไทย ย่อมทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งถึงงานศิลป์ที่มีความงาม ไม่ว่าจะเป็ศิลปะการรำ ร่ายรำ เครื่องดนตรี โบราณสถาน วัดวาอาราม เจดียย์ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

5. การเมืองการปกครอง เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนอย่างเป็นทางการ เป็นบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติ ได้แก่ กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา ซึ่งผู้มีอำนาจทางการปกครองบ้านเมืองได้กำหนดขึ้นไว้ให้ประชาชนปฏิบัติตาม หรือลดเว้นการกระทำ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามบทบัญญัติที่ระบุไว้ จากการศึกษาวิจัยกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบการเมืองการปกครองซึ่งเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

นวนิยายพื้นถิ่นเรื่อง **สินเหมายานตาแห่งลานนา** กฎหมายลานนาเกี่ยวกับการลงโทษ เทวีคนใดหากทำผิดกฎใช้มนต์มายาผูกมัดโทษนั้นหนักหนาสาหัสยิ่ง ไม่มีการละเว้นใด ๆ ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น เป็นการแสดงถึงอำนาจของเจ้าผู้ครองนคร และเป็นเรื่องของการปกครองบ้านเมืองที่เด็ดขาด ดังตัวอย่าง

“อาณาจักรหลักคำ ระบุไว้ชัดเจนว่าเทวีคนใดขององค์เป็นเจ้าผู้ครองนคร ลูแก่ความมั่งงาย หวังครอบงำจิตใจท้าวทาน โดยใช้มนต์มายาผูกมัดสินเหมายานแล้ว โทษนั้นหนักนัก” (บัณฑูร ล่ำซำ, 2556, หน้า 403)

หรือนวนิยายพื้นถิ่นไทยเรื่อง **ในวาระวัน** ที่พ่อเทิดกล่าวโทษแก่กลุ่มพ่อพร้อม และเพื่อน ที่หวังจะทำร้ายร่างกายแม่วัน ว่าถ้าหากมาเหยียบบางปลาสร้อยอีกจะไม่ไว้ชีวิต ดังตัวอย่าง

“คนเป็น ลูกพี่ พักหน้าก่อนเอ่ยคำพิพากษา

“ไอ้สามคนนี่ทำร้ายผู้หญิงชาวบางปลาสร้อยไปสองคนและกำลังคิดร้ายต่อคนที่สาม สำหรับคนนี่...แค่คิด...ก็มีโทษถึงตาย!” เขาลงเสียงกร้าว เช่นเดียวกับดวงดาวววกกล้าแดงกำลังอยู่ในแสงไฟ

“แต่เอาเถอะ! เจ้าตัวเขาไม่ต้องการให้เป็นเวรเป็นกรรมแก่กัน...วันนี้ก็จะได้ชีวิต แต่หากพวกมันมาเหยียบที่นี่อีกก็จะได้ตายดี...” เขามองกวาดกิ่งส่งไปยังทุกคนที่ห้อมล้อม

“หากพวกเราพบ...เห็นไอ้สามคนนี่ ไม่ว่าจะพบเห็นคนเดียวหรือทั้งพวกทั้งหมู่ของมันในเขตบ้านเขตเมืองของเรา จัดการได้ตามสะดวก...เอาให้ถึงตายแล้วเอาใส่เรือไปเป็นเหยื่อฉลาม...และเพื่อไม่ให้ผิดตัวก็ทำเครื่องหมายเอาไว้ให้ชัด...”

(ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2548, หน้า 424)

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่าการเมืองการปกครองที่ปรากฏในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การสร้างสรรค์สังคมให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปรกติสุข ทั้งนี้การจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่แต่ละสังคมกำหนดขึ้นเกี่ยวกับการควบคุมคนให้สามารถอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความขัดแย้งหรือความแตกแยกของคนในท้องถิ่น การใช้กฎระเบียบ บทลงโทษต่าง ๆ นั้น ถือเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง ตามครรลองครองธรรมที่ควรเป็น หากมีผู้ใดทำผิดกฎระเบียบ ย่อมมีบทลงโทษตามความเหมาะสมต่อไป

จากการศึกษานวนิยายพื้นถิ่นไทยทั้ง 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ จำนวน 18 เรื่อง ทำให้เห็นถึงคุณค่าด้านสังคมที่สะท้อนจากนวนิยายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผลการศึกษาสามารถจำแนกคุณค่าด้านสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่และอาณาเขต เห็นได้ชัดเจนว่าแต่ละท้องถิ่นนั้นมีพื้นที่และสภาพภูมิประเทศแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ว่าอยู่ในภูมิภาคใดของประเทศไทย รวมถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร การกิน อาชีพของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นนั้นย่อมมีความแตกต่างกันด้วย แต่สิ่งหนึ่งที่ประชากรในแต่ละพื้นที่มีลักษณะร่วมหรือมีจุดร่วมกัน คือ การที่ประชากรในแต่ละพื้นที่ยึดมั่นการครองตนให้อยู่บนบรรทัดฐานที่สังคมให้การยอมรับ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมช่วยให้ประชากรในพื้นที่นั้น ๆ สามารถดำรงชีวิตร่วมกันกับบุคคลอื่นได้อย่างเป็นปรกติสุข และ 2) การศึกษาวิเคราะห์นี้ทำให้เห็นถึงคุณค่าด้านสังคมที่สะท้อนจากนวนิยายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

เกี่ยวกับสถาบันสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง ประชากรในแต่ละภาคต่างให้ความสำคัญกับสถาบันหลักเหล่านี้ ดังปรากฏในนวนิยายพื้นถิ่นไทยทุกภูมิภาคที่เชื่อว่าสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ดังจะเห็นได้จากครอบครัวในนวนิยายพื้นถิ่นไทยหลายเรื่องที่หัวหน้าครอบครัวพยายามในการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังให้สมาชิกในครอบครัวหรือสมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติตนชอบด้วยความถูกต้องเหมาะสม และการวางตัวให้อยู่ภายใต้บรรทัดฐานของแต่ละท้องถิ่น การรู้จักหน้าที่ของตนตามบทบาทที่แต่ละคนพึงมีหรือได้รับมอบหมาย ยกตัวอย่างเช่น พ่อแม่ควรให้การสนับสนุนด้านการศึกษาให้แก่บุตรหลาน บุตรหลานต้องให้ความใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนตามกรอบและโอกาสที่ได้รับอย่างเต็มความสามารถ เมื่อบรรลุเป้าหมายสำเร็จการศึกษาแล้ว นั้นหมายความว่า องค์ความรู้ที่มีสามารถช่วยจัดการและวางแผนเรื่องของสภาพคล่องด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกภายในครอบครัว สังคม และประเทศให้มีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะกลุ่มคนที่มีการศึกษาเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมและเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี สามารถพึงระวังปัญหาและภาระอันจะเกิดจากการตัดสินใจบางอย่างผิดพลาดได้ เช่น การเลือกอาชีพ การกู้หนี้ยืมสินจากบริษัททางการเงินต่าง ๆ การที่ประชากรในท้องถิ่นเลือกใช้หลักคำสอนในพุทธศาสนามาช่วยขัดเกลาและใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการครองตนและดำเนินชีวิต ถือเป็นเรื่องที่ยิ่งกระทำ ดังจะเห็นได้จากนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่ตัวละครจากนวนิยายหลายเรื่องชอบการทำบุญ การพึ่งเทศน์ฟังธรรมที่วัด พยายามอยู่ใกล้ชิดพระพุทธรูปศาสนาอยู่เนือง ๆ โดยบุคคลเหล่านี้สามารถเป็นตัวแทนของการเป็นแบบอย่างที่ดีในการวางตนและการครองตนบนพื้นฐานที่สังคมให้การยอมรับนับถือได้ อีกทั้งการปกครองและการควบคุมกลุ่มบุคคลเหล่านี้ย่อมเป็นไปได้ง่ายตาย ทำให้สังคมแต่ละท้องถิ่นนั้นมีแต่ความสันติสุข และ 3) ระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครองต่าง ๆ ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคนั้นย่อมแตกต่างกันไป แต่มีสิ่งหนึ่งที่เป็นลักษณะหรือจุดรวมเดียวกัน คือ การอยู่ร่วมกันของคนในท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคนั้น ต่างฝ่ายต่างเป็นสมาชิก และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมร่วมกันที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติการทางสังคม โดยมีความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครองต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งบางอย่างอาจเหมือนกันหรือต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของสังคมนั้น ๆ เป็นหลัก หากลองจินตนาการว่าสังคมใดไม่มีบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ละคนแยกตัวอยู่คนเดียวเป็นเอกเทศ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ใด ๆ ต่อกัน ปกครองตนเองตัดสินใจเอง ทำทุกอย่างตามที่ต้องการได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องข้อตกลงหรือกฎระเบียบ

หากเป็นไปเช่นนี้แน่นอนว่าความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมือง การปกครองต่าง ๆ ย่อมไม่มีการสร้างหรือบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้ควบคุมคนในสังคม เพราะการอยู่ตัวคนเดียว ไม่จำเป็นต้องมีหรือใช้สิ่งเหล่านี้มาควบคุม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าจุดที่คนในสังคมในแต่ละภูมิภาคมีร่วมกัน คือ การอยู่ร่วมกันภายใต้ระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติทางสังคมนั่นเอง

นอกจากการสรุปถึงจุดแตกต่างและจุดร่วมกันของแต่ละภูมิภาคที่มีลักษณะคล้ายกัน ถึงคุณค่าด้านสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร พื้นที่และอาณาเขต สถาบันสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครอง และระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี งานศิลปกรรม และการเมืองการปกครองไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อสรุปเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของนวนิยายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ในช่วงปี พ.ศ. 2514–2564 จำนวน 18 เรื่อง โดยนวนิยายพื้นถิ่นไทยสามารถสะท้อนสังคมได้ในแต่ละยุคสมัยแบ่งได้เป็น 5 ช่วง รายละเอียดดังนี้

1. นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2514–2524 ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ลูกอีสาน พรานชีวิต วิมานดิน

นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2514–2524 เป็นที่ทราบกันดีว่ากลางทศวรรษ 2520 นักเขียนนำเสนอเนื้อหาวรรณกรรมสะท้อนสังคมที่เกิดขึ้นจริง เป็นเรื่องราวของประชากรในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคตะวันออก นวนิยายเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** บอกเล่าถึงชนเผ่าคนบนคอยสูงที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม แต่เมื่อมีความเจริญเข้ามาจึงทำให้วิถีชีวิตในหมู่บ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เช่น การยอมรับเครื่องจักรมาทุนแรงช่วยแทนการดำข้าว การอีดน้ำมันด้วยเครื่องจักร เป็นต้น นวนิยายเรื่อง **ลูกอีสาน** บอกเล่าเรื่องราวอันแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ต่อสู้กับความแห้งแล้งของธรรมชาติ การเรียนรู้เพื่อเอาชีวิตรอดทนกับสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของชาวอีสาน นวนิยายเรื่อง **วิมานดิน** สะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตชาวชนบทภาคตะวันออก ที่ยึดการทำไร่เพื่อยังชีพและใช้ชีวิตอยู่แบบเรียบง่าย และนวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ผู้เขียนสะท้อนถึงพฤติกรรมด้านลบของคนในสังคมภาคกลาง ผู้พิทักษ์สันติราช ยอมยื่นมือให้ความช่วยเหลือแก่ให้คนที่มิเงินในการกระทำผิดกฎหมาย หรือการคิดว่าความร่ำรวยนั้นแสดงถึงอำนาจเพื่อให้สังคมยอมรับ แต่สุดท้ายผลกลับตรงกันข้ามสังเกตได้ว่า นวนิยายพื้นถิ่นแต่ละเรื่องพยายามบอกเล่าและตีแผ่ถึงปัญหาที่คนในสังคมประสบเจอกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม คือ ต้องเร่งให้เกิดการแก้ไขปัญหาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคนในท้องถิ่นอย่างเร่งด่วน

สาเหตุหนึ่งของปัญหา คือ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุเข้ามาแทรกแซงทำให้สภาพสังคมแบบเดิมนั้นเปลี่ยนแปลงไป

2. นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2524-2534 ได้แก่ คำอ้าย

นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2524-2534 ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงหลังเวลาที่สังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ นวนิยายเรื่อง **คำอ้าย** ยังคงนำเสนอภาพสะท้อนชีวิตที่สุดแสนจะรันทดของชาวอีสาน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหนึ่ง ในภาคอีสานในประเทศไทย ผู้เขียนเล่าสะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีของคนท้องถิ่นที่มีความเชื่อตามแบบชาวอีสาน ผู้คนในท้องถิ่นต่างถ้อยที่ถ้อยอาศัย รักใคร่ปรองดองกัน หากแต่ประสบปัญหาที่ทำให้สภาพชีวิตย่ำแย่ คือ การต้องเผชิญหน้ากับชะตากรรมที่ยากลำบาก สภาพเศรษฐกิจทำให้คุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร การขาดแคลนปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ การต้องดิ้นรนต่อสู้และการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ความด้อยโอกาสทางการศึกษา จนต้องบวชเรียนเพราะสภาพความแร้นแค้นของครอบครัว ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงมีอยู่ตามท้องถิ่นที่ห่างไกล และยังไม่ได้รับการแก้ไขให้หมดสิ้นไปจากสังคมเสียที

3. นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2534-2544 ได้แก่ หมู่บ้านท่าเข็น พิมปา ในลิก

นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2534-2544 ในช่วงเวลานี้ยังเป็นช่วงหลังเวลาที่สังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เช่นเดียวกัน เนื่องมาจากกระแสของระบบทุนนิยมและการบริโภคนิยมหลังไหลเข้าสู่สังคมเป็นเหตุให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมถูกแทรกแซง และค่อย ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย จนกลายเป็นปัญหาในวงกว้าง นวนิยายเรื่อง **หมู่บ้านท่าเข็น** และ **ในลิก** บอกเล่าถึงเรื่องราวของประชาชนในภาคใต้ หนึ่งครอบครัวยังคงรักที่จะเป็นชาวประมงออกเรือออกและหาปลาในท้องทะเลตามเดิม อีกหนึ่งครอบครัวที่มีลูกชายเพียงคนเดียว ลูกต้องลาออกจากงานที่กรุงเทพฯ เพราะพิษทางเศรษฐกิจ ทำให้ต้องกลับมาเริ่มต้นชีวิตในบ้านเกิดที่นครศรีธรรมราช และต้องเผชิญกับความโลภ การลักขโมยของคน อันเป็นผลมาจากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เข้ามาทำลายวิถีชีวิตแบบชนบทไปจนเกือบหมดสิ้น และนวนิยายเรื่อง **พิมปา** หากในหมู่บ้านมีเพียงชาวล้านนา ไม่มีนายทุนพ่อค้าวานิชเข้ามาข้องเกี่ยว ยายคำแบ่งคงจะไม่ต้องตัดสินใจผูกคอตายเพื่อล้างหนี้ให้ลูกชายที่ติดหนี้เพราะการพนัน ความยากจนและมีปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตมากมายของตัวละคร พิมปา ความไม่ก้าวหน้าทางการแพทย์ ความอ่อนต่อโลกและรู้ไม่เท่าทันคนจากเมืองหลวง เป็นสาเหตุแห่งปัญหาทั้งหมดทั้งมวลที่เกิดขึ้นในสังคม

4. นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2544-2554 ได้แก่ ในวาระวัน

ทศวรรษ 2540 เป็นช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะพองสบู่แตก และเป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงเวลานี้ ผู้คนสามารถแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย นวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** นำเสนอเรื่องราวของตัวละครในภาคตะวันออกของประเทศไทย ผู้ประพันธ์บอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชลบุรี เมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน จากการเล่าผ่านชีวิตของตัวละครท่ามกลางปัญหาต่าง ๆ ที่ถาโถมเข้ามา แต่ตัวละครก็มีความอดทนอดกลั้น มีสติปัญญาในการรับมือกับปัญหาและเอาตัวรอดจากการถูกกดขี่ข่มเหง ตัวละครได้รับการอบรมสั่งสอนปลูกฝังค่านิยมที่ดี เป็นผู้ปฏิบัติดีจึงเป็นที่รักและเอ็นดูของคนรอบตัว เรื่องราวดำเนินไปโดยการแทรกวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นเรื่องราวสะท้อนสภาพสังคมที่แวดล้อมตัวละครและผู้ประพันธ์เป็นชาวชลบุรี ย่อมมีข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านการกินอยู่ หรือวิถีชีวิตการถีบกระดานหาหอยไปขายเพื่อหาเงินสำหรับยังชีพของตัวละคร

5. นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2554-2564 ได้แก่ ลิเนนามนตาแห่งลานนา สวนโลก ลูกชานา ป่าของใจ ในป่าของโลก vertigo Forest เมืองแม่ กรงกรรม คนเหนือน้ำ รถไปเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองชู เตมาแสน

นวนิยายพื้นถิ่นไทยทศวรรษ 2554-2564 ส่วนใหญ่ยังคงเป็นประเด็นที่สัมพันธ์กับ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง ที่ผู้ประพันธ์สามารถเลือกสะท้อนปัญหาสังคม แสดงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ความเป็นไปในสังคม ได้อย่างเป็นอิสระและหลากหลาย ดังจะเห็นได้จากนวนิยายพื้นถิ่นในช่วงเวลานี้มีครบทั้ง 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ นวนิยายพื้นถิ่นไทย แต่ละเรื่องนำเสนอเรื่องราวของตัวละคร ซึ่งเป็นประชากรในท้องถิ่นของแต่ละภาค เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นท้องถิ่นนั้น ๆ ถึงวิธีการรับมือและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่านวนิยายพื้นถิ่นไทยในแต่ละทศวรรษมีพัฒนาการเป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในแต่ละสังคมนั้น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบันวงการวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีเปิดกว้างเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างและการเผยแพร่วรรณกรรม เนื้อหาในนวนิยายมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่าชีวิตของตัวละครท่ามกลางปัญหาต่าง ๆ การพรรณนาปัญหาครอบครัวของตัวละคร ปัญหาความรัก รสนิยมทางเพศ ประเด็นเหล่านี้ได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งกลุ่มนักเขียนและกลุ่มผู้เสพงานวรรณกรรมกล้าที่จะเปิดเผยความเป็นส่วนตัวต่อสื่อสาธารณะ และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของวรรณกรรมในปัจจุบันให้มีความโดดเด่นขึ้นได้

บทที่ 6

บทสรุป

วิทยานิพนธ์เรื่องคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 6 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 5) คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย และ 6) บทสรุป สำหรับการนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษา 1) คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ 2) คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ โดยใช้ข้อมูลในการศึกษาจากนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ จำนวน 18 เรื่อง ได้แก่ 1) หุบเขาแสงตะวัน 2) ปิมปา 3) ลีเนหามนตาแห่งลานนา 4) พรานชีวิต 5) สวนโลก 6) กรงกรรม 7) วิมานดิน 8) ในวาระวัน 9) ลูกชามนา 10) Vertigo forest ป่าของใจในป่าของโลก 11) คนเหนือน้ำ 12) รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู 13) ลูกอีสาน 14) คำอ้าย 15) เฒ่าแสน 16) หมู่บ้านท่าเขิน 17) ในลี้ก 18) เมืองแม่

ผลการวิจัยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ ทั้งวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ วรรณศิลป์ระดับข้อความ และเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าด้านสังคมที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ และ 2) คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

1. คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ

5 ทศวรรษ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ แบ่งสาระสำคัญในการศึกษาได้ 2 ประเด็น คือ วรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ และวรรณศิลป์ระดับข้อความ รายละเอียดดังนี้

1.1 **วรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ** เป็นลักษณะดีเด่นทางด้านการใช้คำและถ้อยคำ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบคุณค่าทางภาษาที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 8 ลักษณะ ดังนี้

1.1.1 **คำภาษาไทยถิ่น** พบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่นำเสนอเรื่องราวด้วยภาษาไทยถิ่นกลางตลอดทั้งเรื่อง และพบนวนิยายหลายเรื่องที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอื่น และภาษาตระกูลอื่นมาใช้ในการบอกเล่าเรื่องราวทั้งบทบรรยายและบทสนทนา ภาษาไทยถิ่นอื่นที่พบ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือในการเล่าเรื่อง ดังความว่า “มีง ผ่อ จะ ไค (ดูยังเง) ทำ ไม กูป เห็น (ไม่เห็น) พ่อ คำ ฝ้าย ออก อาก การ หุ่ด หิด ดก มือ ขึ้น ขี้ จุม ก” หรือตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ลูกชานา** ที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานในการเล่าเรื่อง ดังความว่า “น้อ ย ร่อ พ่อ อยู่ ตรง นี้ นะ อย่า ไป ไกล ซ่าง (บ่อน้ำ) ละ พ่อ จะ ไป เก็บ ผัก อี ตุ่ ลาว (ผักแมงลัก) มา ใส่ แกง” หรือตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เมืองแม่** ที่ใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ในการเล่าเรื่อง ดังความว่า “ไม่ เคย (ไม่ชิน) กับ ฝน ทาง ใต้ เดี๋ย ว ต้อง (โดน) เข้า ก็ จะ ไม่ สบาย” เป็นต้น หรือตัวอย่างการใช้คำภาษาตระกูลอื่นในนวนิยาย เช่น นวนิยายเรื่อง **หุบเขาแสงตะวัน** ดังความว่า “มัน ไป ไล่ กิน (ไม่ได้กิน) เด็ก ที่ ยก มือ โพล่ง ขึ้น” เป็นต้น

1.1.2 **คำที่มีความหมายแฝง** พบนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงหรือความหมายไม่ตรงตัว ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เต่าแสน** ดังความว่า “เสียงโฆษกในรายการผ่อยสรรพคุณของยา” “ผ่อย” หมายถึง พุดมากและเกินความจริงจนน่ารำคาญ หรือตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **กรรมกรรม** ดังความว่า “เขารู้ หรือ เปล่า ว่า พี่ มา ขาย นา แปลง น่อย อยู่ ที่นี่” คำว่า “ขาย นา แปลง น่อย” หมายถึง อาชีพขายตัวหรือขายบริการทางเพศ เป็นต้น

1.1.3 **คำที่มีความหมายตามเสียง** มีความหมายตามที่ใช้โดยตรงตัว ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ลูกชานา** ดังความว่า “ทันที ที่ อาหาร คำ แรก เข้า ปาก ผม รู้สึก เหมือน กับ ว่า ลูก กบ ลูก ปลา กำลัง ดิ้น กระดุก กระดิก อยู่ใน ปาก” คำว่า “กระดุก กระดิก” หมายถึง อาการที่ขยับไปขยับมาไม่อยู่นิ่ง เป็นต้น

1.1.4 คำไวพจน์ พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้คำไวพจน์ที่ทำให้เกิดความไพเราะและน่าสนใจ ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เมืองแม่** ดังความว่า “ตะวันกำลังจะตกดินสกุณา (นก) หลากหลายพันธุ์ที่โอบบินออกไปหากินไกลรัง” เป็นต้น

1.1.5 คำยืม พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้คำยืมที่มาจากภาษาอื่น 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเขมร ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเปอร์เซีย ภาษามลายู ภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ขอยกตัวอย่างคำยืมจากนวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ดังความว่า “กรรมกร (คำยืมบาลีสันสกฤต) รอบโรงไฟฟ้า เชิญรับประทานอาหารมื้อเที่ยงทุกครั้งเมื่อมีการประชุม ใช้ร้านอาหารการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เรียกว่า เรือรับรองต้อนรับ อาหารนำกินทั้งบุฟเฟต์ (คำยืมภาษาฝรั่งเศส) อาหารหวานคาว รวมถึงกวยเตี๋ยว (คำยืมภาษาจีน) ปลาตัวใหญ่ ๆ และไอศกรีม (คำยืมภาษาอังกฤษ) เลื่องชื่อ” เป็นต้น

1.1.6 นามบัญญัติ พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้คำนามบัญญัติเพื่อสื่อความคิดและความหมายในการแสดงลักษณะเฉพาะ 4 ประเภท คือ นามบัญญัติของคน นามบัญญัติของสิ่งของ นามบัญญัติของสถานที่ และนามบัญญัติของสัตว์ ขอยกตัวอย่างการใช้นามบัญญัติของสถานที่จากนวนิยายเรื่อง **สินهامนตาแห่งลานนา** ดังความว่า “พุดาน่านฟ้า...พุดา ชื่อแปลก ชื่ออะไรหรือคะ” รุ่งราตรีถาม “ชื่อราชวงศ์แรกของอาณาจักรน่านเมื่อราว 700 ปีกว่ามาแล้วคะ” หรือตัวอย่างการใช้นามบัญญัติของสัตว์จากนวนิยายเรื่อง **ลูกชานา** ดังความว่า “ตอนนั้นมันเป็นลูกหมาน่ารักขนนุ่มปุกปุยสีดำตลอดตัว แต่ที่อกต่างเป็นสีขาวเหมือนอกหมี ผมจึงตั้งชื่อมันว่าหมาหมี...” เป็นต้น

1.1.7 สำนวน พบการใช้สำนวนในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเพื่อให้เกิดความไพเราะและน่าสนใจ แบ่งเป็นสำนวนทั่วไป และสำนวนเฉพาะบุคคล ขอยกตัวอย่างการใช้สำนวนเฉพาะบุคคลจากนวนิยายเรื่อง **เตมาแสน** ดังความว่า “ไต่เด็กหลายแดดเลยเอามาพูดต่ออุวะ! ครุสมั้ยนี้หยอกล้อกันไม่ระวังปากเลย” คำว่า “เด็กหลายแดด” หมายถึง เด็กที่ทำตัวหรือพูดจาเป็นผู้ใหญ่เกินอายุ ซึ่งคล้ายกันกับสำนวนที่ว่า แก่แดดในสำนวนทั่วไป เป็นต้น

1.1.8 การเชื่อมโยงความ พบการเชื่อมโยงความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 5 ลักษณะ ดังนี้

1) **การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง** 2 ลักษณะ คือ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม และการอ้างถึงด้วยนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนาม 3 แบบ คือ คำเรียกญาติ ชื่อตำแหน่ง และฉายานาม ขอยกตัวอย่างการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “ปิมปาอย่างตัวยาย ก็รู้ว่าตนจะตายวันไหน คนแก่ก็เหมือนไม้พุ่มบางที่มันก็หลุดหล่นเองตามกาลเวลา ยายคิดทุกวัน ขอพระขอเจ้าอย่าเพิ่งหื้อข้าตายไป ขอหื้อเลี้ยงสูใหญ่

ก่อน” คำว่า ตัวยาย ยาย ข้ำ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 อ้างถึง ยายคำแบ่ง ส่วน คำว่า สู้ เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 อ้างถึง ปิมปา หรือตัวอย่างการอ้างถึงด้วยนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามประเภทตำแหน่งจากนวนิยายเรื่อง **พราณชีวิต** ดังความว่า “ย่าเอง คุณอำเภอ ย่าเป็นคนบังคับให้เขาไปราษบุรี” คุณอำเภอ เป็นสถานที่เกี่ยวกับอาชีพที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เอกพจน์ อ้างถึง นายอำเภอวรทัศน์ หรือตัวอย่างการอ้างถึงด้วยนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามประเภทฉายานาม ดังความว่า “กุหลาบออกแล้ว กุหลาบเตรียมหาซื้ออีตานายอำเภอให้พี่ของแล้วว่า นายม้ามีด” นายม้ามีด เป็นฉายานามทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์ อ้างถึง นายอำเภอวรทัศน์ แสดงคุณลักษณะที่เป็นคนปาก ยืนผิวดำ เป็นต้น

2) การเชื่อมโยงความโดยการแทน พบการเชื่อมโยงโดยการแทนที่ด้วยรูปแทนบ่งชี้ คือ การใช้รูปภาษาที่แสดงการบ่งชี้ เพื่อแทนที่หน่วยภาษาที่กล่าวถึงไปแล้ว ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “ยายข้ำให้ข้ำเอาแกงผักเห็ดมาหื้อน้าเอาแกงวางไว้ตรงนั้นก็ได้ปิมปา แม่ ยายคำแบ่งชอบเอาแกงโน้นแกงนี้มาหื้อเรา” คำว่า “แกงโน้นแกงนี้” เป็นรูปแทนบ่งชี้ที่ใช้แทนนาม แกง หมายถึง กับข้าวประเภทที่เป็นน้ำ เป็นต้น

3) การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบลักษณะการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำรูปภาษา 2 แบบ คือ การซ้ำหน่วยนาม และการซ้ำหน่วยกริยา ขอยกตัวอย่างการซ้ำหน่วยนามจากนวนิยายเรื่อง **เดมาแสน** ดังความว่า “ตัวอักษรที่สลักบนแผ่นทองคำและขีดเขียนบนเศษกระดาษ(1)ค่าของมันอยู่ที่ความหมายที่ประโยชน์ใช้วัดกันที่เนื้อทองที่มีค่ากว่าเศษกระดาษ(2)” คำว่า เศษกระดาษ(2) เป็นการซ้ำหน่วยนามเดิม คือ เศษกระดาษ ใน (1) หรือตัวอย่างการซ้ำหน่วยกริยาจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “บางที่ก็คลานไปกอด(1)แม่เล็ก บางที่ก็คลานไปกอด(2)แม่เอี่ยม” คลานไปกอด ใน (2) เป็นการซ้ำหน่วยกริยาเดิม คือ คลานไปกอด ใน (1) เป็นต้น

4) การเชื่อมโยงความโดยการละ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบการเชื่อมโยงความโดยการละ 2 ประเภท คือ การละหน่วยนาม และการละหน่วยกริยา ขอยกตัวอย่างการละหน่วยนามจากนวนิยายเรื่อง **กรงกรรม** ดังความว่า “(1) พ่อกำลังเตรียมกระสอบป่านเพื่อนวดข้าวด้วยรถนวดเป็นครั้งแรก (2) โอ้โฮ (Ø) มีกระสอบป่านเยอะเลย (3) (Ø) จะนวดข้าวเสร็จวันนี้เลยหรือ” (Ø) ใน (2) และ (3) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยนามในตำแหน่งประธานของประโยค หมายถึง พ่อ ใน (1) หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงโดยการละหน่วยกริยาจากนวนิยายเรื่อง **คำอ้าย** ดังความว่า “ (1) ฝนปีนี้ดีมาก (2) ตกมาไม่ขาดระยะ (3) (Ø) จนน้ำเจิ่งนองท้องนาไปทั่ว” (Ø) ใน (3) อยู่ในตำแหน่งที่แสดงการละหน่วยกริยาในตำแหน่งกริยาของประโยค หมายถึง ตก ใน (2) เป็นต้น

5) การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม พบการเชื่อมโยงความในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 8 ลักษณะ ได้แก่ แบบคล้องตาม แบบขัดแย้ง แบบแสดงเงื่อนไข แบบเป็นเหตุเป็นผล แบบให้เลือก แบบแสดงเวลา แบบแสดงจุดเริ่มต้น และแบบแสดงจุดสิ้นสุด

ขอยกตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบคล้องตามจากนวนิยายเรื่อง **ปิมาปา** ดังความว่า “(1) แกงฮังเล ข้าวเหนียวหนึ่ง (2) และขนมจอกในขันโตกของยายคำแปง (3) นกกินยี่นั๊ก คำเชื่อม “และ” ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่า สถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) และ (3) มีความสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบขัดแย้งจากนวนิยายเรื่อง **วิมานดิน** ดังความว่า “(1) ถ้าเขาขอมก็ดี (2) แต่พ่อเกรงว่าเขาจะไม่ขอมมากกว่า (3) ยิ่งเราหน้าใหม่มาอย่างนี้ คำเชื่อม “แต่” ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าความหมายของประโยคในตำแหน่งที่ (1) และ (3) มีความขัดแย้งกัน หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบแสดงเงื่อนไขจากนวนิยายเรื่อง **ลูกอีสาน** ดังความว่า “(1) มันก็มีหญ้าและตอไม้ในอ่าวรกเหลือเกิน (2) ถ้าจะเอาสวิงลงไปช้อนคุณก็จะได้ปลาตัวน้อย ๆ (3) มาทำส้ม คำเชื่อม ถ้า...ก็ ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่า สถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) เป็นเงื่อนไขให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (3) หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบเป็นเหตุเป็นผลจากนวนิยายเรื่อง **เต่าแสน** ดังความว่า “(1) การปิดประตูในห้องครัว (2) แต่ไม่จำเป็นต้องใส่กุญแจ (3) เพราะไม่เคยมีอะไรในห้องครัวหาย คำเชื่อม “เพราะ” ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่าสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) เป็นเหตุให้เกิดสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (2) หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบให้เลือกจากนวนิยายเรื่อง **สวนโลก** ดังความว่า “(1) เธอเฝ้าแต่ชักไข่เข้ากับผู้เป็นแม่ว่า ข้าวเหล่านั่นงอกหรือยัง (2) หรือว่าสูงไปถึงไหนแล้ว” คำเชื่อม “หรือ” ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในตำแหน่งที่ (1) และ (2) หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบแสดงเวลาจากนวนิยายเรื่อง **วิมานดิน** ดังความว่า “(1) พอตะวันตกดิน (2) ขวัญตา ก็จัดแจงหุงข้าวบรณหนักและ (3) ไม่ช้าเราก็ได้กินข้าวกับเนื้อผัดเผ็ด” คำเชื่อม “พอ” ในตำแหน่งที่ (1) แสดงการเชื่อมโยงความว่าเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเริ่มเกิดเหตุการณ์ เกิดเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ (2) หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบแสดงจุดเริ่มต้นจากนวนิยายเรื่อง **กรงกรรม** ดังความว่า “(1) หลวงพ่อนั้น มีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องของนางเรไร (2) ตั้งแต่เข้าเรียน (3) ป้อกก็ไปนอนที่วัด” คำเชื่อม “ตั้งแต่” ในตำแหน่งที่ (2) แสดงการเชื่อมโยงความว่าประโยคที่แสดงเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3) ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (1) หรือตัวอย่างการเชื่อมโยงความแบบแสดงจุดสิ้นสุดจากนวนิยายเรื่อง **กรงกรรม** ดังความว่า “(1) ที่เฒ่า ทำไมถึงมาซำกันจัง (2) เมื่อวานตอนเย็นหนู

ปีนต้นไม้รอดอยู่ (3)จนคำ” คำเชื่อม “จน” ในตำแหน่งที่ (3) แสดงการเชื่อมโยงความว่า ประโยคเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (2) ลื่นสุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ในตำแหน่งที่ (3) เป็นต้น

1.2 วรรณศิลป์ระดับข้อความ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบคุณค่าด้านวรรณศิลป์ ที่ปรากฏในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 4 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การใช้โวหาร เพื่อให้เกิดความไพเราะของถ้อยคำ สามารถสื่ออารมณ์ ความคิดได้อย่างลึกซึ้ง พบการใช้โวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 4 ชนิด ดังนี้

จากการศึกษาพบบรรยายโวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 3 ลักษณะ ได้แก่ บรรยายบุคคล บรรยายสถานที่ และบรรยายสิ่งของหรือสัตว์ ขอยกตัวอย่างการบรรยาย บุคคลจากนวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ดังความว่า “เขาเป็นชายค่อนข้างหนุ่ม ร่างสูงชะลูดผิวคล้ำ แม้ในขณะที่เขานั่งอยู่ขณะนี้ ระดับศีรษะของเขาก็ก็นั่งเหนือกว่าคนอื่น ยิ่งกว่านั้นผมของเขายัง ช่วยความยาวขึ้นไปอีกไม่ต่ำกว่าสามเซ็นติเมตร” หรือตัวอย่างการบรรยายสถานที่จากนวนิยาย เรื่อง **ปimpa** ดังความว่า “เรือนหลังนั้น เป็นเรือนชั้นเดียวยกพื้นสูง ใต้ถุนเป็นดินอัดแน่น มีบันไดแปดขั้นทอดขึ้นสู่ชานกว้าง ซ้ายมือเป็นร้านน้ำที่มีหลังคาเล็ก ๆ คลุมสำหรับวางหมอนน้ำดื่ม พร้อมกระบวยกะลาแขวนอยู่ข้าง ๆ” หรือตัวอย่างการบรรยายสิ่งของหรือสัตว์จากนวนิยาย เรื่อง **ลูกขาวนา** ดังความว่า “กะดุงของแม่เป็นตาข่ายถี่ ๆ ทำด้วยตาข่ายนิ่ม ๆ มีขาที่ทำจากไม้ไผ่ โดยนำมามัดติดมุมทั้งสี่ของขย ซึ่งขาต้องตัดให้โค้งเล็กน้อยจึงจะสอดเข้ากลัดได้ โยกล้อนี้ ทำมาจากไม้ไผ่สองปล้องทะลุข้อแล้วเอามาเจาะให้ทะลุกลางปล้องทั้งสองท่อนแล้วใช้เชือก ร้อยเข้าด้วยกัน เพื่อใช้เป็นจุดหมุนให้กับขากระดุงทั้งสี่เข้าไปได้” เป็นต้น

จากการศึกษาพบบรรยายโวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 2 ลักษณะ ได้แก่ พรรณนาภาพ และพรรณนาอารมณ์ ขอยกตัวอย่างการพรรณนาภาพจากนวนิยายเรื่อง **ปimpa** ดังความว่า “ตึกดินคอนกรีต จันทรค์ล้อยฟ้า เสียงหมอกเหมยตกใส่ใบตองตึงที่มุงหลังคา ดังสบสปรารวกับมีตัวอะไร่าเหยียบบนหลังคา ต้นกล้วยในกออื่นเอนตัวราวจะซบพียงซึ่งกัน และกัน” เป็นการพรรณนาความ ฉาก สภาพแวดล้อม ธรรมชาติต่าง ๆ ยามค่ำคืน หรือตัวอย่าง การพรรณนาอารมณ์จากนวนิยายเรื่อง **สินะหนามตาแห่งลานนา** ดังความว่า “ตึกดินแล้ว พระญาผาสूरิยานั่งอยู่คนเดียวในเต็น สีซอพุงตอ หน้ามึง แต่พรมนิ้วพลั่วลงไปสายซอทั้งสามสาย เสียงซอออกดออันโอดเอื้อน สันสะเทือนไปทั่วคุ่มหลวง” เป็นการพรรณนาถึงอารมณ์ความรู้สึก ที่เสียใจเกี่ยวกับการจากไปของนางสนมคนแรกที่ถูกทำโทษด้วยการถ่วงน้ำจนเสียชีวิต ทำให้ ผู้อ่านจินตนาการเห็นภาพคล้ายตามอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เป็นต้น

จากการศึกษาเทคนิคโวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย เทคนิคโวหาร เป็นการกล่าวเพื่อสั่งสอน อบรม ตักเตือน แนะนำให้ผู้อ่านผู้ฟังเห็นจริง เชื่อถือ ขอยกตัวอย่าง

เทศนาโวหารจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “ ปิมปา อีน้ำอุ่นเรือนมีบุญคุณที่อกินนม แต่อ่อนแต่อดอก จะทำได้ดีกับลูกเพียบได้ อันว่าบุญคุณคนนั้นมันชดใช้ปี่วันจาง คนเราต้องมีความกตัญญูรู้คุณ” เป็นต้น

จากการศึกษาสาธกโวหารในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย สาธกโวหารเป็นการกล่าวสั่งสอนด้วยการยกคำกล่าว ตัวอย่าง เรื่องราวที่ได้พิสูจน์แล้วว่าจริงมากกล่าวถึงขอยกตัวอย่างเทศนาโวหารจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ตอนที่ขยายคำแบ่งสอนปิมปาเกี่ยวกับสังขารของชีวิต ดังความว่า “ปิมปาเอ๋ย ยายนั่งเฝ้าไปชั่วขณะ ก่อนกล่าวคำโบราณว่า เกิดเป็นมนุษย์ สัตว์โลกโลกา ย่อมมีชรา ไรแรงแก่เฒ่า เป็นธรรมดาว่าข้าเจ้า เหมือนกัน สัตว์ คน ใหญ่่น้อย ปิมปายายบ่กลัวตาย ถ้าความตายของยายนั้นมันจะช่วยคนอื่นที่ห่วงทุกข์ได้” เป็นต้น

1.2.2 การใช้ภาพพจน์ พบการใช้ภาพพจน์ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย 6 ชนิด คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ ปฏิพจน์และ สัทพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อุปมา การใช้คำเปรียบต่าง ๆ เป็นคำเชื่อม เช่น ดัง ตั้ง ดุจ ประดุจ ประหนึ่ง เหมือน เสมือน เหมือนดั่ง เช่น เฉากเช่น ละม้าย คล้าย ราว รวากับ ปาน พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้อุปมามากที่สุดได้แก่ พรานชีวิต คนเหนือน้ำ ในวารวัน ปิมปา คำอ้าย และเมืองแม่ ตามลำดับ ขอยกตัวอย่างการใช้อุปมาจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ความว่า “มือเหี่ยวยื่นยื่นผ้าขึ้นให้ปิมपालองนุง เมื่อเห็นหลานนุงเสร็จจาม **ราวเทพิตา** ลงมาเดินบนดิน ยายคำแบ่งหักนิ้วเปาะ ใบหน้าแสดงความปลาบปล้ำใจ”

อุปลักษณ์ การเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งว่ามีคุณสมบัติร่วมหรือเช่นเดียวกับอีกสิ่งหนึ่ง มักมีคำว่า เป็น คือ เทา เทากับ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่พบการใช้อุปลักษณ์มากที่สุด ได้แก่เรื่อง เฒ่าแสน พรานชีวิต ในวารวัน หมู่บ้านท่าเขิน คนเหนือน้ำ และหุบเขาแสงตะวัน ตามลำดับ ขอยกตัวอย่างการใช้อุปลักษณ์จากนวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ความว่า “แม่น้ำคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีบุญคุณต่อทุกชีวิต เราทุกคนต้องเคารพบูชาไว้เหนือเกล้า” เป็นต้น

บุคลาธิษฐาน การทำสิ่งที่ไม่ใช่คนให้มีความรู้สึกนึกคิดอย่างคน ขอยกตัวอย่างการใช้บุคลาธิษฐานจากนวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ดังความว่า “พ่อห้วนนักห้วนว่า สักวันหนึ่ง พ่าดินจะพิโรธ เจ้าป่าเจ้าเขาจะทำสงครามกับมนุษย์และหากวันนั้นมาถึงโลกจะน่ากลัว แผ่นดินจะหวั่นไหว” เป็นต้น

อติพจน์ การใช้ถ้อยคำเกินจริง เพื่อผลในทางความรู้สึกหรือทางอารมณ์ เป็นสำคัญ ขอยกตัวอย่างการใช้อติพจน์จากนวนิยายเรื่อง **เมืองแม่** ดังความว่า “ความรักของเราที่มีต่อพี่พจน์ เหมือนไฟที่ลุกโพลง ไม่มีน้ำชนิดใด มากมายแค่ไหนจะดับได้” เป็นต้น

ปฏิพจน์ การใช้ถ้อยคำที่ขัดแย้งหรือตรงกันข้ามกัน มากล่าวร่วมกันหรือเข้าคู่กันได้อย่างกลมกลืนกัน เพื่อให้เกิดความหมายใหม่หรือมีผลทางอารมณ์เป็นพิเศษ ขอยกตัวอย่างการใช้ปฏิพจน์จากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “ไปไม่ถึงไหน ถ้าไม่ใช่เพราะปิมปาทุกข์ใจหนัก ก็เพราะว่าฉันมันหล่อเหมือนตอโพลน แถมไม่มีฝีมือในทางจับสาวนะพอเข้ม”
 อ่าถอนหายใจ เป็นต้น

สัทพจน์ การใช้ถ้อยคำที่เลียนเสียงธรรมชาติ แผงไว้ด้วยนัยแห่งเสียงและอารมณ์ พบนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยใช้โวหารประเภทนี้มากที่สุด ได้แก่ เมืองแม่ ปิมปา และพรานชีวิต ตามลำดับ ขอยกตัวอย่างการใช้สัทพจน์จากนวนิยายเรื่อง **ลูกอีสาน** กล่าวถึงเสียงฟ้าร้อง ดังความว่า “ครูนั่นท้องฟ้าสีเหลืองอ่อนแถมสีครามยามเช้าก็เริ่มมีดลลงอิมคริมเหมือนมีปาฏิหาริย์ มีเสียง **คริน ๗** ทีหนึ่ง และสายฟ้าเป็องบนก็แล่นวูบวาบ **เปรี้ยง ๗**” เป็นต้น

1.2.3 ลีลาภาษา พบลีลาภาษาในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทั้ง 4 ประเภท คือ เสาวรจณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาที และลัลลาบังคพิสัย แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีความสามารถการเขียนที่สละสลวย ถึงอารมณ์ ช่วยเพิ่มจินตนาการให้แก่ผู้อ่านได้อย่างดีดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสาวรจณี บทชมความงามของสิ่งต่าง ๆ ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เมืองแม่** ดังความว่า “ใบหน้าของพจน์แทบไม่เปลี่ยนแปลงเลย เป็นใบหน้าที่รูปยาว คางแหลม แหวดตาเชื่อมอ่อนโยน ริมฝีปากของเขาบางและยิ้มง่าย เป็นใบหน้าที่หล่ออยู่แล้ว แต่หล่อมากขึ้นไปอีก เมื่อเขาเป็นหนุ่มเต็มตัว และท่าทางของเขาก็โก้หรูแบบหนุ่มชาวกรุง” เป็นต้น

นารีปราโมทย์ บทกล่าวแสดงความรัก เกี่ยวกับพาราสิ โอลิมกันของชายหญิง ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** ดังความว่า “หอมจริง...ดอกจำปีของแม่วันดอกนี้คงทำให้พี่ไม่ได้กลิ่นหอมของดอกไม้ดอกไหนอีกแล้ว!” เป็นต้น

พิโรธวาที การกล่าวแสดงความโกรธ ตัดพ้อต่อว่า กระทบบกระเทียบ เปรียบเปรย ประชดประชัน เสียดลี แสดงความหึงหวง ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ดังความว่า “ข้าอยากรู้แน่กว่าเอ็งหายไปไหนทั้งวัน นั่งลำยอง ปล่อยให้ข้าตะโกนจนคอแห้ง ข้าว่าไม่ได้กินเอ็งจึ่งใจจะให้ตาย เอ็งอยากมีผัวใหม่ กำลังจะหนีไปหาผัวใหม่ละซี” เป็นต้น

ลัลลาบังคพิสัย การกล่าวแสดงความโศกเศร้าเสียใจ คร่ำครวญ รำพึง รำพันหาบุคคลอันเป็นที่รัก ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “ความทุกข์ ความเศร้าของปิมปานั้นขึ้นมาขีดสุด เธอสยายผมเซ็ดเท้าทั้งสองของผู้เป็นนายไปร้องไห้ไป ไม่สนใจผู้คนรอบข้าง ไม่ยอมให้ใครมาลูตริ่งให้เธอออกห่างจากร่างที่ปราศจากวิญญาณ” เป็นต้น

1.2.4 รสวรรณคดี จากการศึกษาการใช้รสวรรณคดีในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทย พบการใช้รสวรรณคดี 9 รส คือ ศฤงคารรส ซาบซึ่งในรัก ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “ชายหนุ่มชำเลื่องมองคนข้าง ๆ ตัวอย่างสุขใจ ในใจโอบอ้อมมีแต่ความสุขเมื่อได้ใกล้ชิดคนที่เขารัก เพียงเห็นปิมปายิ้มหรือหัวเราะโอบอ้อมก็วาบหวิวเต็มใจ” หาสรรส สุกสนาน ขบขัน ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** ดังความว่า “กระจกยาวของนางปริกได้ประโยชน์วันนี้เอง ก่อนหน้านั้นฉันก็บ่นเสียไม่มีดีว่าจะซื้อทำไมบานใหญ่บานโต จะเอามาล่องหารอยยิ้มที่แหม่มกันหรือไง” กรุณารส สงสาร ทุกข์ ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **คนเหนือน้ำ** ความว่า “มึงก็อายุพอสมควรแล้วหนานเข้มเงิน... พ่อแม่อีกตายหมดคงจะให้คำฝ้ายไปอยู่เป็นเพื่อนมึง จะเอาก้อ...น้ำตาสิ้น ๆ เต็มเบ้าตา ซึ่งในพระคุณน้ำใจนัก” เราทรรส โกรธ แค้นเคือง ตัวอย่างจาก นวนิยายเรื่อง **กรงกรรม** ดังความว่า “อีณู มึงดูหน้ากู มึงไม่มาเป็นกู มึงไม่รู้หรือกลัวมันเจ็บแค่นั้น ใครทำกูเจ็บ มันต้องเจ็บยิ่งกว่า” วีรรส ชื่นชมในความกล้าหาญ ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** ดังความว่า “แม่วันผูกชายผ้าไว้กับขอบหน้าต่าง โหนดตัวขึ้นอย่างว่องไว...เมื่อเห็นทางรอดก็ไม่รู้ว่าเร็วแรงมาจากไหน หญิงสาวทำทุกอย่างได้รวดเร็วแม้ว่าจะสิ้นเทาไปทั้งตัว” ภัยนกรส เกรงกลัว ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ดังความว่า “สายลมแผ่ว ๆ ทำให้อ่างน้ำนั้นโตนโตนไปมาราวกับยังมีชีวิตอยู่ เส้นผมปลิวหยอย ตากลมคู่นั้นจ้องไปข้างหน้า เหมือนจะคาดคั้นต้องการความจริงทั้งหลาย ล้ำยองก้มหน้าหนีเสียจากภาพน่าเกลียดน่ากลัว ปล่อยเสียงสะอื้นไว้กับเสา มือทั้งสองบิดไปมาอย่างปวดร้าวใจเป็นที่สุด” พิภัสสรส เปื่อระอา ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ในวาระวัน** ดังความว่า ภาพที่เห็นคงทำให้เลือดในกายของชายหนุ่มทุกคนร้อนฉ่า...การดื่บร้อน ให้ได้ก่อนแล้วค่อยแก้ไขปัญหาใด ๆ ที่จะตามมาเอาในภายหลังคงเกิดขึ้นง่าย ๆ หากคนมองไม่ใช่ชายหนุ่มคนนี้...คนที่มิจำปีสี่ขวานवलหอมหวานแยมบานอยู่เต็มดวงใจ มีแต่ความรังเกียจเมื่อยามที่พ่อเทิดมอการพลิกกายไปมาของสาวน้อย” อัศจรรยัใจ พิศวง ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **สวนโลก** ดังความว่า “เมื่อเย็นวันวานฉันก็เห็นบุญเรืองที่ชายไร่นั้นอีก แต่เขาก็เร้นหายไปอย่างเงิบงันดังเดิม วาริบอกว่าฉันคงตาฟาดไป หรือไม่ก็อาจจะมองเห็นใครอื่นที่ไม่ใช่บุญเรือง” และ ศานตรส สงบ ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **กรงกรรม** ดังความว่า “ที่ผ่านมา หากว่าฉันเป็นเมียที่ไม่ได้เรื่องของเฮียเป็นลูกสะใภ้ที่แย่งของม้า ฉันต้องขอโทษเฮียด้วยนะ” เป็นต้น

2. คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ แบ่งสาระสำคัญในการศึกษา 3 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบของสังคม 2) สถาบันทางสังคม และ 3) ระเบียบแบบแผนสู่การปฏิบัติการทางสังคม สรุปได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของสังคม ได้แก่ ประชากร และพื้นที่ อาณาเขต จากการศึกษาองค์ประกอบของสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยจากพื้นที่ 6 ภาคในประเทศไทย คือ

- 1) นวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือ เป็นเรื่องราวของประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และน่าน เป็นบรรยายภาคแบบทางเหนือ วิธีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย แม้ว่าจะยากจนแต่ยังมีป่า และแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์
- 2) นวนิยายพื้นถิ่นภาคกลางเป็นเรื่องราวของประชากรในจังหวัดนนทบุรี สุพรรณบุรี และนครสวรรค์ พื้นที่และสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นอยู่ในระดับที่สะดวกสบาย สามารถหาอาชีพ หาอาหารได้ ไม่ต้องอดอยาก เพราะเป็นศูนย์กลางของความเจริญในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเดินทาง การคมนาคมขนส่ง ความเจริญจากสังคมเมือง ทำให้ชีวิตของตัวละครในนวนิยายมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 3) นวนิยายพื้นถิ่นภาคตะวันออก เป็นเรื่องราวของประชากรในจังหวัดชลบุรี ชลบุรี และปราจีนบุรี แม้ว่าตัวละครในเรื่องจะพบกับความยากลำบาก ค่อนข้างไปทางความแร้นแค้น เช่น ต้องอพยพย้ายที่อยู่เพราะความไม่สงบของสงครามเขมร ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ ถีบกระดานหาหอย หรือรับจ้างงานทั่วไป ต้องดักจับสัตว์ตามทุ่งนาหรือป่า เป็นลักษณะความเป็นอยู่แบบชาวบ้านธรรมดาทั่วไป พื้นที่อยู่อาศัยค่อนข้างสะดวกในการทำมาหาเลี้ยงชีพ
- 4) นวนิยายพื้นถิ่นภาคตะวันตก เป็นเรื่องราวของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี และตาก ตัวละครในนวนิยายทั้งสามเรื่อง มีคุณภาพชีวิตในการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างดี เพราะอยู่ในพื้นที่อาณาเขตที่มีป่าไม้ แหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์
- 5) นวนิยายพื้นถิ่นภาคอีสาน เป็นเรื่องราวของประชากรในภาคอีสาน ที่มีชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในเรื่องที่ตัวละครต้องรอฟน เพราะน้ำฝนเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ชาวบ้านทางภาคอีสานสามารถทำนาได้ ไม่สามารถทำนาได้ ต้องหาอาหารด้วยการเข้าป่าล่าสัตว์ หาอาหารตามทุ่งนา เช่น พังพอน นก งู หนู กิ้งก่า กบ เขียด เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ทางภาคอีสานมีความยากลำบากกว่าภาคอื่น ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอาหารการกินที่ค่อนข้างแร้นแค้น และ
- 6) นวนิยายพื้นถิ่นภาคใต้ เป็นเรื่องราวของประชากรในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช และนราธิวาส อยู่ในพื้นที่ติดแหล่งน้ำ คือ ทะเล การคมนาคมขนส่ง สะดวกสามารถเข้าถึงความเจริญจากภายนอกได้ไม่ยาก

ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่าพื้นที่และอาณาเขตในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาคในนวนิยายพื้นถิ่นไทยนั้นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ ความเป็นอยู่ อาหารการกิน ความแตกต่างกันในเรื่องของพื้นที่และอาณาเขต ที่อยู่อาศัยถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความเป็นไปของประชาชนในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ภาคเหนือมีต้นไม้อุดมและภูเขาสูงอากาศเย็น ภาคใต้มีพื้นที่ชายฝั่งติดทะเล ภาคอีสานเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขาทั่วไป ในด้านการดำรงชีวิต สังเกตได้ว่าในนวนิยายพื้นถิ่นไทย ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล แม้มี

ความยากจน แต่ยังสามารถหาอาหารและอาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ หรือหากมีที่ดินทำกิน และอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ ก็สามารถประกอบอาชีพเป็นชาวนาชาวไร่ได้ แต่สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่ในภาคเหนือหรือภาคอีสานช่องทางการทำงานหรือการหาเลี้ยงชีพค่อนข้างลำบากยากจน ภาคเหนือมีป่าไม้เยอะ แต่ชาวบ้านไม่มีช่องทางการประกอบอาชีพ ไม่มีเครื่องมือ ไม่มีเครื่องจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีทุนในการสร้างธุรกิจ ดังจะเห็นได้จากกลุ่มพ่อค้าวานิชจากต่างเมืองเข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ในเขตภาคเหนือจำนวนมาก หรือในภาคอีสานอยู่ในพื้นที่ราบสูง ประชาชนยึดการทำนาเป็นอาชีพหลัก แต่ประสบปัญหาความแห้งแล้ง เพราะมีแหล่งน้ำทางธรรมชาติไม่เพียงพอต่อการทำนา เป็นต้น

2.2 สถาบันทางสังคม บรรทัดฐานทางสังคม ที่ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติตน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ ผลการวิเคราะห์พบสถาบันหลักอยู่ 5 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ และ สถาบันการเมืองการปกครอง มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 สถาบันครอบครัว ถือเป็นสถาบันหลักในการกำหนดและสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้คนในครอบครัวปฏิบัติตาม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปรกติสุข จากการศึกษานวนิยายพื้นถิ่นไทย 6 ภาค จำนวน 18 เรื่อง สามารถจัดกลุ่มสถานภาพของครอบครัวได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มที่หนึ่ง คือ ครอบครัวชาวบ้านทั่วไป** มีวิถีชีวิตแบบชาวชนบทเรียบง่ายอยู่อย่างพอเพียง ชีวิตมีความลำบากแต่ความสุขก็เกิดขึ้นได้ เพราะทุกคนในครอบครัวรักใคร่สามัคคีกันเป็นอย่างดี นวนิยายที่มีสถานภาพครอบครัวลักษณะนี้ ได้แก่ หุบเขาแสงตะวัน ปิรมป่า สวนโลก วิมานดิน ในวารวัน ลูกชาวนา คนเหนือน้ำ ลูกอีสาน คำอ้าย เฒ่าแสน หมู่บ้านท่าเข็น ในลี้ก เมืองแม่ และ**กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี** ชีวิตไม่ต้องดิ้นรนไขว่คว้า มีความเป็นอยู่ในสภาพสังคมที่ค่อนข้างเจริญ มีกิจการร้านค้า การเดินทางคมนาคมขนส่งสะดวกสบาย ได้แก่ สีนหามนตาแห่งลานนา พรานชีวิต กรงกรรม ป่าของใจในป่าของโลก Vertigo forest และรถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู

เมื่อนำกลุ่มครอบครัวชาวบ้านทั่วไป และ กลุ่มครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี มาเปรียบเทียบถึงลักษณะของครอบครัว ถึงวิธีการคิด แนวทางในการวางแผน เห็นได้ชัดเจนว่า ครอบครัวทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกัน คือ กลุ่มครอบครัวชาวบ้านทั่วไป มีฐานะยากจน แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความมีจิตใจดี มีความคิดและจิตสำนึกที่ดี มีความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ชอบช่วยเหลือคนอื่น และไม่เบียดเบียนหรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ในลี้ก** ที่ถึงแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรม

ความมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ในเหตุการณ์ที่ตัวละครรู้ว่าคนที่ตนกำลังให้ความช่วยเหลืออยู่นั้น เป็นคนขโมยปลาจากตนและคนอื่นไป แม้จะรู้สึกโกรธแต่เขาก็ยังให้ความช่วยเหลือ ดังความว่า “ผมไม่เคยเอาของใครเลย เบ็ดผมถูกหักไปไม่รู้ก็คืนต่อกี่คืน ผมรู้ว่าน่าขโมยปลาผม แต่ทำไมผมยังลากน้ำไปขึ้นถนนได้ เพราะผมคิดว่าเราต่างเป็นคนเหมือนกัน ผมไม่ใช่คนใจไม่ไส้ระกำที่จะปล่อยให้ใครคนใดคนหนึ่งตายไปต่อหน้าต่อตา ทั้ง ๆ ที่ได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือไม่ว่าคน ๆ นั้น จะเป็นคนแถวนี้หรือคนต่างถิ่น น้ำกับผมเป็นคนเหมือนกัน” ส่วนกลุ่มครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตดี เพียบพร้อมในทุกอย่าง สังเกตได้ว่าคนกลุ่มนี้ขาดจิตสำนึกที่ดี มีความเห็นแก่ตัว เอาตัวรอด คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของตัวละครที่ชอบใช้อำนาจของเงินมาช่วยสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่สามารถให้ความสะดวกในการทำกิจการอันมิชอบของตนเอง ดังความว่า “พรุ่งนี้เลี้ยงรับนายอำเภอใหม่ เขาสักหน่อย เชิญแขกราว 50 คน เอาที่คุ้นเคยแหละ กรรมการจังหวัด ตำรวจ พ่อค้าบ้าง อย่างเคยแหละ หนูพิมพ์การ์ดมาแล้วเอามาให้อาตุก่อน เพื่อจะตกแขกบ้าง” ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสถาบันครอบครัวที่ดีนั้นสามารถกำหนดและเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีให้กับสมาชิกภายในครอบครัว และช่วยขัดเกลาจิตใจคนในครอบครัวเป็นคนดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องรวยหรือมีเงินมากที่สุด เพียงแต่ดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานแห่งความพอดี ไม่ฟุ้งเพื่อจนสร้างความยากลำบากให้แก่ตนเองและผู้อื่น เพียงเท่านี้ชีวิตก็มีความสุขจากครอบครัวที่อบอุ่นได้

2.2.2 สถาบันการศึกษา การสนับสนุนการศึกษาให้แก่สมาชิกในครอบครัวให้รู้จักบรรทัดฐานทางสังคม เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิต จากการศึกษานวนิยายพื้นถิ่นไทย ทั้ง 6 ภาค จากนวนิยาย 18 เรื่อง พบเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานบันการศึกษาโดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นภาคอีสาน ต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างชัดเจน โดยมองว่าการศึกษาคือจะช่วยให้ออกห่างจากความลำบากยากจน ความแร้นแค้น โดยมีความเชื่อว่าการศึกษาคือสามารถช่วยสร้างอาชีพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ลูกชาวนา** ดังความว่า “ลูกเอ๋ยให้ตั้งใจอย่างนี้ตลอดไปนะ พ่อเองไม่มีปัญญาหาที่ทำกินให้ลูกทุกคน ได้เหมือนป้า ๆ ลุง ๆ มีสิ่งเดียวที่พ่อทำได้คือ สนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือนี้แหละ ถึงจะยากจนข้นแค้นอย่างไรก็ตาม ขอให้น้อยตั้งใจเรียนให้ดีนะลูก พ่อสัญญาว่าตราบใดที่พ่อยังมีลมหายใจอยู่ พ่อจะส่งลูก ๆ เรียนหนังสือให้มีความรู้เพื่อจะได้มีหน้าที่การงานเลี้ยงชีวิต เพราะการมีวิชาความรู้ติดตัวนั้นเสมือนมีถุงนาเงินใหญ่ที่ลูกจะได้ทำมาหากินตลอดไป โดยไม่ต้องมาแอบเหงือต่างน้ำอย่างพ่อแม่” เป็นต้น แต่ปัญหาใหญ่ที่พบเกี่ยวกับการศึกษาในนวนิยายพื้นถิ่นคือ โอกาสทางการศึกษา และความยากจน เพราะเมื่อต้องส่งลูกไปโรงเรียนต้องคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพราะประสบปัญหาและติดขัดเรื่องค่าใช้จ่าย

2.2.3 สถาบันศาสนา การใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ความศรัทธาต่อสิ่งที่เคารพบูชา และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนด้านการดำเนินชีวิต จากการศึกษานวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย พบการนำเสนอความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาในนวนิยายพื้นถิ่นทุกภาค ขอยกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังความว่า “การได้ไปสักการะบูชา พระธาตุนั้น โดยเฉพาะพระธาตุประจำปีเกิดนั้น ถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตน จะได้อายุยืน ได้บุญ อานิสงส์ การสะสมบุญนั้น ไม่ได้เกิดจากการสักการะพระธาตุประจำปีเกิดเท่านั้น การได้ไหว้ พระธาตุ พระสถูปเจดีย์ พุทธสถานอื่น ๆ ก็นับว่าเป็นการสะสมบุญทั้งนั้น สำหรับวัดพระธาตุ ดอยสุเทพนั้น นอกจากมีพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือยิ่งแล้ว คนแก่คนเฒ่าในหมู่บ้านยังบอก ลูกหลานเสมอว่า ยอดดอยเป็นที่สิงสถิตของวิญญาณ ของสุเทเวฤาษีของปู่แสะย่าแสะ และบรรพบุรุษของหมู่บ้านเรา” เป็นต้น

2.2.4 สถาบันเศรษฐกิจ จากการศึกษา พบการนำเสนอเกี่ยวกับเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตได้มากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณของน้ำฝน หรือการนำสิ่งของมาแลกเปลี่ยนกันแทนการใช้เงิน ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ลูกอีสาน** ความว่า “ยายคนนี้พูดว่าข้าวสารที่เรือนมีไม่มาก ข้าวเปลือกอยู่บนแคร่ก็มีน้อยเต็มที นึกอยากกินปลาสดสักตัวจึงหาเก็บผักมาแลกเปลี่ยน” เห็นได้ว่า ชาวบ้านประสบปัญหาความยากจนด้วยภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ แม้แต่ข้าวที่จะนำมาแลกเปลี่ยนยังไม่มีพอ

2.2.5 สถาบันการเมืองการปกครอง จากการศึกษาเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองการปกครองในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในแต่ละภาคสะท้อนให้เห็นการเมืองการปกครองทั้งในครอบครัวและในชุมชน เช่น ภายในครอบครัวพ่อเป็นผู้นำครอบครัวที่มีอำนาจในการตัดสินใจกิจกรรมในครอบครัว เช่นตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **คำอ้าย** ตอนที่พ่อคุยกับแม่ เรื่องการเรียนต่อของน้อย ด้วยฐานะครอบครัวลำบากจึงให้บวชเรียนที่วัดแทน หรือในชุมชนมีผู้นำ คือ ผู้ใหญ่บ้านที่คอยดูแลควบคุมลูกบ้านให้ประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้อง หรือมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลประชาชนในท้องถิ่นไม่ให้กระทำความผิด หรือทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ความว่า “หมู่สุเขา...แก่บ้านประกาศ...การเล่นการพนัน มันบ่ใช่ของดีบ่อยากให้อูสุเขาเล่นน้ำเต้า ปู ปลา เว้นในงานศพ งานปอย เมื่อนานก็เล่นเอาม่วน เสียเดื่อหนึ่ง นี่เป็นเรื่องหนึ่งที่ข้าจะบอกสู” เป็นต้น

2.3 ระเบียบแบบแผนสู่การปฏิบัติการทางสังคม จากการศึกษาคุณค่าด้านสังคม ในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคม 5 ประเด็น ได้แก่

2.3.1 ความเชื่อ นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยว่าในแต่ละท้องถิ่น มีความเชื่อ 4 เรื่อง คือ 1) ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมในการดำรงชีวิต 2) ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ดวง ลายมือ โหงวเฮ้ง การสัก ของขลัง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม บาป บุญ การเกิด และการตาย และ 4) ความเชื่อเรื่องความฝัน ไสยศาสตร์ และการบนบานศาลกล่าว เช่น ตัวอย่างความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามจากนวนิยายเรื่อง **ลูกอีสาน** ดังความว่า “พ่อไปถามเรื่องวันที่จะเปลี่ยนหลังคาเรือน แล้วหลวงพ่อเคยบอกกว่าวันมะรืนนี้เป็นวันดีสำหรับมุงหลังคาเรือน” เป็นต้น

2.3.2 ค่านิยม นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยมีค่านิยมปรากฏอยู่ 6 ประเด็น คือ 1) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความมีน้ำใจ 2) การพึ่งตนเอง มานะอดทน และพูดตรงจริงใจ 3) ยกย่องผู้ที่มีความรู้ และให้ความเคารพผู้อาวุโส 4) ประหยัด และอยู่แบบพอเพียง 5) รู้จักเหตุผล บาปบุญคุณโทษ รู้จักประมาณตน และ 6) รักแผ่นดินเกิด ขอบยกตัวอย่างค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความมีน้ำใจแบบชาวบ้านจากนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** ดังตอนที่ปิมปาเกิดมาแล้วแม่เสียชีวิต อุ่นเรือนช่วยให้นมปิมปา ดังนั้นเวลาายค่าแบ่งทำอาหารอะไรก็มักจะแบ่งไปให้บ้านอุ่นเรือนเสมอ ดังความว่า “ยายค่าแบ่งให้ปิมปาเอาแกงไปให้อุ่นเรือน แกงอะไรดี แกงอะไรอร่อย ยายก็แกงเผือกคนบ้านใต้” เป็นต้น

2.3.3 ขนบประเพณี นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยมีขนบประเพณีปรากฏอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) ขนบประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน พิธีศพ และ 2) ขนบประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลหรือประเพณีส่วนรวม ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ สรงน้ำพระธาตุ งานทอดกฐิน ประเพณีให้ทานไฟ เช่น ในนวนิยายเรื่อง **ปิมปา** พูดถึงประเพณีการเดินขึ้นดอยเพื่อไปสักการะพระธาตุที่ชาวเชียงใหม่ หรือผู้สนใจมักจะมาร่วมเดินขึ้นดอยซึ่งมีแค่ปีละหนึ่งครั้ง ถือเป็นสิ่งที่ เป็นสิริมงคลแก่ตนเองมาก ดังความว่า “เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนแปด ผู้คนในหมู่บ้านแสนเวียงต่างเตรียมตัวขึ้นดอยไปไหว้พระธาตุดอยสุเทพ ถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตน จะได้อายุยืน ได้บุญ อานิสงส์ การสะสมบุญนั้นไม่ได้เกิดจากการสักการะบูชาพระธาตุประจำปีเกิดเท่านั้น การได้ไหว้พระธาตุ พระสถูปเจดีย์ พุทธสถานอื่น ๆ ก็นับว่าเป็นการสะสมบุญทั้งนั้น” เป็นต้น

2.3.4 งานศิลปกรรม นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยที่นำเสนอเกี่ยวกับงานศิลปกรรมด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ดุริยางค์ศิลป์ และนาฏศิลป์ รำ ซึ่งงานศิลปกรรมของในแต่ละท้องถิ่นมีความโดดเด่น และมีลักษณะเฉพาะตัวของท้องถิ่นนั้น ๆ ตัวอย่างงานศิลปกรรมด้านการสร้างบ้านเรือนทรงล้านนา ที่บรรยายถึงรายละเอียดทุกส่วนในตัวเรือนว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง หรือการบอกเล่าถึงจิตรกรรมฝาผนังในศาสนสถานอันวิจิตรในท้องถิ่นภาคเหนือ เป็นต้น

2.3.5 การเมืองการปกครอง นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยของแต่ละภาค จะมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละภาคแต่ละสังคม

เช่น ในนวนิยายเรื่อง **วิมานดิน** ตอนที่ตัวละครชายชื่อ มน ทำผิดด้วยการแผ้วถางป่าในเขตพื้นที่ป่าสงวน ก็ถูกตำรวจจับและขึ้นศาลตัดสินตามขั้นตอน หรือในนวนิยายเรื่อง **พรานชีวิต** ตอนที่เสือรอดยิงร้อยตำรวจโทวันชัยเสียชีวิตก็ถูกตำรวจจับดำเนินคดีตามกฎหมาย เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปรายออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยแนวคิดของนักวิชาการเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกแนวคิดด้านภาษาและวรรณศิลป์ จำแนกเป็น 2 ประเด็น เพื่อศึกษาในประเด็นภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ และระดับข้อความ เพื่อชี้ให้เห็นความสามารถในการสร้างคำและข้อความของนักประพันธ์ โดยใช้แนวคิดสำคัญ คือแนวคิดภาษาและวรรณศิลป์ของ สมเกียรติ รัชชมนณี (2551); อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545); วรวรรธน์ ศรียาภย (2565); กุสุมา รัชชมนณี (2549); วันเนาว์ ยูเด็น (2537); ชวน เพชรแก้ว (2524) โดยศึกษาในประเด็นคำภาษาไทยถิ่น คำที่มีความหมายแฝง คำที่มีความหมายตามเสียง คำไวพจน์ คำยืม นามบัญญัติ สำนวน และการเชื่อมโยงความ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ สีสภาษา และรสวรรณคดี

ผลการวิจัยที่ใช้แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาภาษาและวรรณศิลป์ที่สอดคล้องกับการวิจัยนี้ เช่น ผลการศึกษาของ มนชิตา หนูแก้ว (2562); ดนยวรรณ แจ่มนิยม (2550); จิณณพัต โรจนวงศ์ (2549); สุวดี บุญราศี (2547) ปรากฏผลการวิจัยที่มีความสอดคล้องกับผลงานของ มนชิตา หนูแก้ว (2562); ดนยวรรณ แจ่มนิยม (2550); จิณณพัต โรจนวงศ์ (2549) ในการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ และการใช้โวหาร โดยเน้นมองการใช้ภาษาในประเด็นการใช้คำและการใช้ประโยค แต่ไม่มีการศึกษาภาษาวรรณศิลป์ในประเด็นการเชื่อมโยงความ สีสภาษา และรสวรรณคดีดังที่ได้วิจัยในครั้งนี้ จึงทำให้เห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดและมีความลุ่มลึกกว่างานวิจัยที่ผ่านมา

ส่วนที่สอง แนวคิดและทฤษฎีอีกประการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คุณค่าทางสังคมประยุกต์ใช้แนวคิดสำคัญ คือ แนวคิดองค์ประกอบของสังคม ของ ชลธิชา ศาสสิคุปต์ (2543) แนวคิดประเภทของสถาบันสังคม ของ อำไพ หมิ่นสิทธิ์ (2553); โอฟาร รัตนภักดี (2564); จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2540); ณรงค์ เล็งประชา (2538); ศิริรัตน์ แอดสกุล (2559) และแนวคิดการจัดระเบียบทางสังคม ของ โอฟาร รัตนภักดี (2564); สุจิตรา จรจิตร (2547); รัชนิกร เศรษฐ์ (2532); สุพัตรา สุภาพ (2535); สนิท ตั้งทวี (2528); ณรงค์ เล็งประชา (2538)

และอำไพ หมิ่นสิทธิ์ (2553) ผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าด้านสังคมในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ

ผลการวิจัยที่ใช้แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาด้านสังคมที่สอดคล้องกับการวิจัยนี้ เช่น ผลการศึกษาของ มณฑา วิริยางกูร (2563); สุกัญญา เชาว์น้ำทิพย์ (2549); นาดยา คุปกุลกานท์ (2549); ปิ่นอนงค์ อัมปะละ (2548); ทิตลิตา นาคเกษม (2545) ปรากฏผลการวิจัยที่มีความสอดคล้องกับผลงานของ นาดยา คุปกุลกานท์ (2549); ปิ่นอนงค์ อัมปะละ (2548) โดยเน้นการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมจากเอกสารและตำนานของจังหวัดเดียว หรือเน้นศึกษานวนิยายเฉพาะบุคคล แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาคุณค่าทางสังคมในนวนิยายพื้นถิ่นจากผู้แต่งหลายคน และศึกษาครอบคลุมทุกภาคในประเทศไทย ดังนั้นจึงเห็นชัดเจนว่างานวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่ละเอียดและรอบด้านมากกว่าจึงทำให้พบคุณค่าด้านสังคมที่ปรากฏในนวนิยายได้ละเอียดและชัดเจน

2. ความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ประเด็น คือ คุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ ผู้แต่งแต่ละคนมีศิลปะในการใช้อัตลักษณ์ทางด้านภาษาท้องถิ่นอันเกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการเลือกใช้คำ ประโยค โวหาร และภาพพจน์ที่มีความไพเราะสละสลวย ผู้แต่งเลือกใช้สื่อความหมายได้อย่างชัดเจนและกระชับใจผู้อ่าน และคุณค่าด้านสังคมของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ สะท้อนความเป็นไปทางสังคม ทำให้เห็นสภาพของสังคมในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งด้านค่านิยม ประเพณี การแต่งกาย และวัฒนธรรมของคนในสังคม รวมถึงสะท้อนแนวทางการปฏิบัติตน หรือชี้ให้เห็นปัญหาที่สังคมขณะนั้นกำลังเผชิญอยู่ หรือสร้างสำนึกบางประการ และช่วยจรรโลงสังคม ให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นคตินิยม คำสอนต่าง ๆ ที่ผู้แต่งนำเสนอผ่านฉาก ตัวละคร หรือบทสนทนา อันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละเรื่อง

ผลการวิจัยที่ปรากฏนั้นพบว่า มีความสอดคล้องกับสมมติฐานทั้ง 2 ประเด็น กล่าวคือ ผู้แต่งแต่ละคนมีศิลปะในการใช้อัตลักษณ์ทางด้านภาษาของตนนำมาสร้างสรรค์ในผลงานเขียน ด้วยการเลือกใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์อันประกอบด้วยรสคำ และรสความ ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์และจินตนาการได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง และนวนิยายในแต่ละภาคสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความคิด และเอกลักษณ์ของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีปฏิบัติ แนวทางการรับมือ และจัดการกับปัญหาในสถานการณ์อันยุ่งยากที่กำลังเผชิญอยู่ ณ ขณะนั้น

3. ข้อค้นพบใหม่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและด้านสังคม ส่วนมากจะเน้นศึกษาจากนวนิยายเฉพาะบุคคล หรือศึกษาเฉพาะภาคใดภาคหนึ่งเท่านั้น หรือศึกษาเฉพาะนวนิยายที่ได้รับรางวัลใดรางวัลหนึ่ง ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดศึกษาคุณค่าของนวนิยายพื้นถิ่นไทยครอบคลุมทั้งหกภาคในด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าทางสังคม

จากการศึกษาคุณค่าของนวนิยายพื้นถิ่นไทยดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบใหม่ในประเด็นต่อไปนี้

3.1 ภาษาที่ผู้แต่งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเรื่องราวในนวนิยาย ช่วยนำเสนอและแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ค่านิยม และความเป็นไปในแต่ละท้องถิ่นในประเทศไทยได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันยังสื่อให้เห็นถึงสภาพชีวิตของผู้คนในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ว่าสถาบันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาระบบการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมืองการปกครอง ปัญหาความขัดแย้งทางความคิด เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขและรับมือกับปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณค่าที่ได้จากปัญหาเหล่านี้ คือ ส่งเสริมให้รักษาความดีในด้านค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3.2 คุณค่าด้านสังคมเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนสู่ปฏิบัติการทางสังคมในประเด็นค่านิยม อันเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตนของคนในสังคม ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายที่แต่งโดยนักเขียนสตรีทั้งหมด 4 เรื่อง คือ ปิมปา พรานชีวิต วิมานดิน และในวารวัน ผู้เขียนได้กำหนดให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงสูญเสียพ่อแม่หรือผู้ดูแล และกำหนดให้ตัวละครฝ่ายหญิงเป็นตัวละครสะท้อนค่านิยมด้านต่าง ๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจ สามารถพึ่งตนเอง มีความอดทน จริงใจ ยกย่องผู้ที่มีความรู้ และให้ความเคารพผู้อาวุโส และรู้จักเหตุผล บาปบุญคุณโทษ รู้จักประมาณตน ค่านิยมเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าด้านสังคมเกี่ยวกับค่านิยมที่ดีงามของเพศหญิงในอดีต ที่ปัจจุบันยังสามารถนำมาปรับใช้เป็นแบบแผนความประพฤติ ทัศนคติ และการวางตนในสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ เป็นการศึกษาถึงคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ และคุณค่าด้านสังคม จากการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยเสนอ 2 ด้าน ดังนี้ ด้านการเรียนการสอน และด้านการสร้างนวัตกรรม ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านการเรียนการสอน

การศึกษาคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทำให้ได้องค์ความรู้ด้านสังคมของแต่ละท้องถิ่น โดยสามารถนำองค์ความรู้ด้านสังคมพื้นถิ่นไทยไปจัดระบบความรู้และนำไปใช้เป็นตัวอย่างหรือเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมพื้นถิ่นไทยให้แก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีความสนใจใคร่รู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของวัฒนธรรมและสังคมในแต่ละท้องถิ่น

1.2 ข้อเสนอแนะในการสร้างนวัตกรรม

การศึกษาคุณค่าของนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยทำให้ได้องค์ความรู้ด้านภาษา วรรณศิลป์ ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำผลการศึกษาในประเด็นดังกล่าวมาต่อยอดจัดทำเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ให้อยู่ในรูปแบบของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและตอบสนองการเรียนรู้ของคนในยุคใหม่ และเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้ผู้สนใจเรียนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้สามารถเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาษาและภาพสะท้อนปัญหาทางสังคม และแนวทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมในนวนิยายพื้นถิ่นไทยของนักเขียนชายกับนักเขียนหญิง ในช่วง พ.ศ. อื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจมุมมองทางความคิดในการมองปัญหาของทั้งสองว่าเหมือนหรือแตกต่างกันในประเด็นใดบ้าง และเหตุใดทั้งสองถึงมีมุมมองทางความคิดเหมือนหรือต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาสำนวนที่ใช้ในวรรณกรรมที่ใช้ภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่งตลอดทั้งเรื่อง เพื่อนำสำนวนของท้องถิ่นเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลางว่าเหมือนกันหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร เช่น ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนในวรรณกรรมท้องถิ่นภาษาไทยอีสาน เหนือ อีสานใต้ กับภาษาไทยกลาง

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ คั่นลินธ์. (2552). **วิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายของ กิ่งฉัตร ระหว่าง พ.ศ. 2545–2550**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรัตนนคร, พิษณุโลก.
- กาญจนา นาคันนันทน์ [นามแฝง]. (2520). **วิมานดิน**. กรุงเทพฯ: ไสภณ.
- กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2550). **บริบทโลกในนวนิยายเอกเรื่องสี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยรัตนนคร, พิษณุโลก.
- กำชัย ทองหล่อ. (2537). **หลักภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. กรุงเทพฯ: อมร.
- กฤษมา รัชชมนณี. (2549). **การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2527). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย: TH102 Introduction to Thai Literature**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2531). **วรรณคดีวิจารณ์ Literature criticism**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2543). **วรรณคดีวิจารณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 10)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2548). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กระแสร มาลาภรณ์. (2530). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กฤษณา อโศกสิน. (2558). **ปูนปิดทอง**. กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.
- เขมวิช ภัคคานนท์. (2557). **ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest**. กาญจนบุรี: อมรินทร์.
- เขมิกา สรรเสริญ. (2553). **ภาพพจน์ในวรรณกรรมเยาวชน กรณีศึกษาวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัล นายอินทร์ อะวอร์ด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- แช ฌ วัจน้อย [นามแฝง]. (2520). **พรานชีวิต**. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- คำพูน บุญทวี. (2519). **ลูกอีสาน**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

- จรรยาต์ บุญชัน. (2551). **คุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่องความสุขของกะทิ**
นวนิยายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี 2549.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- จิตรา รุ่งเรือง. (2553). **วิเคราะห์นวนิยาย ของ กิ่งฉัตร ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2549.**
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- จิณณพัทธ์ โรจนวงศ์. (2549). **ภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์.** วิทยานิพนธ์
ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตร, กรุงเทพฯ.
- จิรายุ งามเหมาะ. (2549). **การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเชื่อมโยงความในนวนิยาย**
แปลภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2540). **สังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จำลอง ผึ้งชลจิตร. (2543). **ในลิ้ง.** กรุงเทพฯ: แพรว.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2556). **เบิกทางวรรณคดีศึกษาไทย.** นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฬามณี [นามแฝง]. (2560). **ทรงกรม.** กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- เจตนา นาควัชระ. (2521). **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี.** กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- เจือ สตะเวทิน. (2518). **วรรณคดีวิจารณ์ หนังสือชุดภาษาไทยอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ:
สุทธิสาร
- เฉลิมศักดิ์ แห่งงาม. (2563). **คนเหนือน้ำ.** กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ชัยวุฒิ ศรีสุโข. (2543). **ปิมปา.** กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลนายน์.
- ชัยวัฒน์ ไชยสุข. (2558). **กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม**
บันเทิงคดี ของ มกุฏ อรฤดี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- ชาติบุษย์ นฤตม. (2550). **โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมซีไรท์ที่สื่อสะท้อนสภาพ**
การเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เชษฐา จักรไชย. (2559). **การสร้างสรรคัวรรณศิลป์ของนักเขียนสตรีในนวนิยาย**
อิงพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- ชลธิชา นิลยัสต์ย์. (2563). **คำและสำนวนไทย.** ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์.

- ชลธิชา ศาลิคุปต. (2543). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เชาวลิต ชันคำ. (2557). **ลูกชาวนา**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ชวณ เพชรแก้ว. (2524). **การศึกษาวรรณคดีไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จิตลลิตา นาคเกษม. (2545). **วิเคราะห์นวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ เล็งประชา. (2538). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดิเรกชัย มหัทธนะสิน. (2541). **พัฒนาการของภาษาไทย : ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์: เอกสารประกอบการสอน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดิษฐ์ ศรีนราวัฒน์. (2559). **ภาษาและภาษาศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดุขฎิ แซ่ตัน. (2551). **นวนิยายจินตนิมิตของแก้วเก้า: การศึกษาด้านกลวิธีการสร้างเรื่อง และการนำเสนอเรื่อง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- दनยา วงศ์ชนะชัย. (2542). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. พิษณุโลก: โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- दनยวรรณ แจ่มนิยม. (2550). **ลีลาภาษาในนวนิยายของ กิ่งฉัตร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)**. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัตจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย. (2554). **วิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของแม่ในนวนิยายลับ แล แก่งคอย**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ทำนอง วงศ์พุทธ. (2552). **สำนักทางสังคมในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ.2520-2547**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ณอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). **Designing e-Learning หลักการออกแบบและสร้างเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธวัช ปุณโณธก. (2527). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัช ปุณโณธก. (2528). **วัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราวดี [นามแฝง]. (2559). **เมืองแม่**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

- นวรรรณ พันธุ์เมธา. (2558). **ไวยากรณ์ไทย** (พิมพ์ครั้งที่7). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาฏอนงค์ พวงสมบัติ. (2553). **วิเคราะห์วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนของวินทร์ เลียววาริณ และโยโคมิโอะเซชิ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- นาตยา คุปกันกานท์. (2549). **วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเอกสารและตำนานที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- บัณฑูร ล่ำซำ. (2556). **สินهامนตาแห่งลานนา**. น่าน: พุดาน่านฟ้าโฮเต็ล.
- บุญญาภา คำผาง. (2552). **คุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่อง คำอ้ายของ ยงค์ ยโสธร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- บุญเหลือ เทพสุวรรณ ม.ล. (2529). **แก่นวรรณกรรม: รวมบทความ**. กรุงเทพฯ: อานไทย.
- เบญจมาศ พลอินทร์. (2525). **แนวคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เบญจมาศ พลอินทร์. (2526). **พื้นฐานวรรณคดีและวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เบญจวรรณ ชุนฤทธิ์. (2546). **วิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- บงกชกร ทองสุก. (2553). **คำศัพท์เฉพาะกลุ่มของสังคมเพศที่สามในนวนิยายไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์ และเสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2545). **ภูมิปัญญาทางภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปัทมา คำประสิทธิ์. (2548). **ภาพสะท้อนข้าราชการในนวนิยายของ สุวรรณี สุคนธา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2534). **วิเคราะห์วรรณคดีไทยโดยประเภท**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2535). **ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทวายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม [นามแฝง]. (2548). **ในวาระวัน**. กรุงเทพฯ: อรุณ.
- พรรณทิตา ปานเอี่ยม. (2554). **วิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วปี พ.ศ. 2552**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

- พิบูลศักดิ์ ละครพล. (2519). **หุบเขาแสงตะวัน**. กรุงเทพฯ: ดอกไม้.
- ไพศาล ประหา. (2564). **เดมาแสน**. กรุงเทพฯ: เอเชียเนเทค อุตสาหกรรม.
- พรโชค พิชญ อุสมบูรณ์. (2558). **อิทธิพลในนวนิยายไทยร่วมสมัย: นัยสำคัญ และการประกอบสร้าง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ต., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- พรธารา สุวัธนวิช. (2550). **ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2510-2546**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พรพรหม บุญถนอม. (2551). **ลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยายไทยรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน พ.ศ.2522-2546**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2522). **ความเชื่อ**. สงขลา: มงคล.
- ภพ สวัสดิ์. (2550). **ลักษณะเด่นในนวนิยายของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มณฑา วิริยางกูร. (2563). ภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, 12(2), 69-88.
- มนชิตา หนูแก้ว. (2562). **กลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาและการใช้ภาษาในนวนิยายของรอมแพง**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2531). **วรรณกรรมปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2544). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ยุวพาส์ (ประทีปเสนา) ชัยศิลป์วัฒนา. (2544). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2538). **วรรณวิจารณ์**. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- ยุทธ์ ศักดิ์เดชยนต์. (2531). **มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา: เอกสารประกอบการฝึกอบรม เรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยงค์ ยโสธร [นามแฝง]. (2531). **คำอ้าย**. กรุงเทพฯ: ปลายนา.
- รัชนิกร เศรษฐ์. (2532). **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิต.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2556**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิต.
- รีนฤทัย ลัจจพันธุ์. (2526ก). **ความรู้ทั่วไปทางภาษาไทย (ภาควรรณคดีไทย) TH104** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รีนฤทัย ลัจจพันธุ์. (2526ข). **วรรณกรรมปัจจุบัน TH431 Contemporary Literature** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์. (2556). **สวนโลก**. กรุงเทพฯ: สสส.
- วนิดา บำรุงไทย. (2544). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรี เรื่องสุข. (2549). **นวลักษณ์ในนวนิยายรางวัลซีไรต์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วรรณนะ หนูหมื่น. (2552). **การศึกษานวนิยายฉายภาพชีวิตไทยรวมสมัย (2520–2547)**. ปรี.ด., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- วันเนา ยูเด็น. (2537). **วรรณคดีเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- วันเนา ยูเด็น. (2540). **สำนวนในภาษาไทย:ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม**. ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิทย์ ศิวัศศรียานนท์. (2544). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.
- วิบูลย์วรรณ มุสิกหนูเคราะห์. (2549). **วรรณคดีนิราศ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิภา กงกะนันท์. (2522). **วรรณคดีศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2562). **เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย Thai Reading หน่วยที่ 1–8** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2565). **ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์พาสส์.
- วรุธ สุวรรณฤทธิ. (2549). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2559). **ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนิท ตั้งทวี. (2528). **วรรณคดีและวรรณกรรมไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สันติวัฒน์ จันทร์โต. (2550). **การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือในการสร้างสรรค์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2543). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.
- ลิตธา พิณีภูวดล และนิตยา กาญจนวรรณ. (2520). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- ลิตธา พิณีภูวดล. (2562). **เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาไทย Thai Reading หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่) 2**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกัญญา เชาว์น้ำทิพย์. (2549). **อัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สุจิตรา จรจิตร. (2547). **มนุษย์กับวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2525). **วรรณคดีวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพรรณิ วราทร. (2519). **ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2535). **สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัวยุค ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2537). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพวรรณ ฌ บางซ่าง. (2527). **การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาตร ภูลายยาว. (2564). **รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองซู**. กาญจนบุรี: บ้านแม่ฟ้า.
- สุริยา รัตนกุล. (2544). **อรรถศาสตร์เบื้องต้น**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวดี บุญราศี. (2547). **วิเคราะห์โวหารในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- สุนีย์ มกราพันธุ์. (2525). **แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม: เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาไทย 105**. กรุงเทพฯ: แพร่วิทยา.
- เสถียร จันทมาศ. (2519). **हनอนหนังสือ**. กรุงเทพฯ: คัมภีร์.

- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). **วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ = Discourse Analysis**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเกียรติ รัชต์มณี. (2544). **เอกสารประกอบการสอนวิชา 361431 การแต่งเรื่องสั้น**.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมเกียรติ รัชต์มณี. (2551). **ภาษาวรรณศิลป์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: สายน้ำใจ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). **ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ วันยาว. (2545). **การตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อัจฉริยา บุญเรือง. (2549). **ค่านิยมและคสามคาดหวังทางสังคมของท้องถิ่นทางภาคเหนือของไทยที่มีต่อผู้หญิงซึ่งสะท้อนในนวนิยายของ อ.ไชยวรรศิลป์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อารยา พงษ์ลักษณ์. (2546). **วิเคราะห์นวนิยายชุดล่องไพรของ น้อย อิทธิพนธ์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- อำไพ หมั่นสิทธิ์. (2553). **มนุษย์กับสังคม=Man and Society**. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ลเอดดูเคชั่น.
- อิงอร สุพันธุ์วาณิช. (2547). **วรรณกรรมกับสังคม: ภาพสะท้อนจากนวนิยายปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม วิเศษสาคร. (2535). **หมู่บ้านท่าแซะ**. กรุงเทพฯ: ตะวันออก.
- อุดม หนูทอง. (2523). **พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย**. สงขลา: โรงพิมพ์เมืองสงขลา.
- อุไรรัตน์ วงศ์นวชาติ. (2546). **ผู้หญิงยุคใหม่ในนวนิยายของโบตัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เอมอร ชิตตะโสภณ. (2521). **โลกแห่งวรรณคดี**. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.
- ไอฟาร์ รัตนภักดี. (2564). **มนุษย์ สังคม และวัฒนธรรมในวรรณกรรมและภาพยนตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบบันทึกข้อมูลคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ

เครื่องมือเก็บข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำและถ้อยคำ

1. ชื่อเรื่อง.....2. ภาค.....
3. ชื่อผู้แต่ง.....4. ปีแรกที่พิมพ์.....

ภาษาและวรรณศิลป์ระดับคำ และถ้อยคำ	รายละเอียดข้อมูล	
	เลขหน้า	ข้อความ
1. คำภาษาไทยถิ่น		
2. คำที่มีความหมายแฝง		
3. คำที่มีความหมายตามเสียง		
4. คำไวพจน์		
5. คำยืม		
6. นามบัญญัติ(ชื่อตัวละคร/สถานที่)		
7. สำนวน		
8. การเชื่อมโยงความ		
-การอ้างถึง		
-การแทน		
-การซ้ำ		
-การละ		
-การใช้คำเชื่อม		
อื่น ๆ		

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข แบบบันทึกข้อมูลคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ

เครื่องมือเก็บข้อมูลด้านภาษาและวรรณศิลป์ระดับข้อความ

1. ชื่อเรื่อง.....2. ภาค.....
 3. ชื่อผู้แต่ง.....4. ปีแรกที่พิมพ์.....

ภาษาและวรรณศิลป์ ระดับข้อความ	รายละเอียดข้อมูล	
	เลขหน้า	ข้อความ
1. การใช้โวหาร		
-บรรยายโวหาร		
-พรรณนาโวหาร		
-เทศนาโวหาร		
-สาธกโวหาร		
2. การใช้ภาพพจน์		
-อุปมา		
-อุปลักษณ์		
-บุคลาธิษฐาน		
-อติพจน์		
-ปฏิพจน์		
-สัทพจน์		
3. สีสภาษา		
-เสาวรรณีย์		
-นารีปราโมทย์		
-พีโรวาทัง		
-สัลลาปังคพิสัย		
4. รสวรรณคดี		
-ศฤงคารรส (ซาบซึ้งในรัก)		
-หาสยรส (สนุกสนาน ขบขัน)		
-กรูณารส (สงสาร ทุกข์)		
-เราทรรส (โกรธ แค้นเคือง)		
-วีรรส (ชื่นชมในความกล้าหาญ)		
-ภยานกรรส (เกรงกลัว)		
-พีภัตสรส (เบื่อระอา ซิงซัง)		
-อัทฤตรส (อัศจรรย์ใจ พิศวง)		
-ศานตรส (สงบ)		
อื่น ๆ		

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค แบบบันทึกข้อมูลคุณค่าด้านสังคม

เครื่องมือเก็บข้อมูลด้านสังคม

1. ชื่อเรื่อง.....2. ภาค.....
 3. ชื่อผู้แต่ง.....4. ปีแรกที่พิมพ์.....

ด้านสังคม	รายละเอียดข้อมูล	
	เลขหน้า	ข้อความ
1.องค์ประกอบของสังคม		
-ประชากร		
-พื้นที่/อาณาเขต		
2.สถาบันทางสังคม		
-สถาบันครอบครัว		
-สถาบันการศึกษา		
-สถาบันศาสนา		
-สถาบันเศรษฐกิจ		
-สถาบันการเมืองการปกครอง		
3.ระเบียบแบบแผนทางสังคม		
-ความเชื่อ		
-ค่านิยม		
-ชนบประเพณี		
-ศิลปกรรม		
-การเมืองการปกครอง		
อื่นๆ		

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง การปริวรรตข้อมูลนวนิยายที่นำมาศึกษา ทั้งหมด 18 เรื่อง

1. นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย ภาคเหนือ 3 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

1.1 หุบเขาแสงตะวัน

ผู้แต่ง คือ พิบูลศักดิ์ ละครพล ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2519 สรุปเรื่องย่อได้ว่า ครูมาชาจากบางกอกมาสอนหนังสือในหมู่บ้านป่าลาน ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ บนดอยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวิถีชีวิต ธรรมเนียมประเพณีของไทยใหญ่ โอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ มีสัตว์หลากหลายชนิด การทำมาหากิน การยิงนกตกปลา การปลูกงา ปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว การศึกษา การคอร์รัปชันของข้าราชการ โดยครูมาชาเป็นผู้เล่าเรื่องผ่านครอบครัวของเด็กหญิงหล้าบุญ ป้าแสงหล้า นายทุนนะ เฒ่าแพรว เจ้าเปรี๊ยะ ครูสายทอง เหตุการณ์หลักในเรื่องคือกำลังจะมีการตัดถนนเข้าไปในห้วยคำเชิง ชาวบ้านหันมารีบจ้างและวาดหวังกับความเจริญใหม่

1.2 ปิมปา

ผู้แต่ง คือ ชัญวลี ศรีสุโข ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2541 สรุปเรื่องย่อได้ว่า ยายคำแปงมีลูก 2 คน คือ กองแก้ว และบุญลือ ต่อมากองแก้วท้องกับขุนธนศักดิ์คนกรุงเทพฯ แต่ฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ เพราะมีภรรยาอยู่แล้ว ต่อมากองแก้วให้กำเนิดลูกสาว ชื่อ ปิมปา หลังจากคลอดลูกกองแก้วก็เสียชีวิต ยายคำแปงต้องเลี้ยงดูปิมปาตั้งแต่นั้นมา จนกระทั่งปิมปาโตเป็นสาวสวย และเป็นที่ยกย่องของชายหลายคน หนึ่งในนั้นคือ พ่อเลี้ยงหลวงโย ที่อยากได้ปิมปาไปเป็นเมียคนที่ห้า จึงเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวความสูญเสียหลายเรื่อง เริ่มจากไอ้ใบ้ชายหนุ่มที่ชอบปิมปาถูกพ่อเลี้ยงหลวงโยและลูกน้องซ้อมจนเสียชีวิต ต่อมาบุญลือเล่นการพนันจนทำให้ติดหนี้พ่อเลี้ยง ยายคำแปงจึงรับปากที่จะชดใช้หนี้ก้อนนั้นแทนลูก สุดท้ายยายคำแปงคิดแก้ปัญหาด้วยการแขวนคอตาย หลังจากไอ้ใบ้เสียชีวิตไปแล้วไม่นาน ปิมปาได้พบรักกับหมอเข้มที่มาจากกรุงเทพฯ และตอนสุดท้ายทั้งสองก็แต่งงานกัน

1.3 ลิเนหามนตาแห่งลานนา

ผู้แต่ง คือ บัณฑิต ล่ำซำ ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2556 เนื้อเรื่องเกิดขึ้นที่จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็นสองภาค คือ ฉากแจ้ง (ปัจจุบัน) กับฉากเงา (อดีต) สรุปเรื่องย่อได้ว่า พระญาผาสุริยา ผู้ครองเมืองวรนคร มีนางสนมทั้งหมด 9 นาง มะไฟเป็นนางสนมคนแรก และอยากให้พระญาผาสุริยารักตนมากกว่านางสนมคนอื่น ๆ มะไฟจึงเลือกทำเสน่ห์มนต์ดำ เมื่อถูกพระญาผาสุริยาจับได้ มะไฟจึงถูกสั่งประหารด้วยการเอาไปถ่วงน้ำจนตาย เมื่อเวลาผ่านไปหลายร้อยปี มะไฟกลับชาติมาเกิดเป็นหญิงสาวสวยชื่อ รุ่งราตรี เธอเป็นคนกรุงเทพฯ และได้เดินทางมาเที่ยวกับสองหนุ่มวัยรุ่น คือ แบรดพิทท์ และพัศยศ ตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยว

7 วัน ในจังหวัดน่าน ก็มีเหตุการณ์แปลก ๆ หลายอย่าง รุ่งราตรีฝันเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับเธอ จนใกล้วันที่รุ่งราตรีต้องเดินทางกลับกรุงเทพฯ เหตุการณ์ในความฝันหลายเรื่องเริ่มคลี่คลาย สรุปลือการที่เธอได้มาเที่ยวจังหวัดน่าน การกลับชาติมาเกิดของมะไฟ มาเป็นรุ่งราตรีในชาติปัจจุบัน เป็นการกลับมาเพื่อคลายปมความรู้สึกผิดให้กับพระญาผาสุริยาที่เคยทำโทษรุนแรงกับมะไฟ และกลับมาเพื่อฟังคำขอโทษจากพระญาผาสุริยา จากนั้นเรื่องราวก็จบลง

2. นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ภาคกลาง 3 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

2.1 พรานชีวิต

ผู้แต่ง คือ แชน วังน้อย ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2520 สรุปรายย่อได้ว่า นายบรรจงมีลูกสาวชื่อ กุลวดี นางตลับแม่ของกุลวดีเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง นายบรรจงมีภรรยาใหม่ชื่อลำยอง ซึ่งอายุไล่เลี่ยกันกับกุลวดี นายบรรจงชอบเล่นการพนัน ค้าฝิ่น ค้าอาวุธ ติดสินบนตำรวจ เขาทำทุกอย่างเพื่อให้ตำรวจและคนที่มีตำแหน่งระดับสูงมาเป็นพรรคพวก เพื่อจะได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับธุรกิจการทำผิดกฎหมายต่าง ๆ เขาใช้ความสวยของลูกสาวเป็นตัวล่อหนึ่งในนั้น คือ ร้อยตำรวจเอกวันชัย แห่งสถานีตำรวจนนทบุรี และมีวาทศน์ที่เพิ่งย้ายมารับตำแหน่งนายอำเภอ วันหนึ่งฝิ่นของนายบรรจงถูกตำรวจจับ ร้อยตำรวจเอกวันชัยจึงไม่ยอมข้องเกี่ยวและไม่ยอมให้ความช่วยเหลือนายบรรจงทำผิดกฎหมายอีกต่อไป วันชัยจึงตีตัวออกห่างจากกุลวดี เพราะแม่ของวันชัยได้หมายหมั้นหญิงสาวที่มีฐานะร่ำรวยมาแต่งงานกับเขาแล้ว ด้วยเหตุนี้นายบรรจงจึงจ้วงมือปืนชื่อเสือรอดมาฆ่าปิดปากวันชัยเสีย ขณะที่เสือรอดวิ่งหนีตำรวจหวังจะเข้าไปในหลบในบ้านของนายบรรจง แทนที่นายบรรจงจะช่วย แต่กลับถูกนายบรรจงยิงปืนสวนมาหวังจะฆ่าเสือรอด เสือรอดจึงโกรธแค้นนายบรรจง เขาจึงสารภาพทุกอย่างและเล่าเกี่ยวกับการทำผิดกฎหมายทุกชนิดของนายบรรจงให้กับทีมตำรวจและนายอำเภอรอที่ศรัทธาจนในที่สุดนายบรรจงและลำยองต้องรีบหนีการจับกุมไปอยู่ในถิ่นทุรกันดาร หลังการหลบหนี นายบรรจงใช้ชีวิตอย่างลำบาก มีความเครียด มีปัญหาสุขภาพ เป็นประสาท หวาดระแวงว่าภรรยาสาวจะหนีจากไป นายบรรจงทำร้ายร่างกายลำยองบ่อย ๆ วันหนึ่งนายบรรจงแขวนคอตาย เพราะคิดว่าลำยองหนีไปแล้ว หลังจากงานศพนายบรรจงเสร็จสิ้นลง วรทศน์ก็ดูแลและรักกุลวดีด้วยใจจริง ไม่นานกุลวดีก็ตัดสินใจแต่งงานและใช้ชีวิตกับนายอำเภอรอที่ศรัทธา

2.2 สนวนโลก

ผู้แต่ง คือ เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์ ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2556 สนวนโลกเป็นนิยายสองเรื่องซ้อนกันอยู่ โดยมีเรื่องราวของสองครอบครัวเล่าสลับกันบทต่อบท สรุปรายย่อได้ว่า เรื่องราวเล่าผ่านครอบครัวของ บันนา วารี เข้าชีวิต ทุ่งธัญญา และเพื่อนบ้าน บันนาเป็นนักเขียนส่วนวารีเคยทำงานอยู่ในกองบรรณาธิการของนิตยสารแนวเกษตรกรรมธรรมชาติ จากที่เธอ

ต้องตระเวนออกไปยังที่ต่าง ๆ เพื่อสัมภาษณ์พูดคุยกับเกษตรกรผู้ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการเกษตรธรรมชาติ จนกระทั่งเธอพบกับตัวเมียตัวหนึ่งแห่งหนองสาหร่าย ที่อาศัยอยู่ในสวนเรียนรู้วิถีแห่งเกษตรกรรมธรรมชาติ ทำให้ผืนดินอันแห้งแล้งกลับกลายเป็นผืนดินแห่งการถือกำเนิดของชีวิต วารีเล่าเรื่องราวของคู่ตัวเมียให้ปันนาฟัง ทั้งสองจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะมุ่งหน้ากลับคืนสู่ผืนดินของบรรพบุรุษผู้เป็นตาของปันนา ขณะนั้นปันนาเริ่มเขียนนิยายจากเรื่องราวที่ได้ฟังจากวารี เขาเขียนนิยายเรื่อง “นักซ่อมปีก” ด้วยการเล่าผ่านม้าเมฆ เด็กชายขาพิการที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้งให้อยู่กับคุณตาคุณยาย (ตาทอง ยายจำปา) ม้าเมฆเรียกตายายว่า พ่อคุณแม่คุณ เพราะทั้งสองเลี้ยงดูโอบอุ้มม้าเมฆมาตั้งแต่เล็ก ๆ วันหนึ่งเช้าชีวิตไม่สบาย ปันนาและวารีรีบพาเข้าชีวิตไปหาหมอแต่ไม่ทัน ลูกสาวของทั้งสองจึงเสียชีวิตลง สร้างความเสียใจให้กับปันนาและวารีเป็นอย่างมาก แต่ถึงกระนั้นพวกเขาก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในป่าในสวนต่อไป ทั้งสองเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมตามแบบดั้งเดิม และพวกเขาจึงยังคงก้าวเดินต่อไปด้วยความเชื่อมั่นในวิถีที่ทั้งสองคนได้เลือก

2.3 กรงกรรม

ผู้แต่ง คือ จุฬามณี ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2560 สรุปเรื่องย่อได้ว่า นายหลักแข่ง กับนางย่อย เจ้าแห่งกิจการร้านค้าและโรงสี ในตลาดอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีลูกชายด้วยกันทั้งหมด 4 คน คือ ปฐม (ใช้) ประสงค์ (ตง) กมล (ซา) และ มงคล (ลี) ปฐมลูกชายคนโตไปเป็นทหารที่อุดรดิตถ์ วันหนึ่งเขาพาเรณูที่ทำอาชีพขายบริการในบาร์ที่ตาคีกลับมาบ้านที่ชุมแสง นางย่อยไม่ชอบเรณู เพราะอยากให้ปฐมแต่งงานกับพิไล (คู่หมั้น) นางย่อยเสียชีวิตและอยากได้พิไลมาเป็นลูกสะใภ้เพราะฐานะดี สกุลดี จึงขอให้ประสงค์ ลูกชายคนที่ 2 ลี ออกมาแต่งงานกับพิไลแทน วันหนึ่งวรรณาน้องสาวของเรณู เดินทางมาแจ้งข่าวเรื่องแม่ป่วย หลังจากนั้นแม่ก็เสียชีวิต เรณูต้องอยู่ช่วยจัดงานศพที่ปากน้ำโพ เรื่องที่เรณูเคยมีลูกติดทำให้นางย่อยยิ่งเกลียดเรณูมากขึ้น จนเรณูเลือกทำเสน่ห์เพื่อให้นางย่อยเมตตาหลอนบ้าง ส่วนลูกชายคนที่ 3 ของนางย่อย ถูกนางศรีผู้เป็นป้าและเป็นแม่สื่อจับคู่กับเพียงเพ็ญหลานสาว ซึ่งเป็นลูกสาวคนเล็กของกำนันศรที่ตำบลมะม่วง ขณะนั้นเพียงเพ็ญคบอยู่กับกำนันและกำลังท้องส่วนมงคลก็แอบชอบจันตา แต่จำเป็นต้องฝืนแต่งงานตามที่แม่จัดการ เพราะจันตายากจน และนางย่อยคงจะไม่ยอมรับ ต่อมาไม่นานเพียงเพ็ญได้ตัดสินใจสารภาพเรื่องท้องกับกำนันให้กมลฟัง จากนั้นมงคลก็กลับมาอยู่ที่ชุมแสงตามเดิม ต่อมานายหลักแข่งป่วยเป็นมะเร็งปอดและเสียชีวิตลง ส่วนมงคลลูกชายคนที่ 4 ทำมาลาท้องและไม่รับผิดชอบ ขอให้มาลาไปทำแท้ง แต่มาลาไม่กล้าทำ จึงมาขอความช่วยเหลือจากนางย่อย แต่ย่อยไม่เชื่อ พอเสร็จจากงานศพนายหลักแข่งไม่กี่วันมงคลก็จมน้ำเสียชีวิต ขณะนั้นเรณูก็กำลังตั้งท้องกับปฐมเช่นกัน ในขณะที่จันตาก็กำลังจะแต่งงาน

กับปลัดจันทร แต่ในวันงาน กรองแก้วก็ป่วยประกาศว่าจันตาเคยเป็นเมียน้อยและท้องกับสามีของเธอ งานแต่งงานจึงถูกยกเลิก ทำให้ภรรยามีโอกาสคุยกับนางน้อยเพื่อขอไปใช้ชีวิตเองสักครั้ง ในที่สุดภรรยาแต่งงานกับจันตา ทั้งสองทำการค้าขายจนตั้งตัวได้และมีความสุขมาก นางน้อยหลุดพ้นจากคุณไสยด้วยความช่วยเหลือของอาจารย์สมดี ส่วนเรณูรู้สึกผิดจึงย้ายไปอยู่พยุหะคีรีพร้อมกับวรรณ และขอให้หมอก่อนเอาคุณไสยออกจากปฐุม หลังจากปฐุมปลดทหารก็ใช้ชีวิตอยู่กับอรพรรณี มีลูกด้วยกัน 1 คน แต่เขาไม่มีความสุขเลย ส่วนติ่มแค้นที่เคยถูกนายเชิดทำร้ายร่างกาย จึงให้หมอบี๊เย็บทำคุณไสยไล่พิไล แต่อาจารย์สมดีก็ช่วยพิไลไว้ได้ทัน พิไลก็ตัดสินใจเลิกกับประสงค์และอยู่กินกับอาจารย์สมดี ส่วนประสงค์แต่งงานกับบุญปลูก มาลาเอาลูกสาวมาทิ้งไว้ให้นางน้อยเลี้ยง วรรณก็ได้แต่งงานกับปลัดจันทร เรณูรับป้อมมาอยู่ด้วยกันที่พยุหะคีรี มีกิจการขายขนมไทย วันหนึ่งปฐุมไปเยี่ยมนางน้อยที่บ้านและบังเอิญได้พบกับเรณู ทั้งคู่ได้ปรับความเข้าใจกัน นางน้อยป่วยเป็นเบาหวานจนต้องตัดขาทิ้ง ระหว่างพักฟื้น ปฐุมเกิดอุบัติเหตุรถชนจนบาดเจ็บสาหัสขณะเดินทางมาเยี่ยมนางน้อย พอนางน้อยได้ยินข่าวก็ช็อกจนเสียชีวิต อรพรรณีรู้ข่าวอุบัติเหตุของปฐุม จึงปฏิเสธการช่วยเหลือทางการเงิน ประสงค์และภรรยาจึงตัดสินใจจ้างของที่ดินนำเงินมาเป็นค่ารักษาปฐุมอยู่ 3 ปี จนหายกลับมาเป็นปกติ โดยมีเรณูคอยดูแล สุดท้ายทั้งสองคนช่วยกันขยายกิจการร้านขนมจนเปิดโรงงานขนมได้ และอยู่กันอย่างมีความสุข

3. นวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย ภาคตะวันออก 3 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

3.1 วิมานดิน

ผู้แต่ง คือ กาญจนา นาคพันธ์ ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2520 สรุปเรื่องย่อได้ว่าครอบครัวชาวไร่ที่ลำนารายณ์ ประกอบด้วย มั่น (พ่อ) แม่ที่พิการ มน (ลูกชาย) ก่องและก่อง (หลานชาย) ขวัญตา (ญาติทางพ่อของหลานชาย) วันหนึ่งแม่อยากเห็นทะเลก่อนตาย ทั้งหมดจึงออกเดินทางไปที่ทะเลที่บางแสนโดยรถส่วนตัวที่ซื้อซากรกเก๋านำมาซ่อมประกอบเครื่องใหม่ ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวก็มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้น เช่น ถูกขโมยเงิน หลานชายต้องเสียเงินนอนโรงพยาบาล ทุกคนต้องไปรับจ้างเพื่อนำเงินมาเติมน้ำมัน ซื้อข้าวและอาหารที่จำเป็น สถานที่สุดท้ายที่ครอบครัวนี้ไปคือเชิงเขาสอยดาว ที่นั่นพวกเขาตัดสินใจนำรถแลกรับที่คืน พวกเขาวางแผนทำอะไรทำสวน ทำรีสอร์ทชื่อว่า “ขวัญเดือนสอยดาว” ในตอนสุดท้ายมนและขวัญตาก็ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.2 ในวาระวัน

ผู้แต่ง คือ ปิยะพร ศักดิ์เกษม ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2548 สรุปเรื่องย่อได้ว่า “แม่วัน” เป็นเด็กหญิงที่อาภัพในโชคชะตา พ่อเสียชีวิตก่อนเธอเกิด หลังจากเธอเกิดได้ไม่นานแม่ก็เสียชีวิต วันจึงถูกดูแลโดยย่าวง ส่วนย่าวงก็ถูกแม่พรังลูกติดสามีที่ป่าแท้ ๆ ของวัน

โก่งทรัพย์สมบัติในส่วนที่ควรจะเป็นของลูกชายย่าวงไปจนหมด ย่าหลานต้องมาอาศัยอยู่ในเรือนหลังน้อยในพื้นที่บ้านหลังใหญ่ ย่าหลานขยันอดทนทำงานรับจ้างหาเลี้ยงชีพ เมื่อแม่วันย่างเข้าสู่วัยรุ่น ย่าวงก็เสียชีวิต เครื่องทองของแม่จากเมืองลาวก็ถูกป่าพริ้งขโมยไปจนหมด วันจึงต้องอยู่อย่างแร้นแค้น โชคดีที่มี “พ่อเทิด” ชายหนุ่มลูกชายนายอากรซ่ง ซึ่งเอ็นดูเธอมาแต่เด็ก มองผ่านความยากไร้มองเห็นถึงตัวตนอันดั่งมดตั้งทองเนื้อแท้ของแม่วัน แต่ในขณะเดียวกัน “พิศ” ลูกสาวของป่าพริ้งก็ชอบพ่อเทิด อยากก่ก่จ้ดวันให้พ้นทาง เธอวางแผนกับแม่ โดยให้พี่ชาย (พร้อม) และเพื่อน ๆ มาขึ้นใจวัน เพื่อจะใส่ร้ายว่าวันมีผู้ชาย แต่วันก็เอาตัวรอดมาได้ ต่อมาพ่อเทิดได้คิดหาทางช่วยเหลือ จึงขอให้พ่อมาลู่ขอแม่วันจากครุฑาเมือง และทั้งสองก็แต่งงานกัน ช่วยกันทำมาหากิน จนมีชีวิตครอบครัวที่ดี มีลูกที่น่ารัก ตอนสุดท้ายเทิดป่วยหนัก จนเสียชีวิต แต่แม่วันก็มีชีวิตที่มั่นคงและมีลูก ๆ อยู่ดูแล จนผ่านกาลเวลามาได้อย่างงดงาม จนถึงบั้นปลายชีวิต

3.3 ลูกชานา

ผู้แต่ง คือ ชาวลิต ชันคำ ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2557 สรุปเรื่องย่อได้ว่า เด็กชาย “น้อย” ครอบครัวอยู่ติดชายแดนไทย-เขมร เป็นชาวญ้อชายแดนตะวันออกของไทย (อรัญประเทศ) ครอบครัวของน้อยหนีภัยสงครามจากการสู้รบระหว่างเขมรแดงกับเขมร เสง สัมริน เข้าไปอยู่ในพื้นที่นาตง เพื่อเอาตัวรอดให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ดิ้นรนหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างทำนาข้าว ขุดหาหน่อไม้สด เพื่อนำมาแปรรูปไว้รับประทาน นำไม้ไผ่มาสานเป็นตะกร้าไว้ใส่ของในครัวเรือน มีทั้งเวลาช่วงแห่งความทุกข์ยากคละเคล้าไปด้วยความสุขความสวยงามของความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว เช่น พ่อเป็นโรคลมชัก น้อยได้เรียนหนังสือ และได้ย้ายกลับไปหมู่บ้านตามเดิม เพราะสงครามสงบลง เพื่อนบ้านใกล้เคียงต่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำมาหากินไปตามวิถีชีวิตแห่งชาวนาชาวป่าท่ามกลางท้องทุ่งนาชนบท

4. นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยภาคตะวันตก 3 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

4.1 ป่าของใจ ในป่าของโลก Vertigo Forest

ผู้แต่ง คือ เขมวิช ภั้งคานนท์ ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2557 สรุปเรื่องย่อได้ว่า นักศึกษาลูกสาวนักการเมืองหายตัวไปในป่าบริเวณทองผาภูมิ ซึ่งเป็นป่าเขตร้อนในจังหวัดกาญจนบุรี “มนฤดี หรือ พรานมน” สาวใหญ่อดีตพนักงานเดินป่า ได้ถูกว่าจ้างให้เข้าไปในป่าอีกครั้งเพื่อตามหาเด็กสาว และเมื่อเธอพบกับคนว่าจ้าง และทราบว่าเด็กสาวปลอดภัย ไม่ได้หลงป่า และมีเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยเงื่อนงำ ทำให้พรานมนต้องผจญกับสิ่งลึกลับในป่า การหาขุมทรัพย์ทหารญี่ปุ่นที่ถูกซ่อนอยู่ใน “ป่าซ่อนป่า” ของนายสิงห์ และแม่กระทั่งต้องเผชิญหน้ากับอดีตของตัวเอง

4.2 คนเหนือหน้า

ผู้แต่ง คือ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2563 สรุปเรื่องย่อได้ว่า ภาคแรกจามเทวี เล่าถึงตัวละครชื่อ บัวผัด เป็นหมอกกลางบ้านที่รักษาผู้คนด้วยสมุนไพร บัวผัดบอกนางบัวหลั่นผู้เป็นภรรยาว่าพระนางจามเทวีจะเสด็จผ่านหมู่บ้าน จึงอยากเข้าไปหา ผักหวาน ไข่มตแดง มาเตรียมไว้ถวาย หลังได้สิ่งที่ต้องการครบแล้ว บัวผัดจึงแวะหลบพายุฝน และนอนที่ห้างกลางป่า พอรุ่งเช้าชาวบ้านมาตามหาบัวผัดที่ห้างกลางป่า ชาวบ้านเล่าว่า เรือพระที่นั่งถูกพายุพัดพังเสียหายต้องแวะซ่อมเรือที่วัดป่าอย่าง ทำให้บัวผัดชนลูกเพราะเหตุการณ์เหมือนในความฝัน หลังจากบัวผัดกลับบ้าน มีทหารมาขอให้บัวผัดช่วยไปทำพิธีขอขมาลาโทษและบูชาพระแม่คงคา พอเสร็จพิธีพระนางก็เสด็จต่อโดยเรือ แต่แม่นมของพระนางไม่สบาย บัวผัดจึงต้องเดินทางมารักษา เมื่อมาถึงแม่นมก็สิ้นใจแล้ว หลังจากเสร็จพิธีศพแม่นม ลูกชายทั้งสองของบัวผัดมาช่วยถ่อเรือส่งเสด็จ ระหว่างทางพาพอลกลับบ้าน มีพายุฝนรุนแรง เพราะความเหนียวล้าบัวผัดได้หมดสติลง มารู้สึกตัวอีกครั้งเมื่อเห็นแสงได้ในบ้าน ทันใดนั้นก็สภาพเกิดขึ้นใจจิตเหมือนพระนางมามอบกุสิดำที่มีแสงประกายเกร็ดเพชร บัวผัดก้มลงกราบ รู้สึกเหมือนใจจะขาด จากนั้นทุกอย่างก็มีดับลง ภาคที่สองเขียนของพ่อ คำฝ้าย (แม่) เข็มเงิน (พ่อ) เข็มทอง (ลูกชาย) และดอกแก้ว (ลูกสะใภ้) อาศัยอยู่บ้านไม้สักบนภูเขาที่พ่อ (เข็มเงิน) เหลนของ บัวผัด) สร้างไว้ให้ เข็มเงินเสียชีวิต เพราะถูกท่อนซุงไม้สักไถลงลงมาทับร่าง เข็มทองจึงต้องดูแลแม่ตั้งแต่นั้นมา เข้าวันหนึ่งผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุม เพราะรัฐบาลต้องการสร้างเขื่อนเพื่อใช้ผลิตไฟฟ้า ขอความร่วมมือชาวบ้านให้อพยพออกจากตำบลบ้านนา เข็มทองเลยพาแม่ย้ายไปอยู่บนเทือกเขาสูง ที่เคยเป็นห้างของปู่ที่เคยถูกเรือบินทิ้งระเบิด ส่วนภาคที่สามสิ่งที่พ่อเพียง จาม และเทวี ทั้งสองเป็นลูกของเข็มทองและดอกแก้ว จามได้ทุนไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ด้านการเกษตร ส่วนเทวีได้ทุนไปเรียนมหาวิทยาลัยทางเหนือ จามทำสวนลำไย เทวีสอบคัดเลือกเป็นคณะกรรมการรอบโรงไฟฟ้า ต่อมาผู้ใหญ่กับกำนันข่มขู่เทวีขอรับผิดชอบโครงการประปาภูเขา โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาประมูล แต่เทวีไม่ทำตามทั้งสองร้องขอ ทำให้ถูกทำร้ายด้วยการวางยาสั่งในเครื่องดื่ม จึงทำให้เทวีประสบอุบัติเหตุรถตกเขาได้รับบาดเจ็บ แต่จามก็พาเทวีไปโรงพยาบาลได้ทันเวลา

4.3 รถไฟเที่ยวสุดท้ายจากพญาตองชู

ผู้แต่ง คือ สุมาตกร ภูลาหยาว ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2564 สรุปเรื่องย่อได้ว่า ตัวละครที่เรียกตัวเองว่า “ผม” เป็นนักข่าวภาคสนาม เป็นผู้เล่าเรื่องราวและเป็นเพื่อนกันกับ “โทชิ” นักข่าวภาคสนามชาวญี่ปุ่น ที่เดินทางมาทำสารคดีข่าวเกี่ยวกับชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยไปสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรู้เรื่องราวของชาวญี่ปุ่นที่มาทำสงคราม และมา

สร้างรางวัลไฟ ซึ่งมีเรื่องราวมากมายเกิดขึ้นระหว่างผมกับโยชิในขณะที่เดินทางตามรอยสงครามในประวัติศาสตร์

5. นวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทยภาคอีสาน 3 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

5.1 ลูกอีสาน

ผู้แต่ง คือ คำพูน บุญทวี ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2519 สรุปเรื่องย่อได้ว่า ครอบครัวของเด็กชายคุณอาศัยอยู่ในชนบททางภาคอีสาน คุณมีน้องสาวชื่อยี่สุ่น และบุญหลาย และยังมีครอบครัวที่เป็นญาติ ๆ ของคุณ ได้แก่ ปู่กับย่า ลุงเข้ม ลุงกา ทิดจุ่น คำกอง และกลุ่มครอบครัวคนญวนกับคนจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน หลายครอบครัวในหมู่บ้านประสบปัญหาความแห้งแล้งขาดน้ำ ขาดแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ บางครอบครัวต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น วันหนึ่งครอบครัวคุณและครอบครัวอื่น ๆ ตัดสินใจนั่งเกวียนไปหาปลาไกลถึงลำน้ำชี ระหว่างเดินทางไปลำน้ำชี ก็จับอึ่ง จับนกกุ่ม ล่าสัตว์ พวกเขาจับปลาได้เป็นจำนวนมาก นำมาทำเป็นปลาแห้ง ปลาร้า เพื่อเก็บไว้รับประทานในช่วงที่ขาดแคลนอาหาร ระหว่างเดินทางกลับ หมู่บ้านก็นำปลาร้าแลกข้าว พอถึงหมู่บ้านต่างก็แบ่งปันปลาที่หามาได้ให้กับเพื่อนบ้าน เมื่อฝนตกทุกครอบครัวก็สามารถทำนาได้ ในหมู่บ้านจัดเทศกาลงานบุญ และประเพณีต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ การลงแขก การแต่งงาน และการเกิด ทุกคนต่างก็มาร่วมงานกันด้วยความยินดี

5.2 คำอ้าย

ผู้แต่ง คือ ยงค์ ยโสธร ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2531 สรุปเรื่องย่อได้ว่า คำอ้ายเป็นลูกชายคนโต ผู้ที่ต้องรับภาระช่วยพ่อแม่ทำงานตั้งแต่เด็ก เช่น ไปซุกปุ๋ จับปลา ยิงกระต่าย คูแลควาย ชื่ออีหลอย คำอ้ายเป็นคนเรียนเก่งและเรียนจนถึงชั้นประถมที่สี่ เพราะความยากจนพ่อแม่จึงตัดสินใจให้คำอ้ายบวชเรียนที่วัด ตามวิถีและเส้นทางของเด็กผู้ชาย

5.3 เฒ่าแสน

ผู้แต่ง คือ ไพศาล ประหา ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2564 เป็นนวนิยายภาคต่อจากนวนิยายเรื่องลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี และ เรื่องคำอ้าย ของ ยงค์ ยโสธร สรุปเรื่องย่อได้ว่า เฒ่าแสนมีหลานชาย ชื่อ เด็กชายซ่าง ทั้งสองมีความผูกพันใกล้ชิดกันมาก เวลาที่ตาโกนาซ่างก็จะวิ่งไล่จับกบ เขียด และปลาในแปลงนา หรือไปไต้ปลา ตกปลา ทุกเย็นวันศุกร์ ซ่างมักจะแวะไปที่บ้านตาอ้าย ซ่างเรียนรู้วิถีชีวิตหลายอย่างจากผู้เป็นตา กลางเดือนกรกฎาคมหลังจากเฒ่าแสนต้อนควายเข้าคอกเสร็จ เฒ่าแสนนอนรอยายเทียมนผู้เป็นภรรยาทำอาหารเย็น พออาหารเย็นเสร็จ ยายเทียมนไปปลุกสามีให้มากินอาหารเย็น แต่เฒ่าแสนก็ไม่ตื่นขึ้นมาอีกเลยตลอดกาล

6. นวนิยายกลั่นอายพื้นถิ่นไทย ภาคใต้ 3 เรื่อง รายละเอียดดังนี้

6.1 หมู่บ้านท่าเขิน

ผู้แต่ง คือ อุดม วิเศษสาคร ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2535 สรุปเรื่องย่อได้ว่า ชาวบ้านหมู่บ้านท่าเขิน ชื่อ หนูน้อย หนูน้อยเกิดและเติบโตในหมู่บ้านในจังหวัดสงขลา ภาคใต้ของประเทศไทย พ่อแม่ของหนูน้อยเป็นชาวประมงและประกอบอาชีพทำนา เป็นเจ้าของที่นาหลายไร่ หนูน้อยเรียนวิธีจับปลาจากพ่อตั้งแต่ยังเป็นเด็ก จนได้ชื่อว่าเป็นผู้เจนจัดในการประมงคนหนึ่งในหมู่บ้านท่าเขิน หลังจากที่พ่อแม่ของหนูน้อยเสียชีวิต หนูน้อยก็ทำนาบนที่นาที่ได้เป็นมรดก ต่อมาเมื่อประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ความเจริญและเทคโนโลยีต่าง ๆ เริ่มแพร่สู่ชนบทในภาคต่าง ๆ ของประเทศ หมู่บ้านท่าเขินได้รับผลกระทบจากความเจริญนี้ อย่างมาก ชาวบ้านท่าเขินเริ่มเปลี่ยนอาชีพจากการทำนา มาทำบ่อกุ้งและเริ่มมีฐานะร่ำรวยไปตาม ๆ กัน ในตอนแรกหนูน้อยยืนกรานที่จะทำนาต่อไป แต่เมื่อสภาพการณ์บีบคั้นประกอบกับฐานะที่ยากจนลงเรื่อย ๆ จนครอบครัวเดือดร้อน มีหนี้สินเป็นจำนวนมาก หลังจากล้มเหลวจากการเลี้ยงหมูและทำบ่อเลี้ยงปลาถูก เป็นเหตุให้หนูน้อยต้องเปลี่ยนมาทำบ่อกุ้ง โดยเปลี่ยนที่นา มาทำเป็นพื้นที่ในการทำบ่อเลี้ยงกุ้ง จากประสบการณ์ที่เคยล้มเหลวในการเลี้ยงหมูและเลี้ยงปลาถูก จากการได้เห็นตัวอย่างในการทำบ่อเลี้ยงกุ้งจากเพื่อนบ้าน ทำให้หนูน้อยประสบความสำเร็จในบั้นปลายชีวิต ทำบ่อกุ้งจนร่ำรวยเป็นเศรษฐีในหมู่บ้าน แต่สภาพธรรมชาติในหมู่บ้านท่าเขิน กลับถูกทำลายลงเรื่อย ๆ

6.2 ในลี้ก

ผู้แต่ง คือ จำลอง ผังชลจิตร ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2543 สรุปเรื่องย่อได้ว่า “เด่นพงศ์” พนักงานบริษัทหนังสือพิมพ์ถูกเลิกจ้างและถูกจงใจให้ลาออกจากงาน เขาตกงานไร้อาชีพ ต้องกลับมาใช้ชีวิตตามวิถีของชาวชนบท และต้องห่างจากหญิงสาวอันเป็นที่รัก ชื่อ ภาวิณี ทั้งสองกำลังคบหากัน เด่นพงศ์กลับมาอยู่บ้านเกิดกับพ่อแม่ (บุญเริ่มและศรีนวล) ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เด่นพงศ์เริ่มออกหาปลาด้วยการรชเบ็ดตามท้องทุ่งนาใน “ในลี้ก” จากเมื่อก่อนท้องทุ่งที่เคยเป็นที่หาปลาของชาวบ้าน บัดนี้ท้องทุ่งกลายเป็นที่ที่คนต่างถิ่นเข้ามาหากินพร้อมเครื่องมือจับปลาแบบใหม่ ทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป

6.3 เมืองแม่

ผู้แต่ง คือ นรวาดดี ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2559 สรุปเรื่องย่อได้ว่า แม่ทัพต้นเจ้านายฝ่ายเหนือที่หนีข้าศึกศัตรูลงมาจากใต้ บ้านโคกอิฐ ตำบลบางพรอน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สืบต่อมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ท่านต่อกับมณฑล มีลูก 2 คน ชื่อ ต๋อง และราตรี ครอบครัวของท่านต่อเป็นตระกูลที่คนพรอนเคารพนับถือ ท่านเดือนผู้เป็นน้องสาวของท่านต่อ

ไปทำงานที่บางนรา ช่วยเลี้ยงลูก ๆ ของ อาจและยอแสง คือ เชิญขวัญ เชิญข้าว มีศักดิ์ มีสิน ต่อมาเดือนได้พาเด็กหญิงทั้ง 2 คน คือ เชิญขวัญ และเชิญข้าว ไปเยี่ยมบ้านที่บางพรอน ทำให้ทั้งสองได้พบกันกับต้อง และราตรี เมื่อเวลาผ่านไปทุกคนเติบโตใหญ่ ต้องได้พบกันกับเชิญขวัญ อีกครั้งและทั้งสองรักกัน แต่มีอุปสรรคเพราะยอแสงไม่ชอบต้อง พยายามขัดขวางโดยจัดการให้เชิญขวัญแต่งงานกับพจน์ ซึ่งเป็นลูกชายคนเดียวของพิชัยกับชื่นตาที่อยู่กรุงเทพฯ ให้เร็วที่สุด แต่พอใกล้ถึงวันแต่งงาน เชิญขวัญหนีไปหาต้องที่บางพรอน จากแผนการและการช่วยเหลือของขวัญข้าว ขณะนั้นท่านต้องมารับเชิญขวัญไม่ได้ เพราะที่บางพรอนเกิดเหตุอุทกภัยและอิหวิโรคโรคร ส่วนพจน์เสียใจมากที่เชิญขวัญหายไป แต่เพื่อรักษาหน้าตาของครอบครัว พจน์จึงต้องยอมแต่งงานกับขวัญข้าวผู้ที่หลงรักพจน์มานาน จนวันเวลาผ่านไปหลายปี พจน์มีลูกกับขวัญข้าว ส่วนเชิญขวัญก็มีลูกกับท่านต้อง แต่พจน์ก็ไม่เคยลืมเชิญขวัญและไม่เคยรักขวัญข้าวเลย ต่อมารุ่นลูกของพจน์ (คุณหลวงธนสารรังสรรค์) และขวัญข้าว คือ พาทยกับพิน และลูกของท่านต้องและเชิญขวัญ คือ ท่านเต็มกับท่านตัว ท่านตัวแต่งงานกับพินและมีลูกด้วยกัน ชื่อ ใต้กับตาล ส่วนท่านเต็มขึ้นขอการพนันทุกอย่าง กัดปลา ชนไก่ ชนวัว หลังหนีออกจากบ้าน ก็ไปมีลูกกับนวล ชื่อ ตั่ง ท่านเต็มคิดเสมอว่าจะพาดั่งมาหาปู่ย่าที่บางพรอน แต่รู้สึกผิดที่ไม่เคยทำประโยชน์อะไรให้กับชาวพรอนเลย จึงละอายใจที่จะกลับมา คืนหนึ่งหลังเหตุการณ์ยิงต่อสู้กับมิดและพรรคพวก ทำให้มีคนเสียชีวิต ท่านเต็ม แจ่ม และสมหมาย จึงต้องหนีตำรวจ และท่านเต็มจึงตัดสินใจขอลูกชายมาจากนวล เพื่อจะนำไปให้ปู่ย่าช่วยเลี้ยงดูที่บางพรอน ก่อนจะมาถึงบ้านปู่ย่า เดินผ่านบริเวณที่ฝังสมบัติของบรรพบุรุษ พบชาย 6 คน กำลังขุดขโมยสมบัติ ท่านเต็มคิดจะขัดขวางและอยากปกป้องสมบัติของบรรพบุรุษ เพื่อทำความดีให้แก่ชาวพรอนสักครั้ง เลยสั่งให้สมหมายอุ้มตั้งไปให้ปู่กับย่าแทน ส่วนท่านเต็มและแจ่มยิงต่อสู้กับโจรจนถูกยิงเสียชีวิตทั้งคู่ เหตุการณ์ครั้งนี้สร้างความเสียใจให้แก่ทุกคนเป็นอย่างมาก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	กานต์พิชชา เชื้อสะอาด
วัน เดือน ปี เกิด	5 พฤศจิกายน 2525
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2554 ศศ.ม. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่ พ.ศ. 2548 ค.บ. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	130/201 หมู่ 9 ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100
ผลงานตีพิมพ์	กานต์พิชชา เชื้อสะอาด, วรวรรณ ศรียาภัย, วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ และ ปาริชาติ โปธิ. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). การใช้สัญลักษณ์ในบทละคร จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย. มจร.มนุษยศาสตร์ ปริทรรศน์, 9(1) กานต์พิชชา เชื้อสะอาด, วรวรรณ ศรียาภัย, วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ และปาริชาติ โปธิ. (2566). คำรันทูในนวนิยายกลืนอายพื้นถิ่นไทย. วารสารวิจิตรวรรณสาร, 7(1), 105-119.
รางวัลที่ได้รับ	-